

Zuzana Hricová

Lucia Ambrušová

Zuzana Sarvašová

Zuzana Dobšinská

Matúš Kajba

Jaroslav Šálka

POLITICKÁ MOC ZDRUŽENÍ NEŠTÁTNYCH VLASTNÍKOV LESOV

2015

Autori:

Mgr. Zuzana Hricová

Ing. Lucia Ambrušová, PhD.

Ing. Zuzana Sarvašová, PhD.

JUDr. Mgr. Zuzana Dobšínská, PhD.

Mgr. Matúš Kajba, PhD.

doc. Dr. Ing. Jaroslav Šálka

Recenzenti:

Ing. Ján Lach

Ing. Milan Ovseník

JUDr. Peter Čiampor

Výskum vplyvu neštátneho vlastníctva lesov na politiky súvisiace s lesníctvom

AGENTÚRA
NA PODPORU
VÝSKUMU A VÝVOJA

Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-0057-11

© Národné lesnícke centrum, Zvolen, 2015

ISBN 978 - 80 - 8093 - 200 - 8

OBSAH

ZOZNAM ILUSTRÁCIÍ.....	5
ÚVOD	9
1 TEÓRIA ZÁUJMOVÝCH ZDRUŽENÍ.....	10
1.1 CHARAKTERISTIKA ZÁUJMOVÝCH ZDRUŽENÍ.....	10
1.2 TEÓRIE FORMOVANIA ZÁUJMOVÝCH ZDRUŽENÍ	12
1.3 STRATÉGIE A TAKTIKY ZÁUJMOVÝCH ZDRUŽENÍ	16
1.4 VZŤAH ŠTÁTU A ZÁUJMOVÝCH ZDRUŽENÍ.....	18
1.5 POLITICKÁ MOC ZÁUJMOVÝCH ZDRUŽENÍ. FAKTORY POLITICKEJ MOCI	19
1.5.1 Politická moc združení	19
1.5.2 Faktory politickej moci.....	21
2 ANALÝZA TVORBY VEREJNEJ POLITIKY	27
2.1 POLICY SIEŤ A POLICY ARÉNA	27
2.2 POLICY CYKLUS	28
3 MATERIÁL A METÓDY	33
3.1 METODICKÝ POSTUP	33
1.3.1 Dotazníková metóda.....	33
1.3.2 SWOT analýza	35
1.3.3 Analýza dokumentov.....	37
1.3.4 Štandardizovaný rozhovor.....	37
1.3.5 Metóda prípadovej štúdie	38
4 ZDRUŽENIA VLASTNÍKOV NEŠTÁTNYCH LESOV NA SLOVENSKU	40
4.1 FORMOVANIE ZDRUŽENÍ VLASTNÍKOV NEŠTÁTNYCH LESOV	40
4.2 ŠTRUKTÚRA ZDRUŽENÍ VLASTNÍKOV NEŠTÁTNYCH LESOV NA SLOVENSKU	42
4.3 CHARAKTERISTIKY ZDRUŽENÍ VLASTNÍKOV NEŠTÁTNYCH LESOV NA SLOVENSKU	43
4.4 REPREZENTATÍVNOSŤ ZDRUŽENÍ V RÁMCI ZÁUJMOVÝCH REGIÓNOV PROJEKTU VYNALES	47
5 POSTOJE VLASTNÍKOV LESA K ZDRUŽOVANIU. PRÁCA ZDRUŽENÍ VLASTNÍKOV NEŠTÁTNYCH LESOV	50
5.1 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO PRIESKUMU O ZDRUŽENIACH VLASTNÍKOV LESA V BANSKOBYSTRICKOM REGIÓNE.....	50
5.2 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO PRIESKUMU O ZDRUŽENIACH VLASTNÍKOV LESA V GEMERSKOM REGIÓNE	65
5.3 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO PRIESKUMU O ZDRUŽENIACH VLASTNÍKOV LESA V ŽILINSKOM REGIÓNE	80
5.4 ZHRNUTIE VÝSLEDKOV DOTAZNÍKOVÉHO PRIESKUMU	94

6 POLITICKÁ MOC ZDRUŽENÍ NEŠTÁTNYCH VLASTNÍKOV LESOV NA SLOVENSKU	96
6.1 VÝSLEDKY SWOT ANALÝZY ZDRUŽENÍ VLASTNÍKOV NEŠTÁTNYCH LESOV NA SLOVENSKU.....	96
6.2 ZHODNOTENIE SWOT ANALÝZY ZDRUŽENÍ VLASTNÍKOV NEŠTÁTNYCH LESOV.....	102
6.3. ZHODNOTENIE FAKTOROV POLITICKEJ MOCI ZDRUŽENÍ VLASTNÍKOV NEŠTÁTNYCH LESOV	103
7 VPLYV ZDRUŽENÍ NEŠTÁTNYCH VLASTNÍKOV LESOV NA POLITIKY RELEVANTNÉ PRE LESNÍCTVO	105
7.1 PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA NA PRÍKLADE ZÁKONA O LESOCH	105
7.2 PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA NA PRÍKLADE PROGRAMU ROZVOJA VIDIEKA 2007-2013	109
8 ZÁVER.....	117
LITERATÚRA.....	119
PRÍLOHY.....	125

ZOZNAM ILUSTRÁCIÍ

TABUĽKY

Tabuľka 1 Stratégie a taktiky záujmových združení	17
Tabuľka 2 Faktory politickej moci záujmových združení	21
Tabuľka 3 Návratnosť dotazníkov v prvom kole prieskumu	34
Tabuľka 4 Celkový počet vyplnených dotazníkov po druhom kole prieskumu	35
Tabuľka 5 Matica syntézy analýzy výsledkov SWOT	36
Tabuľka 6 Štruktúra vlastníctva lesov v SR k 31.12.2013	40
Tabuľka 7 Obhospodarovanie lesných porastov štátnymi a neštátnymi subjektmi v rámci analyzovaných regiónov	48
Tabuľka 8 Štruktúra užívania lesných porastov neštátnymi subjektmi v rámci regiónov	49
Tabuľka 9 SWOT analýza vytvorená expertmi	96
Tabuľka 10 Silné stránky združení vlastníkov neštátnych lesov	97
Tabuľka 11 Slabé stránky združení vlastníkov neštátnych lesov	98
Tabuľka 12 Príležitosti pre združenia vlastníkov neštátnych lesov	99
Tabuľka 13 Ohrozenia pre združenia vlastníkov neštátnych lesov	99
Tabuľka 14 Konečná verzia SWOT analýzy združení vlastníkov neštátnych lesov SR	101
Tabuľka 15 Hlavné pripomienky združení k zákonu o lesoch	107

OBRÁZKY

Obrázok 1 Vnútoraná štruktúra záujmových združení	12
Obrázok 2 Fázy politického cyklu	29
Obrázok 3 Vznik združení vlastníkov neštátnych lesov na Slovensku	41
Obrázok 4 Štruktúra združení vlastníkov lesov na Slovensku	42
Obrázok 5 Počet členov združení v rámci analyzovaných regiónov a okresov	48
Obrázok 6 Podiel členov a potenciálnych členov regionálnych združení	49
Obrázok 7 Odpovede na otázku: Čo očakávate od svojho lesného majetku (región Banská Bystrica)	50
Obrázok 8 Odpovede na otázku: Ste Vy, alebo Vaše pozemkové spoločenstvo členom združenia neštátnych vlastníkov lesov? (región Banská Bystrica)	50
Obrázok 9 Odpovede na otázku: Ak ste členom združenia neštátnych vlastníkov lesov, čo bol dôvod, že ste sa ním stali? (región Banská Bystrica)	51
Obrázok 10 Odpovede na otázku: Viete si predstaviť, že by ste sa stali čelným predstaviteľom takéhoto združenia vo Vašom regióne (napr. tajomníkom alebo predsedom)? (región Banská Bystrica)	52

Obrázok 11 Odpovede na otázku: Čo si myslíte o možnosti povinného členstva v jednom centrálnom združení (komorového typu) pre všetkých vlastníkov lesa zo zákona? (región Banská Bystrica)	52
Obrázok 12 Odpovede na otázku: Myslíte si, že by mala na Slovensku existovať centrálna celonárodná inštitúcia zastupujúca súkromných vlastníkov lesov? (región Banská Bystrica) 52	
Obrázok 13 Odpovede na otázku: Ako sú podľa Vás záujmy súkromných vlastníkov lesov na Slovensku prezentované prostredníctvom záujmových združení? (región Banská Bystrica)..	53
Obrázok 14 Odpovede na otázku: V akých oblastiach by malo združenie vlastníkov lesov pôsobiť pri presadzovaní záujmov vlastníkov lesov? (región Banská Bystrica)	54
Obrázok 15 Odpovede na otázku: Ako ste spokojný s presadzovaním záujmov v nasledovných oblastiach? (región Banská Bystrica)	55
Obrázok 16 Odpovede na otázku: Ktoré z uvedených oblastí by malo združenie riešiť? (región Banská Bystrica)	56
Obrázok 17 Odpovede na otázku: Ako by malo združenie postupovať pri presadzovaní jeho záujmov? (región Banská Bystrica)	57
Obrázok 18 Odpovede na otázku: V čom vidíte hlavné nedostatky pri presadzovaní záujmov vlastníkov lesov zo strany združenia?(región Banská Bystrica)	58
Obrázok 19 Odpovede na otázku: V akých oblastiach súvisiacich s lesníctvom by sa malo združenie vlastníkov lesov snažiť presadiť svoje záujmy? (región Banská Bystrica)	59
Obrázok 20 Odpovede na otázku: Aké služby regionálneho združenia vlastníkov súkromných lesov ako jeho člen využívate? (región Banská Bystrica)	60
Obrázok 21 Odpovede na otázku: Aké služby očakávate od združenia vlastníkov v súvislosti s hospodárením v lesoch ? (región Banská Bystrica)	61
Obrázok 22 Odpovede na otázku: Ak ste členom regionálneho združenia vlastníkov súkromných lesov, ste s členstvom spokojný?(región Banská Bystrica)	62
Obrázok 23 Odpovede na otázku: Čo Vám ako členovi regionálneho združenia vlastníkov súkromných lesov najviac chýba?(región Banská Bystrica)	63
Obrázok 24 Odpovede na otázku: S čím ste ako člen regionálneho záujmového združenia vlastníkov súkromných lesov najviac nespokojný? (región Banská Bystrica)	64
Obrázok 25 Odpovede na otázku: Čo očakávate od svojho lesného majetku? (región Gemer)	65
Obrázok 26 Odpovede na otázku: Ste Vy, alebo Vaše pozemkové spoločenstvo členom združenia neštátnych vlastníkov lesov? (región Gemer).....	65
Obrázok 27 Odpovede na otázku: Ak ste členom združenia neštátnych vlastníkov lesov, čo bol dôvod, že ste sa ním stali? (región Gemer)	66
Obrázok 28 Odpovede na otázku: Viete si predstaviť, že by ste sa stali čelným predstaviteľom takéhoto združenia vo Vašom regióne (napr. tajomníkom alebo predsedom)?(región Gemer)	67
Obrázok 29 Odpovede na otázku: Čo si myslíte o možnosti povinného členstva v jednom centrálnom združení (komorového typu) pre všetkých vlastníkov lesa zo zákona?(región Gemer).....	67

Obrázok 30 Odpovede na otázku: Myslíte si, že by mala na Slovensku existovať centrálna celonárodná inštitúcia zastupujúca súkromných vlastníkov lesov?(región Gemer)	67
Obrázok 31 Odpovede na otázku: Ako sú podľa Vás záujmy súkromných vlastníkov lesov na Slovensku prezentované prostredníctvom záujmových združení?(región Gemer).....	68
Obrázok 32 Odpovede na otázku: V akých oblastiach by malo združenie vlastníkov lesov pôsobiť pri presadzovaní záujmov vlastníkov lesov? (región Gemer).....	69
Obrázok 33 Odpovede na otázku: Ako ste spokojný s presadzovaním záujmov v nasledovných oblastiach?(región Gemer)	70
Obrázok 34 Odpovede na otázku: Ktoré z uvedených oblastí by malo združenie riešiť?(región Gemer).....	71
Obrázok 35 Odpovede na otázku: Ako by malo združenie postupovať pri presadzovaní jeho záujmov? (región Gemer).....	72
Obrázok 36 Odpovede na otázku: V čom vidíte hlavné nedostatky pri presadzovaní záujmov vlastníkov lesov zo strany združenia? (región Gemer)	73
Obrázok 37 Odpovede na otázku: V akých oblastiach súvisiacich s lesníctvom by sa malo združenie vlastníkov lesov snažiť presadiť svoje záujmy? (región Gemer)	74
Obrázok 38 Odpovede na otázku: Aké služby regionálneho združenia vlastníkov súkromných lesov ako jeho člen využívate? (región Gemer)	75
Obrázok 39 Odpovede na otázku: Aké služby očakávate od združení vlastníkov v súvislosti s hospodárením v lesoch? (región Gemer).....	76
Obrázok 40 Odpovede na otázku: Ak ste členom regionálneho združenia vlastníkov súkromných lesov, ste s členstvom spokojný?(región Gemer)	77
Obrázok 41 Odpovede na otázku: Čo Vám ako členovi regionálneho združenia vlastníkov súkromných lesov najviac chýba?(región Gemer)	78
Obrázok 42 Odpovede na otázku: S čím ste ako člen regionálneho záujmového združenia vlastníkov súkromných lesov najviac nespokojný? (región Gemer)	79
Obrázok 43 Odpovede na otázku: Čo očakávate od svojho lesného majetku? (región Žilina) 80	
Obrázok 44 Odpovede na otázku: Ste Vy, alebo Vaše pozemkové spoločenstvo členom združenia neštátnych vlastníkov lesov? (región Žilina).....	80
Obrázok 45 Odpovede na otázku: Ak ste členom združenia neštátnych vlastníkov lesov, čo bol dôvod, že ste sa ním stali? (región Žilina)	81
Obrázok 46 Odpovede na otázku: Viete si predstaviť, že by ste sa stali čelným predstaviteľom takéhoto združenia vo Vašom regióne (napr. tajomníkom alebo predsedom)? (región Žilina)82	
Obrázok 47 Odpovede na otázku: Myslíte si, že by mala na Slovensku existovať centrálna celonárodná inštitúcia zastupujúca súkromných vlastníkov lesov?(región Žilina).....	82
Obrázok 48 Odpovede na otázku: Čo si myslíte o možnosti povinného členstva v jednom centrálnom združení (komorového typu) pre všetkých vlastníkov lesa zo zákona?(región Žilina).....	82
Obrázok 49 Odpovede na otázku: Ako sú podľa Vás záujmy súkromných vlastníkov lesov na Slovensku prezentované prostredníctvom záujmových združení?(región Žilina)	83
Obrázok 50 Odpovede na otázku: V akých oblastiach by malo združenie vlastníkov lesov pôsobiť pri presadzovaní záujmov vlastníkov lesov? (región Žilina).....	84

Obrázok 51 Odpovede na otázku: Ako ste spokojný s presadzovaním záujmov v nasledovných oblastiach?(región Žilina).....	85
Obrázok 52 Odpovede na otázku: Ktoré z uvedených oblastí by malo združenie riešiť?(región Žilina).....	86
Obrázok 53 Odpovede na otázku: Ako by malo združenie postupovať pri presadzovaní jeho záujmov? (región Žilina).....	87
Obrázok 54 Odpovede na otázku: V čom vidíte hlavné nedostatky pri presadzovaní záujmov vlastníkov lesov zo strany združenia?(región Žilina)	88
Obrázok 55 Odpovede na otázku: V akých oblastiach súvisiacich s lesníctvom by sa malo združenie vlastníkov lesov snažiť presadiť svoje záujmy?(región Žilina).....	89
Obrázok 56 Odpovede na otázku: Aké služby regionálneho združenia vlastníkov súkromných lesov ako jeho člen využívate?(región Žilina)	90
Obrázok 57 Odpovede na otázku: Aké služby očakávate od združení vlastníkov v súvislosti s hospodárením v lesoch?(región Žilina).....	91
Obrázok 58 Odpovede na otázku: Ak ste členom regionálneho združenia vlastníkov súkromných lesov, ste s členstvom spokojný?(región Žilina)	92
Obrázok 59 Odpovede na otázku: Čo Vám ako členovi regionálneho združenia vlastníkov súkromných lesov najviac chýba?(región Žilina)	92
Obrázok 60 Odpovede na otázku: S čím ste ako člen regionálneho záujmového združenia vlastníkov súkromných lesov najviac nespokojný? (región Žilina).....	93
Obrázok 61 Program rozvoja vidieka 2007-2013	110

ÚVOD

Záujmové združenia zastávajú v politickom systéme dôležitú úlohu, lebo sú základným prvkom fungovania demokratického systému. Záujmové združenia nereprezentujú iba záujmy, či postoje konkrétnej socio-ekonomickej skupiny, ale taktiež poskytujú štátu hodnoverné informácie, ktoré môže zužitkovať v legislatívnom procese a v procese tvorby verejnej politiky.

Záujmové združenia v snahe ovplyvňovať politiky využívajú rôzne stratégie a taktiky. Stratégie určujú spôsob dosiahnutia ich cieľov a primárne slúžia na ovplyvňovanie politík. Taktiky zahŕňajú postupnosť a načasovanie jednotlivých dielčích krokov, ktoré záujmové združenia uskutočňujú na presadenie svojich politických preferencií. Ak majú združenia správne nastavené stratégie a taktiky a okrem toho disponujú mocou a vplyvom, môžu lepšie dosahovať svoje ciele ako v sociálnej, tak aj v politickej oblasti.

Špecifickým znakom záujmových združení v lesnom hospodárstve je zastupovanie záujmov pri využívaní a obhospodarovaní lesa. Aj neštátni vlastníci lesov majú trvalý záujem o presadzovanie svojich požiadaviek smerom k rôznym politikám súvisiacich s lesníctvom. Záujmové združenia vlastníkov lesov hrali významnú úlohu pri formovaní neštátneho lesníckeho sektora na Slovensku. Združenia vlastníkov lesov sa formovali z nasledovných troch dôvodov: podpora reštitučného a reprivatizačného procesu, presadzovanie záujmov voči vláde a iným záujmovým združeniam, ako aj spolupráca v oblasti riadenia a marketingu.

Schopnosť záujmových združení presadiť sa v politickom procese nazývame politickou mocou. Politickú moc záujmových združení ovplyvňujú jeho jednotlivé faktory, a to vonkajšie, vnútorné a formálne, neformálne. Cieľom monografie je opísať charakteristiky záujmových združení neštátnych vlastníkov lesov vrátane zhodnotenia ich politickej moci a vplyvu na tvorbu politík relevantných pre lesníctvo. Táto publikácia prezentuje výsledky dosiahnuté v rámci riešenia projektu VYNALES – „Výskum vplyvu neštátneho vlastníctva lesov na politiky súvisiace s lesníctvom,“ financovaného Agentúrou pre podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-0057-11.

Daná problematika nebola doposiaľ na Slovensku takto riešená, a preto výsledky práce môžu prispieť k zdokonaleniu poznania a možnému zlepšeniu nastavenia politík relevantných v oblasti lesníctva pre združenia vlastníkov lesov a môžu byť potenciálne využiteľné aj orgánmi štátnej správy pri tvorbe politík ovplyvňujúcich sektor lesného hospodárstva. Autori publikácie uskutočnili výskum, budú však vďační za všetky pripomienky k predloženému textu, ktorý treba považovať za prvotinu v tejto oblasti na Slovensku.

1 TEÓRIA ZÁUJMOVÝCH ZDRUŽENÍ

1.1 CHARAKTERISTIKA ZÁUJMOVÝCH ZDRUŽENÍ

Záujmové združenia sú dôležitou súčasťou dnešného moderného politického systému. Spolupráca s verejným sektorom, informovanie verejnosti, aktívne zúčastňovanie sa legislatívneho procesu, sú len niektoré z dôležitých rolí záujmových združení. Ich vplyv v organizovaných sektoroch spoločnosti by mal byť ľahko pozorovateľný v každodennej činnosti všetkých odvetví verejného a politického života.

Záujmové združenia sú organizácie, ktoré artikulujú záujmy skupiny občanov alebo podnikov, ktorú zastupujú, a pokúšajú sa ich presadiť v politickom procese. Špeciálnym znakom záujmových združení v lesnom hospodárstve je zastupovanie nejakého záujmu pri využívaní a obhospodarovaní lesa. CUBBAGE, O'LAUGHLIN a BULLOCK (1993) definujú záujmové združenia ako organizácie jednotlivcov zdieľajúcich jeden alebo viac záujmov, ktorí sa snažia ovplyvňovať rozhodovanie vládnych agentúr, politických predstaviteľov a ďalších tvorcov verejnej politiky. Sú nevyhnutné pre fungovanie demokratického systému, pretože nepredstavujú len vyjadrenie záujmov a postojov socioekonomickej skupiny, ale poskytujú informácie, ktoré môžu byť využité v legislatívnom procese a v procese tvorby strategických dokumentov. DÜR a DEBIÈVRE (2007) tvrdia, že účasť záujmových združení na politickom živote môže zlepšiť rozhodovacie procesy prostredníctvom podpory politík, ktoré sú v súlade s občianskymi preferenciami a blokovat' politiky, ktoré odrážajú iba záujmy vláducej elity. OLSON (1965) tvrdil, že ak všetci členovia združenia majú rovnaký záujem, tak sa spoja a budú konať kolektívne, aby dané záujmy mohli presadzovať.

Záujmové združenia sa od politických strán líšia tým, že sa nestávajú súčasťou vlády, ale napriek tomu chcú mať na ňu vplyv (SOPÓCI 2000). Ak záujmové združenia fungujú na základe princípov vnútrogrupinovej demokracie a voči štátu a iným záujmovým združeniam sa správajú kooperatívne, môžu pôsobiť v politickom systéme stabilizačne, lebo obmedzujú silnú úlohu štátu a zároveň aj príliš silnú úlohu trhu. Skupinová artikulácia záujmov je prvkom demokratického systému, je veľmi dôležitá pre demokraciu a vykorenenie veľmi často využívaných klientelistických a korupčných prvkov ovplyvňovania politiky ako sprievodných javov transformačného obdobia (MERKEL 1999).

Z politického hľadiska, GERBER (1999) definuje záujmové združenia ako organizácie, ktoré vykonávajú kolektívne ciele prostredníctvom politického procesu. Táto definícia zahŕňa novovytvorené, prechodné združenia, ktoré sa organizujú za účelom dosiahnutia jednotného politického výsledku, tak ako aj existujúce organizácie s prebiehajúcimi činnosťami. Záujmové združenie má určitý stupeň formálnej organizácie. Členovia musia rozpoznať sami seba ako skupinu. Taktiež musia mať určitý kolektívny cieľ alebo ciele, pretože inak sa iní jednotlivci nebudú chcieť do záujmového združenia zapojiť. Zapoja sa len vtedy, ak spoločne veria v niečo, čo im pomôže ľahšie dosiahnuť jednotlivé výhody z toho vyplývajúce.

Všeobecne môžeme záujmové združenia rozdeliť na:

- politické záujmové združenia (napr. politické strany),
- náboženské záujmové združenia (združenia veriacich),
- profesijné záujmové združenia (napr. lekárska komora),
- spoločenské, kultúrne a ekologické záujmové združenia (napr. VLK),
- hospodárske záujmové združenia (napr. Združenie zamestnávateľov v lesnom hospodárstve, Združenie obecných lesov SR).

Záujmové združenia sa vo všetkých typoch politických systémov môžu rozdeliť do piatich základných kategórií (GRAF 2006; SARVAŠOVÁ *et al.* 2011):

1. Ekonomické záujmové združenia združujú veľké obchodné firmy a značky, ktoré sa centralizujú v rámci jedného priemyselného odvetvia, alebo ide o skupiny odborníkov v rámci jedného odvetvia, napr. aj všetky subjekty pôsobiace v lesnom hospodárstve (vrátane združení), ktorých cieľom je zisk.
2. Združenia zamerané na konkrétnu problematiku nie sú združené s cieľom zisku a zameriavajú sa len na jednu konkrétnu oblasť, napr. náboženstvo, ľudia s postihnutím, alebo majú len 1 špecifický cieľ - napr. tvorba konkrétneho zákona. Pokiaľ sa im podarí presadiť alebo zmeniť danú skutočnosť v spoločnosti, zanikajú.
3. Verejné záujmové združenia predstavujú verejný záujem, ako životné prostredie, ľudské práva, atď.
4. Súkromné a verejné inštitucionálne združenia nie sú členské organizácie a môžu existovať na rôznych úrovniach. Súkromné sú rôzne think tank organizácie, univerzity, média. Verejné sú vládne úrady, agentúry. Zvyčajne sa nepovažujú za klasické záujmové združenia.
5. Nezdrúžené skupiny predstavujú rôzne hnutia ad hoc, združenia sformované spontánne v spoločnosti v reakcii na určitú politiku alebo udalosť.

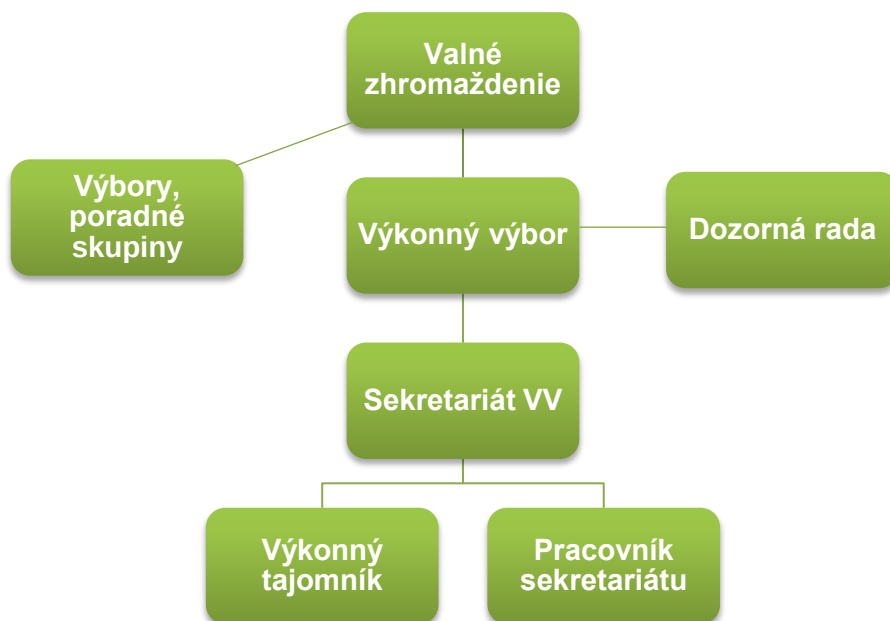
Záujmové združenia majú aj právnu formu a sú upravené v zákonoch ako (MIČOVSKÝ 2005):

- nadácie, ktoré upravuje zákon č. 35/2002 Z.z. o nadáciách v znení neskorších predpisov
- neinvestičné fondy, ktoré upravuje zákon o neinvestičných fondoch č. 147/1997 Z.z. v znení neskorších predpisov
- neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby, ktoré upravuje zákon o neziskových organizáciách poskytujúcich verejnoprospešné služby č. 213/1997 Z.z. v znení neskorších predpisov
- občianske združenia, ktoré upravuje zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov,
- komory, ktoré sú zriadené špeciálnymi zákonmi.

V rozvinutých demokratických štátoch sa dané združenia prelínajú a vytvárajú veľkú sieť záujmov, naopak v rozvojových krajinách je ich činnosť často potláčaná a prenasledovaná.

Štruktúra organizácie určuje ako sú roly, moc a zodpovednosť rozdelené, kontrolované a koordinované a ako informácie prúdia medzi jednotlivými úrovňami riadenia. Vnútna organizácia záujmových združení (Obrázok 1) závisí od zákonodarstva v danej oblasti a právnej formy záujmového združenia. Väčšinou je najdôležitejším orgánom zhromaždenie členov. Exekutívnu činnosť vykonáva výkonný výbor a za jeho činnosť zodpovedá sekretariát. Sekretariát môže mať platených zamestnancov, alebo členovia vykonávajú túto činnosť ako dobrovoľnú. Kontrolnú činnosť s dôrazom na exekutívu uskutočňuje dozorná rada. Záujmové združenie často vytvára iné odborné a tematické zložky.

Pri vnútornej organizácii záujmových združení platí formálne demokratický princíp, neformálne sú dôležité iné faktory ako kvalita kancelárie záujmového združenia, osobnosti a ich politické kontakty a finančné zdroje na fungovanie združenia (napr. plat výkonného tajomníka).

Obrázok 1 Vnútoraná štruktúra záujmových združení

1.2 TEÓRIE FORMOVANIA ZÁUJMOVÝCH ZDRUŽENÍ

Ochota jednotlivcov združovať sa, spočíva v ich motívoch, postojoch a v určení si priorít, aby zvážili, či vstup do združenia bude pre nich výhodný, či budú môcť prostredníctvom združenia realizovať svoje záujmy. DUDEKOVÁ (1998) chápe dobrovoľné združovanie ako štrukturálny prvok modernej občianskej spoločnosti, kde na jednej strane sa združenie považuje za produkt diferenciačného procesu v spoločnosti, zároveň sa však zdôrazňuje jeho úloha pri sociálnej integrácii.

ARMSTRONG (1999) definoval motiváciu ako cieľovo orientované správanie, vedomé a chcené nasadenie energie za účelom splnenia vopred vytýčeného cieľa. Dobre motivovaní jednotlivci s jasne definovanými cieľmi, ktorí podnikajú kroky, od ktorých očakávajú, že povedú k dosiahnutiu týchto cieľov. Združenie ako celok môže ponúkať prostredie, v ktorom je možné dosiahnuť vysokú mieru motivácie pomocou stimulov a odmien. Napríklad združenia majiteľov lesov v južnej Európe, ktoré získavajú od poisťovní zvýhodnené poistenie svojho majetku proti požiarom.

Postoje môžeme definovať ako naučené predispozície k celkovo priaznivej alebo nepriaznivej reakcie na daný objekt, osobu či udalosť. BOROŠ (2001) definuje postoj ako stálu formu reakcií charakterizujúcu jednotlivca i skupinu. Vlastné formovanie postojov nezávisí len od podnetov z prostredia, úzko súvisia s adekvátnosťou subjektívneho odrazu objektívnej skutočnosti, a najmä sebahodnotením. Jednotlivec si systém a štruktúru postojov v procese vývinu vytvára sám v sebe a pre seba. Deje sa tak v bezprostrednej súčinnosti s ľuďmi. K najefektívnejším spôsobom a prostriedkom formovania postojov patrí účasť na aktivitách neformálnych a formálnych skupín a identifikácia s týmito skupinami. Postoje sa prejavujú v individuálnej forme. Priorita je priebežnou hodnotou človeka. Je všeobecná, merateľná len pocitom. Priorita musí predchádzať cieľe, ktoré chce jednotlivec dosiahnuť.

Motívy a postoje jednotlivcov sú len jedným z možných kritérií, ktoré môžu ovplyvňovať formovanie záujmových združení. V nasledujúcej časti sú opísané vybrané teórie, ktoré považujeme za najdôležitejšie a najvýznamnejšie v rámci formovania záujmových združení.

Teória kolektívnej akcie

K vysvetleniu vzniku záujmového združenia a vstupu členov socioekonomickej skupiny do záujmového združenia prispela predovšetkým teória rational choice zastúpená OLSONOM (1965) a jeho nasledovníkmi. K vzniku organizovanej skupiny sú jednotlivci motivovaní predovšetkým očakávaním dlhodobej výhody a úžitku. Jednotlivci sa združujú kvôli naplneniu spoločných cieľov, snažia sa vyprodukovať kolektívny statok. MOE (1980) tvrdil, že jednotlivci by mohli systematicky preceňovať svoj vlastný význam v záujmovom združení pre dosiahnutie kolektívneho cieľa. Pri jeho dosahovaní vznikajú dva problémy. Prvým problémom organizovateľnosti záujmov je problém čierneho pasažiera, čo znamená možnosť podieľať sa na skupinových výhodách bez nutnosti vynaloženia osobných nákladov (napr. členského). Podľa DAWES *et al.* (1986) problém čierneho pasažiera sa eliminuje, ak je pasažier prinútený k plateniu podielu v záujmovom združení, ak sa chce podieľať na kolektívnych akciách. Možnosť stať sa čiernym pasažierom vedie k oslabeniu až k zániku motivácie vstúpiť do združenia. Druhým problémom je veľkosť skupiny, čo je pre OLSONA (1965) rozhodujúcim faktorom. Pri malých skupinách existuje motivácia združiť sa, s cieľom dosiahnuť vzájomne výhodné kolektívne konanie. To však neznamená, že záujmové skupiny musia byť pri dosahovaní svojich cieľov úspešné. Pri veľkých skupinách sa častejšie objavuje problém čierneho pasažiera, pretože čím je skupina väčšia, tým je príspevok jedného člena na produkciu kolektívneho statku menší. Malý člen chápe svoj príspevok za tak malý, že nepovažuje za dôležité do záujmového združenia vstúpiť. MARWELL, OLIVER (1988); CHAMBERLIN (1974); FROHLICH A OPPENHEIMER (1970); MCGUIRE (1974); OLIVER (1980) a HARDIN (1982) kritizovali OLSONA (1965) a niektorí autori dokonca poukazovali na fakt, že veľkosť skupiny môže mať aj pozitívny vplyv na mieru kooperácie. Využívali pri tom pojem „jointness of supply“, ktorý je charakterizovaný pri produkčnej alebo nákladovej funkcii verejných statkov a znamená, že náklady na statok nezávisia od počtu ľudí, ktorí ho využívajú. Extrémny prípad je, ak produkčné náklady statku sú fixné a hraničné náklady sú nulové. Pre takýto statok, prídanie viacerých spotrebiteľov neznižuje výhody, ktoré používajú ostatní. Dokonca, aj statok s poklesom priemerných nákladov, hoci s pozitívnymi hraničnými nákladmi má prvky stúpajúcej kolektívnej akcie. Statok s „jointness of supply“ stojí rovnako, a je jedno, či ho jednotliví ľudia využívajú alebo nie. Klasickým príkladom je most, ktorý má fixné náklady a je jedno koľko ľudí ho využíva. MARWELL a OLIVER (1988) tvrdili, že vo všeobecnosti platí, že neexistuje význam veľkosti skupiny pre rozhodovanie jednotlivcov. Ak má statok iba čistú „jointness of supply“, veľkosť skupiny má pozitívny efekt na pravdepodobnosť, že niekto v skupine bude poskytovať statok a celkovú výšku príspevkov zo skupiny. Jedinou výnimkou je, ak sú náklady na kolektívny statok tak vysoké, že žiadny jednotlivec zo skupiny nie je ochotný alebo schopný poskytnúť daný statok. V tomto prípade veľkosť skupiny nemá žiadny vplyv na výsledok. ESTEBAN a RAY (2001) po otestovaní Olsonovej hypotézy tvrdili, že ak marginálne náklady rastú dostatočne rýchlo v porovnaní s príspevkami, aj keď je cena súkromná, veľké skupiny majú vyššiu pravdepodobnosť dosiahnuť cieľ než malé skupiny.

Podľa OLSONA (1965), veľké skupiny sa môžu organizovať do záujmových združení, ak potenciálnych členov stimulujú prostredníctvom selektívnych motivácií, ktoré by odmeňovali participantov alebo sankcionovali neparticipantov. Poznáme pozitívne a negatívne motivácie. Pozitívne motivácie pre členov predstavujú služby v rámci kolektívneho dobra, ako napríklad priaznivé ceny pri príprave programov starostlivosti o les alebo poistenie proti lesným požiarom. Negatívne motivácie sa zameriavajú na potrestanie čiernych pasažierov, ktorí nezdieľajú náklady na poskytovanie kolektívneho dobra, môžu byť napríklad vo forme nátlaku povinného členstva. Poslednou možnosťou selektívnej motivácie podľa OLSONA (1965) je „moral suasion“, kde je potenciálny člen varovaný pred negatívnymi dopadmi jeho

neúčasti v záujmovom združení, ktoré sú ale dlhodobé, a preto pre krátkodobu rozmýšľajúcich členov málo účinné.

Rozvoj teórie kolektívnych akcií sa začal kritikou prístupu OLSONA (1965). Rovnako aj kritici MCGUIRE (1974); SANDLER (1992) a TAYLOR (1987) namietali, že selektívne stimuly logicky nemôžu vyriešiť dilemu kolektívnej akcie, najmä preto, že ich prevádzkovanie by bolo nákladné, a navyše už samotné platenie za tieto stimuly by bolo kolektívnou akciou. Tvrdia, že ak by bola kolektívna akcia naozaj vždy iracionálna, potom selektívne stimuly tento problém vyriešiť nemôžu. Na druhej strane však súhlasia s jeho predpokladom, že jednotlivci, ktorí nie sú vzájomne prepojení, nebudú spontánne prispievať, pokiaľ jednotlivé príspevky na zabezpečenie kolektívnej akcie nebude možné navzájom od seba rozlíšiť. HARDIN (1982) sa v diele Kolektívna akcia snažil rozčleniť kolektívnu akciu na jednotlivé individuálne konania a kolektívny výsledok chápe ako súhrn individuálnych konaní závislých od motivácie jednotlivcov. HARDIN (1982) sa zameriava na skupiny, ktorých členovia zdieľajú spoločný záujem, t.j. mať provízie z kolektívnych statkov. Predpokladá, že tieto statky nemusia byť v pravom slova zmysle verejnými statkami a kolektívna akcia môže nadobúdať rozličné podoby. Teória kolektívnej akcie je podľa neho teóriou o tom, kedy individuálna akcia vyústi do kolektívneho záveru, nie je teóriou o organizovaných skupinách. Mala by byť schopná dokázať vysvetliť úspešnosť, ale aj zlyhanie kolektívnej akcie, a preto by mala vysvetľovať nielen výskyt alebo absenciu relevantných organizácií, ale aj určité tendencie v jednotlivých úrovniach skupinovej aktivity.

OSTROM (2007) sa kolektívnej akcii venovala z hľadiska komunit, pričom kolektívna akcia nebola výsledkom ich individuálnych názorov. Kolektívnu akciu vysvetľuje na základe racionálneho správania sa jednotlivcov, kde jednotlivci sú racionálne adaptívne bytosti schopné učiť sa novým veciam, sú schopné vytvárať nové inštitúcie. Veľkosť skupiny môže byť obmedzujúca pre kolektívnu akciu, ak náklady na spoluprácu a chod združenia sú vysoké. Avšak v prípade, že náklady na riadenie a monitorovanie zdrojov sú vysoké, veľkosť skupiny sa môže stať príležitosťou. Podľa nej sú výhody a náklady rozdielne medzi jednotlivcami v skupine a jednotlivcami mimo skupiny. V rámci inštitucionálnej analýzy identifikuje osem premenných, ktoré majú vplyv na kolektívnu akciu:

1. Počet zahrnutých účastníkov.
2. Výhody sú spoločne využívané alebo delené medzi jednotlivcov.
3. Heterogenita účastníkov.
4. Otvorená komunikácia.
5. Tvar produkčnej funkcie v závislosti od dôvery a autonómie pri tvorbe pravidiel.
6. Informácie o posledných akciách.
7. Vzájomná prepojenosť medzi jednotlivcami.
8. Dobrovoľný odchod alebo vstup do inštitúcie.

Podľa OLSONA (1965) existujú pri zlepšení organizovateľnosti záujmov tieto spôsoby riešenia:

- povinnosť vstúpiť do združenia vytvorením záujmového združenia komorového typu prostredníctvom legislatívy,
- rozdiferencovanosť skupiny, lebo veľkí členovia skupiny majú záujem na založení záujmového združenia, aj keď sa malí členovia správajú ako čierni pasažieri,
- solidarizujúce skupinové ideológie preklenú problém nezájmu a správanie čierneho pasažiera,
- ponuka služieb pre členov zlepšuje atraktivnosť záujmového združenia,
- vylúčenie nečlenov z konzumácie produkovaného kolektívneho statku.

Problém kolektívnej akcie nie je to, či je možné mobilizovať jedinú osobu, ktorá by profitovala z kolektívneho statku. Nie je to o tom, či je možné mobilizovať kohokoľvek, kto

by bol ochotný, ani o tom, či všetci členovia záujmovej skupiny sa vedia mobilizovať. Je to o tom, či existuje nejaký sociálny mechanizmus, ktorý spája dostatok ľudí, ktorí majú spoločné záujmy a prostriedky, aby mohli konať. Ide o to, či záujmová skupina alebo organizácia, ktorá má podskupinu jednotlivcov, má záujem a prostriedky na akciu, a má dostatočnú sociálnu organizáciu, aby mohli konať spoločne medzi sebou a dosiahnuť tak spoločne stanovené ciele (MARWELL, OLIVER 1988). Autori ako CHAMBERLIN (1974); MARWELL a OLIVER (1993) poukázali na to, že Olsonov prínos v rámci kolektívnej akcie a veľkosti skupiny je značný. Poukázali však na to, že kolektívna akcia je čisto súkromná, tak musí byť rozdelená len v rámci členov skupiny.

Teória politického podnikateľa a teória výmeny hodnôt

Ďalšími teóriami rational choice sú teória politického podnikateľa a teória výmeny hodnôt (SEEBALDT 1997; SALISBURY 1969). Tieto teórie tvrdia, že socioekonomická skupina je diferencovaná z rôznych hľadísk a aj z hľadiska potreby mať existujúce záujmové združenie. Zakladajúci člen s veľkým záujmom združovania hodnotí racionálne všetky úžitky a náklady na vytvorenie a fungovanie záujmového združenia. Správa sa teda ako „politický podnikateľ“, ktorý v prípade vyšších úžitkov ako nákladov založí záujmové združenie aj bez výraznejšej podpory ostatných členov socioekonomickej skupiny. Spoločenskú realitu vyhodnocuje komplexne, nespráva sa v zmysle Olsonovho „čierneho pasažiera“, a ak sa dosiahne kritická masa obmedzených zdrojov vo forme finančných prostriedkov, ľudí atď., je ochotný založiť záujmové združenie. Socioekonomické skupiny s ekonomickými záujmami môžu vytvoriť záujmové združenie aj z tohto dôvodu ľahšie a sú stabilnejšie (GLÜCK *et al.* 2010). SALISBURY (1969) rozlišuje na základe teórie výmeny hodnôt štyri možné druhy stimulov alebo výhod pre vstup do záujmových združení. Prvým druhom sú materiálne stimuly, ktoré znamenajú konkrétne odmeny vo forme tovaru alebo služieb. Druhé, solidárne stimuly, znamenajú uznanie v organizácii. Expresívne stimuly sa vzťahujú na určité druhy hodnôt, ako napríklad „antropocentrizmus“ majiteľov lesa. Štvrtým stimulom je porovnávanie členov a nečlenov. Ak ciele alebo služby už nevyhovujú potrebám členov, alebo ak členstvo je príliš drahé, alebo úžitok je príliš nízky, tak môže dôjsť k zániku združenia. Výmena služieb za peniaze je jadrom teórie výmeny hodnôt. Záujmové združenia s čistými ekonomickými záujmami sú najstabilnejšie. Teória politického podnikateľa je zameraná na profit. Pozostáva z materiálnych (peniaze) a nemateriálnych (spokojnosť, šťastie) zložiek. Materiálna zložka je podstatná pre dlhodobé prežitie združenia.

Teória kritickej masy

MARWELL a AMES (1978) tvrdia, že jednotlivci s limitovanými časovými a peňažnými prostriedkami sa rozhodujú pre vstup do združenia prostredníctvom nákladov a výnosov. Kritizovali OLSONA (1965), ktorého jednotlivci konali striktnie racionálne a nezávisle od seba, zatiaľ čo teória kritickej masy považuje za dôležitú závislosť medzi jednotlivcami a ich spoločné vnímanie plynúce z toho. Rozhodnutie zapojenia sa jednotlivcov nezávisí od ich samotných racionálnych rozhodnutí, ale od zapojenia sa iných členov v skupine. Záujmové združenia sú charakterizované vzájomnou závislosťou, heterogenitou a mobilizačným vplyvom jednotlivých aktérov. Teória kritickej masy sa zaoberá komplexnosťou sociálnych interakcií v združení, rozhodujúcim faktorom pre formovanie záujmového združenia nie je jeho veľkosť, ale existencia veľkých prispievateľov, ktorí majú veľký záujem a sú veľmi vynaliezaví. Ak je kritická masa ľudského a finančného kapitálu dostatočne vysoká, kolektívna akcia bude mať efekt (MARWELL, OLIVER 1993).

Teória úniku, hlasu a vernosti

Ďalšou teóriou pre formovanie záujmových združení je teória úniku, hlasu a vernosti zastúpená HIRSCHMANOM (1970). HIRSCHMANOVI (1970) sa podarilo svojim dielom obohatiť názor ekonómov, ktorí dovtedy zdôrazňovali možnosť úniku ako hlavný zdroj fungovania trhu a priniesol prístup, v ktorom hrá mienka dôležitú úlohu tak v politike ako ekonómii. Keď je člen v záujmovom združení nespokojný, má dve možné reakcie, ktoré pozostávajú z možnosti úniku alebo z rozhodnutia sa pre zotrvanie a zároveň o vyjadrenie mienky. HIRSCHMANOVI (1970) sa podarilo obhájiť, že mienka je základom občianskej spoločnosti. Únik znamená rozhodnutie člena, ktorý nie je spokojný s jeho fungovaním, odísť zo združenia. Hlas je každý pokus o zmenu, je neoddeliteľnou súčasťou každého politického systému, ktorý je nazývaný artikulácia záujmov. Člen v združení nie je ochotný z rôznych dôvodov opustiť združenie, ale namiesto toho si kladie za cieľ donútiť združenie k poskytovaniu uspokojivých služieb alebo k návratu cieľov, ktoré boli stanovené pri jeho vzniku. Hlas môže podľa neho fungovať ako spätná väzba, ktorá dokáže dokonca pomôcť k obnove združenia, spoločnosti alebo komunity. Hirschmanov prístup je odôvodnením, ako môže práve vyjadrenie nesúhlasu dopomôcť k formovaniu združenia akéhokoľvek charakteru. Avšak oba pojmy, únik a hlas, HIRSCHMAN (1970) obohatil o novú veličinu, ktorou je vernosť. Vernosť rozhoduje o tom, ako sa člen rozhodne pri nepriaznivom vývoji jeho združenia. Ak je člen verný združeniu, pokúsi sa posilniť svoj vplyv a zmeniť smerovanie združenia. Čím je vernosť vyššia, tým prevažuje hlas nad únikom. Tieto tri veličiny nefungujú nezávisle jedna od druhej a nie sú vymedzené na konkrétne situácie. Cez vzájomné pôsobenie týchto troch konceptov nám pomáha objasniť mnohé nielen ekonomické, ale aj sociálne a politické javy. Avšak nie je to možnosť úniku, ktorá sa vzťahuje výlučne k trhu ani mienka, ktorá by patrila politickému mysleniu. HIRSCHMAN (1970) v prvom rade spochybňuje efektivitu konkurenčného mechanizmu, ktorá sa absolútne spolieha na únik. Odvoláva sa pritom na konkrétne významné situácie, kedy hlas dostane priestor na úkor úniku. Vernosť v tom prípade predstavuje funkciu, ktorá brzdí únik a umožňuje hlasu zohrať svoju náležitú úlohu. V prípade organizácií, ktoré umožnili svojim členom jednoduchý únik, došlo k oslabeniu hlasu. Na druhej strane, ale HIRSCHMAN (1970) argumentuje, že pre účinnosť hlasu je možnosť úniku nevyhnutnou podmienkou.

1.3 STRATÉGIE A TAKTIKY ZÁUJMOVÝCH ZDRUŽENÍ

Záujmové združenia v snahe ovplyvňovať politiky využívajú rôzne stratégie a taktiky. Stratégie určujú spôsob dosiahnutia cieľa, slúžia na ovplyvňovanie politik a zahŕňajú formovanie koalícií, poskytovanie informácií. Taktiky zahŕňajú postupnosť a načasovanie jednotlivých krokov, sú to konkrétne akcie uskutočňované záujmovými združeniami na podporu svojich politických preferencií, kde patrí komunikácia, ovplyvňovanie prostredníctvom lobingu a ďalších foriem (CUBBAGE, O'LAUGHLIN, BULLOCK 1993). BERRY (1984) klasifikuje tri druhy taktík záujmových združení: priame (prezentácie, formálne právne úkony), nepriame (darovanie peňazí, vydávanie výsledkov výskumov, organizovanie verejných kampaní) a prostredníctvom členov združení (účasť na protestoch).

Medzi stratégie a taktiky záujmových združení patrí lobistická práca, pričom kvalitný lobing v sebe musí zahŕňať dôveryhodnosť na prvý pohľad, úspech ide zároveň s kompromisom, pričom je potrebné vytvárať závislosť a presvedčivo komunikovať. Medzi ďalšie stratégie a taktiky patrí vyjednávanie s inými záujmovými združeniami, medzinárodný lobing, lobing členskej základne, práca s verejnosťou, protesty a konfrontácie (KROTT 2005).

ELLEFSON (1992) na základe empirického výskumu vyjadril v percentách stratégie a taktiky záujmových združení podľa ich využívania (Tabuľka 1).

Tabuľka 1 Stratégie a taktiky záujmových združení

Stratégie a taktiky	Využitie v %
Zúčastňovanie sa na parlamentných a vládnych zasadaniach	99
Komunikácia s vládnymi činiteľmi a prezentácia názorov	98
Neoficiálne stretnutia s vládnymi činiteľmi na schôdzkach, obedoch a spoločenských podujatiach	95
Vytváranie koalícií s ostatnými záujmovými skupinami	90
Diskutovanie o politických alternatívach v tlači a médiách	86
Konzultovanie s vládnymi činiteľmi kvôli plánovaniu legislatívnej stratégie	85
Pomoc vládnym činiteľom pri tvorbe legislatívy	85
Sponzorovanie kampaní	84
Rastúce lobingové úsilie členskej základne	80
Vplyvné kontakty v zákonodarných úradoch, inštitúciách, ktoré navrhujú zákony	80
Pomoc vládnym činiteľom pri navrhovaní usmernení, regulácií a pravidiel	78
Pomoc povereným výborom a komisiám	76
Upozorňovanie zákonodarcov na dôsledky, ktoré môže mať návrh zákona v ich oblasti	75
Podávanie žiadostí na súdny proces a zapájanie sa do súdnych sporov	72
Finančné prispievanie na predvolebné kampane	58
Pomáhanie vládnym činiteľom, ktorí potrebujú podporu	56
Ovplyvňovanie rozhodnutí o obsadzovaní funkcií do verejných úradov	53
Zverejňovanie návrhov volených kandidátov	44
Vytváranie reklám v médiách o postojoch skupiny k jednotlivým problémom	31
Prispievanie prácou na predvolebných kampaniach	24
Vypracovanie verejných vyhlásení o legislatívnych kandidátoch do úradov	22
Zúčastňovanie sa na demonštráciách a protestoch	20

Zdroj: ELLEFSON 1992

1.4 VZŤAH ŠTÁTU A ZÁUJMOVÝCH ZDRUŽENÍ

Politicko-administratívny systém (PAS), ktorý môžeme chápať ako subsystém politického systému tvoria inštitúcie ako parlament, vláda, štátna správa, súdy. PAS pôsobí ako subsystém, ktorý vykonáva činnosti pre verejnosť, ale taktiež je predmetom špecifických požiadaviek a podpory verejnosti. Politicko-administratívny systém má zo spolupráce zo systémom sprostredkovania záujmov výhody ako získavanie informácií, či politickú podporu (ŠÁLKA, DOBŠINSKÁ 2013). Systém sprostredkovania záujmov potrebuje politicko-administratívny systém, lebo len prostredníctvom neho vie presadiť svoje záujmy.

Záujmové združenia priamo vyjednávajú s inými združeniami alebo priamo či nepriamo sa snažia ovplyvňovať politické rozhodnutia štátnych inštitúcií. Tieto združenia tvoria inštitucionálne spojený vzťah medzi spoločnosťou a politicko-administratívnym systémom a sú dôležitou súčasťou sociálneho systému. Aktéri v systéme sprostredkovaných záujmov majú rôzne úrovne schopnosti organizovať svoje záujmy a rôzne sily vplyvu v politickom systéme (ŠÁLKA, DOBŠINSKÁ 2013). Existujú dva systémy spolupráce štátu a záujmových združení, a to pluralizmus a korporativizmus. Pluralistická teória vychádza z predpokladu, že najvýznamnejšiu rolu vo verejno-politickom procese a vo formovaní politiky hrajú záujmové združenia. V pluralistickom systéme štát vypočúva záujmové združenia, rozhoduje však bez ich účasti, a záujmové združenia využívajú voči štátu tvrdšie taktiky. V tomto systéme existuje vysoká konkurencia medzi záujmovými združeniami, lebo socioekonomickú skupinu zastupuje niekoľko záujmových združení. Človek, ktorý sleduje svoje špecifické záujmy môže byť prirodzene členom niekoľkých združení. Prekrývajúce sa členstvo v združeniach sa považuje za prvok, ktorý môže mať rozhodujúci význam pre hodnotenie konfliktov v rámci skupiny a pri presadzovaní spolupráce medzi združeniami. Jeden záujem môže naraz zastupovať niekoľko združení, ktoré pokojným spôsobom súťažia v získavaní a udržaní členov, čo časom povedie k pozitívnej situácii, kedy všetky záujmové združenia budú zastupovať tento záujem, ktorý vyhlasujú za svoj hlavný cieľ. Proti teórii pluralizmu existuje argument, že nie je schopná vytvoriť koherentnú teóriu skupín, ktorá by vysvetlila, prečo medzi skupinami existujú rozdiely v rámci prostriedkov, ktorými sú schopné ovplyvňovať vládu. Nie je úplne jasné, aké miesto a akú rolu hrá z pohľadu pluralizmu štát a vláda (POTŮČEK *et al.* 2005). SCHMIDT (1982) obviňuje pluralizmus z toho, že narušuje a neguje štát tým, že spochybňuje princíp jeho jednoty a suverenity. Obmedzuje štatút štátu definovaného ako politické združenie, na úroveň štatútu hospodárskych, náboženských a iných združení. Pluralistický systém funguje hlavne v anglosaských krajinách, kde panuje ekonomická kritika činnosti záujmových združení

SCHMITTER (1974) definuje korporativizmus ako systém reprezentácie záujmov, v ktorom sú základné jednotky organizované do obmedzeného počtu individuálnych, povinných, nesúťaživých, hierarchicky usporiadaných a funkčne rozdelených kategórií, ktoré sú uznané a licencované (ak nie vytvorené) štátom a je im zaručený monopol v rámci ich kategórie výmenou za istý dohľad nad výberom lídrov a artikuláciou požiadaviek a podpory. POTŮČEK (2005) tvrdí, že na rozdiel od pluralizmu je korporativizmus systém sprostredkujúci záujmy, kde jeho zložky- štát, rôzne organizácie a inštitúcie občianskej spoločnosti a rodina- sú organizované do funkčne oddeleného, striktno hierarchického poriadku. Záujmové združenia sa netvoria slobodne a dobrovoľne ako v pluralizme a ich vzťahy nie sú výslovne regulované konkurenčným trhom. Združenia nemajú ani nedeliteľnú autonómiu, pretože ich existencia závisí od uznania a podpory štátu. V korporativistickom systéme štát užšie spolupracuje so záujmovými združeniami a socioekonomickú skupinu zastupuje len jedno záujmové združenie, ktoré môže mať aj zákonnú legitimáciu. Členstvo a príspevky sú väčšinou povinné, záujmové združenia sú schopné kompromisu, vyjednané kompromisy sú pre členov záväzné

a väčšinou ich dodržiavajú. Štát veľmi často presúva svoje kompetencie na takéto záujmové združenie (KROTT 2001). Kritika korporativizmu spočíva v nejasnom definovaní obsahu záujmových združení zastupovaných štátom a kritériá podľa ktorých by štát v danom prípade rozhodoval o relatívnom prínose cieľov rôznych záujmových združení. Korporativizmus funguje napríklad v Nemecku alebo Rakúsku (POTŮČEK 2005).

V transformačnom období však existencia skupinovej artikulácie záujmov vyplňala priestor medzi politickými stranami a štátom na jednej strane a spoločnosťou na druhej strane. Záujmové združenia sa od politických strán líšia tým, že sa nestávajú súčasťou vlády, ale napriek tomu chcú mať na ňu vplyv (SOPÓCI 2000). Ak záujmové združenia fungujú na základe princípov vnútroskupinovej demokracie a voči štátu a iným záujmovým združeniam sa správajú kooperatívne, môžu prispieť ku konsolidácii systémových zmien, lebo obmedzujú silnú úlohu štátu a zároveň aj príliš silnú úlohu trhu. Skupinová artikulácia záujmov je prvkom demokratického systému, je veľmi dôležitá pre konsolidáciu demokracie a vykorenenie veľmi často využívaných klientelistických a korupčných prvkov ovplyvňovania politiky.

1.5 POLITICKÁ MOC ZÁUJMOVÝCH ZDRUŽENÍ. FAKTORY POLITICKEJ MOCI

1.5.1 Politická moc združení

Záujmové združenia sú nenahraditeľné vo vyspelom demokratickom politickom systéme (GLÜCK 1976). V záujme vysokej politickej agendy svojich členov riešia politické problémy. Za týmto účelom využívajú prostriedky na zvyšovanie povedomia verejnosti, aby si zabezpečili reakcie politických aktérov a mohli ovplyvňovať formulovanie príslušných programov. Záujmové združenia môžu mať vplyv v politickom procese, ale ich politické aktivity môžu byť najúčinnejšie, ak sú v súlade s verejnou mienkou (DENZAU, MUNGER 1986; KOLLMAN 1998). HANSEN (1991) navrhol, že záujmové združenia môžu mať čiastočný vplyv, pretože poskytujú informácie užitočné pre zákonodarcov, vrátane informácií o tom, čo chce verejnosť, a tak slúžia ako sprostredkovateľ medzi verejnosťou a vládou. Niektoré združenia sa prezentujú lepšie ako ostatné, ale celkovo sa zvyšuje vplyv verejnej mienky na verejnú politiku. DENZAU a MUNGER (1986) tvrdia, že záujmové združenia by mali zamerať svoje úsilie k zákonodarcom, ktorí sú rozdelení, neinformovaní alebo ľahostajní k politickej agende, pretože je príliš nákladné ovplyvniť zákonodarcov, ktorí sú informovaní a majú presnú predstavu o politickej agende.

Mnohí autori sa zhodujú, že práca záujmových združení so zdrojmi prehlbuje ich schopnosť ovplyvňovať prijímateľov rozhodnutí a politické výsledky (GERBER 1999; BURSTEIN, LINTON 2002; HALL, DEARDORFF 2006). Zdroje záujmových združení zahŕňajú finančné prostriedky, legitímnosť, politickú podporu, vedomosti, skúsenosti a informácie. Záujmové združenia môžu využívať svoje finančné prostriedky na podporu súčasných aktérov vykonávajúcich funkciu v politickom procese alebo ich súperov vo voľbách. Pri rokovaní s politickými alebo byrokratickými aktérmi môžu záujmové združenia využívať na nich legitímnosť. Záujmové združenia navyše môžu vyjadriť svoju podporu v politickom procese výmenou za politiky, ktoré uprednostňujú ich ekonomické alebo iné záujmy, čo môže ovplyvniť rozhodnutie vo voľbách racionálne neznalých voličov. Najdôležitejšími zdrojmi sú vedomosti, skúsenosti a informácie, ktorými záujmové združenia môžu uľahčiť rozhodovanie prijímateľov rozhodnutí v politickom procese (CROMBEZ 2002; HALL, DEARDORFF 2006). Záujmové združenia môžu „robiť hluk“ formou demonštrácie, zhromaždenia, petície, vyhlásenia v médiách alebo účasťou na verejnej debate. Združenia sa môžu pokúsiť dosiahnuť svoje ciele prostredníctvom vonkajšieho lobingu, kde lobing môže ovplyvniť verejnú mienku

v prospech požiadaviek združenia, alebo môže byť využitý pri prenose informácií o politických preferenciách smerom k politickým aktérom (KOLLMAN 1998).

BAYERS, EISING A MALONEY (2008) sa venovali kritériám, ktoré by mali spĺňať záujmové združenia angažujúce sa v politickom procese. Podľa nich je relevantný najmä stupeň organizovanosti a štruktúrovanosti, ktorý je pre skupinu prirodzený a vymedzuje ju voči všeobecnej verejnej mienke. Kritériom, ktoré zužuje záber v rámci organizovaných skupín je politický záujem, za účelom propagovania a dosiahnutia ktorého skupiny smerujú svoj vplyv na vývoj politických rozhodnutí prostredníctvom politickej obhajoby daného záujmu. Zo záujmového združenia sa stáva politický aktér reflektujúci požiadavky svojich členov. V politickom procese je však aktérov reprezentujúcich politické záujmy svojich priaznivcov viac (ako napr. politické strany/hnutia), preto je nutné záujmové združenie voči nim vymedziť kritériom neformálnosti. Tento parameter vytvára zo záujmového združenia aktéra, ktorý nedisponuje ambíciami inštitucionálne sa zapojiť do štátnych štruktúr vytvárajúcich verejnú politiku a ovplyvňujúcich ich implementáciu.

Ohroziť politickú moc môže fragmentácia záujmových združení. Pluralizmus ako pravidlo fungovania politického systému vytvára priestor pre vznik viacerých združení, čo však prináša aj nevýhodu vo forme fragmentácie. Fragmentované združenia sú slabým partnerom v politickom živote, ich nevýhodou je, že súperia medzi sebou a nedokážu sa spojiť, aj keď ich cieľ je rovnaký. Združenia by mali byť jednotné v spoločných otázkach (SCHUBERT 1989).

Aktivity záujmových združení sú väčšinou zamerané na ovplyvňovanie politických výsledkov, kde sa snažia pretlačiť svoje pripomienky do politickej agendy a formovať základné dimenzie, ktoré definujú politické problémy. Rozdiely medzi záujmovými združeniami môžu byť významné, niektoré združenia konzultujú s tvorcami politiky a za určitých okolností sa môžu formálne zúčastňovať pri vládnych aktivitách alebo byť legitímni ako pri princípe subsidiarity. Záujmové združenia sa vzťahujú na skutočnosť, že jednotlivci, organizácie alebo inštitúcie sú spojené v priestore, ktorý navrhuje stratégie a taktiky zamerané na ovplyvňovanie verejnej politiky.

Politická moc závisí od formálnej a neformálnej moci v rámci organizácie. Organizačné teórie skúmajú ako formálne (normatívne, predpísané), tak neformálne (subjektívne, orientované na človeka) aspekty moci (CLEGG 1989; SCOTT 2001). Formálna moc alebo normatívna moc pochádza z ústavy najmä zo základných ľudských práv, ktoré zaisťujú slobodné združovanie a participáciu v politickom procese. Neformálna moc je väčšinou odvodená z aktívnych funkcionárov, ktorí sa zapájajú do tvorby politiky.

Združenia vlastníkov lesov sú jedným typom záujmového združenia v lesníckom sektore. Z pohľadu majiteľov lesa, existujú minimálne dva dôvody, prečo je dôležité vytvoriť záujmové združenie. Po prvé, záujmové združenia existujú s cieľom chrániť a zastupovať spoločné záujmy vlastníkov lesov v politickom procese tvorby politiky. Po druhé, pomáhajú pri zlepšovaní vedomostí ohľadom lesníctva a lesného hospodárstva, prostredníctvom služieb združení vlastníkov lesov svojim členom (RAMETSTEINER, WEISS, KUBECZKO 2005; GLÜCK *et al.* 2010; WEISS *et al.* 2011). Záujmové združenia v lesníctve získali veľký význam pri zastupovaní občanov. V posledných rokoch sa záujmové združenia stali profesionálnymi, ale zároveň rozhodovací proces v rámci organizácií sa stal menej demokratickým, pretože rozhodnutia sú často obmedzené na malú skupinu odborníkov, čo malo za následok kritiku zapájania sa záujmových združení do politického procesu (JUERGES, NEWIG 2014).

1.5.2 Faktory politickej moci

Pri analýze politickej moci združení vlastníkov lesov sme navrhli na základe výsledkov daného výskumu niekoľko faktorov politickej moci, pričom sme vychádzali aj z KROTTOVHO (2005) teoretického modelu záujmových organizácií (Tabuľka 2). Faktory politickej moci sme rozdelili na formálne, neformálne, interné, a externé. Formálne faktory sú predovšetkým založené na legislatíve. Neformálne faktory predstavujú schopnosti záujmových združení fungovať a presadiť sa v politickom procese. Vnútorne faktory predstavujú schopnosť záujmových združení fungovať vnútri združenia, vonkajšie predstavujú správanie smerom k iným združeniam, vláde, iným neziskovým organizáciám a pod.

Uvedené faktory politickej moci majú slúžiť združeniam vlastníkov lesov, aby prostredníctvom nich vedeli lepšie ovplyvňovať svoje postavenie v politickom procese.

Tabuľka 2 Faktory politickej moci záujmových združení

Politická moc záujmových združení	Vnútorná	Vonkajšia
Formálna	• Vnútorne predpisy a demokratická agenda • Finančné zdroje na činnosť združení • Služby členom združenia • Spoločné hospodárenie členov • Odborné vedomosti	• Ústavné a legislatívne práva • Povinnosť členstva
Neformálna	• Reprezentatívnosť a veľkí členovia • Silní funkcionári • Spoločná ideológia • Spolupráca so združeniami tej istej socio-ekonomickej skupiny • Sektorová spolupráca	• Lobing v parlamente, vláde, verejnej správe a medzinárodných inštitúciách • Public relations • Medzisektorová spolupráca

Vnútorná formálna politická moc

Vnútorne predpisy a demokratická agenda

Vnútorne predpisy združenia určujú ako združenie bude fungovať a aké ciele by malo dosiahnuť. Tieto predpisy sú schválené v stanovách združenia, ktoré predstavujú základný dokument, ktorý obsahuje pravidlá správania pre všetkých členov združenia. Stanovy sú schválené valným zhromaždením, týmto spôsobom môžu členovia ovplyvňovať aktivity združenia. Predpisy sa vzťahujú na všetkých členov, vrátane výborov a výkonných orgánov. V súlade s princípom demokratickej štruktúry (KROTT 2005), členstvo v združení predpokladá súhlas s predpismi a s programom ako celkom.

Združenia vytvárajú svoje agendy podľa problémov, ktoré sa snažia vyriešiť v politickom procese. Lesníctvo je oblasť, kde odborné vedomosti hrajú dôležitú rolu a združenia vlastníkov lesov vedia poskytnúť odborné informácie štátnej správe. Nie všetky lesnícke problémy môžu byť úspešne umiestnené do politickej agendy. Obmedzenie spočíva v spoločnej dohode s členmi združení vlastníkov lesov - pozícia musí odrážať spoločné záujmy svojich členov. SCHATTSCHEIDER (1960) tvrdí, že združenie, ktoré úspešne opisuje agendu, bude tiež aktér, ktorý definuje riešenie k danej agende, čím prevláda v politickej debata.

Finančné zdroje na činnosť združení

Hlavným problémom záujmových združení býva nedostatok finančných prostriedkov na ich činnosť, čo zhoršuje naplnenie a realizáciu stanovených cieľov. Nedostatok finančných zdrojov sa tiež odráža v službách, ktoré združenia poskytujú svojim členom. Financovanie združení na Slovensku je dlhodobým problémom, podpora zo strany štátu je v poslednom období kritická, a združenia nepociťujú úsilie štátu pomôcť im. Záujmové združenia vlastníkov lesov získavajú hlavné finančné prostriedky z členského, ktoré povinne hradí každý člen ročne. Aby mohli združenia vykonávať svoje činnosti, získavanie finančných prostriedkov z rôznych zdrojov je pre nich dôležité.

Záujmové združenia by mali využívať možnosti viacerých zdrojov príjmov, aby si zabezpečili vlastnú nezávislosť od jedného finančného zdroja, a aby sa vyhli aj negatívnym dôsledkom pri jeho neočakávanom zlyhaní. Finančné zdroje môžu záujmové združenia získať z vlastnej činnosti alebo z iného, externého zdroja. Externé zdroje majú charakter darujúceho subjektu a môže to byť: členský poplatok, verejné zdroje, dary, dotácie, sponzorské príspevky, granty, príjmy z vlastnej hospodárskej činnosti alebo verejné zbierky atď. (MAJDÚCHOVÁ 2004).

Príležitosti pre združenia vlastníkov lesov sa opierajú hlavne o prostredie štátu a zahraničia, resp. Európskej únie. Ide najmä o možnosť získať podporu z Programu rozvoja vidieka a o možnosti získavania štátnych dotácií. Za týmto účelom je relevantným aj využitie platieb za environmentálne služby, ktoré predstavujú veľké možnosti financovania do budúcnosti (SARVAŠOVÁ *et al.* 2012).

Podpora prostredníctvom Programu rozvoja vidieka pre vlastníkov lesov je jedným z najdôležitejších spôsobov ako získať finančnú podporu. Financovanie prostredníctvom Európskej únie môže zabezpečiť združeniam vlastníkov lesov lepšie služby pre svojich členov a motivovať nečlenov k vstupu do združenia. Pre lepšie fungovanie združení vlastníkov lesov a dosahovanie svojich cieľov v politickom procese alebo mimo neho sú finančné zdroje cenným nástrojom pre zvýšenie politickej moci združení.

OLSON (1965) sa zaoberal problémom tzv. spoločného dobra a problémom čierneho pasažiera, kde z pohľadu racionálnej výberovej teórie nie je pre jednotlivca racionálne, aby sa podieľal na časovo náročných stretnutiach, rokovaníach alebo lobovacích akciách, ak bude daný jednotlivec profitovať na skupinových výhodách bez nutnosti vynaloženia osobných nákladov. Na predídenie danej situácie sú dôležité stimuly alebo obmedzenia výhod len pre členov, ktoré by motivovali jednotlivcov k pripojeniu sa k združeniu.

Služby členom združení

Ako už bolo spomenuté, každá služba závisí od finančnej situácie združenia kvôli personálnym nárokom. Hlavným poslaním záujmových združení je zabezpečovať uspokojovanie záujmov a potrieb občanov vzájomnou podporou bez toho, aby sa čakalo na rozhodnutie akéhokoľvek štátneho úradu v danej veci a poskytnúť občanovi alternatívne

riešenia, čiže právo na slobodu voľby. K službám členom združení patrí informovanosť a vzdelávanie, kde táto služba je zameraná na jednotlivých členov organizácie, pretože informácie, ktoré sa ťažko zisťujú alebo sa nedajú nájsť, sú zhromažďované, upravené a distribuované prostredníctvom združení. Poradenstvo je podstatnou službou, kde členovia môžu získať informácie z rôznych oblastí, napr. právnych, ekonomických, reštitučných, atď. Záujmové združenia by mali organizovať školenia a ďalšie vzdelávania ohľadom daných tém, pre ktoré bolo združenie vytvorené, aby členovia mohli spoločne participovať na dosiahnutí záujmov, ktoré boli stanovené a nedochádzalo by tak k problému čierneho pasažiera (FAO 2000).

Spoločné hospodárenie členov

Skupinové aktivity, ako využiť úspory z rozsahu sú významným účelom hospodárskych združení vlastníkov lesov, ktoré môžu vzniknúť s pomocou záujmových združení. Úspory z rozsahu môžu byť pri vstupnom riadení, zásobovaní, produkcii, marketingu a riadení nákladov. Pri zásobovaní hromadný nákup organizácie v mene členov znamená nižšiu cenu zariadení a materiálov. Jedným z ďalších ekonomických dôvodov pre organizácie je spolupráca v oblasti ťažby a predaja dreva a hospodárenia v lese. Spoločné riadiace aktivity môžu byť účinnejšie a jednoduchšie pre člena. Pre vlastníkov lesného pozemku, ktorí nie sú úzko spätí s pozemkom, spoločné obhospodarovanie často predstavuje jedinou možnosť riadenia. Spoločný trh s drevom prispieva k silnejšej pozícii na trhu, s čím súvisia vyššie príjmy pre záujmové združenia (FAO 2000).

Odborné vedomosti

Združenia môžu poskytnúť poradenstvo a vzdelávacie aktivity pre členov. Na základe odborných znalostí a vedomostí môžu členovia združení ovplyvňovať ostatných členov, iné združenia vlastníkov lesov, orgány verejnej správy alebo politické strany. Prostredníctvom návrhov vecných riešení a činnosťou expertov v konkrétnych oblastiach sa znižujú informačné deficity verejnej správy a politikov. V záujmových združeniach je dôležitým faktorom pojem „power of expertise“, ktorý znamená schopnosť ovplyvňovať správanie ostatných v združení na základe predošlých skúseností a odborných znalostí v určitej oblasti a je znakom lepšej kooperácie pri dosahovaní spoločných záujmov (HUBER 2000).

Vnútoraná neformálna politická moc

Reprezentatívnosť a veľkí členovia

Reprezentatívnosť je vyjadrená počtom členov záujmového združení k počtu členov celej socioekonomickej skupiny. Reprezentatívnosť záujmových združení je schopnosť ovplyvňovať politický proces v záujme dosiahnutia spoločných cieľov. Záujmy vlastníkov lesov sú spojené a prezentované ako spoločný záujem v politickom procese. Organizovaný záujem je potrebné nájsť na rovnakých úrovniach politického rozhodovania (miestnej, regionálnej, národnej), aby sa všetky záujmové združenia so spoločným cieľom pridali a dokázali tak ľahšie presadzovať spoločné záujmy. Členovia združení sa musia aktívne podieľať na všetkých aktivitách združení, aby sa zabezpečilo rovnaké zastúpenie na všetkých dôležitých pozíciách pri dosahovaní spoločných cieľov napríklad v politickom procese (KROTT, 2006). OLSON (1965) tvrdil, že úspešné reprezentovanie záujmov v politickom procese vedie ku kolektívnemu statku, v lesnom hospodárstve podľa GLÜCKA (2010) môže dôjsť k reformulácii zákonov, strategických dokumentov alebo k zisku dotácií pre rôzne projekty. SALISBURY (1969) však tvrdil, že potreba reprezentatívnosti sa môže líšiť. Z

jednotlivcov s vysokou potrebou reprezentatívnosti sa stávajú politickí podnikatelia, dokážu získať pre svoje združenie a jeho záujmy dobrú pozíciu a moc pri dosahovaní cieľov.

Veľkí členovia sú nevyhnutní pre združenia vlastníkov lesov. V súlade s teóriou kritickkej masy, rozhodujúcim faktorom záujmového združenia nie je jeho veľkosť, ale existencia veľkých prispievateľov, ktorí majú vysoký záujem na riadne fungovanie združenia, ktoré povedie k lepšiemu dosahovaniu cieľov a záujmov (MARWELL, OLIVER 1993).

Silní funkcionári

Dosahovanie cieľov, ktoré pozitívne vplyvajú na združenie vyžaduje efektívne vedenie spojené so silnými mocenskými väzbami a funkčné stratégie ovplyvňovania (MICHELSON 2001). Líder je schopný ovplyvňovať ostatných a zmeniť ich správanie. Líder je formálna autorita v združení, s právom ovplyvniť ostatných a požiadať ostatných, aby robili veci, ktoré sú mimo jeho pôsobnosti a zamerania (LUNENBURG 2012).

Spoločná ideológia

Záujmové združenia, ktoré majú schopnosť napojiť sa na ideológie, majú schopnosť získať podporovateľov, ktorí nezdediajú rovnaké záujmy svojich členov. Títo podporovatelia môžu zlepšiť šance združení pri dosiahnutí svojich politických cieľov. Avšak záujmové združenia presadzujú záujmy svojich členov. Nemôžu získať podporu širokej verejnosti bez obrátenia sa na ideológiu. Ideológia buď presvedčí širokú verejnosť, aby podporila združenie alebo bola ľahostajná k politickým preferenciám združení. Ideológia sa môže obrátiť buď k vlastným hodnotám jednotlivcov alebo k vlastným ekonomickým záujmom. Záujmové združenia môžu využívať ideológiu k vytváraniu ekonomických záujmov jednotlivcov. To môže dať združeniam výhodu nad silou záujmov alebo ideológiou (MARRISON 2002).

Spolupráca so združeniami tej istej socio-ekonomickej skupiny

Záujmové združenia nemusia vždy čakať len na zásah vládnych inštitúcií, môžu sa podieľať v dosahovaní svojich záujmov spoločne s inými združeniami, ktoré presadzujú rovnaké záujmy. Výmena názorov a informácií by mohla dospieť ku komunikácií a možno aj vyriešeniu problémových otázok (GREENWOOD 2003). Schopnosť získavania spojencov aj v iných záujmových združeních súvisí s organizovateľnosťou záujmov, pri ktorej sa viac združení spojí a dokážu tak efektívnejšie dosahovať spoločné záujmy ako napr. pri spolupráci s drevospracujúcim priemyslom alebo v rámci politicko-administratívneho systému. Združenia by mali spolupracovať a zapájať sa do koalícií, pretože je to účinný nástroj, s ktorým môžu ovplyvňovať verejnú politiku (SCHLOZMAN, TIERNEY 1986; HULA 1999; HEANEY 2006).

Sektorová spolupráca

Lesníctvo je tak ako aj iné odvetvia štátu organizované v určitej štruktúre, ktorá zabezpečuje jeho riadne fungovanie. Na Slovensku pôsobí množstvo aktérov zabezpečujúcich chod lesníctva a obhospodarovanie lesov. Štátna správa lesného hospodárstva pôsobí vo viacerých úrovniach a zabezpečuje spravovanie a kontrolu obhospodarovania lesov. V lesníctve pôsobia aj štátne a neštátne subjekty podnikajúce v lesnom hospodárstve a realizujúce praktické obhospodarovanie lesov, odborné subjekty lesného hospodárstva a rozličné záujmové organizácie obhajujúce konkrétne záujmy svojich členov. V neposlednom rade sem patrí aj Technická univerzita vo Zvolene, ktorá spolupracuje s lesníckymi subjektmi.

Združenia vlastníkov lesov spolupracujú s podnikom Lesy SR, š.p. a Národným lesníckym centrom hlavne kvôli výmene informácií. Mohli by sa taktiež pokúsiť spolupracovať s aktérmi v drevospracujúcom priemysle, aj keď to nie je jednoduché. Hlavný problém spočíva v spolupráci a koordinácii s Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR.

Vonkajšia formálna politická moc

Ústavné a legislatívne práva

Právo združovať sa je zakotvené v ústave. Záujmové združenia by mali byť schopné ovplyvňovať politický proces prostredníctvom pripomienkovania legislatívnych návrhov alebo strategických dokumentov v oblastiach, ktoré sa ich značne týkajú. Tým si posilňujú svoje miesto v politickom procese a taktiež sú schopné dosiahnuť niekoľko zo svojich zámerov. Medzirezortné pripomienkovanie funguje ako formálny koordinačný mechanizmus, kde záujmové združenia môžu ovplyvňovať politické rozhodovanie prostredníctvom spísania pripomienok. Pripomienky majú formu návrhu alebo odporúčania a predkladateľ ich môže, ale nemusí vziať do úvahy. Ak sú pripomienky označené ako zásadné, to znamená, že pripomienkujúci orgán na nich trvá, predkladateľ ich nemôže zamietnuť bez toho, aby ich prerokoval s daným orgánom. Ak sa nepodarí rozpor odstrániť, musia sa takéto pripomienky prerokovať na zasadnutí vlády (KOVÁČECHOVÁ, ŽILINČÍK 1999). Záujmové združenia majú právomoc pripomienkovania aj prostredníctvom hromadných pripomienok, čo znamená uplatnenie väčšieho počtu fyzických osôb alebo právnických osôb zo strany verejnosti, kde si verejnosť splnomocní svojho zástupcu, ktorý komunikuje s ministerstvom a snaží sa o elimináciu rozdielov. Tieto nástroje sú často využívané združeniami vlastníkov lesov na Slovensku. Pripomienkujú návrhy strategických dokumentov a legislatívnych návrhov.

Povinnosť členstva

Podľa slovenského práva, povinné členstvo v združeniach vlastníkov lesov neexistuje. Združovanie vychádza z pluralistického princípu. Združenia vlastníkov lesov sú dobrovoľné, takže členovia sa pripájajú k združeniu len na základe ich motivácie. Fragmentácia neštátneho vlastníctva lesov s malým záujmom vstúpiť do združenia je limitujúcim faktorom.

Podľa GLÜCKA *et al.* (2011) povinné členstvo môže urobiť združenie väčším a silnejším a združenie tak môže zvyšovať svoj politický vplyv a presadzovať svoje záujmy. Taktiež povinné členstvo môže stimulovať pasívnych vlastníkov lesov k obhospodarovaniu svojich lesov.

Vonkajšia neformálna politická moc

Lobing v parlamente, vláde, verejnej správe a medzinárodných inštitúciách

Záujmové združenia využívajú lobing ako taktiku na presadzovanie záujmov svojich členov. Politické aktivity mnohých združení nie sú limitované len na lobovanie špecifických otázok, ale zahŕňajú taktiež taktiky ako návšteva workshopov, recepcií, tlačových konferencií, monitorovanie novín a iných médií. Združenia sledujú politický proces kvôli získaniu informácií pre svojich členov. Záujmové združenia majú motiváciu poskytovať informácie spojené s tvorbou a implementáciou verejných politík, ak tak môžu ovplyvniť výsledok vo svoj prospech (AUSTEN-SMITH, WRIGHT 1992, 1994). Pre združenia je výhodné mať vo vládných radoch svojho zástupcu, pretože by mohli lepšie dosahovať a uspokojovať svoje záujmy (KROTT 2005).

Pri medzinárodnom lobingu sú záujmové združenia konfrontované so zložitejším procesom ako na národnej úrovni. Záujmové združenia, ktoré chcú ovplyvniť obsah pripravovanej legislatívy musia byť v priamom kontakte s inštitúciami EÚ, ale taktiež musia komunikovať o svojich záujmoch aj s národnou vládou, ktorá ich potom môže presadzovať ďalej na úrovni EÚ. Záujmové združenia zvyšujú svoju politickú moc ak sú členmi medzinárodných organizácií, napríklad združenia vlastníkov lesov na Slovensku môžu zvýšiť svoju moc a možnosť lepšieho presadenia sa v politickom procese prostredníctvom členstva v Európskom združení vlastníkov lesov.

Public relations

Verejná mienka je pre záujmové združenia dôležitá pri podpore ich problémov. Členovia združení by mali vedieť využívať rôzne PR nástroje (podujatia, médiá, informačné tabule, informačné služby) v praxi, aby sa dostali do povedomia verejnosti a zohrali tak dôležitú úlohu pri jej ovplyvňovaní a tvorbe politického procesu (KROTT 2005). Práca s verejnosťou prostredníctvom médií, propagačných materiálov, rôznych podujatí pomáha vytvárať pozitívny vzťah obyvateľstva k lesu, lesnému hospodárstvu, lesníkom a združeniam v oblasti lesného hospodárstva. V podmienkach lesného hospodárstva musí PR zohrávať dôležitú úlohu v samotných podnikoch, na lesných závodoch, lesných správach, či v združeniach vlastníkov lesov. V oblasti práce s verejnosťou prináša združeniam vlastníkov lesov veľa príležitostí aj členstvo Slovenska v EÚ, najmä možnosti získavania finančných prostriedkov prostredníctvom zahraničných projektov a fondov EÚ. Pri presadzovaní záujmov združení vlastníkov lesov treba využívať aj vzájomnú spoluprácu dominantných lesníckych subjektov a spoločnú stratégiu práce s verejnosťou.

Medzisektorová spolupráca

Pre lesné hospodárstvo vyplývajú rôzne povinnosti a úlohy z mnohých predpisov a medzinárodných dohôd a záväzkov, ktorých uskutočňovanie nepatrí iba do pôsobnosti lesníctva, ale aj viacerých odvetví a rezortov. Medzi hlavné problémy medzisektorových vzťahov lesného hospodárstva patrí najmä nízka previazanosť esníckej politiky s politikami súvisiacich odvetví a rezortov, nedostatočná spolupráca, koordinácia aktivít a komunikácia, chýbajúca spolupráca zainteresovaných odvetví a rezortov pri uskutočňovaní opatrení súvisiacich s rozvojom vidieka (ZÚBRIK *et al.* 2009).

Jedným z odvetví, ktoré prostredníctvom svojich všeobecne záväzných právnych predpisov ukladá obhospodarovateľom lesov najviac zákazov a obmedzujúcich podmienok a opatrení ke ochrana prírody a krajiny. Existujúca legislatíva v rámci sektora ochrany prírody a sektora lesného hospodárstva neumožňuje vzájomnú spoluprácu medzi týmito sektormi, pretože zákon o lesoch a zákon o ochrane prírody a krajiny si navzájom odporujú. Tieto výsledky potvrdzuje publikácia SARVAŠOVÁ, ŠÁLKA, DOBŠINSKÁ (2013), v ktorej bol analyzovaný proces formulácie programu NATURA 2000 na Slovensku, kde bolo zistené, že medzisektorová koordinácia absentuje kvôli rôznym hodnotovým orientáciám oboch koalícií (vlastníci a životné prostredie).

2 ANALÝZA TVORBY VEREJNEJ POLITIKY

Analýza verejnej politiky predpokladá, že do procesu tvorby verejnej politiky a jej výsledkov je zapojených množstvo vládnych aj nevládnych aktérov (BENZ 1992). My sme sa v rámci analýzy tvorby verejnej politiky v jej jednotlivých fázach cyklu zamerali na záujmové združenia vlastníkov lesov a ich vplyv na politiky súvisiace s lesníctvom.

2.1 POLICY SIEŤ A POLICY ARÉNA

Policy sieť sa vzťahuje na aktérov a inštitucionalizované vzťahy medzi nimi v rámci určitej politiky a tým vytvára vzťah k politickému systému (polity). Policy aréna popisuje konsenzuálne a konfliktné politické procesy v rámci vzniku a realizácie opatrenia a tým vytvára vzťah k politickým procesom (politics).

Policy sieť

Policy sieť sa definuje ako spolupôsobenie rôznych exekutívnych, legislatívnych a spoločenských inštitúcií, organizácií a skupín pri vzniku a realizácii opatrení verejnej politiky (HECLO 1978 in WINDHOFF-HERITIER 1987). Vertikálne sa policy siete rozprestierajú na rôznych úrovniach politicko-administratívneho systému a horizontálne sú tvorené rôznymi inštitúciami, organizáciami a skupinami smerom do spoločnosti. Policy sieť sa vzťahuje najužšie na nominálne kategórie opatrení (napr. policy sieť v lesníckej politike, policy sieť v politike životného prostredia). Na základe ohraničenia sa rozlišuje uzatvorená a otvorená policy sieť (HECLO 1978, JORDAN, RICHARDSON 1983 in WINDHOFF-HERITIER 1987). Uzatvorená policy sieť sa vyznačuje relatívne malým počtom zainteresovaných inštitúcií a sťaženým prístupom k nej. Vzťahy medzi malým počtom inštitúcií sú intenzívne, rutinné a často pevne inštitucionalizované. Otvorená policy sieť sa charakterizuje veľkým počtom zainteresovaných inštitúcií s vysokým stupňom fluktuácie a slabou inštitucionálnou spoluprácou. Policy siete majú tendenciu sa oddelovať od ostatných sietí a vytvárať exkluzívne a rutinné vzťahy medzi zainteresovanými inštitúciami (napr. v lesníckej politike sú typické vzťahy medzi štátnou správou a štátnymi lesmi) (JORDAN, RICHARDSON 1983 in WINDHOFF-HERITIER 1987).

Policy aréna

Opatrenia verejnej politiky sa chápu ako **agendy interakcie aktérov** v policy aréne v tzv. modeli AAA (POTÚČEK *et al.* 2005). Policy aréna popisuje konsenzuálne a konfliktné politické procesy pri vzniku, realizácii a hodnotení opatrenia verejnej politiky. Koncept policy arény súvisí s účinkami opatrenia. Opatrenie vyvoláva na základe jeho predpokladateľných účinkov u zainteresovaných aktérov reakcie a očakávania, ktoré ovplyvňujú politické správanie pri jeho vzniku, realizácii a hodnotení (WINDHOFF-HERITIER 1987). Rozhodujúcimi účinkami opatrenia s vplyvom na policy arénu sú charakterizované ich klasifikáciou na distributívne a redistributívne.

Policy aréna pri distributívnych opatreniach. Distributívne politické opatrenia sú charakteristické tým, že štát ponúka určité výkony na podporu súkromných aktivít a využíva ovplyvňovanie podnetom alebo ponukou s nízkou mierou nútenia. Policy aréna sa vyznačuje harmóniou a konsenzom bez výraznej opozície. Potencionálni oponenti sú zahrnutí do rozdeľovania štátnych výkonov (tzv. „pork barrel“). Väčšinou ide prerozdeľovanie v jednom sektore alebo odvetví. Náklady takéhoto prerozdeľovania nie sú pre znevýhodnených viditeľné alebo nie sú vnímané ako náklady.

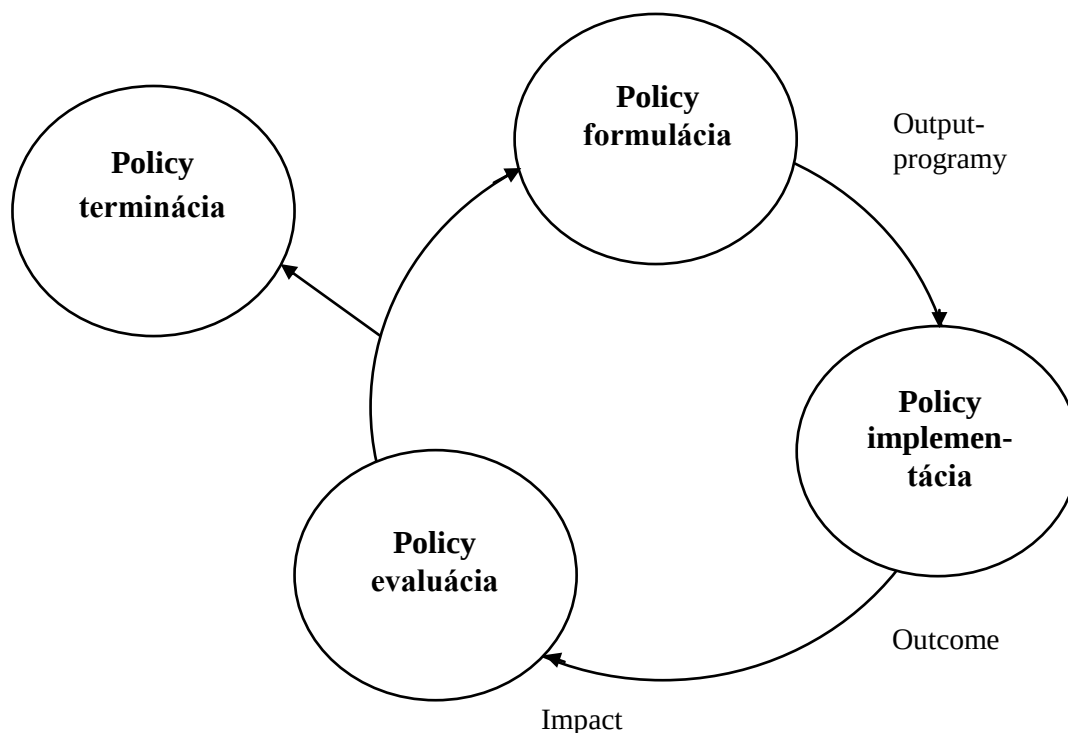
Policy aréna pri redistributívnych opatreniach. Redistributívne opatrenia sú založené na viditeľnom a citeľnom prerozdelení finančných prostriedkov, práv alebo iných hodnôt medzi vrstvami a skupinami v spoločnosti. Redistributívne opatrenia majú viditeľne „vítazov“ a „porazených“. Z pohľadu štátu sú na ich presadenie potrebné rôzne formy nútenia. Policy arénu môžeme opísať ako konfliktnú a polarizovanú. Veľmi často sú policy arény poznamenané trvalými konfliktami spočívajúcimi v hodnotových orientáciách a ideológiách. Policy aréna je v takýchto prípadoch jasne čitateľná a veľmi často charakteristická nemennými koalíciami.

Policy aréna pri regulatívnych opatreniach. Regulatívne opatrenia implikujú obmedzenie alebo rozšírenie činností adresátov, preto sú veľmi čitateľné z pohľadu úžitkov a nákladov. Policy aréna je tiež polarizovaná a konfliktná, nie však taká stála ako pri „klasickej“ redistributívnej politike s párovým pojmom „mám“ alebo „nemám“. Môžeme ju ďalej opísať nasledovne (ŠÁLKA 2006):

- ak sa regulatívnym opatrením prerozdeľuje medzi malými jasne ohraničenými skupinami, odvetviami alebo regiónmi je policy aréna veľmi konfliktná, lebo takéto skupiny sa vyznačujú vysokou mierou organizovateľnosti záujmov (napr. konflikt organizácií ochrancov prírody s lesným podnikmi a ich záujmovými združeniami, konflikty pri transformácii štátnych lesov),
- ak sa regulatívnym alebo finančným opatrením spôsobujú náklady širokej a neohraničenej skupine v spoločnosti a úžitky plynú malej organizovanej skupine, nie je policy aréna taká konfliktná, lebo „porazení“ nevnímajú svoje straty výrazne negatívne a nie sú ochotní alebo schopní sa organizovať (napr. štátne lesy, ktoré by ovplyvňovali cenu z dôvodu ich dominantného postavenia na trhu, opatrenia na odškodnenie sporiteľov vo fondoch s princípom snehovej gule, politika finančnej podpory v poľnohospodárstve),
- ak regulatívne opatrenie vyvolá malé úžitky vo veľkej skupine v spoločnosti a náklady sú koncentrované na relatívne malú skupinu, je táto motivovaná sa organizovať sa a vytvorí sa konfliktná aréna, kde veľkú skupinu konfliktu zastupuje určitý mentor, väčšinou štát (napr. životného prostredia, záujmové združenia neštátnych vlastníkov lesov a verejnosť pri zákonnej regulácii zabezpečovania verejnoprospešných funkcií lesov),
- regulatívne opatrenia v sociálnej oblasti však môžu byť poznamenané stretom rôznych hodnotových orientácií a ideológií, potom je policy aréna konfliktná ako pri „klasických“ redistributívnych opatreniach (napr. konflikty o rešpektovaní vlastníckych práv majiteľov lesov, hodnotové konflikty o smerovaní lesného hospodárstva) s častým využívaním súdnictva.

2.2 POLICY CYKLUS

Politický cyklus umožňuje dynamizáciu analýzy opatrenia verejnej politiky. Vo všeobecnosti sa uvažuje s nasledovnými fázami: definícia problému, vytváranie politickej agendy, formulácia, implementácia, evaluácia a terminácia politického opatrenia (WINDHOFF-HERITIER 1987). SABATIER (1993) hodnotí politický cyklus ako heuristickú metódu, lebo čistá logická následnosť a členenie fáz sú v politickej praxi veľmi zriedkavé, jednotlivé fázy prebiehajú paralelne, križujú sa atď.

Obrázok 2 Fázy politického cyklu (ŠÁLKA 2006, s.39)

Obrázok 2 znázorňuje proces tvorby verejnej politiky v podobe časovo následných aktivít, ktoré vedú k riešeniu politických problémov. Cyklus zachytáva politiku ako dynamický, fázový proces, postupujúci od formulovania problému (iniciácie) k implementácii a k vyhodnoteniu (evaluácii) účinnosti politických riešení. Vyhodnotenie môže viesť buď k ukončeniu pôsobenia istej politiky, alebo v prevažnej väčšine prípadov k reformulovaniu už implementovanej politiky (MALÍKOVÁ 2003).

V rámci definície problémov by mali byť definované tie, ktoré sú z hľadiska potreby riešenia najdôležitejšie. Každý aktér považuje samozrejme svoje problémy za najdôležitejšie a snaží sa ich definovať tak, aby to zodpovedalo jeho záujmom. Existujú zároveň aj problémy, ktoré nemôžu rátať s podporou politiky, lebo sú proti jej záujmom (napr. zmena zákona o voľbách). Výber a definícia problémov závisí od zainteresovaných aktérov, od vlastností problému a procesu tematizácie problému (PETERS 1982 In: KROTT 2001):

- Problémy sa snažia definovať vo významnej miere záujmové združenia, ktoré vznikli na základe potreby presadzovania záujmov ich členov. Demokratické spoločnosti zaručujú pluralistický prístup k definícii politických problémov, aj keď malé a slabé skupiny majú sťažený prístup k definícii problému pre politicko-administratívny systém. Ďalším významným aktérom, ktorý definuje problémy, je štátna správa. Štátna správa je súčasťou politicko-administratívneho systému, a preto nepotrebuje medializáciu, aby vybrané politické problémy definovala ako závažné. Proces prebieha s nižšou účasťou verejnosti pod vplyvom klientely štátnej správy. Všeobecne je možné konštatovať, že etablované záujmové združenia využívajú neformálne vzťahy k politicko-administratívnejmu systému a nové záujmové skupiny využívajú tematizáciu v médiách.
- Šanca získať pozornosť politicko-administratívneho systému závisí od vlastností problému. Nebezpečenstvo pre ľudí a majetok s veľkými možnými následkami získajú pozornosť ľahko (napr. záplavy, kalamity). Veľmi často sú definované politické problémy, ktoré vyplývajú z porušovania všeobecne uznávaných hodnotových orientácií

spojených so symbolmi Veľmi dôležitá vlastnosť problému je dostupnosť riešení, lebo ak nie sú k dispozícii, tematizácia sa neuskutočňuje.

- Tematizácia predovšetkým v médiách sa uskutočňuje tak, že každá zainteresovaná skupina alebo inštitúcia sa snaží problém interpretovať podľa svojich záujmov.

Na začiatku cyklu vstupujú do procesu rôzne skupinové, organizované záujmy, ovplyvnené sociálno-ekonomickými podmienkami spoločnosti, právnymi a politickými vzťahmi. Rôzni politickí aktéri vyslovujú svoje požiadavky a artikulujú problémy, ktoré by mala vláda akceptovať a riešiť ako politickú agendu.

Fáza formulácie verejnej politiky je zložitý proces, spätý s vyjednávaním aktérov o výbere politickej agendy vlády. Formulácia je proces definovania problémov, sformulovania obsahu alternatívnych riešení, mobilizácie potrebných zdrojov na realizáciu sledovaných kolektívnych cieľov. Na formulácii opatrenia sa podieľajú nasledovní nositelia politických rozhodnutí (Glück 2002):

- Štátna správa má pri formulácii politických opatrení centrálny význam. Dôvodom je tzv. *power of expertise* (sila odbornosti), ktorá jej to umožňuje (Mayntz 1997). Štátna správa má ale tendenciu opatrného konania s prvkami malých postupných zmien z dôvodu zachovania vlastných kompetencií a rutinného status quo pri implementácii. Jednak, ak sa politický problém dostal do politickej agendy bez jej pričinenia, musí štátna správa vyvinúť aktivitu pre zachovanie svojich pozícií v konkurencii s inými rezortnými štátnymi správami (napr. štátna správa lesného hospodárstva verzus štátna správa ochrany prírody).
- Politické strany zastupujú väčšinou v konkrétnych politikách ich členovia tzv. *hovorcovia* (hovorca pre makroekonomickú politiku, politiku životného prostredia atď.). Títo svoju činnosť uskutočňujú s podporou členov strany, pracujúcich vo výskumných alebo iných odborných inštitúciách.
- Záujmové združenia majú k dispozícii vo väčšej miere expertov v danej problematike ako politické strany, ale svoju odbornosť poskytujú politickým stranám. Etablované záujmové združenia sú pri formulácii politických opatrení opatrné a snažia sa o rovnováhu vzťahov s odbornými štátnymi správami a inými záujmovými združeniami.
- Poslanci a parlamentné výbory sa veľmi často zúčastňujú na formulačnej fáze, lebo ostatní aktéri hľadajú ich podporu pri konečnom schvaľovaní opatrenia.

Formulácia sa môže uskutočňovať prevažne v politicko-administratívnom systéme, t.j. hlavnými aktérmi sú exekutívne a legislatívne inštitúcie. Takúto formuláciu popisuje teória hierarchického ovplyvňovania štátom. Táto teória vychádza z mocenského monopolu štátnych orgánov pri formulácii ale i implementácii štátnych opatrení. Zaoberá sa analýzou realizácie politických opatrení (informačné, regulatívne a ekonomické nástroje) z pohľadu verejného záujmu alebo „verejného blaha“ a hľadá najlepšie implementačné stratégie. Rozhodovacia štruktúra politicko-administratívneho systému je však väčšinou komplexná a jej jednotlivé zložky sú vo vzájomných horizontálnych a vertikálnych vzťahoch, čo sťažuje vecný a na verejnom záujme orientovaný formulačný proces (SCHARPF *et al.* 1976).

Výsledkom formulačnej fázy je tzv. *output* (program), ktorý môže byť vágny alebo presný, väčšinou nemá jednotnú formu. Obsahuje zákony, nariadenia, ale aj vyhlášky, smernice alebo metodické pokyny. Predstavuje pokyn pre aktivitu daných inštitúcií v implementačnej fáze. Výsledok formulačnej fázy môže byť tzv. *policy without law*, ktorá predpisuje len základné rámce pre implementačnú fázu a znamená prenos konfliktov do nej, alebo je presne definovaný, t.j. „*rule of law*“ a dáva malý priestor vykonávateľom opatrenia na ich zmenu. Obidva výsledky formulačnej fázy môžu viesť k problémom v implementačnej fáze (ŠÁLKA 2006).

Implementácia je proces premeny už sformulovaných politických zámerov (stratégií, programov) na merateľné aktivity v záujme dosiahnutia stanovených cieľov. Rozlišovanie formulačnej a implementačnej fázy nie je jednoznačné, ale skôr sa tieto fázy prelínajú, čo platí pre zainteresovaných aktérov, ako aj pre vývoj opatrenia alebo programu (WINDHOFF-HERITER 1987). Ak sa konflikty v implementačnej fáze obídu, tak na politickej váhe získavajú realizátori opatrení, čiže hlavne štátna správa. Veľký význam môže mať aj zmena rámcových podmienok implementácie opatrenia (napr. zmena vládnej koalície, zmeny v iných politikách atď.). Proces implementácie sa uskutočňuje v policy sieti, ktorá sa skladá z inštitúcií, skupín a jednotlivcov, ktorí sú medzi sebou vo formálnych alebo neformálnych vzťahoch a sú nosnou štruktúrou implementácie opatrenia.

V zásade sa na implementácii zúčastňujú tieto typy aktérov (ŠÁLKA 2006):

- tí, ktorí opatrenie formulovali alebo koncipovali a schválili ako právne záväzný predpis,
- realizátori, ktorí opatrenie uskutočňujú. Delíme ich na tých, ktorí vydávajú smernice, prerozdeľujú finančné prostriedky, vytvárajú nové organizačné jednotky, získavajú personál atď. a tých, ktorí realizujú politické opatrenie v priamom vzťahu s adresátmi,
- adresáti, ktorí sú opatrením alebo programom ovplyvňovaní,
- cieľová skupina, ktorá je zvýhodnená alebo znevýhodnená účinkami opatrenia.

Na základe záujmových konfliktov rozličných skupín v policy sieti získava úžitok inštitúcia poverená implementáciou, ktorá má väčšie politické zdroje ako adresáti a svoju politickú silu využíva na presadenie aj voči iným inštitúciám (WINDHOFF-HERITER 1987).

Evaluácia je proces vyhodnotenia výsledkov, ktoré boli dosiahnuté v záujme naplnenia stanoveného cieľa. Zmyslom vyhodnotenia je rozpoznať napríklad vznik nových problémov, nových javov v prostredí, mieru vplyvu časového odstupu medzi postavením cieľa a výstupom implementácie na výsledok politiky. Dôležité je, aby sa výsledky vyhodnotenia dostali späť k aktérom tvorby politiky, pretože len tak možno overiť kvalitu výstupu a správne určiť nové programy.

Pre racionálne chápanie politiky predstavuje hodnotenie policy outcomes a impacts základnú požiadavku, ktorá predstavuje výskumný objekt tzv. evaluačného výskumu. Evaluačný výskum sa zaoberá hodnotením dosahovania cieľov alebo hodnotením príčin úspechu a neúspechu opatrení a programov. V praxi sa však skutočnosť odlišuje vo veľkej miere od ideálu. Ťažkosti začínajú už pri stanovení cieľov a ukazovateľov, podľa ktorých sa opatrenie hodnotí. Ak sú ciele opatrenia alebo programu stanovené presne a jasne, zvyčajne nie problém zhodnotiť úspech alebo neúspech. Vždy však nie je možné zistiť jasné ciele politického opatrenia, čo sťažuje evaluáciu. Aktérom sa teda otvára cesta vniesť prostredníctvom definície ukazovateľov a cieľov svoje záujmy do evaluačného procesu (LESTER, STEWART 1996 In KROTT 2001). Výskumy dokazujú, že evaluácia prostredníctvom medializácie výsledkov a zainteresovanie verejnosti do hodnotenia opatrení, neprináša racionálne prvky do tohto procesu. Medializácia jednotlivými aktérmi závisí od ich zdrojov a politických potenciálov, ktoré im umožnia presadiť vlastnú verziu chápania výsledkov politiky. Politický systém má vytvorené inštitúcie, ktoré môžu zobjektivizovať proces evaluácie, ako napr. kontrolné inštitúcie (Najvyšší kontrolný úrad) alebo súdnictvo. Hlavne súdnictvo sa tak zapája do politického procesu a stáva sa jedným z aktérov, čo pôsobí proti objektivizácii evaluácie. Ďalším dôležitým prvkom evaluačného procesu je zainteresovanie výskumných organizácií. Veda a výskum vyvinuli rôzne evaluačné postupy, ktoré je možné použiť. Evaluačný výskum analyzuje stupeň dosahovania cieľov, účinnosť a účinky opatrení (BUSSMANN, KLÖTL, KNOEPFEL 1997; WEISS 1999). Aj v prípade vedeckých evaluácií je však možné presadzovať záujmy jednotlivých aktérov, lebo výskumné inštitúcie sú závislé od finančných prostriedkov na evaluačné štúdie.

GOMBITOVÁ (2007) rozlišuje evaluáciu predbežnú, priebežnú a následnú.

Predbežná evaluácia (Ex-ante). Realizuje sa na začiatku cyklu pred schválením programu. Táto forma pomáha zaistiť maximálnu vecnosť programu. Výsledky ex-ante evaluácie majú byť zahrnuté do programu v procese rozhodovania. Zameriava sa na analýzu silných a slabých stránok a na potenciál členskej krajiny, regiónu alebo odvetvia, ktorého sa intervencia týka. Poskytuje zodpovedným aktérom prvotné závery o tom, či boli otázky správne určené, či je navrhnutá stratégia a úlohy relevantné atď.

Priebežná evaluácia (Intermediate). Uskutočňuje sa počas implementácie, zvyčajne v druhej polovici programového cyklu. Na základe záverov priebežnej evaluácie sa počas programového cyklu robia úpravy. Kriticky posudzuje, či sú ciele aj naďalej relevantné a hodnotí prvé výstupy a výsledky.

Následná evaluácia (Ex-post). Rekapituluje a posudzuje celé intervencie, predovšetkým ich dopady. Jej cieľom je analyzovať použitie zdrojov a podať správu o efektívnosti a hospodárnosti intervencií a rozsahu naplnenia očakávaných efektov. Zameriava sa na faktory úspechu a zlyhania a na udržateľnosť výsledkov a dopadov.

Terminácia opatrení a politických programov sa objavila ako možné riešenie hlavne v súvislosti s fiškálnym tlakom na šetrenie prostriedkov v štátnom rozpočte (WINDHOFF-HERITIER 1987). Neskôr sa táto otázka začala riešiť systematickejšie a hľadali sa predpoklady, rámcové podmienky a mechanizmy ukončenia politických opatrení alebo programov. Terminácia sa na základe empirických výsledkov uskutočňuje ako pomalý proces, alebo je spojená s reformuláciou opatrenia alebo programu.

3 MATERIÁL A METÓDY

Výskum problematiky združení vlastníkov neštátnych lesov a ich vplyvu na politiky relevantné pre lesníctvo bol zameraný na nasledovné čiastkové ciele:

1. Identifikácia a opis združení vlastníkov lesov.
2. Analýza politickej moci združení vlastníkov lesov z pohľadu funkcionárov a ich členov.
3. Analýza vplyvu združení vlastníkov lesov na politiky relevantné pre lesníctvo. Ako politiky súvisiace s lesníctvom boli vybrané lesnícka politika a politika rozvoja vidieka.
4. Formulácia odporúčaní pre združenia vlastníkov lesov.

Na základe teoretických východísk riešenej problematiky a stanovených cieľov výskumu boli formulované nasledovné základné výskumné otázky:

1. Aká je politická moc združení vlastníkov lesov z pohľadu funkcionárov a ich členov?
2. Aký vplyv mali združenia vlastníkov lesov pri tvorbe zákona o lesoch?
3. Aký vplyv mali združenia vlastníkov lesov pri tvorbe Programu rozvoja vidieka?

3.1 METODICKÝ POSTUP

Publikácia je metodicky založená na kvalitatívnom výskume s využitím dotazníkovej metódy, SWOT analýzy, štandardizovaných rozhovorov s funkcionármi združení vlastníkov lesov, analýze dokumentov a prípadových štúdií.

Kvalitatívny výskum podľa CRESWELLA (1998) znamená proces hľadania porozumenia založeného na rôznych metodologických tradíciách skúmania daného sociálneho alebo ľudského problému. Výskumník vytvára komplexný holistický obraz, analyzuje rôzne typy textov, informuje o názoroch účastníkov výskumu a uskutočňuje skúmanie v prirodzených podmienkach.

Aby sme zlepšili validitu kvalitatívneho výskumu, využili sme kombináciu rôznych metód, rôznych výskumníkov, rôznych skúmaných skupín alebo osôb, rôznych lokálnych a časových okolností a teoretických perspektív, ktoré sa uplatňujú pri skúmaní určitého javu. Metodologický prístup je tak založený na triangulácii metód, čiže vzájomnom overovaní výsledkov jednotlivých metodických postupov.

1.3.1 Dotazníková metóda

Základnou metódou, ktorá sa využila na získanie empirických údajov o postojoch vlastníkov neštátnych lesov a ich vzťahu k združovaniu a záujmovým združeniam, bola dotazníková metóda. Prednosťou dotazníkovej metódy je, že ju možno použiť v rôznych typoch skúmaných situácií a vyznačuje sa komplexnosťou získaných údajov (RIMARČÍK 2007). Základným nástrojom zberu údajov sú dotazníky. Dotazník je štruktúrovaný súbor otázok, navrhnutých na zisťovanie názorov a faktov a následného zaznamenávania týchto údajov (RICHTEROVÁ *et al.* 2007).

Každý dotazník má mať svoju logickú štruktúru, dynamiku, ktorá pomáha udržať záujem respondenta. Otázky v ňom by mali byť jednoduché, zrozumiteľné, aby ich boli schopní pochopiť všetci respondenti bez ohľadu na vzdelanie a neutrálne, čím by sa malo vylúčiť ovplyvnenie respondenta. Otázky môžu byť otvorené, pri ktorých má respondent voľnosť pri formulácii názoru. Výhodou je, že respondent nie je obmedzovaný variantmi odpovedí, nevýhodou je problém so spracovaním odpovedí. Pri uzavretých otázkach má respondent možnosť vybrať si spomedzi ponúkaných možností jednu alebo viac odpovedí. Výhodou

uzavretých otázok je rýchle a ľahké vyplnenie otázky, nevýhodou je nutnosť vyjadrenia respondenta v ponúkaných alternatívach, ktoré však nemusí považovať za presné a výstižné (RICHTEROVÁ *et al.* 2007).

V štruktúrovaných dotazníkoch sa používajú uzavreté otázky a v neštruktúrovaných dotazníkoch sa využívajú otvorené otázky. Pološtruktúrované dotazníky využívajú oba typy otázok. Pre účely nášho výskumu sa využila forma pološtruktúrovaných dotazníkov, pri ktorých mali respondenti možnosť vyjadriť svoj vlastný názor, ako aj vybrať si z viacerých ponúkaných alternatív odpovedí.

Dotazník o nešťátnych vlastníkoch lesa a ich združeniach (Príloha A) bol zostavený na základe Olsonovej teórie kolektívnej akcie (OLSON 1965) a teórie vlastníckych práv. Celkovo pozostával zo 44 otázok, ktoré boli rozdelené do dvoch okruhov.

Vlastníci lesa, ich postoje motivácie a priority. Otázky v prvej časti dotazníka boli zamerané na základnú charakteristiku vlastníka (t.j. vek, vzdelanie, zamestnanie, bydlisko, vzdialenosť bydliska od lesomajetku) vrátane popisu jeho lesného majetku, spôsobu nadobudnutia majetku a jeho obhospodarovania. Cieľom tejto časti dotazníka bolo tiež zistiť motívy vlastníť les, očakávania vlastníkov od lesného majetku a vzťah k lesu.

Postoje k združovaniu a práca združení. Druhá časť dotazníka sa týkala postojov vlastníkov lesa k združovaniu a ich motívov vstupu do združení. Respondenti mali možnosť ohodnotiť prácu združení. Cieľom bolo tiež identifikovať oblasti, v ktorých by mali združenia pôsobiť pri presadzovaní ich záujmov, postupy pri presadzovaní záujmov, problémy resp. oblasti, ktoré by mali združenia riešiť, ako aj služby, ktoré by mali združenia poskytovať pre svojich členov.

Cieľovou skupinou dotazníkového prieskumu boli súkromní vlastníci lesa, najmä členovia združení vlastníkov lesa v záujmových regiónoch projektu VYNALES: Žilina, Trenčín, Liptov-Tatry, Šariš, Gemer a VÚC Banská Bystrica. Na základe podkladov od zástupcov združení vlastníkov lesov sme identifikovali počty členov združení v jednotlivých regiónoch. Prostredníctvom predsedov regionálnych združení bolo v priebehu mesiacov júl - október 2013 medzi členov združení a ďalších predsedami vybraných nečlenov rozposlaných 636 dotazníkov. Počty dotazníkov v jednotlivých regiónoch boli konzultované s predstaviteľmi regionálnych združení (Tabuľka 3).

Tabuľka 3 Návratnosť dotazníkov v prvom kole prieskumu

Región	Počet členov v združení	Zaslané dotazníky (ks)	Vrátené dotazníky	
			ks	%
Banská Bystrica	165	149	57	38,3
Gemer	49	80	14	17,5
Liptov - Tatry	80	80	19	23,8
Šariš - Zemplín	25	30	1	3,3
Trenčín	110	100	39	39
Žilina	80	200	21	10,5
Spolu	509	639	151	23,6

Napriek zainteresovaniu odberateľov výskumu na distribúcii a zbieraní vyplnených dotazníkov bolo po prvom kole prieskumu k dispozícii na spracovanie len 151 dotazníkov, čo predstavuje návratnosť 23,6 %.

V októbri 2014 sa realizovalo druhé kolo dotazníkového prieskumu o vlastníkoch lesa a členoch združení. Vzhľadom na skúsenosti z predchádzajúceho riešenia sa uplatnil navrhovaný postup - priame oslovenie súkromných vlastníkov a zapojenie študentov Lesníckej fakulty pri dotazníkovom prieskume. V druhom kole dotazníkového prieskumu bolo celkovo distribuovaných 168 dotazníkov. Cieľovou skupinou boli pozemkové spoločenstvá a mestské lesy s výmerou lesomajetku nad 10 ha ako aj súkromní vlastníci lesa – fyzické osoby s výmerou lesného majetku nad 1 ha. Z celkového počtu rozoslaných dotazníkov bolo vyplnených 101 dotazníkov (z toho 29 dotazníkov bolo vyplnených mimo regióny projektu VYNALES), čo predstavuje 76,2%. Takto sme doplnili počet respondentov na 252.

Tabuľka 4 Celkový počet vyplnených dotazníkov po druhom kole prieskumu

Región	Počet členov v združení	Vyplnené dotazníky v druhom kole	Celkový počet vyplnených dotazníkov
Banská Bystrica	165	30	87
Gemer	49	9	23
Liptov - Tatry	80	18	37
Šariš - Zemplín	25	7	8
Trenčín	110	4	43
Žilina	80	4	25
Spolu	509	72	223

Vyplnené dotazníky sa následne editovali do online formulára vytvoreného v aplikácii Adobe FormsCentral (ADOBE SYSTEMS INCORPORATED 2013), ktorý umožnil spracovať údaje automaticky.

Vzhľadom na zameranie monografie boli vyhodnotené len vybrané otázky súvisiace s postojmi vlastníkov lesa k lesnému majetku a združovaniu, fungovaním združení a ich službami v regiónoch Banská Bystrica, Gemer a Žilina. Celkové výsledky dotazníkového prieskumu uvádzame v prílohách (Príloha D).

1.3.2 SWOT analýza

Základnou metódou, ktorá bola použitá na zisťovanie charakteristík záujmových združení vlastníkov lesa a ich politickej moci z pohľadu expertov a funkcionárov je SWOT analýza.

SWOT analýza je nástroj strategického plánovania, ktorý sa používa na hodnotenie silných a slabých stránok, príležitostí a hrozieb organizácie alebo projektu za účelom dosiahnuť určitý cieľ. Silné stránky predstavujú vnútorné vlastnosti, ktoré môžu napomôcť k dosiahnutiu cieľa, naopak slabé stránky sú vnútorné vlastnosti, ktoré sťažujú dosiahnutie cieľa. Príležitosti predstavujú vonkajšie podmienky, ktoré môžu dopomôcť k dosiahnutiu cieľa a v neposlednom rade ohrozenia sú taktiež vonkajšie podmienky, ktoré môžu ale naopak sťažiť dosiahnutie cieľa (JAKUBÍKOVÁ 2008). SWOT analýzou sa zaoberá množstvo autorov, ako napríklad SAKÁL *et al.* (2007); KOONTZ, WEIHRICH (1993); KOTLER (2001).

Pri vytváraní SWOT analýz je účelné presne si definovať predmet svojho výskumu. Od toho sa totiž odvíja následné popisovanie všetkých štyroch stránok analýzy. Zámerom je definovať si presné vymedzenie vnútorného a vonkajšieho prostredia a schopnosti odlišiť ich..

Cieľom formulovania SWOT analýzy je rozpracovať takú stratégiu, ktorá bude benefitovať z výhod príležitostí a prekonávať negatívne dopady rizík. Poznáme štyri varianty matice SWOT analýzy, ktoré uvádza Tabuľka 5. Tieto stratégie vychádzajú z analýzy vonkajšieho prostredia (hrozieb a príležitostí) a z analýzy vnútorného prostredia (slabostí a síl).

Tabuľka 5 Matica syntézy analýzy výsledkov SWOT

Externé prostredie Interné prostredie	Silné stránky „S“	Slabé stránky „W“
Príležitosti „O“	Stratégia SO využiť silné stránky na získanie výhody	Stratégia WO prekonať slabiny využitím príležitostí
Hrozby „T“	Stratégia ST využiť silné stránky na obranu proti hrozbám	Stratégia WT minimalizovať náklady a čeliť hrozbám

Zdroj: KOONTZ, WEIHRICH 1993; DĚDINA, CEJTHAMR 2005

Stratégia SO je najatraktívnejším strategickým variantom. Vnútorné silné stránky možno využiť na realizáciu vonkajších príležitostí, čo je najideálnejší prípad zo všetkých štyroch. Môže si ju zvoliť podnik, organizácia alebo projekt, v ktorom prevažujú sily nad slabosťami a príležitosti nad hrozbami. Vzhľadom na svoju veľkú silu je schopný využiť všetky ponúkajúce sa príležitosti.

Stratégia ST je stratégiou silného subjektu, ktorý sa nachádza v nepriaznivom vonkajšom prostredí. Vnútorné silné stránky sa využívajú na minimalizovanie vonkajších ohrození.

Stratégiu WO si volí subjekt, v ktorom prevažujú slabosti nad silami, nachádza sa však v atraktívnom prostredí. Aby sa využili naskytujúce sa príležitosti, na ktorých zvládnutie neexistuje dostatok vnútorných schopností, subjekt sa snaží o minimalizáciu vnútorných slabých stránok alebo rozvoj chýbajúcich silných stránok.

Stratégia WT je defenzívna stratégia a zároveň najhorším scenárom zo všetkých stratégií. Existuje tu veľa slabých stránok subjektu a navyše sa nachádza v neatraktívnom vonkajšom prostredí. Na zlepšenie situácie sa musia znižovať vnútorné slabé stránky s cieľom zabránenia vonkajším ohrozeniam (SAKÁL *et al.* 2007).

SWOT analýza pre zistenie charakteristík záujmových združení vlastníkov lesa a ich politického potenciálu bola prvotne vytvorená skupinou expertov, ktorú tvoria riešitelia APVV projektu VYNALES. Expertmi vytvorená SWOT analýza bola adresovaná bývalým a terajším funkcionárom záujmových združení vlastníkov lesa. S niektorými funkcionármi združení vlastníkov lesov bola využitá metóda rozhovoru. Funkcionári mali možnosť pri každom tvrdení, ktoré obsahovala pôvodná SWOT analýza, vyjadriť svoj súhlas (súhlasím – nesúhlasím) a taktiež doplniť zdôvodnenie svojho stanoviska.

1.3.3 Analýza dokumentov

Analýza dokumentov sa zakladá na porozumení a interpretácii dokumentov založených na individuálnej skúsenosti a postrehu výskumníka. To na jednej strane umožňuje ísť hlboko do sociálnej alebo psychologickéj podstaty dokumentu, na druhej strane to však nesie možnosť značného subjektívneho skreslenia. Podľa FRÜHA (1991) má analýza dokumentov nasledovné výhody:

- analýza dokumentov umožňuje získať výpovede o politických aktéroch, ktorí už nie sú zastihnuteľní,
- výskumník nie je v takej miere odkázaný na spoluprácu aktérov ako pri iných metódach (rozhovor),
- časový faktor nie je najdôležitejšou premennou vo výskumnom projekte, pretože nie je viazaný na termíny,
- výskumný objekt sa nemení počas výskumu,
- výskum je ľubovoľne reprodukovateľný alebo opakovateľný s modifikovanými analytickými nástrojmi na tom istom objekte,
- analýza dokumentov je spravidla lacnejšia ako ostatné metódy zbierania dát.

V rámci analýzy dokumentov bolo potrebné vyčleniť tie informácie, ktoré k uvedeným cieľom majú vzťah. Analýza bola zameraná na okolnosti vzniku dokumentu, pričom boli použité aj iné ako zdrojové dokumenty (tlačové správy, správy z rokovaní, interné dokumenty a pod). Na utvorenie si celkového pohľadu a kontextu vzniku dokumentu a zapájania sa združení vlastníkov lesov bolo potrebné vonkajšiu analýzu dokumentov doplniť rozhovormi s expertmi.

1.3.4 Štandardizovaný rozhovor

Rozhovor patrí medzi najnáročnejšie a súčasne najvýhodnejšie nástroje kvalitatívneho výskumu (DENZIN, LINCOLN 1994). Metóda rozhovoru je založená na priamej verbálnej komunikácii medzi výskumníkom a respondentom alebo viacerými respondentmi s cieľom získať určité informácie.

Hlavné znaky rozhovoru sú základná téza, výber okruhu respondentov, technika kladenia otázok a vyhodnotenie informácií. Základná téza je dôležitá charakteristika tejto metódy, nakoľko dáva rozhovoru štruktúru, avšak ponecháva výskumníkovi možnosť viesť rozhovor podľa svojich predstáv. Pri rozhovore je tiež dôležitá formulácia otázok, ktorá by mala vychádzať z nasledovných zásad:

- dôkladná teoretická znalosť skúmanej problematiky,
- voľba otázok musí zodpovedať úrovni respondentov,
- vyvarovať sa provokačným otázkam,
- otázky musia byť obsahovo zrozumiteľné, jazykovo správne formulované, jednoznačné a primerane dlhé.

Nie menej dôležitá je aj príprava na rozhovor, ktorá spočívala v získavaní informácií analýzou dokumentov a štúdiom ostaných relevantných zdrojov.

Po formálnej stránke rozlišuje viacero autorov (GAVORA 1999; DUNN 2000) tri typy rozhovorov: neštruktúrovaný, štruktúrovaný a pološtruktúrovaný. Neštruktúrovaný rozhovor prebieha pružnejšie, výskumník si musí pripraviť základné okruhy otázok, ktoré bude klásť a nemusí sa pri tom pridŕžať žiadnej schémy. Štruktúrovaný rozhovor prebieha podľa vopred stanovených otázok, ich poradie a znenie je presne určené a alternatívne odpovede sú vopred pripravené. Výsledky sú ľahko spracovateľné, ale miera poznatkov je pomerne nízka.

Pološtruktúrovaný rozhovor ponúka respondentovi alternatívne odpovede, ale výskumník kladie doplňujúce a upresňujúce otázky.

Dôležitou súčasťou rozhovoru je výber respondentov. Pri rozhovoroch boli za expertov považovaní aktéri združení vlastníkov lesov, ktorí sa zapájali do procesu tvorby zákona o lesoch a Programu rozvoja vidieka. Na rozhovory boli použité individuálne pološtruktúrované rozhovory s vopred štandardizovanými otázkami.

1.3.5 Metóda prípadovej štúdie

Všeobecná definícia prípadovej štúdie hovorí, že ide o intenzívne štúdium jedného prípadu, teda jednej situácie, jedného človeka, jedného problému. Prípadová štúdia je metóda kvalitatívna, pretože dokáže dokonale splniť základné ciele kvalitatívneho výskumu, tým že skúma súčasné fenomény do ich hĺbky v ich skutočnom kontexte, najmä v prípadoch, kedy nie sú hranice medzi fenoménom a jeho kontextom úplne jasné (YIN 2009).

Prípadové štúdie detailne opisujú alebo rozoberajú jeden alebo niekoľko málo prípadov z praxe. Jedná sa o skúmanie vopred zvoleného javu, v rámci jeho reálneho kontextu. Prípadová štúdia má primárne deskriptívny cieľ: usiluje o zachytenie zložitosti prípadu, jeho komplexnosti, opisuje vzťahy v ich celistvosti. Môže však byť aj explanačná: odhaliť skryté súvislosti a vysvetliť príčiny konkrétnych javov. V závere sa skúmaný prípad začleňuje do širších súvislostí, môže sa tiež porovnať s inými prípadmi. Podstatou je predpoklad, že dôkladným preskúmaním jedného prípadu lepšie porozumieme iným podobným prípadom (HENDL 2005).

Podľa YINA (2009) má výskum pomocou prípadovej štúdie nasledovné fázy: určenie výskumnej otázky, výber prípadu, určenie metód zberu a analýzy údajov, príprava zberu údajov, zber údajov, analýza a interpretácia údajov a publikácie výsledkov.

Pre prípadovú štúdiu sú vhodné viac kvalitatívne metódy a techniky (najmä analýza dokumentov, zúčastnené pozorovanie, interview a pod.) než metódy štatistické, aj keď aj tie sú v menšej miere využívané (Hendl 2005).

V rámci nášho výskumu boli vypracované dve prípadové štúdie a to prípadová štúdia na príklade zákona o lesoch a prípadová štúdia na príklade Programu rozvoja vidieka. Na základe prípadových štúdií bolo možné analyzovať vplyv združení vlastníkov lesa na politiky relevantné pre lesníctvo a ich zapájanie a podieľanie sa na tvorbe daného zákona a dokumentu. Uvedené prípadové štúdie boli vypracované len z pohľadu zástupcov združení vlastníkov neštátnych lesov.

Prípadová štúdia na príklade zákona o lesoch

V rámci danej prípadovej štúdie sme analyzovali vplyv združení vlastníkov lesa na lesnícku politiku na príklade zákona o lesoch. Zákon o lesoch sme vybrali preto, lebo ho považujeme za najdôležitejší zákon v oblasti lesníckej politiky. Pre spracovanie prípadovej štúdie sme využili analýzu dokumentov a rozhovory s expertmi, ktorými boli aktéri združení vlastníkov lesov, ktorí sa zapájali do politického procesu pri tvorbe zákona o lesoch.

Otázky boli zamerané v rámci celého politického cyklu od definovania problému cez vytváranie politickej agendy, formuláciu, implementáciu a evaluáciu politického opatrenia.

Proces formulácie. V procese formulácie boli otázky zamerané na priebeh tvorby zákona o lesoch, spoluprácu s aktérmi, ktorí sa podieľali na tvorbe zákona, participáciu na tvorbe zákona, pripomienky, ktoré navrhovali združenia vlastníkov lesov zapracovať do zákona a otázky ohľadom využívania donucovacích prostriedkov, lobingu, PR a iných stratégií a taktík pri snahe ovplyvniť proces tvorby zákona.

Proces implementácie. V procese implementácie boli otázky zamerané na spokojnosť so schválenou novelou zákona o lesoch, priebeh implementácie zákona do združenia vlastníkov lesov a nedostatky v implementácii.

Proces evaluácie. V procese evaluácie boli otázky zamerané na zhodnotenie schváleného zákona, postavenia združení vlastníkov lesov pri tvorbe zákona, dostatočné využitie právomoci pripomienkovať zákon a zhodnotenie politickej moci združení vlastníkov lesov a postavenie združení v politickom procese do budúcnosti.

Prípadová štúdia na príklade Programu Rozvoja vidieka

Na určenie vplyvu záujmových združení vlastníkov lesa v oblasti politiky rozvoja vidieka sme vybrali dokument Program rozvoja vidieka v programovacom období 2007-2013, pretože ho považujeme za základný programový dokument pre čerpanie finančných prostriedkov z fondov EÚ a združenia vlastníkov lesov sú tiež oprávnení žiadatelia finančnej podpory. Základné metódy využité v prípadovej štúdii boli analýza dokumentov a rozhovory s funkcionármi združení vlastníkov lesov.

Otázky boli zamerané na všetky fázy politického cyklu od definovania problému cez vytváranie politickej agendy, formuláciu, implementáciu a evaluáciu dokumentu.

Proces formulácie. V procese formulácie boli otázky zamerané na priebeh tvorby PRV, spoluprácu s aktérmi, participáciu na tvorbe PRV, pripomienky, ktoré navrhovali združenia vlastníkov lesov zapracovať do PRV a otázky ohľadom využívania donucovacích prostriedkov, lobingu, PR a iných stratégií a taktík pri snahe ovplyvniť proces tvorby PRV.

Proces implementácie. V procese implementácie boli otázky zamerané na spokojnosť s PRV, nedostatky v implementácii a využitie možnosti poskytnutia nenávratného finančného príspevku z PRV.

Proces evaluácie. V procese evaluácie boli otázky zamerané na zhodnotenie postavenia združení vlastníkov lesov pri tvorbe PRV a dostatočné využitie právomoci pripomienkovať PRV.

4 ZDRUŽENIA VLASTNÍKOV NEŠTÁTNYCH LESOV NA SLOVENSKU

4.1 FORMOVANIE ZDRUŽENÍ VLASTNÍKOV NEŠTÁTNYCH LESOV

Lesné hospodárstvo sa po roku 1989 na Slovensku podstatne zmenilo. Vydaním zákona č.229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku a ďalších reštitučných zákonov sa obnovili a zrovnoprávnili všetky druhy vlastníctva. Zrušil sa tak monopol štátnych organizácií tohto odvetvia a došlo k obnoveniu neštátneho sektora (MORAVČÍK *et al.* 2009). Reštitučný proces nie je ešte stále ukončený. Je to komplikovaný proces pretože nie vždy je jednoduché zistiť pôvodného vlastníka, preto niektoré lesné pozemky ostávajú stále nevysporiadané (SARVAŠOVÁ, ŠÍŠKA 2010). Najvyšší podiel neodovzdaných lesov je v súkromnom vlastníctve, ide predovšetkým o lesné pozemky charakteristické drobným individuálnym vlastníctvom, resp. podielovým spoluvlastníctvom, ktoré nie je možné v teréne identifikovať (ZELENÁ SPRÁVA 2014).

Štruktúra vlastníctva lesov na Slovensku je veľmi heterogénna a je výsledkom historického a politického vývoja na našom území. Lesy sú z hľadiska vlastníctva klasifikované do troch kategórií: štátne, neštátne a lesy neznámych vlastníkov. Na rozdiel od iných krajín, kde sa rozlišuje vlastníctvo verejné a súkromné (WEISS *et al.* 2012), kategória neštátneho vlastníctva zahŕňa podľa oficiálnej klasifikácie lesy súkromné, spoločenstevné, cirkevné, obecné a lesy poľnohospodárskych družstiev. Súčasná vlastnícka štruktúra lesov, ktorá je uvedená v Tabuľke 6, vyplýva z registra vlastníkov a obhospodarovateľov lesov.

Tabuľka 6 Štruktúra vlastníctva lesov v SR k 31.12.2013

Vlastníctvo		Štátne	Súkromné	Spoločenstevné	Cirkevné	Poľnoh. družstvá	Obecné	Neštátne spolu	Neznáme
Výmera	ha	777 599	206 246	432 314	50 624	5 590	174 350	869 124	294 798
	%	40,1	10,6	22,3	2,6	0,3	9,0	44,8	15,1

Zdroj: Správa o lesnom hospodárstve v Slovenskej republike za rok 2013

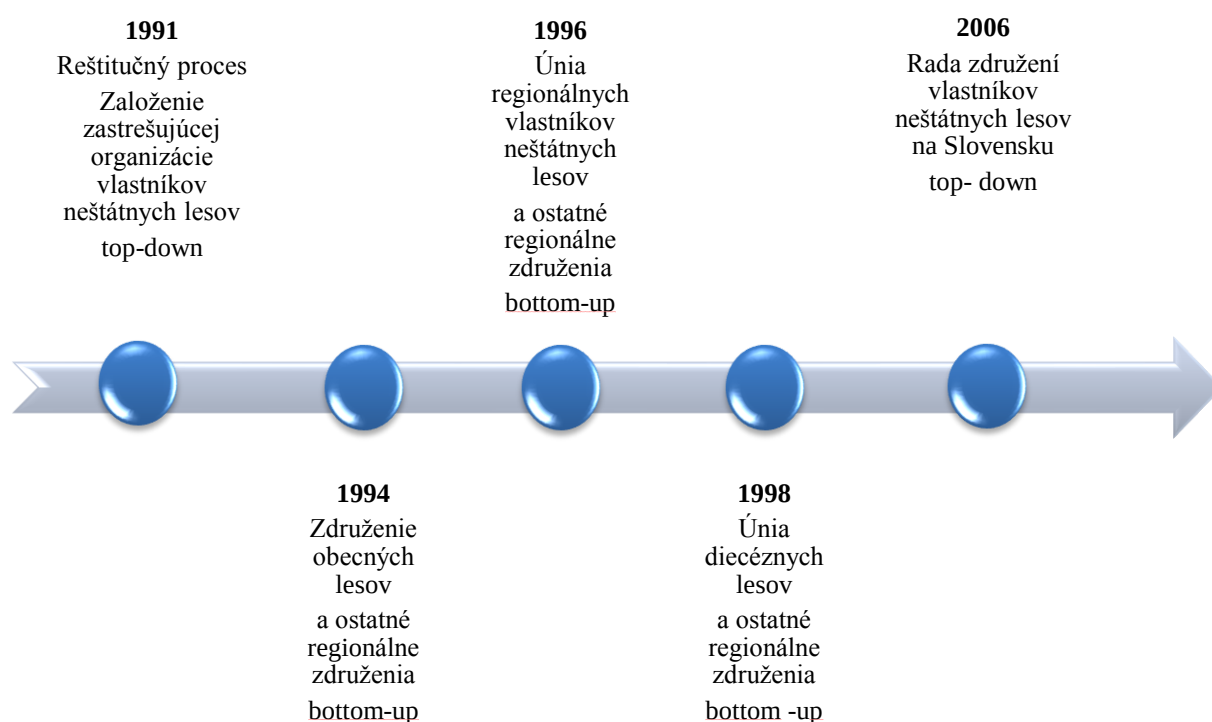
V roku 2013 bolo vo vlastníctve štátu 40,1% porastovej pôdy. Neštátne subjekty lesného hospodárstva vlastní 44,8% výmery lesov. Zvyšných 15,1% (t.j. 294 798 ha) predstavujú lesné pozemky, ktorých vlastníctvo nie je zistené. Táto výmera lesných pozemkov pozostáva z pozemkov vo vlastníctve fyzických a právnických osôb, ktoré si svoje práva u povinných osôb uplatnili a sú v riešení, z lesných pozemkov vo vlastníctve neznámych fyzických osôb, fyzických osôb, ktorých pobyt nie je známy a osôb, ktoré si svoje práva doteraz neuplatnili.

Po politických a spoločenských zmenách v roku 1989, začali vznikať v lesnom hospodárstve rôzne organizácie a záujmové skupiny prezentujúce názory vlastníkov a obhospodarovateľov lesov. Záujmové združenia vlastníkov lesov hrali významnú úlohu pri formovaní neštátneho lesníckeho sektora na Slovensku. Väčšina z nich bola založená práve za účelom riešenia spoločných problémov spojených s reštitúciami lesného majetku. Vlastníci lesov sa združovali a organizovali, aby sa tak zlepšilo riadenie a mohli obhajovať svoje spoločné záujmy. Združenia vlastníkov lesov majú však viac ako jednu príčinu vzniku. Druhým dôvodom je reprezentovanie záujmov voči vláde, pretože záujmové združenia sa chcú podieľať na rozhodovacom procese. Ďalším dôvodom je aj spolupráca v oblasti riadenia a marketingu.

Prvé združenie neštátnych vlastníkov lesov s názvom Slovenské združenie vlastníkov súkromných, spoločenstevných a obecných lesov (neskôr premenované na Slovenské

združenie vlastníkov neštátnych lesov) bolo založené krátko po prijatí reštitučného zákona v roku 1991. Jeho hlavným poslaním bolo zastupovať svojich členov a obhajovať ich záujmy. Ambíciou združenia bolo pokryť celý neštátny lesnícky sektor na Slovensku s tým, že v jednotlivých oblastiach vytvorí regionálne organizačné jednotky - najskôr 10, neskôr 13 informačných stredísk. Tieto zámery sa nepodarilo realizovať najmä pre roztrieštenosť názorov vlastníkov lesov, ako aj pre nedostatok finančných prostriedkov na platy funkcionárov a činnosť združenia v nasledujúcich rokoch (KONÔPKA *et al.* 1999).

V ďalšom období, sa začali vytvárať regionálne združenia. Znovu sa ale ukázala potreba zastrešenia týchto organizácií, čo si za cieľ dávala Únia regionálnych združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska, ktorá vznikla v roku 1996 (Obrázok 3).

Obrázok 3 Vznik združení vlastníkov neštátnych lesov na Slovensku

Ďalšími významnými združeniami vlastníkov neštátnych lesov, ktoré boli formované v priebehu 90-tych rokov, sú: Združenie vlastníkov spoločenských a súkromných lesov Banskobystrického kraja (1991), Združenie obecných lesov SR (1994) a Únia diecéznych lesov na Slovensku (1998).

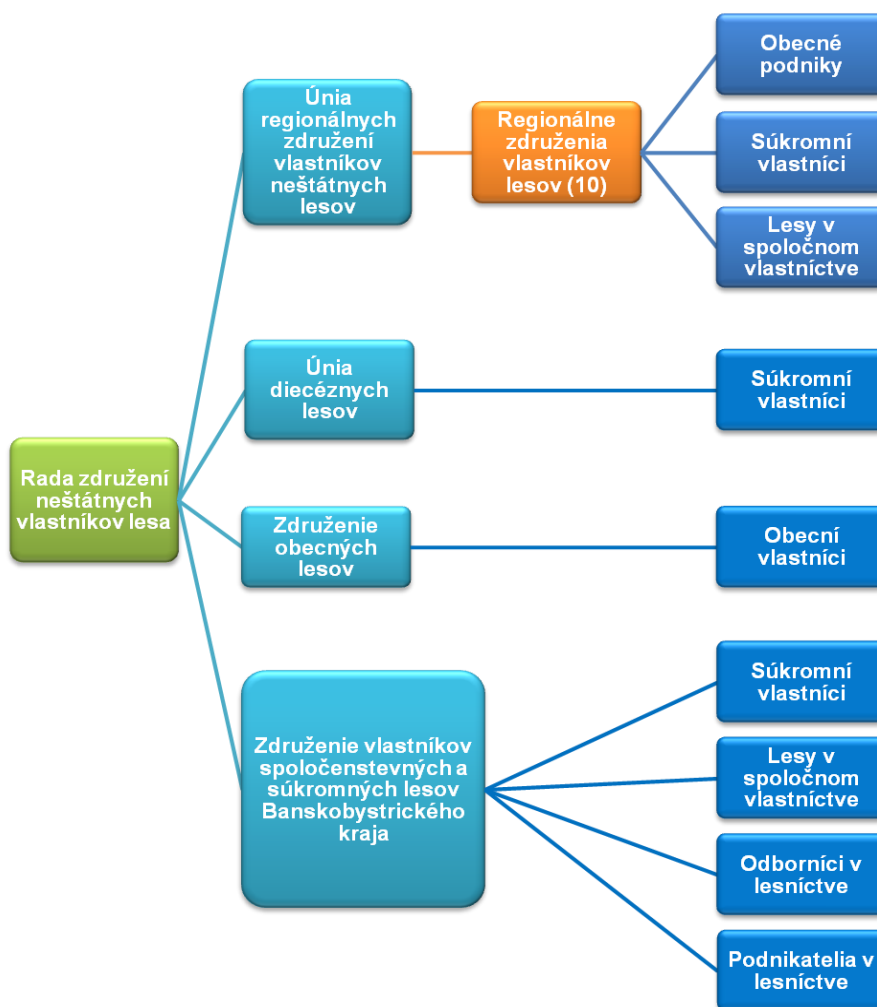
Niektoré združenia sa medzičasom transformovali alebo zanikli (Slovenské združenie vlastníkov súkromných, spoločenských a obecných lesov).

Združenia na Slovensku sa formovali väčšinou tzv. systémom zdola – hore (bottom – up), keď iniciatíva vychádzala od aktívnych individuálnych aktérov – majiteľov reštituovaných lesov. Z iniciatívy zhora-dole (top-down) vznikli zastrešujúce organizácie. V roku 1991 vzniklo z iniciatívy bývalého Ministerstva lesného a vodného hospodárstva a drevospracujúceho priemyslu SR už vyššie spomenuté Slovenské združenie vlastníkov súkromných, spoločenských a obecných lesov. V roku 2006 bola z iniciatívy Ministerstva pôdohospodárstva SR zriadená Rada združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska ako reprezentatívny orgán pre diskusiu s neštátnym sektorom lesného hospodárstva.

Hlavnými úlohami združení vlastníkov lesov na Slovensku je: (i) koordinovať činnosť pre zabezpečenie trvalo udržateľného obhospodarovania lesov a produktivity lesných porastov; (ii) ovplyvňovať lesnícku politiku na Slovensku, podporovať diskusiu a formuláciu spoločných záujmov jednotlivých členov a ich presadzovanie a (iii) vzdelávať svojich členov (WEISS, GUDURIĆ, WOLFSLEHNER 2012).

4.2 ŠTRUKTÚRA ZDRUŽENÍ VLASTNÍKOV NEŠTÁTNYCH LESOV NA SLOVENSKU

Vrcholovým orgánom, ktorý zastrešuje a spája organizácie vlastníkov neštátnych lesov na Slovensku je Rada združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska. Združuje štyri najväčšie aktívne združenia vlastníkov: Úniu regionálnych združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska, Združenie vlastníkov spoločnostevných a súkromných lesov Banskobystrického kraja, Úniu diecéznych lesov na Slovensku a Združenie obecných lesov SR (Obrázok 4). Okrem uvedených združení existujú na regionálnej úrovni aj ďalšie združenia vlastníkov lesov, ktoré nespádajú pod menované organizácie a pôsobia samostatne. Členmi združení sú fyzické a právnické osoby vlastniace alebo obhospodarujúce lesné pozemky, ako aj podnikatelia v lesnom hospodárstve.

Obrázok 4 Štruktúra združení vlastníkov lesov na Slovensku (DOBŠINSKÁ, SARVAŠOVÁ 2012, s.116)

Združenia vlastníkov neštátnych lesov na Slovensku v súčasnosti reprezentujú majiteľov približne 600 tis. ha lesov. Stále však existuje skupina neštátnych vlastníkov lesov s výmerou približne 275 tis. ha (t.j. výmery neštátnych lesov), ktorí nie sú členmi žiadnych záujmových združení neštátnych vlastníkov lesov.

4.3 CHARAKTERISTIKY ZDRUŽENÍ VLASTNÍKOV NEŠTÁTNÝCH LESOV NA SLOVENSKU

Rada združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska (RZVNLS)

Členovia:

Rada združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska je neformálnym združením Únie regionálnych združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska, Združenia obecných lesov, Združenia vlastníkov spoločenstevných a súkromných lesov Banskobystrického kraja a Únie diecéznych lesov na Slovensku.

Hlavné úlohy a ciele:

- koordinácia postupov pri obhajovaní záujmov vlastníkov neštátnych lesov,
- vytváranie podmienok pre jednotný postup neštátneho sektora lesného hospodárstva pri tvorbe, presadzovaní a realizácii lesníckej politiky,
- spoločný postup pri tvorbe zákonov v oblasti pozemkového práva, lesného hospodárstva, poľovníctva a životného prostredia,
- presadzovanie oprávnených požiadaviek vlastníkov a užívateľov neštátnych lesov,
- zosúladňovanie a spoločná prezentácia názorov a potrieb vlastníkov neštátnych lesov,
- spoločný postup pri spolupráci so štátnou administratívou a lesníckymi inštitúciami v SR.

Vnútoraná organizácia:

RZVNLS tvoria predsedovia jednotlivých členských združení. Navonok reprezentuje Radu jej predseda. RZVNLS má rotujúce predsedníctvo, tzn. že predsedom RZVNLS je vždy jeden z predsedov členského združenia na obdobie šiestich mesiacov. Na riešenie odborných problémov zriaďuje RZVNLS odborné komisie alebo pracovné skupiny.

Financovanie:

Zdroje financovania RZVNLS tvoria členské príspevky, ktoré platia členské združenia vo výške 200 EUR za rok.

Únia regionálnych združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska (ÚRZVNLS)

Webová stránka Únie: www.privlesy.sk

Členovia:

ÚRZVNLS združuje desať regionálnych združení vlastníkov neštátnych lesov:

- Šarišsko zemplínske regionálne združenie vlastníkov neštátnych lesov - Sabinov,
- Gemerské regionálne združenie vlastníkov neštátnych lesov - Rožňava,
- Regionálne združenie vlastníkov lesov Spiš - Poprad,
- Turčianske regionálne združenie vlastníkov lesov - Turany,
- Združenie vlastníkov neštátnych lesov Orava – Tvrdošín,
- Slovenská spoločnosť urbárov a iných spoločenstiev - Žilina,
- Okresné združenie vlastníkov neštátnych lesov - Kysucké Nové Mesto,
- Regionálne združenie vlastníkov lesov okresu Čadca - Zákopčie,
- Združenie trenčianskych vlastníkov neštátnych lesov - Dubnica nad Váhom,
- Bratislavské regionálne združenie vlastníkov lesov Senec.

Členské subjekty ÚRZVNLS obhospodarujú 276 200 ha lesných pozemkov, z toho približne 5% je vo vlastníctve fyzických osôb. Zvyšok tvoria lesy vo vlastníctve spoločenských útvarov vlastníkov lesov (urbáre, komposesoráty, pasienkové spoločenstvá, lesné družstvá a pod.) a v malej miere aj obce a iní neštátni vlastníci.

Hlavné úlohy a ciele:

- zastupovanie členov ÚRZVNLS v legislatívnom procese na národnej a európskej úrovni,
- presadzovanie záujmov svojich členov voči iným záujmovým skupinám, inštitúciám, najmä voči orgánom štátnej správy LH a iných odvetví,
- výchovná a vzdelávacia činnosť v odborných otázkach lesného hospodárstva a v iných oblastiach záujmu členov,
- poradenstvo a pomoc pri využívaní možnosti získavania podpôr z fondov EÚ.

Vnútroštruktúra organizácie:

Výkonným orgánom ÚRZVNLS je predsedníctvo, ktoré pozostáva z predsedov jednotlivých členských regionálnych združení (10 členov). Predsedníctvo ÚRZVNLS sa pravidelne schádza v dvojmesačných intervaloch na riadnych zasadnutiach. Okrem nich sa v prípade potreby konajú mimoriadne zasadnutia. Štatutárnym zástupcom ÚRZVNLS je predseda, ktorého po dobu jeho neprítomnosti zastupuje podpredseda. Kontrolnú činnosť vykonáva dozorná rada (3 členovia). Funkcionári ÚRZVNLS nie sú za ich prácu platení, ale vykonávajú ju ako dobrovoľnú činnosť.

Financovanie:

Finančné zdroje ÚRZVNLS sú zabezpečované z členských príspevkov od jednotlivých regionálnych združení a výnosu z prevodu 2% odvedenej dane fyzických a právnických osôb. Ročný rozpočet ÚRZVNLS sa pohybuje na úrovni 2 500-3 300 EUR, pričom hlavné výdavky spočívajú v členských poplatkoch (členské v CEPF a v Združení pre certifikáciu lesov), nákladoch na administratívu, prenájmy, telekomunikačné a cestovné výdavky.

Určité zlepšenie finančnej situácie prinieslo schválenie projektu vzdelávania v rámci PRV, čo umožnilo zvýšiť aktivity ÚRZVNLS v oblasti vzdelávacej činnosti a práce z verejnosťou. Tieto financie sú však len veľmi ťažko dostupné, pretože sa poskytujú formou refundácie nákladov na základe žiadosti o platbu.

Združenie obecných lesov SR (ZOL)

Webová stránka združenia: www.zolsr.sk

Členovia:

Členmi združenia sú obce a mestá vlastniace lesy, alebo právne subjekty nimi zriadené na obhospodarovanie lesov, prípadne iné právnické subjekty vlastniace neštátne lesy. ZOL združuje 60 subjektov s výmerou lesnej pôdy 146 125 ha.

Hlavné úlohy a ciele:

- účasť na tvorbe a realizácii lesníckej politiky štátu,
- podpora diskusie a formulácie spoločných záujmov svojich členov a ich presadzovanie voči štátnej administratíve, verejnosti a iným záujmovým skupinám,
- spolupráca s príslušným odborovým zväzom a orgánmi štátnej správy,
- koordinácia spoločných aktivít a záujmov členov v odbornej a spoločenskej oblasti, zabezpečenie vzdelávania, exkurzií a iných akcií podľa záujmu členov,
- odborná a konzultačná pomoc svojim členom.

Časť členov združenia koordinuje od roku 2002 svoju obchodnú činnosť prostredníctvom spoločnosti ZOLKA s.r.o.

Vnútoraná organizácia:

Najvyšším orgánom združenia je valné zhromaždenie, ktoré tvoria štatutári alebo poverení zástupcovia členských subjektov združenia (60 členov). Výkonný výbor je povinný zvoliť aspoň raz za rok riadne valné zhromaždenie. Výkonným orgánom združenia je 5-členný výkonný výbor, ktorý zasadá spravidla štyri krát ročne. Štatutárnym zástupcom združenia je prezident. Pre zabezpečenie organizačnej, administratívnej, finančnej a odbornej činnosti bol zriadený sekretariát výkonného výboru, ktorý riadi generálny sekretár. Kontrolnú činnosť orgánov združenia vykonáva dozorná rada (3 členovia). Funkcionári vykonávajú činnosti v rámci združenia dobrovoľne, platená je len funkcia generálneho sekretára.

Financovanie:

Rozpočet združenia je zabezpečený z členských príspevkov a sponzorských darov, jeho výška sa pohybuje na úrovni 30 tis. EUR ročne. Členské príspevky určuje valné zhromaždenie a sú odvodené od výmery lesných pozemkov. Výška členského je 0,10 €/ha za ochranné lesy a 0,25 €/ha za hospodárske lesy a lesy osobitného určenia, pričom maximálna výška členského je stanovená na 1 660 € za členský subjekt. Finančné prostriedky sa používajú predovšetkým na vzdelávanie, exkurzie a iné aktivity členov združenia.

Združenie vlastníkov spoločensťevných a súkromných lesov Banskobystrického kraja (ZVSSL BBK)

webová stránka združenia: www.zvsaslbk.sk

Členovia:

Členmi ZVSSL BBK sú fyzické osoby vlastniace lesné a poľnohospodárske pozemky, spoločensťevné útvary vlastníkov lesov (urbáre, komposesoráty, želiari, lesné a pasienkové spoločensťevá), osoby podnikajúce v lesníctve a fyzické osoby s lesníckym vzdelaním vykonávajúce poradenskú činnosť pre združenie. Združenie pôsobí v 13 okresoch Banskobystrického samosprávneho kraja, v súčasnosti má 534 členov s celkovou výmerou obhospodarovaných lesov 134 011 ha.

Hlavné úlohy a ciele:

- poskytovanie právnej pomoci vlastníkom lesných a poľnohospodárskych pozemkov pri dokazovaní vlastníckych a užívacích práv,
- poskytovanie informácií členom o aktuálnych právnych predpisoch na úseku LH a poľovníctva, reštitúcií a pod.,
- poskytovanie pomoci členom pri súdnych a iných konaniach,
- organizovanie odborných školení,
- poskytovanie odborných stanovísk,
- účasť na rokovaníach s orgánmi štátnej správy, štátnymi organizáciami LH a ďalšími inštitúciami,
- servisné služby (zabezpečenie sadbového a iného materiálu, pomoc pri ťažbe a doprave dreva a odbyte sortimentov).

Vnútoraná organizácia:

Najvyšším orgánom združenia je valné zhromaždenie, ktoré tvoria poverení zástupcovia členských subjektov. Valné zhromaždenie zvoláva predseda združenia minimálne jeden krát do roka. Výkonným orgánom združenia je predstavenstvo, ktoré má 15 členov vrátane predsedu, dvoch podpredsedov a tajomníka. Predstavenstvo riadi činnosť združenia a rozhoduje o jeho všetkých záležitostiach, na riešenie odborných záležitostí zriaďuje

pracovné komisie. Štatutárnym zástupcom je predseda združenia, ktorý zastupuje združenie navonok a je oprávnený konať v jeho mene. V čase neprítomnosti zastupuje predsedu tajomník združenia. Kontrolnú činnosť vykonáva dozorná rada (3 členovia), ktorá sa schádza dva krát do roka. Za prácu v združení sú platení traja funkcionári: predseda, tajomník a pokladník.

Financovanie:

Zdroje financovania združenia tvoria členské príspevky (odvodené od výmery lesných pozemkov - 0,25 €/ha ročne), dary a dotácie. Finančné prostriedky slúžia na všestranný rozvoj združenia a zabezpečenie menovaných cieľov a úloh.

Únia diecéznych lesov na Slovensku (ÚDLS)

Členovia:

ÚDLS tvoria právnické subjekty alebo cirkevné útvary obhospodarujúce lesy Katolíckej cirkvi na Slovensku. ÚDLS má 13 členov, ktorí sú správcami alebo nájomcami cirkevných lesných majetkov vo vlastníctve Arcibiskupského úradu v Košiciach, Biskupstva Rožňava, Nitra, Banská Bystrica, Spišské Podhradie, Opátstva Jasov a Gréckokatolíckeho biskupstva v Prešove. Spoločne obhospodarujú približne 40 000 ha lesov. Členovia združenia neplatia za členstvo v ÚDLS žiadne príspevky.

Hlavné úlohy a ciele:

- pomoc členom prípadne iným cirkevným subjektom s navrátením štátom odobratých majetkov,
- zastupovanie záujmov vlastníkov cirkevných lesov voči štátnym orgánom a v styku s verejnosťou v oblasti hospodárenia s lesnými, poľnohospodárskymi a ostatnými majetkami,
- účasť na legislatívnom procese prípravy nových právnych noriem týkajúcich sa lesov,
- poskytovanie poradenských služieb členom v oblasti správy lesného majetku,
- poskytovanie informácií o cenách vyťaženého dreva a možných spôsoboch jeho spracovania,
- zabezpečovanie spoluprácu s podobnými združeniami doma a v zahraničí..

V poslednom období však činnosť ÚDLS upadá v dôsledku rozpredaja cirkevného majetku. V rámci ÚDLS sa v súčasnosti angažuje len jej najväčší člen - spoločnosť Pro Populo Poprad, s.r.o., ktorá spravuje lesné a poľnohospodárske pozemky vo vlastníctve Rímskokatolíckej cirkvi Biskupstva Spišské podhradie.

Vnútna organizácia:

Činnosť ÚDLS riadi Rada Únie, ktorá rozhoduje o všetkých zásadných otázkach ÚDLS. Radu tvoria zástupcovia členských subjektov zaoberajúci sa správou majetku. Štatutárnym orgánom je predseda Rady Únie. Výkonným orgánom je kancelár ÚDLS. Predseda aj kancelár sú volení na obdobie dvoch rokov. Činnosť v rámci ÚDLS je dobrovoľná, ÚDLS nemá žiadnych platených funkcionárov.

Gemerské regionálne združenie vlastníkov neštátnych lesov (GRZVNL)

Webová stránka združenia: www.grzvn.sk

Členovia:

GRZVNL združuje vlastníkov lesov a právnické a fyzické osoby vykonávajúce služby v lesníctve na Slovensku. Združenie má v súčasnosti 46 členov s celkovou výmerou lesov 38 000 ha.

Hlavné úlohy a ciele:

- presadzovať a obhajovať oprávnené záujmy svojich členov vyplývajúce z ich vlastníckych a hospodárskych práv k pozemkom,
- poskytovanie odborného poradenstva pri zostavovaní lesných hospodárskych plánov a pri hospodárení v lese,
- účasť na tvorbe legislatívy týkajúcej sa lesného hospodárstva, predovšetkým v oblasti vlastníctva lesov.

Vnútrotná organizácia:

Najvyšším orgánom je valné zhromaždenie delegátov, ktoré zvoláva výkonný výbor minimálne tri krát do roka. Valné zhromaždenie tvoria členovia združenia resp. zástupcovia členských subjektov (46 členov). Riadiacim orgánom združenia je výkonný výbor, ktorý má 7 členov vrátane predsedu, dvoch podpredsedov, tajomníka a finančného hospodára. Rozhoduje o podstatných záležitostiach združenia. Na riešenie odborných otázok zriaďuje komisie alebo poradné orgány. Pre zabezpečenie odborno-poradenskej, organizačnej a administratívnej činnosti zriaďuje sekretariát a regionálne informačné stredisko. Štatutárnym zástupcom združenia je predseda výkonného výboru, ktorý zastupuje združenie navonok a je oprávnený konať v jeho mene vo všetkých záležitostiach. V jeho neprítomnosti ho zastupuje prvý podpredseda. Výkonný výbor volí aj čestného predsedu, ktorým sa môže stať predseda združenia, ktorý významným spôsobom prispel k rozvoju združenia a má mimoriadne zásluhy. Čestný predseda má právo zúčastňovať sa na práci výkonného výboru s poradným hlasom. Kontrolnú činnosť vykonáva 3-členná dozorná rada.

Financovanie:

Hlavnými zdrojmi financovania združenia sú členské príspevky (ktorých výška závisí od výmery lesného pozemku), dary, dotácie, nenávratné finančné príspevky a príjmy z vlastnej hospodárskej činnosti. MPRV SR poskytlo združeniu dotácie na všeobecne prospešné aktivity a organizovanie vzdelávacích seminárov pre vlastníkov lesa ohľadne zmien právnych predpisov týkajúcich sa hospodárenia na lesných pozemkoch. Na rozvoj cezhraničnej spolupráce s Maďarskou republikou boli združeniu poskytnuté prostriedky z fondov EÚ.

4.4 REPREZENTATÍVNOSŤ ZDRUŽENÍ V RÁMCI ZÁUJMOVÝCH REGIÓNOV PROJEKTU VYNALES

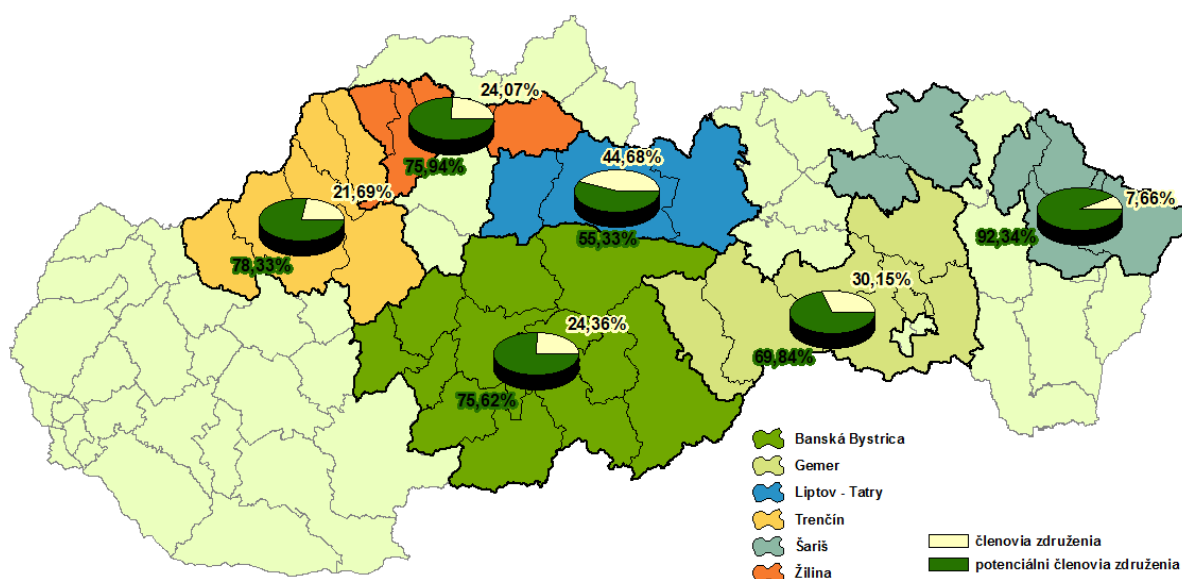
Vychádzajúc z podkladov od odberateľov výskumu projektu VYNALES - zástupcov združení, bolo v záujmových regiónoch Banská Bystrica, Gemer, Liptov – Tatry, Šariš, Trenčín a Žilina evidovaných 509 členov. Na základe spracovaných údajov možno konštatovať, že plošne najväčším združením je združenie v regióne Banská Bystrica, ktoré zasahuje do trinástich okresov, a plošne najmenším je združenie v regióne Žilina zasahujúce do piatich okresov. Z hľadiska počtu členov je najväčším združením tiež združenie v regióne Banská Bystrica s počtom členov 165 a najmenším je združenie v regióne Šariš s počtom členov 25. Veľkosť a počet členov združení názorne ilustruje Obrázok 5.

zvyšok predstavujú porasty predovšetkým v spoločensťnom užívaní (30%). Výraznejšie zastúpenie tu majú aj porasty v užívaní obcí a cirkvi. V regionálnom združení Šariš členovia združenia obhospodarujú najmenej porastov, len 7,6%. V regióne výrazne dominuje spoločensťné užívanie (69%), výraznejšie sú zastúpené aj porasty v súkromnom užívaní (13%), a v menšej miere v obecnom. V regióne Trenčín výrazne dominujú porasty v spoločensťnom užívaní (46%), ekvivalentný podiel predstavujú porasty v obhospodarovaní členov združenia (21,7%) a súkromnom užívaní (21,9%), približne 8% obhospodarujú obce. V regióne Žilina je situácia podobná, porasty v užívaní pozemkových spoločensťstiev predstavujú (46%), významne sú zastúpené aj porasty v súkromnom užívaní (21%). Členovia združenia v danom regióne obhospodarujú 24% porastov neštátného sektora.

Tabuľka 8 Štruktúra užívania lesných porastov neštátnymi subjektmi v rámci regiónov

Región	spoločensťné (%)	obecné (%)	neurčené (%)	súkromné (%)	cirkevné (%)	poľnohosp. družstvá (%)	združenia (%)	potenciálni členovia združenia (%)	
								celkom	bez obecných a cirkevných
Banská Bystrica	30,99	32,96	0	10,62	0,75	0,30	24,36	75,62	41,91
Gemer	32,99	21,66	0,21	8,38	6,59	0,01	30,15	69,84	41,59
Liptov-Tatry	30,23	9,90	3,56	2,68	8,75	0,21	44,68	55,33	36,68
Šariš	69,50	4,02	4,24	13,03	1,55	0	7,66	92,34	86,77
Trenčín	46,30	8,02	0,32	21,89	0,86	0,94	21,69	78,33	69,45
Žilina	46,77	1,28	0,56	25,76	0,18	1,39	24,07	75,94	74,48

Táto skutočnosť poukazuje na reprezentatívnosť jednotlivých regionálnych združení (OLSON 1971). Najvyššiu reprezentatívnosť má Liptovsko-Tatranské združenie vlastníkov lesov, najnižšiu Šarišsko-Zemplínske združenie vlastníkov lesov (Obrázok 6). Ak odčítame skupinu obhospodarovateľov, ktorí potenciálne môžu byť aj členmi iných združení na základe vlastníctva (obecné lesy v Združení obecných lesov SR alebo cirkevné v Únii diecéznych lesov Slovenska), stále ostáva vysoký podiel obhospodarovateľov, ktorí nepatria do žiadneho z regionálnych združení vlastníkov neštátnych (či súkromných alebo spoločensťných) lesov (Tabuľka 8). To vytvára priestor pre prácu regionálnych združení pri získavaní nových členov.

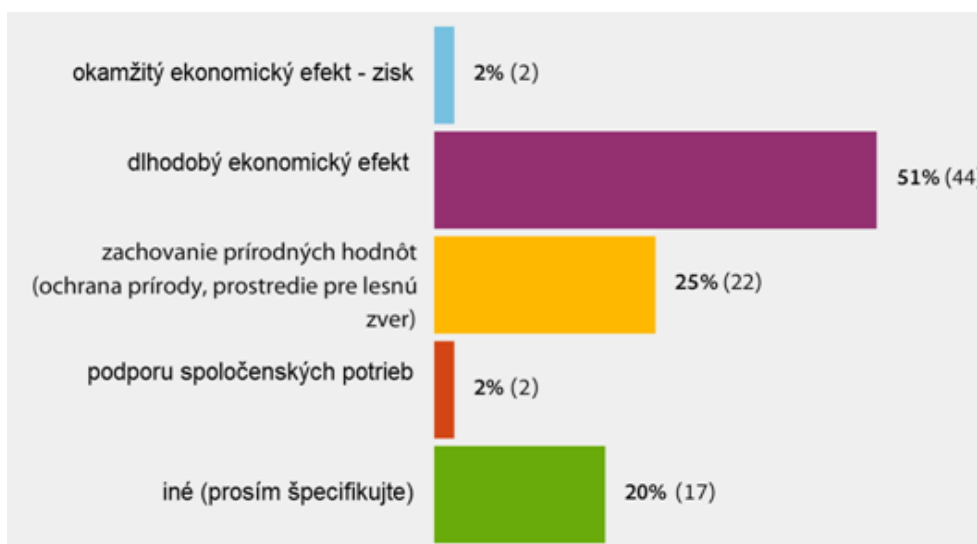
Obrázok 6 Podiel členov a potenciálnych členov regionálnych združení

5 POSTOJE VLASTNÍKOV LESA K ZDRUŽOVANIU. PRÁCA ZDRUŽENÍ VLASTNÍKOV NEŠTÁTNYCH LESOV

5.1 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO PRIESKUMU O ZDRUŽENIACH VLASTNÍKOV LESA V BANSKOBYSYTRICKOM REGIÓNE

Vzťah vlastníkov lesov k lesnému majetku

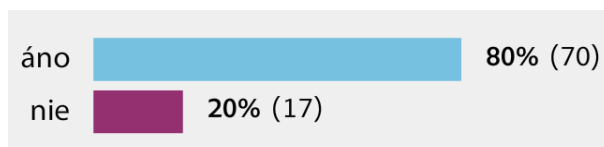
Postoje vlastníkov lesa k lesnému majetku sa rôznia (Obrázok 7). Viac ako polovica respondentov (51%) v Banskobystrickom kraji uviedla, že od svojho lesného majetku očakáva dlhodobý ekonomický efekt v podobe uloženého kapitálu. Pre 25% opýtaných je dôležité zachovanie prírodných hodnôt. Pre 2% opýtaných je cieľom podpora spoločenských potrieb ako napr. rozvoj regiónu a zamestnanosti. Ďalšie 2% respondentov očakávajú od lesomajetku získanie okamžitého ekonomického efektu v podobe zisku. Zvyšných 20% respondentov uviedlo, že všetky uvedené možnosti sú pre nich rovnako dôležité.

Obrázok 7 Odpovede na otázku: Čo očakávate od svojho lesného majetku (región Banská Bystrica)

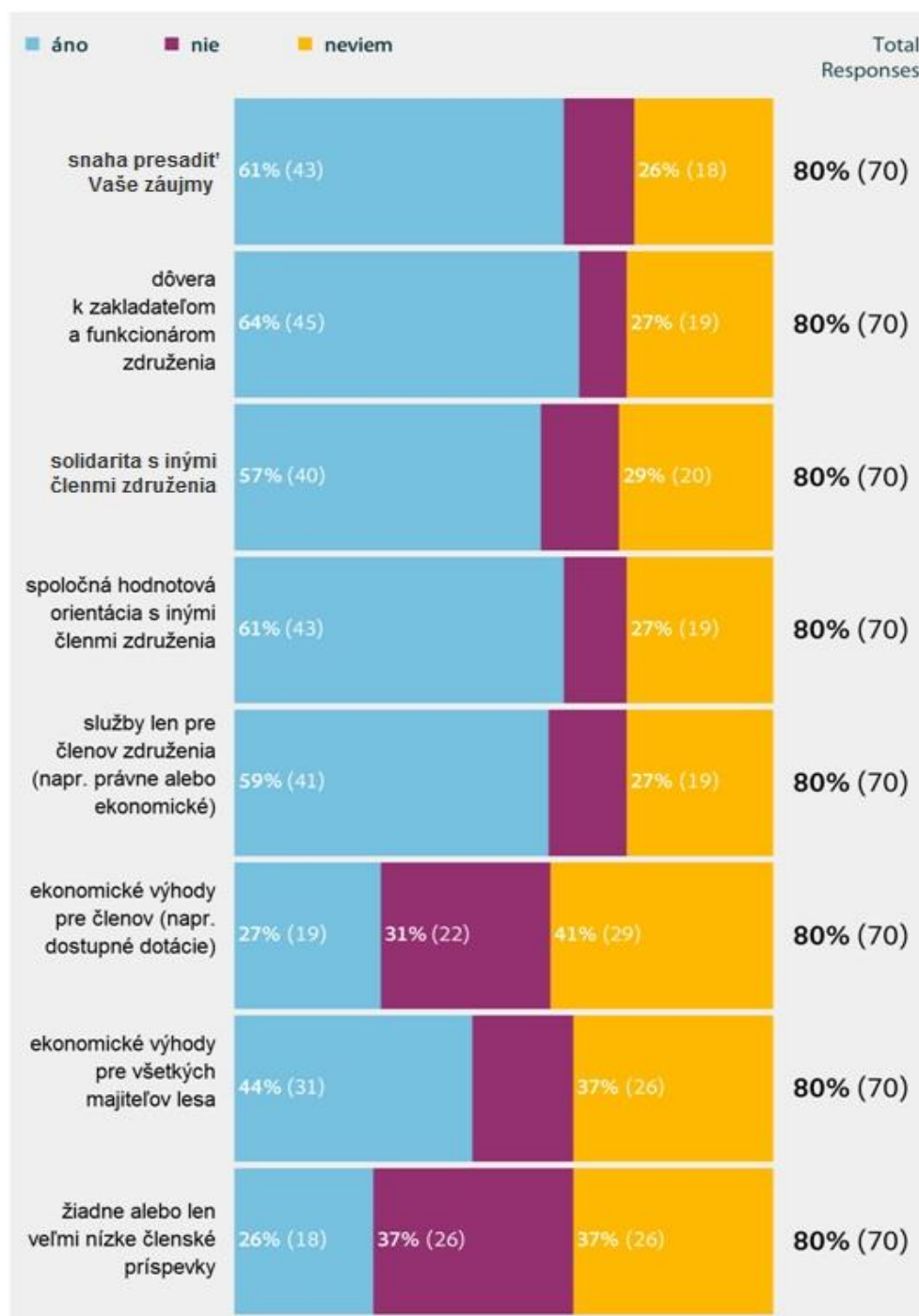
Motivácia k vytváraniu združení

Z celkového počtu oslovených vlastníkov neštátnych lesov v Banskobystrickom regióne až 80% z nich uviedlo, že je členom združenia vlastníkov lesa. Zvyšných 20% opýtaných nie je členom žiadneho združenia vlastníkov neštátnych lesov (Obrázok 8).

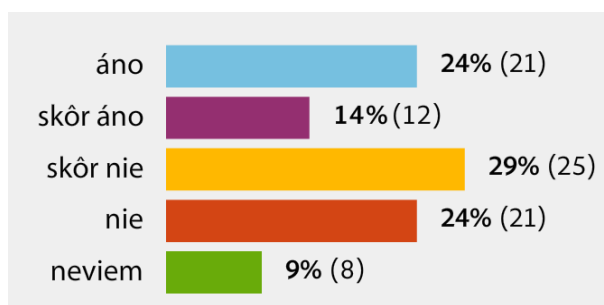
Obrázok 8 Odpovede na otázku: Ste Vy, alebo Vaše pozemkové spoločenstvo členom združenia neštátnych vlastníkov lesov? (región Banská Bystrica)

Vlastníci lesa sú pre vstup do záujmových združení motivovaní z rôznych dôvodov. Z výsledkov dotazníkového prieskumu vyplynulo, že väčšina oslovených vlastníkov lesa v Banskobystrickom regióne sa rozhodla stať sa členom združenia z dôvodu dôvery k zakladateľom a funkcionárom združenia (64%), snahy presadiť svoje záujmy (61%), ako aj z dôvodu spoločnej hodnotovej orientácie s inými členmi združenia (61%) (Obrázok9). Ďalším dôvodom pre 59% opýtaných vlastníkov lesa sú služby, ktoré ako členovia združenia môžu využívať. Pre 51% respondentov bola motivujúca aj solidarita s inými členmi združenia.

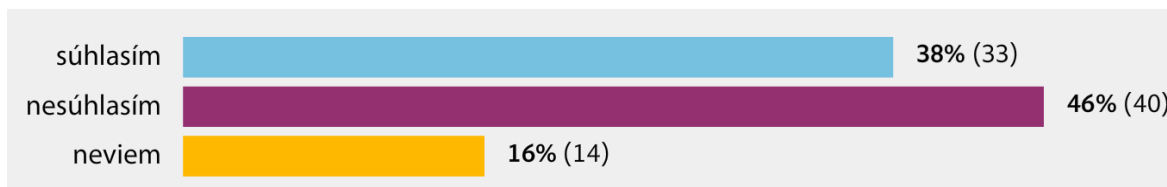
Obrázok 9 Odpovede na otázku: Ak ste členom združenia neštátnych vlastníkov lesov, čo bol dôvod, že ste sa ním stali? (región Banská Bystrica)

Hoci väčšina respondentov je členom združenia vlastníkov neštátnych lesov, väčšina opýtaných si nevie predstaviť, že by sa stala aj predsedom resp. tajomníkom takéhoto združenia, resp. to momentálne nevie posúdiť (Obrázok 10).

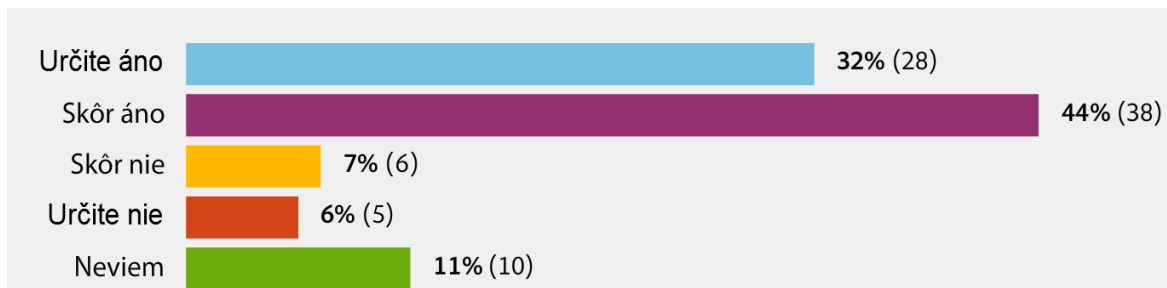

Obrázok 10 Odpovede na otázku: Viete si predstaviť, že by ste sa stali čelným predstaviteľom takéhoto združenia vo Vašom regióne (napr. tajomníkom alebo predsedom)? (región Banská Bystrica)

Napriek tomu, že 47% respondentov v Banskobystrickom regióne si myslí, že povinné členstvo v záujmovom združení by zvýšilo politickú silu súkromných vlastníkov lesa, otázka povinného členstva vyplývajúceho zo zákona zatiaľ nie je jasná (Obrázok 11). Povinné členstvo by uvítalo 38% respondentov, 46% opýtaných s ním nesúhlasí a zvyšných 16% oslovených majiteľov lesov sa nevedelo vyjadriť k danej otázke. V súvislosti s ďalšou otázkou väčšej inštitucionalizácie súkromných vlastníkov by prevažná časť opýtaných uvítala existenciu celonárodnej inštitúcie, ktorá by reprezentovala záujmy súkromných vlastníkov lesov (Obrázok 12).

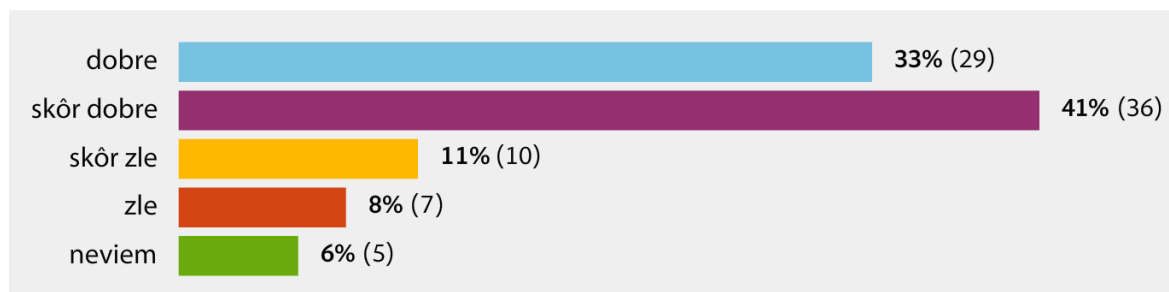
Obrázok 11 Odpovede na otázku: Čo si myslíte o možnosti povinného členstva v jednom centrálnom združení (komorového typu) pre všetkých vlastníkov lesa zo zákona? (región Banská Bystrica)

Obrázok 12 Odpovede na otázku: Myslíte si, že by mala na Slovensku existovať centrálna celonárodná inštitúcia zastupujúca súkromných vlastníkov lesov? (región Banská Bystrica)

Fungovanie združení navonok

Jednou z hlavných úloh záujmových združení vlastníkov lesa je reprezentovať ich záujmy vo vzťahu k štátu a ďalším inštitúciám. Na základe hodnotenia súkromných vlastníkov v Banskobystrickom regióne, ktoré vyplynulo z výsledkov dotazníkového prieskumu (Obrázok 13) možno konštatovať, že združenia zvládajú túto úlohu pomerne dobre.

Obrázok 13 Odpovede na otázku: Ako sú podľa Vás záujmy súkromných vlastníkov lesov na Slovensku prezentované prostredníctvom záujmových združení? (región Banská Bystrica)

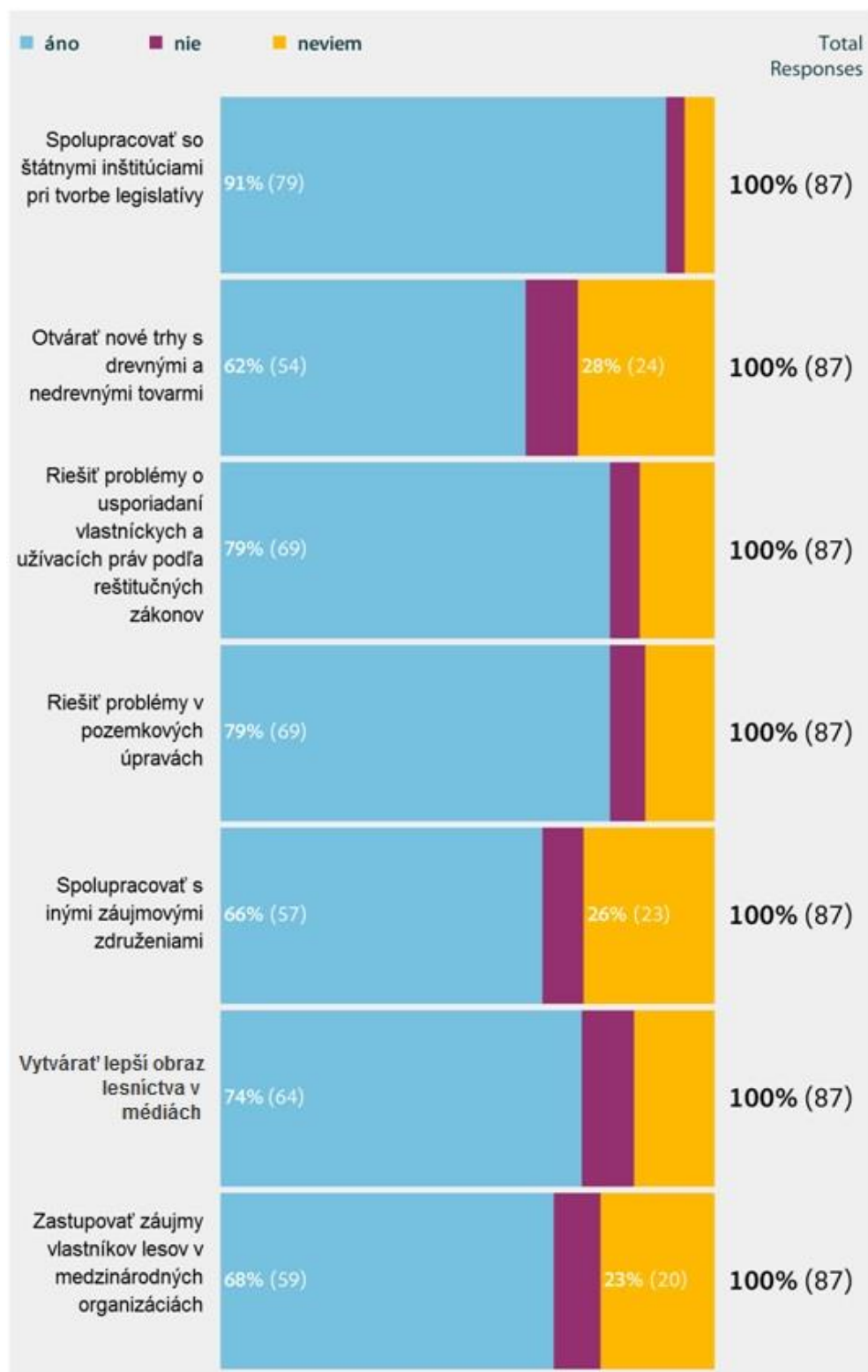
V súvislosti s prácou združenia v jednotlivých oblastiach spolupráce je zaujímavé porovnanie požiadaviek členov na zastupovanie (Obrázok 14) a spokojnosti s prácou združení (Obrázok 15).

Až 91% respondentov v Banskobystrickom regióne uviedlo, že združenie by malo pri presadzovaní ich záujmov spolupracovať so štátnymi inštitúciami pri tvorbe legislatívy. Avšak, len 36% respondentov uviedlo, že je spokojných s prácou združenia v tejto oblasti.

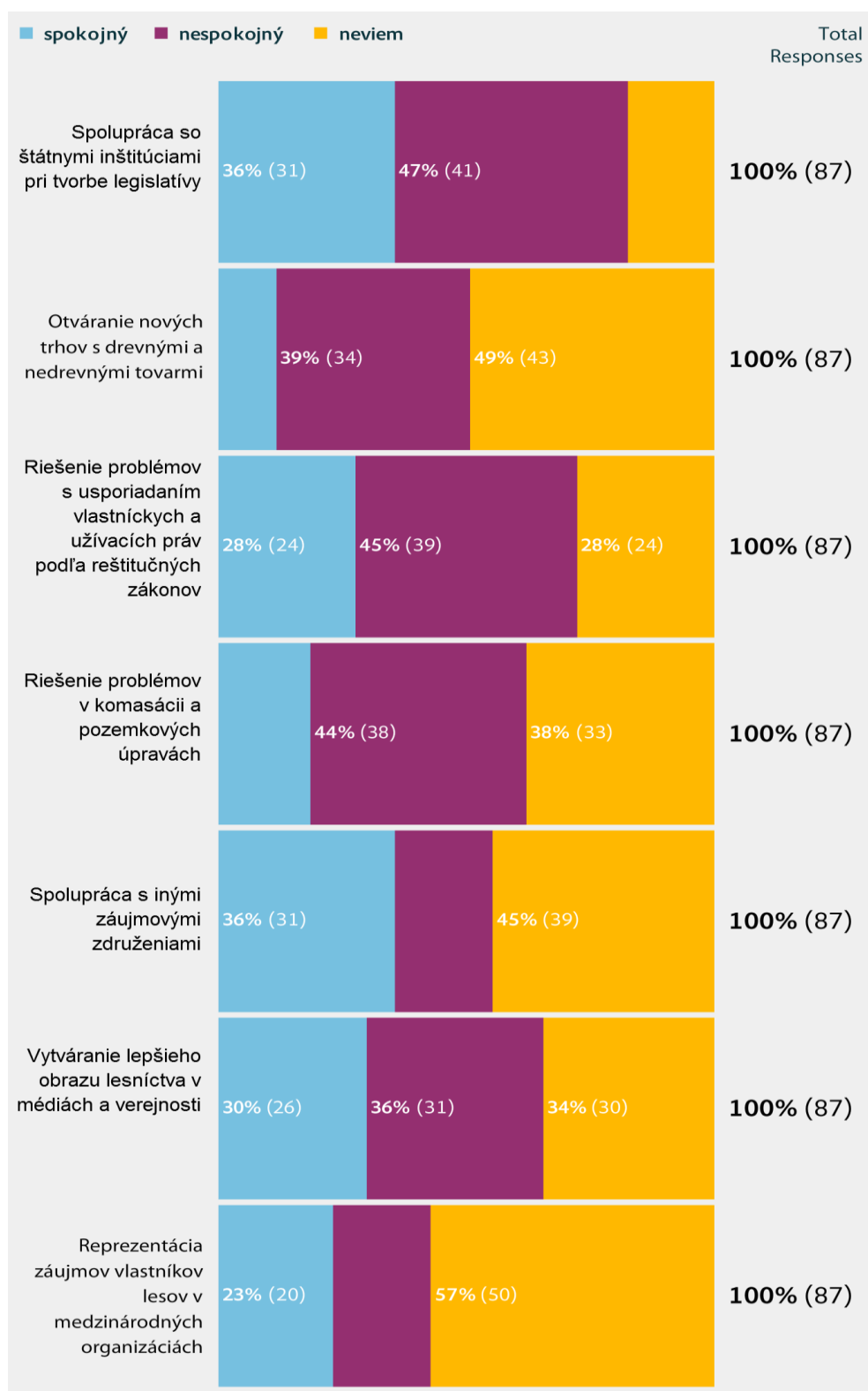
Značná časť oslovených vlastníkov lesa (79%) sa vyjadrila, že združenie by sa malo zaoberať aj riešením problémov v pozemkových úpravách a problémov o presadzovaní vlastníckych a užívacích práv podľa reštitučných zákonov. Väčšina oslovených tiež súhlasila s tvrdením, že pri presadzovaní ich záujmov je potrebné, aby združenie vytváralo lepší obraz lesníctva v médiách (74%), zastupovalo záujmy vlastníkov lesov v medzinárodných organizáciách (68%) a spolupracovalo s inými záujmovými združeniami (66%).

S prácou združenia v menovaných oblastiach je väčšina respondentov buď nespokojná alebo nevie prácu združenia posúdiť, pričom najväčší počet oslovených vlastníkov lesa vyjadrilo nespokojnosť v oblasti riešenia problémov s usporiadaním vlastníckych a užívacích práv (45%) a problémov v pozemkových úpravách (44%).

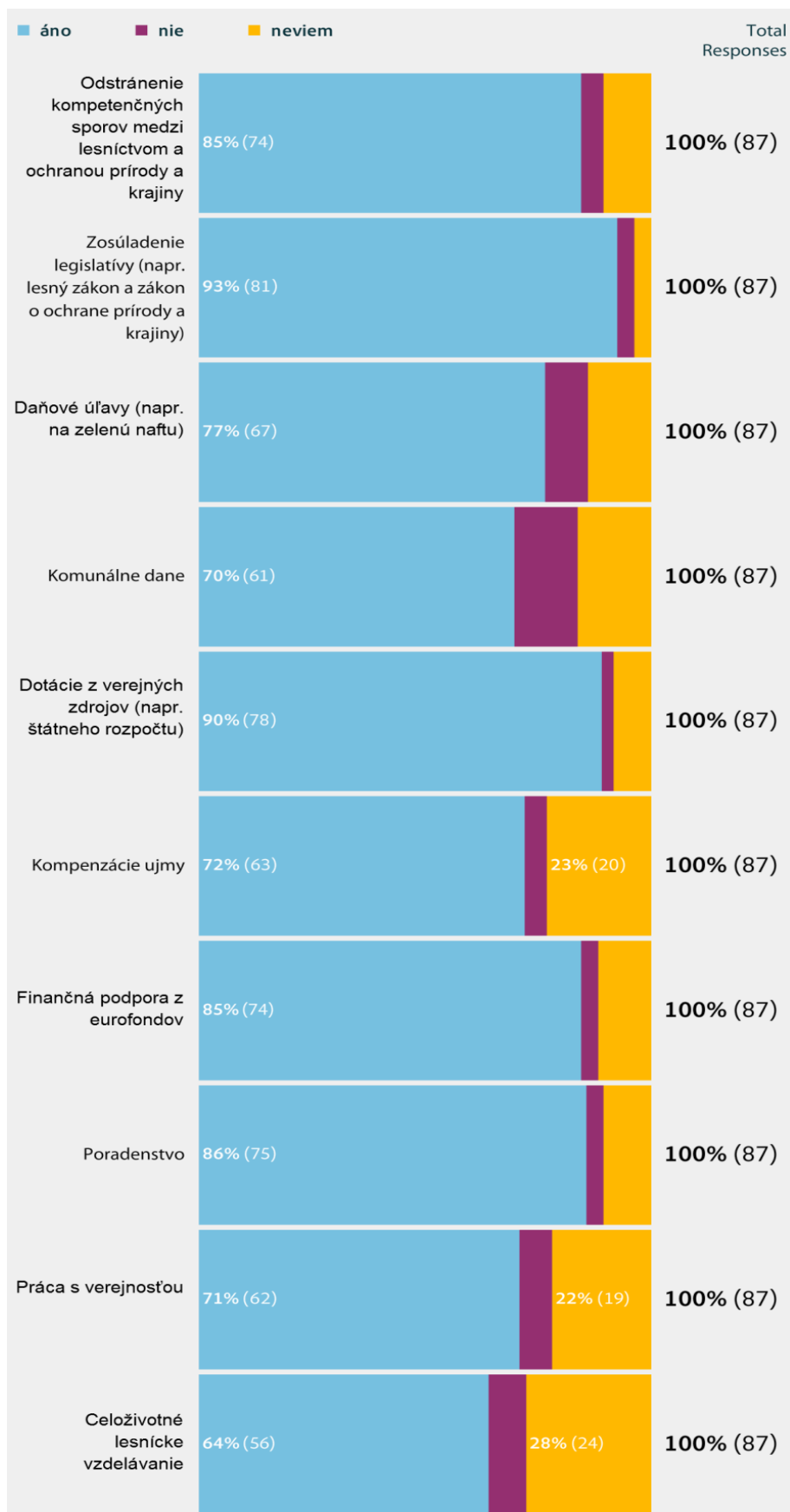
V súvislosti s prácou záujmových združení, združenie vlastníkov lesa by sa malo zaoberať zosúladením legislatívy (napr. zákona o lesoch a zákona o ochrane prírody) s čím súvisí aj riešenie kompetenčných sporov medzi lesníctvom a ochranou prírody a krajiny. Táto problematika je dôležitá až pre 93% oslovených členov združenia v regióne Banská Bystrica (Obrázok 16). Podľa názoru 90% respondentov by združenie malo taktiež hľadať možnosti získavania dotácií z verejných zdrojov (napr. štátneho rozpočtu), ako aj možnosti získavania finančnej podpory z eurofondov (85%). Značná časť oslovených vlastníkov lesa (86%) očakáva od združenia poskytovanie poradenských služieb pre svojich členov.

Obrázok 14 Odpovede na otázku: V akých oblastiach by malo združenie vlastníkov lesov pôsobiť pri presadzovaní záujmov vlastníkov lesov? (región Banská Bystrica)

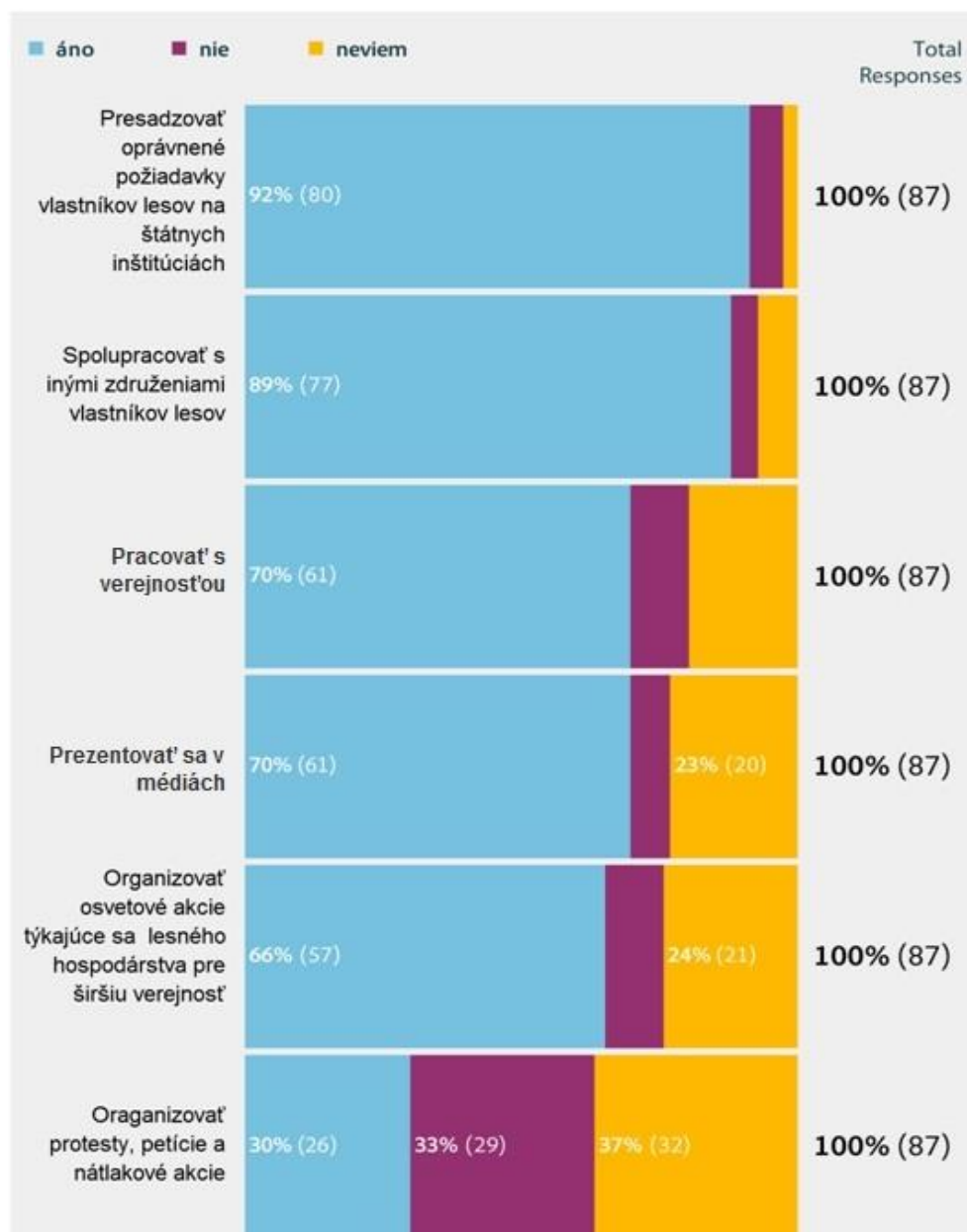

Obrázok 15 Odpovede na otázku: Ako ste spokojný s presadzovaním záujmov v nasledovných oblastiach? (región Banská Bystrica)

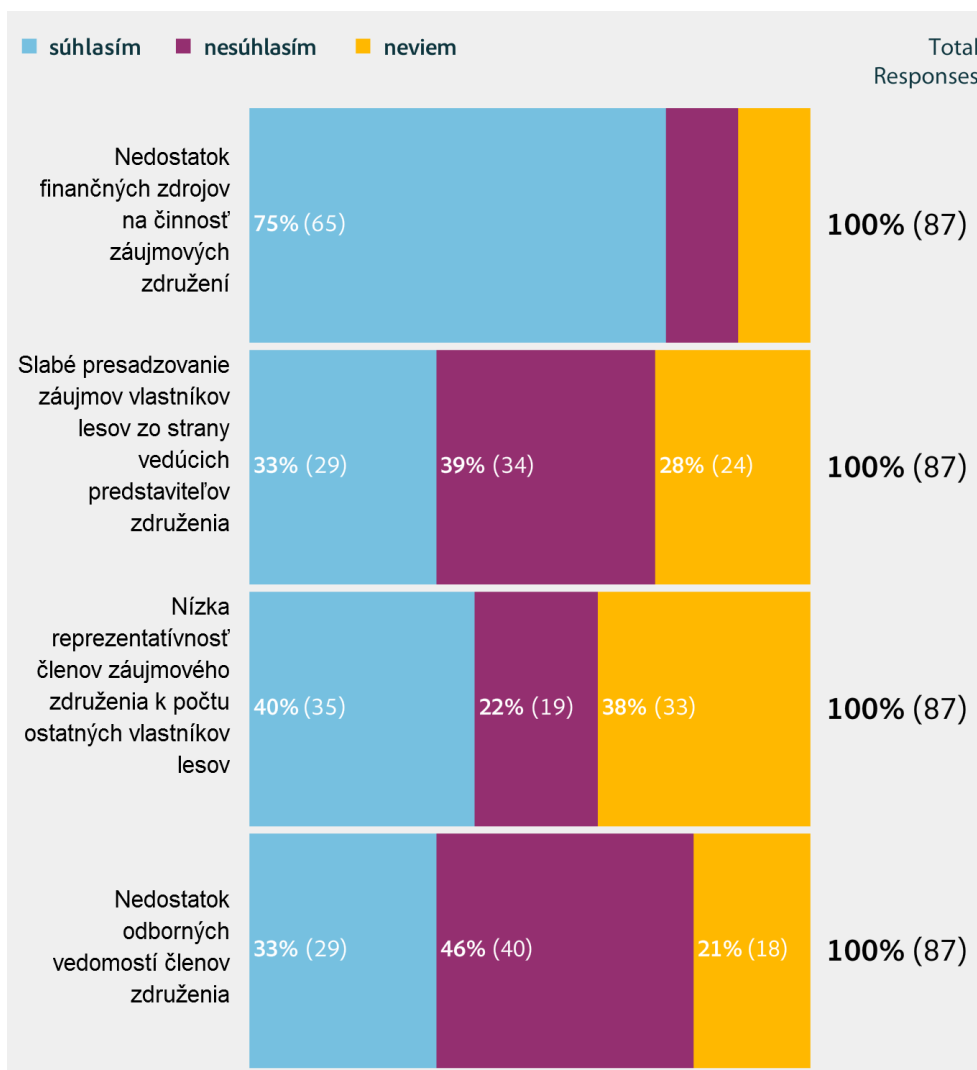
Obrázok 16 Odpovede na otázku: Ktoré z uvedených oblastí by malo združenie riešiť? (región Banská Bystrica)

V ďalšej otázke mali respondenti možnosť vyjadriť názor na to, ako by malo združenie postupovať pri presadzovaní svojich záujmov. Výsledky dotazníkového prieskumu ukazujú, že až 92% respondentov v Banskobystrickom regióne si myslí, že združenie by malo presadzovať oprávnené požiadavky vlastníkov lesov na štátnych inštitúciách (92%). Prevažná časť respondentov (89%) tiež uviedla, že je potrebná spolupráca s inými združeniami vlastníkov lesov. Viac ako polovica opýtaných vlastníkov lesa vyjadrila názor, že v súvislosti s postupom združení pri presadzovaní ich záujmov je tiež dôležité pracovať s verejnosťou, prezentovať sa v médiách a organizovať osvetové akcie určených širšej verejnosti. Naopak, len 30% respondentov si myslí, že je potrebné organizovať protesty, petície či nátlakové akcie (Obrázok 17).

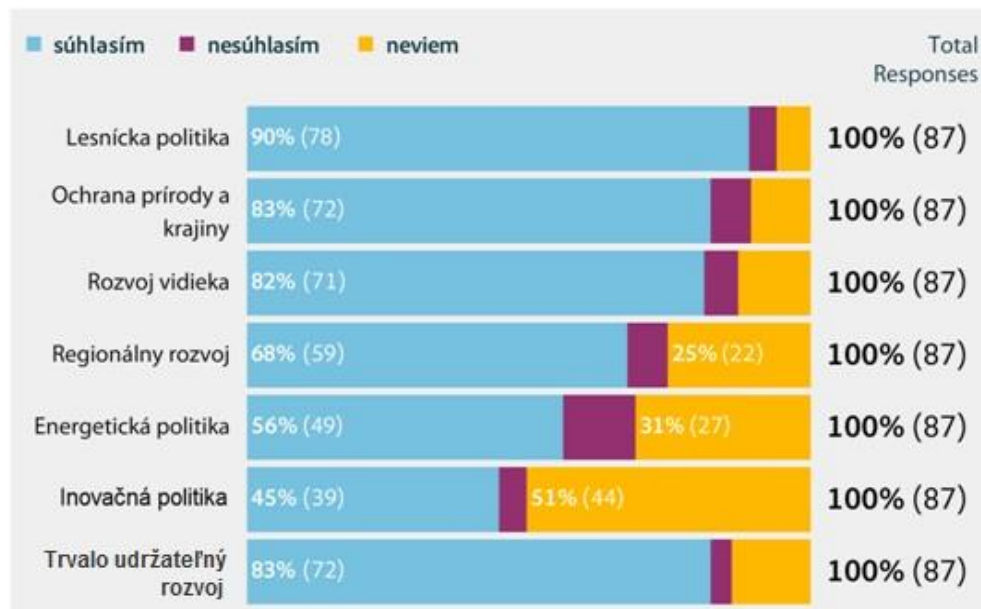
Obrázok 17 Odpovede na otázku: Ako by malo združenie postupovať pri presadzovaní jeho záujmov? (región Banská Bystrica)

Hlavné nedostatky pri presadzovaní svojich záujmov vidí väčšina oslovených vlastníkov lesa v Banskobystrickom regióne (75%) predovšetkým v nedostatočných finančných zdrojoch nevyhnutných na prácu združenia (Obrázok 18). Podľa výsledkov prieskumu si 46% respondentov nemyslí, že by problém spočíval v nedostatočných odborných vedomostiach členov združenia. V ostatných aspektoch súvisiacich s nedostatočným presadzovaním záujmov vlastníkov lesa sa preukázala nejednotnosť názorov respondentov.

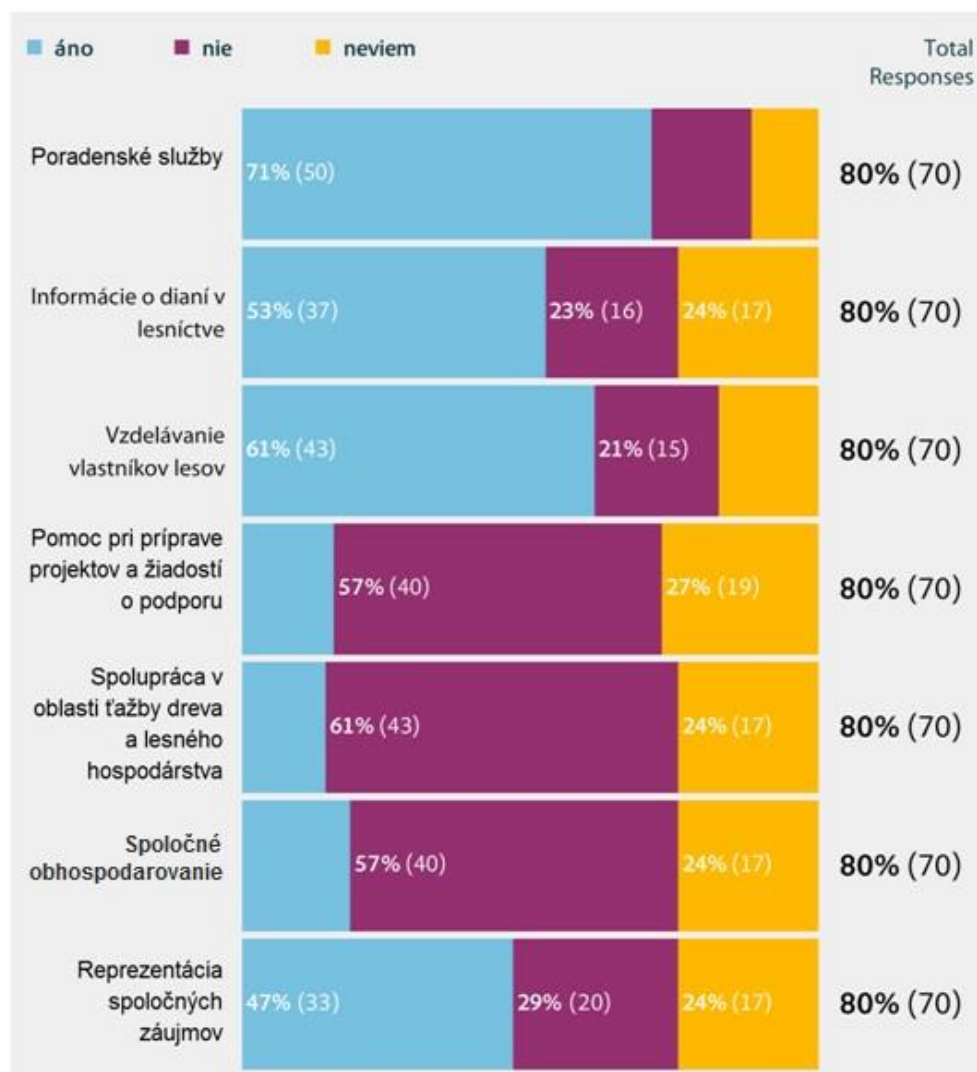
Obrázok 18 Odpovede na otázku: V čom vidíte hlavné nedostatky pri presadzovaní záujmov vlastníkov lesov zo strany združenia? (región Banská Bystrica)

Za dôležité oblasti v súvislosti s lesníctvom, v ktorých by sa malo združenie snažiť presadzovať záujmy vlastníkov lesov, považujú respondenti v Banskobystrickom regióne oblasť lesníckej politiky (90%), trvalo udržateľný rozvoj (83%) a oblasť ochrany prírody a krajiny (83%). Naopak, názory vlastníkov na presadzovanie ich záujmov v oblasti energetickej a inovačnej politiky sa rôznia (Obrázok 19).

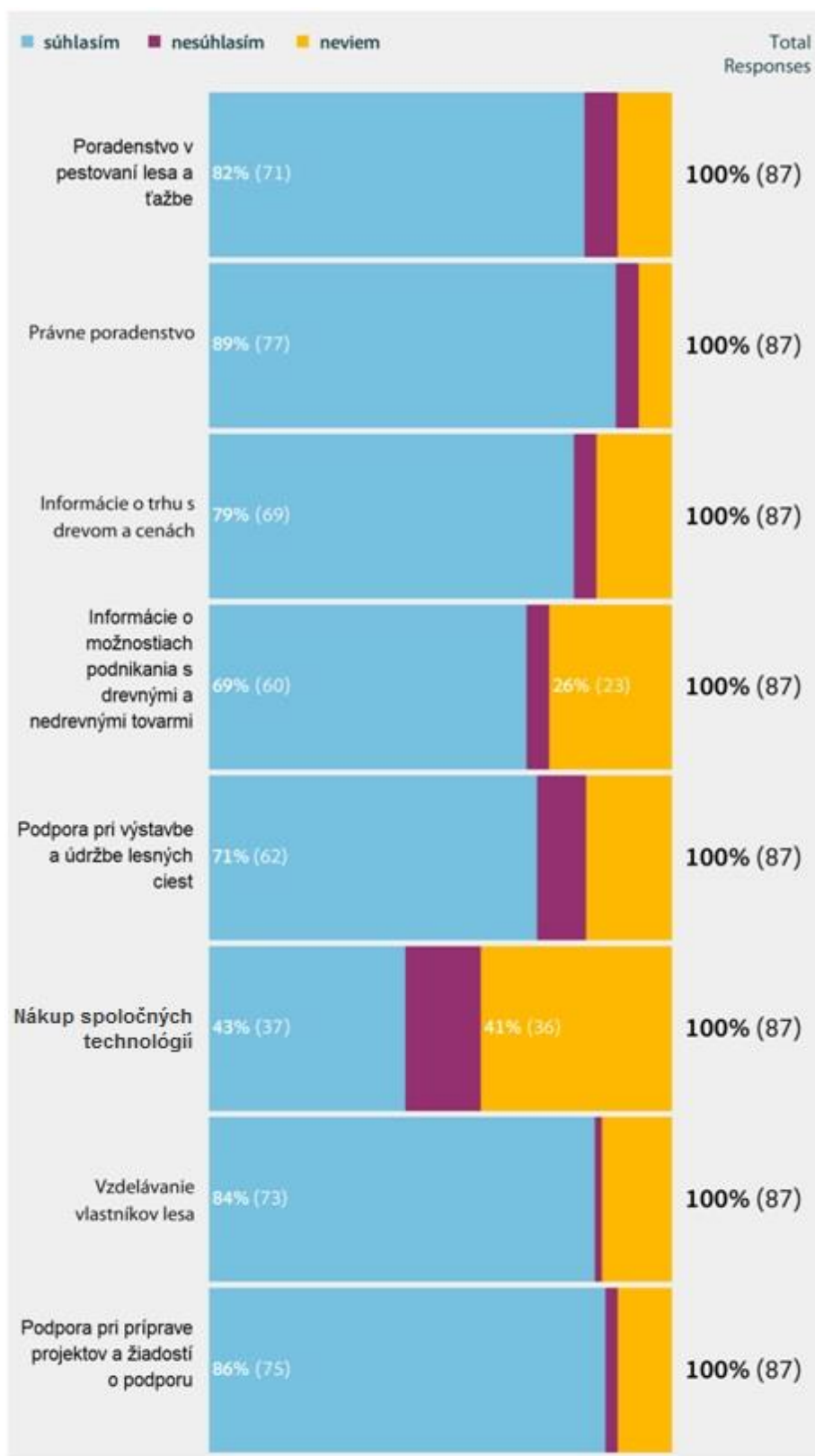
Obrázok 19 Odpovede na otázku: V akých oblastiach súvisiacich s lesníctvom by sa malo združenie vlastníkov lesov snažiť presadiť svoje záujmy? (región Banská Bystrica)

Jednou z úloh regionálnych združení vlastníkov neštátnych lesov je aj poskytovanie služieb pre svojich členov. Na základe výsledkov dotazníkového prieskumu možno povedať, že väčšina opýtaných majiteľov lesov v regióne Banská Bystrica využíva poradenské služby (71%), vzdelávanie vlastníkov (61%) a informácie o dianí v lesníctve (53%). Reprezentáciu spoločných záujmov využíva 47% opýtaných (Obrázok 20).

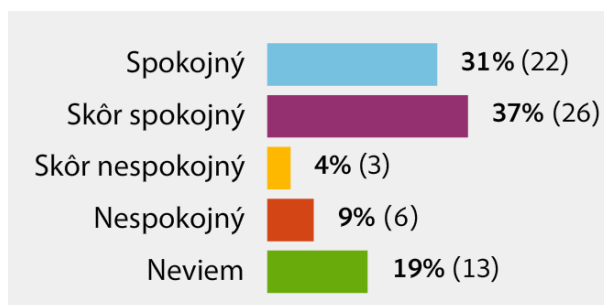
Obrázok 20 Odpovede na otázku: Aké služby regionálneho združenia vlastníkov súkromných lesov ako jeho člen využívate? (región Banská Bystrica)

V oblasti poskytovania služieb súvisiacich s hospodárením v lesoch väčšina respondentov v Banskobystrickom regióne uviedla, že očakáva od združenia poskytovanie právneho poradenstva (82%), podporu pri príprave projektov a žiadostí o podporu (89%), poradenstvo pri pestovaní lesa a ťažbe (82%) ako aj vzdelávanie vlastníkov lesa (84%). Viac ako polovica opýtaných vlastníkov by v súvislosti s poskytovaním služieb tiež uvítala podporu zo strany združenia pri výstavbe a údržbe lesných ciest (71%) a poskytovaní informácií o trhu s drevom (79%) a možnostiach podnikania s drevnými a nedrevnými tovarmi (69%) (Obrázok 21).

Obrázok 21 Odpovede na otázku: Aké služby očakávate od združení vlastníkov v súvislosti s hospodárením v lesoch ? (región Banská Bystrica)

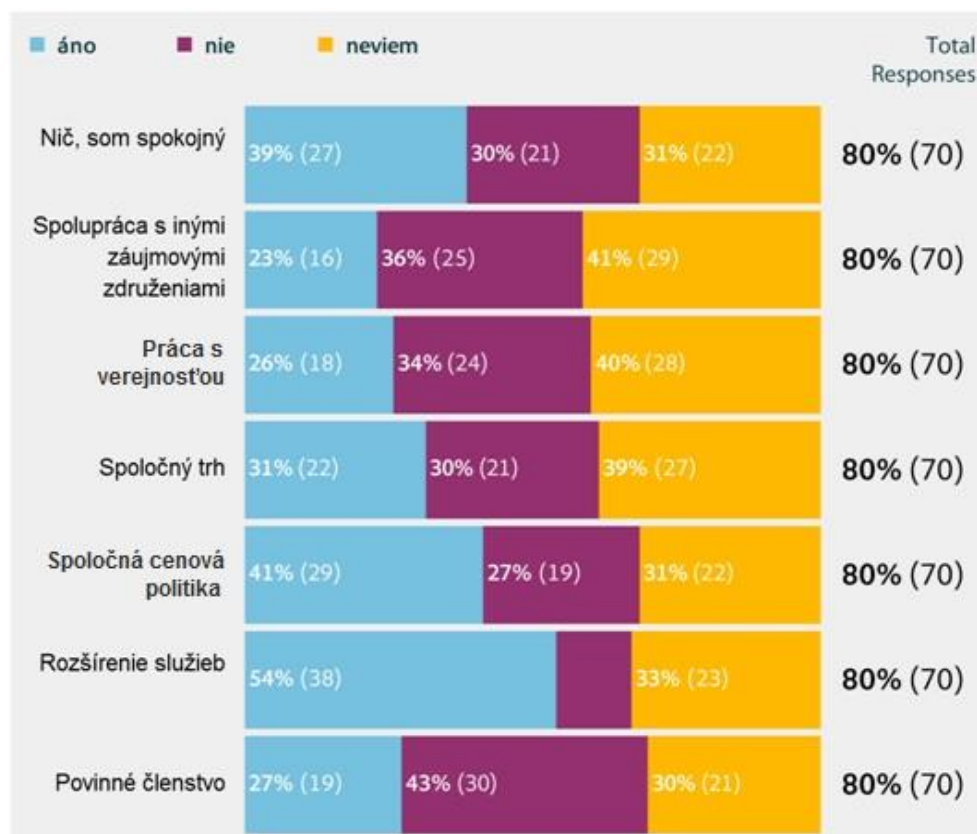
V súvislosti s hodnotením spokojnosti s členstvom v regionálnom združení možno na základe dotazníkového prieskumu konštatovať, že väčšina respondentov v Banskobystrickom regióne je s členstvom spokojná. Iba 13% oslovených vlastníkov vyjadrilo nespokojnosť s členstvom v regionálnom združení (Obrázok 22).

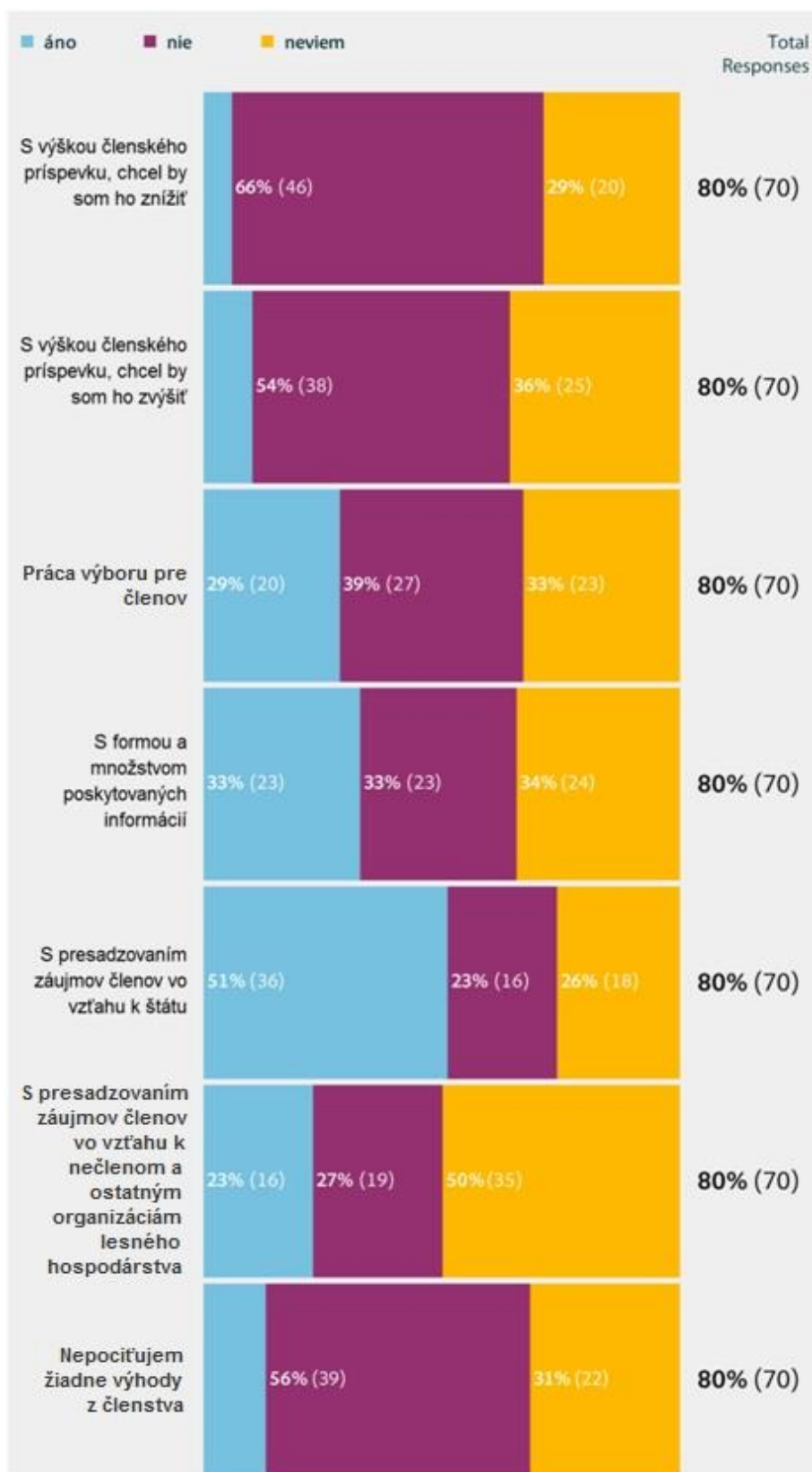
Obrázok 22 Odpovede na otázku: Ak ste členom regionálneho združenia vlastníkov súkromných lesov, ste s členstvom spokojný? (región Banská Bystrica)

Napriek tomu, že väčšina opýtaných vyjadrila spokojnosť s členstvom v regionálnom združení len 39% respondentov uviedlo, že im v združení nič nechýba. Približne polovica opýtaných v Banskobystrickom regióne by uvítala rozšírenie poskytovaných služieb 54% ako aj spoločnú cenovú politiku (Obrázok 23).

Polovica oslovených vlastníkov lesa (51%) vyjadrila najväčšiu nespokojnosť len v oblasti presadzovania záujmov členov vo vzťahu k štátu (Obrázok 24). V ostatných oblastiach v súvislosti s nespokojnosťou s členstvom v regionálnom združení sa názory respondentov rôznia. Napriek tomu, že hlavný nedostatok pri presadzovaní záujmov vidia majitelia lesov v nedostatočných finančných zdrojoch na prácu združenia, v otázke spokojnosti s výškou členského len 10% opýtaných vyjadrilo súhlas s jeho zvýšením. So znížením členského príspevku nesúhlasí 66% opýtaných.

Obrázok 23 Odpovede na otázku: Čo Vám ako členovi regionálneho združenia vlastníkov súkromných lesov najviac chýba? (región Banská Bystrica)

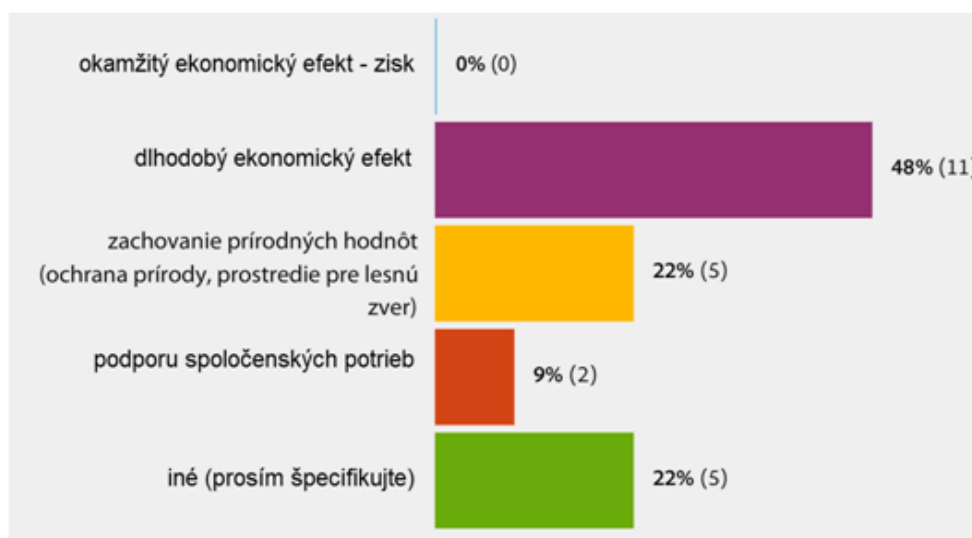

Obrázok 24 Odpovede na otázku: S čím ste ako člen regionálneho záujmového združenia vlastníkov súkromných lesov najviac nespokojný? (región Banská Bystrica)

5.2 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO PRIESKUMU O ZDRUŽENIACH VLASTNÍKOV LESA V GEMERSKOM REGIÓNE

Vzťah vlastníkov lesov k lesnému majetku

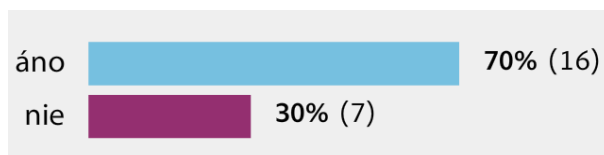
Z výsledkov dotazníkového prieskumu vyplynulo, že 48% respondentov v Gemerskom regióne očakáva od svojho lesného majetku získanie dlhodobého ekonomického efektu v podobe kapitálu (Obrázok 25). Otázka zachovania prírodných hodnôt je dôležitá pre 22% oslovených vlastníkov lesa. Pre 9% opýtaných je cieľom podpora spoločenských potrieb ako napr. rozvoj regiónu, zamestnanosť, rekreácia. Pre 22% respondentov sú rovnako dôležité všetky uvedené možnosti.

Obrázok 25 Odpovede na otázku: Čo očakávate od svojho lesného majetku? (región Gemer)

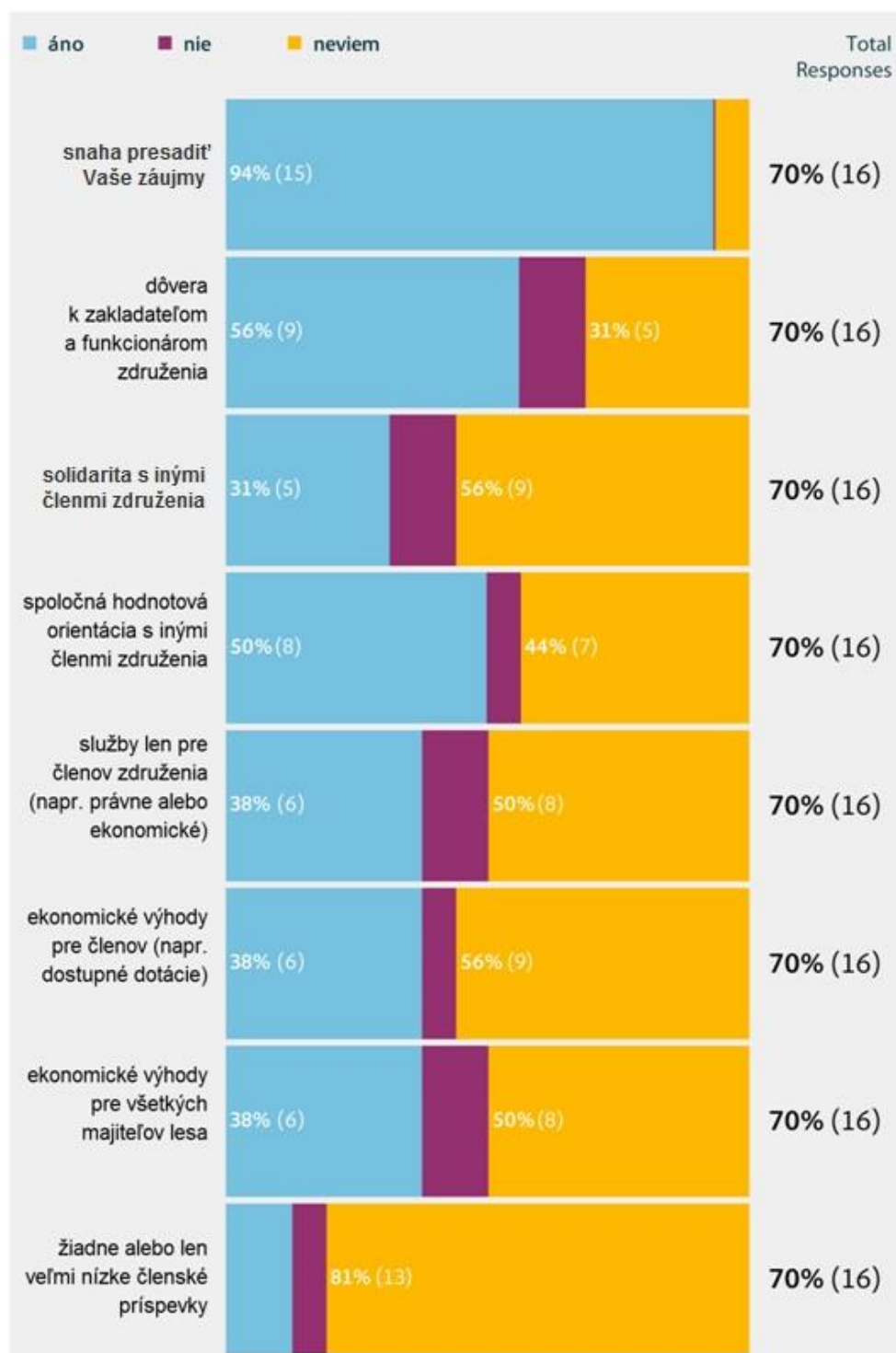
Motivácia k vytváraniu združení

Z celkového počtu dopytovaných vlastníkov neštátnych lesov v Gemerskom regióne je 70% členov združenia vlastníkov lesa. Zvyšných 30% respondentov nie je členom žiadneho združenia vlastníkov neštátnych lesov (Obrázok 26).

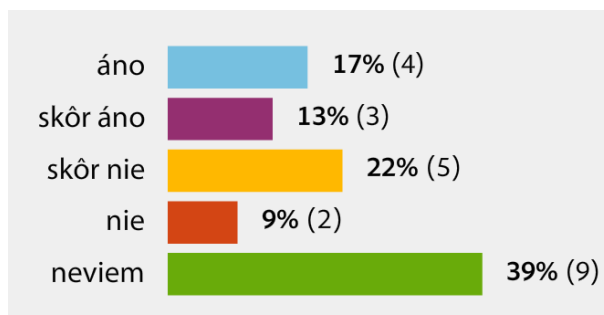
Obrázok 26 Odpovede na otázku: Ste Vy, alebo Vaše pozemkové spoločenstvo členom združenia neštátnych vlastníkov lesov? (región Gemer)

Dôvody, pre ktoré sa vlastníci lesov rozhodujú stať sa členom združenia sú rôzne. Najväčší podiel respondentov (94%) v Gemerskom regióne uviedlo ako jeden z hlavných dôvodov vstupu do združenia snahu presadiť svoje záujmy (Obrázok 27). Približne polovica opýtaných uviedla, že pre vstup do združenia bola motivovaná aj z dôvodu dôvery k zakladateľom a funkcionárom združenia (56%) a spoločnej hodnotovej orientácie s inými členmi združenia (50%).

Obrázok 27 Odpovede na otázku: Ak ste členom združenia neštátnych vlastníkov lesov, čo bol dôvod, že ste sa ním stali? (región Gemer)

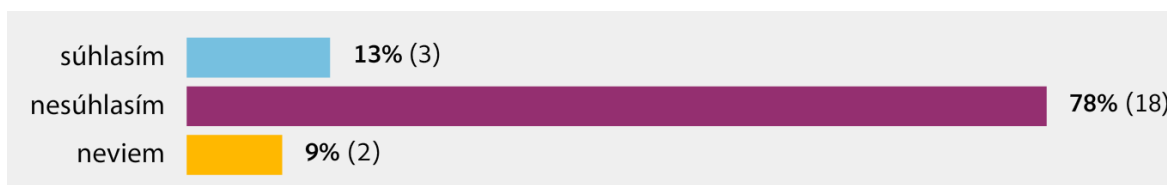
Napriek tomu, že prevažná časť oslovených vlastníkov lesa sa rozhodla stať sa členom záujmového združenia, len 30% respondentov by si vedelo predstaviť, že by sa stali aj predsedom resp. tajomníkom takéhoto združenia. Väčšina respondentov by nemala záujem stať sa čelným predstaviteľom združenia vlastníkov lesov, resp. to momentálne nevedie posúdiť (Obrázok 28).

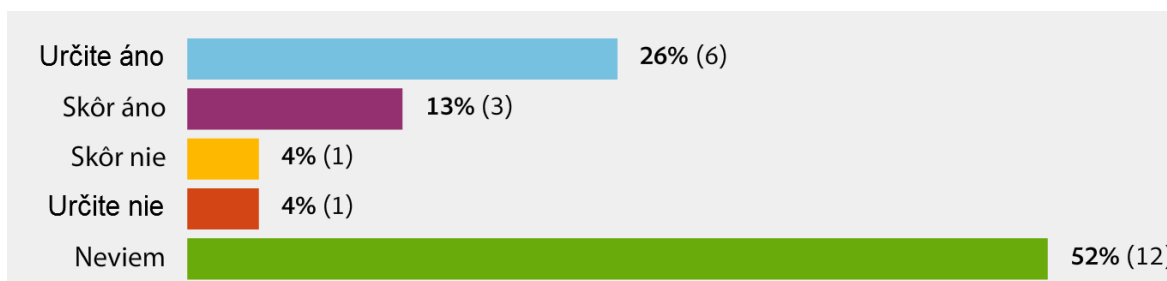
Obrázok 28 Odpovede na otázku: Viete si predstaviť, že by ste sa stali čelným predstaviteľom takéhoto združenia vo Vašom regióne (napr. tajomníkom alebo predsedom)? (región Gemer)

V súvislosti s otázkou väčšej inštitucionalizácie súkromných vlastníkov lesa prevažná časť opýtaných (78%) v regióne Gemer nesúhlasí so zákonom definovanej povinnosti členstva v jednom centrálnom združení pre všetkých vlastníkov lesa (Obrázok 29).

Nejasná ostáva otázka vytvorenia celonárodnej inštitúcie, ktorá by reprezentovala záujmy súkromných vlastníkov lesov (Obrázok 30). S vytvorením takejto inštitúcie by súhlasilo 39% opýtaných, 8% respondentov vyjadrilo záporné stanovisko k danej otázke. Približne polovica dopytovaných vlastníkov lesa (52%) sa k danej otázke nevedela vyjadriť.

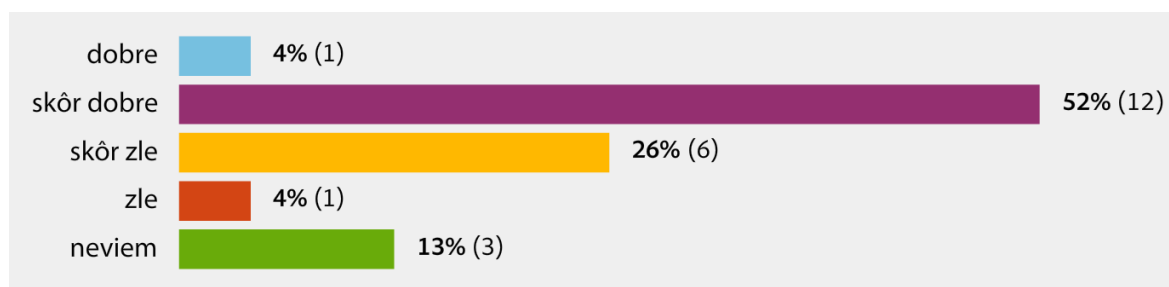
Obrázok 29 Odpovede na otázku: Čo si myslíte o možnosti povinného členstva v jednom centrálnom združení (komorového typu) pre všetkých vlastníkov lesa zo zákona? (región Gemer)

Obrázok 30 Odpovede na otázku: Myslíte si, že by mala na Slovensku existovať centrálna celonárodná inštitúcia zastupujúca súkromných vlastníkov lesov? (región Gemer)

Fungovanie združení navonok

V súvislosti s prezentovaním záujmov neštátnych vlastníkov lesov prostredníctvom záujmových združení sa preukázala nejednotnosť názorov respondentov v Gemerskom regióne. Približne polovica opýtaných vlastníkov si myslí, že združenia zvládajú túto úlohu pomerne dobre. 30% respondentov zhodnotilo, že združenia prezentujú ich záujmy skôr zle a 13% opýtaných sa nevedelo k danej otázke vyjadriť (Obrázok 31).

Obrázok 31 Odpovede na otázku: Ako sú podľa Vás záujmy súkromných vlastníkov lesov na Slovensku prezentované prostredníctvom záujmových združení? (región Gemer)

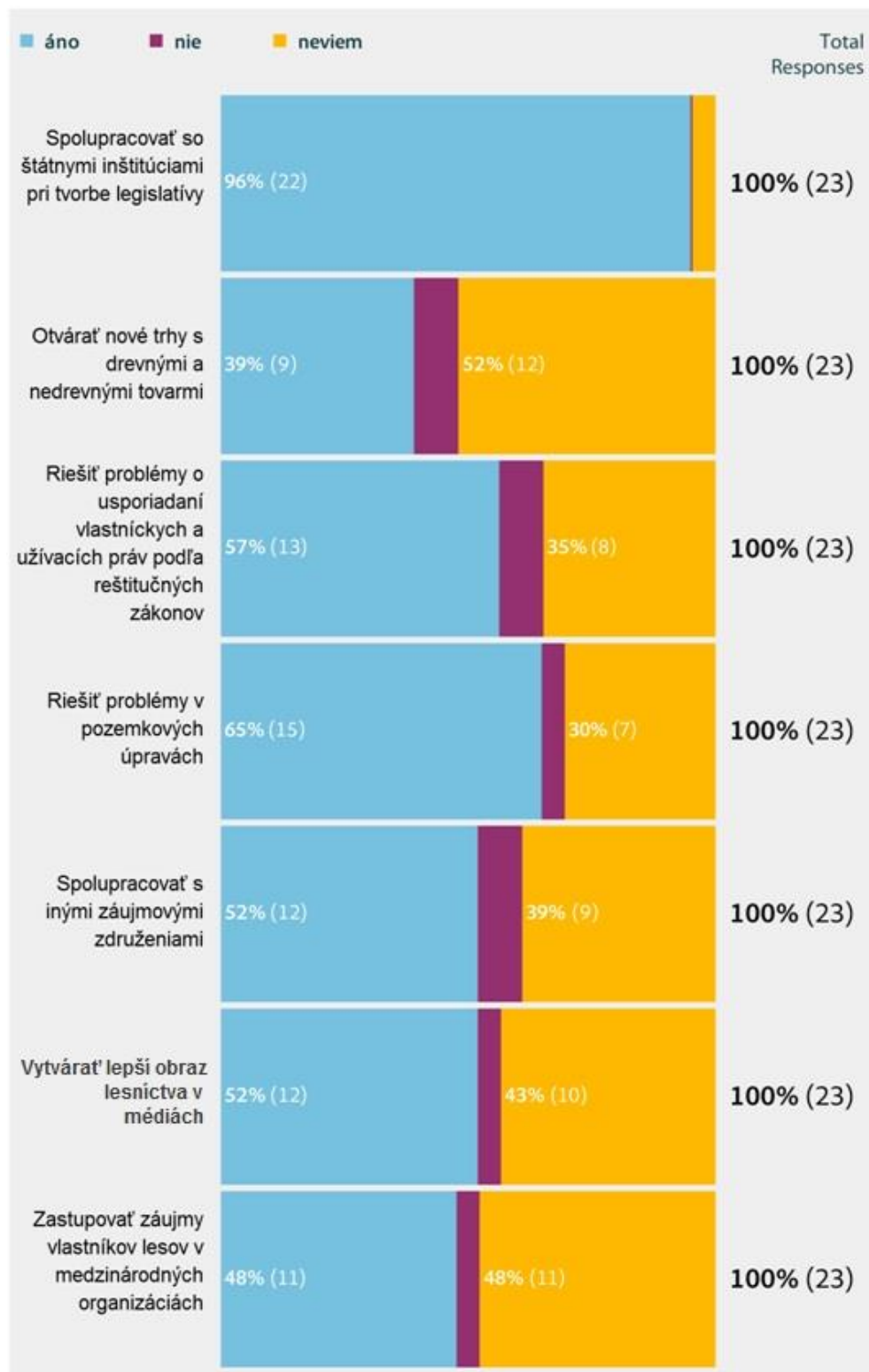
V nadväznosti na požiadavky vlastníkov lesov na prezentovanie svojich záujmov prostredníctvom združení (Obrázok 32) je zaujímavé vyhodnotenie spokojnosti lesomajiteľov s presadzovaním ich záujmov v jednotlivých oblastiach (Obrázok 33).

Až 96% oslovených vlastníkov lesa v Gemerskom regióne uviedlo, že združenie by malo v rámci presadzovania požiadaviek svojich členov spolupracovať so štátnymi inštitúciami pri tvorbe legislatívy. Avšak, len 22% respondentov je spokojných s prácou združenia v tejto oblasti. Až polovica oslovených lesomajiteľov (52%) vyjadrila svoju nespokojnosť v súvislosti s danou otázkou, zvyšných 26 % nevedelo posúdiť prácu združenia.

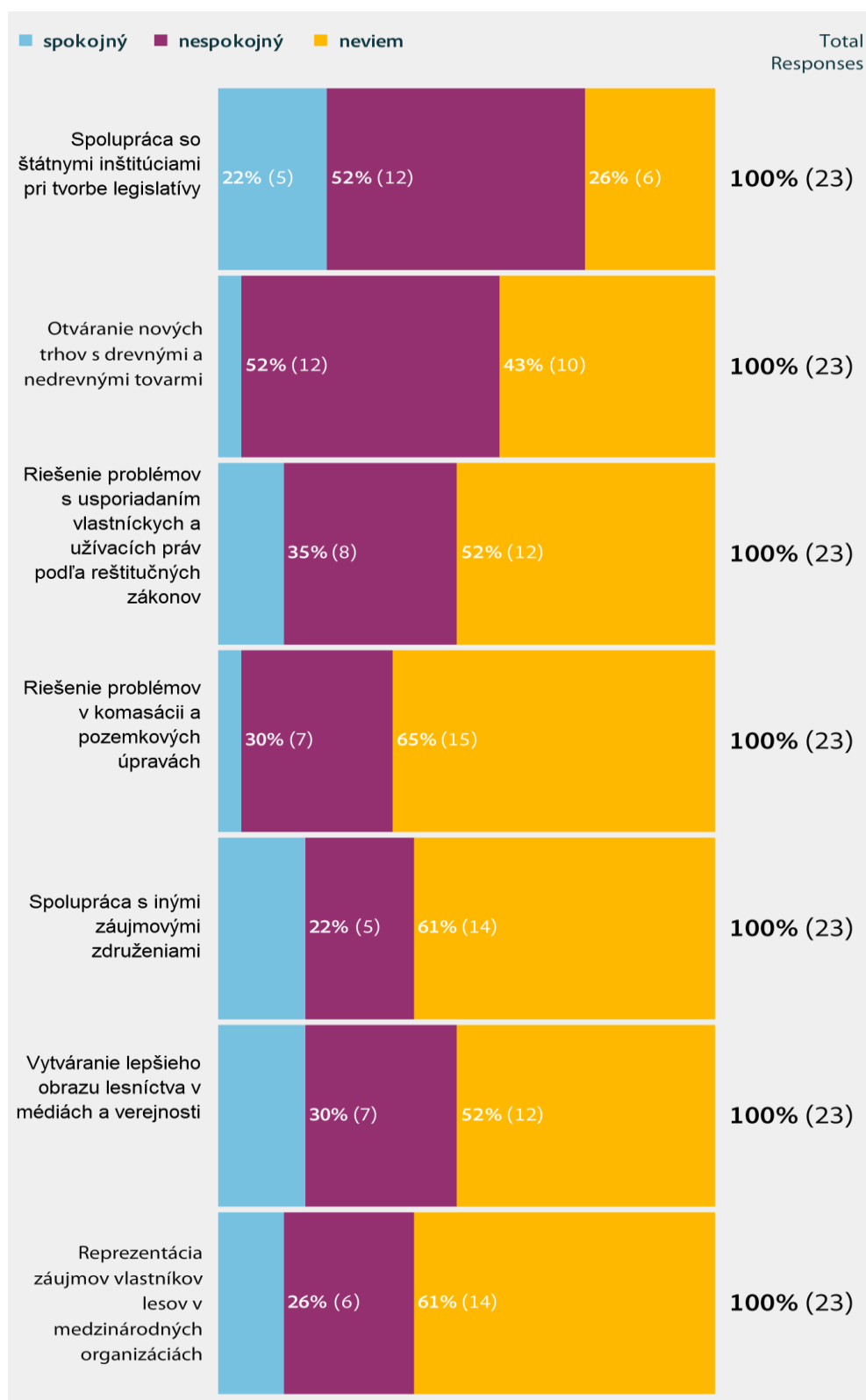
Podľa názorov väčšiny opýtaných vlastníkov lesov by malo združenie taktiež riešiť problémy v komasáciách a pozemkových úpravách (65%) a zaoberať sa problémami týkajúcich sa usporiadania vlastníckych a užívacích práv podľa reštitučných zákonov (57%). Približne polovica respondentov (52%) sa vyjadrila, že združenie by malo pri presadzovaní záujmov vlastníkov lesa spolupracovať s inými záujmovými združeniami a vytvárať lepší obraz lesníctva v médiách.

S presadzovaním záujmov vlastníkov lesa v uvedených oblastiach je približne 30% respondentov nespokojných, väčšina opýtaných však nevedela prácu združenia v jednotlivých oblastiach posúdiť.

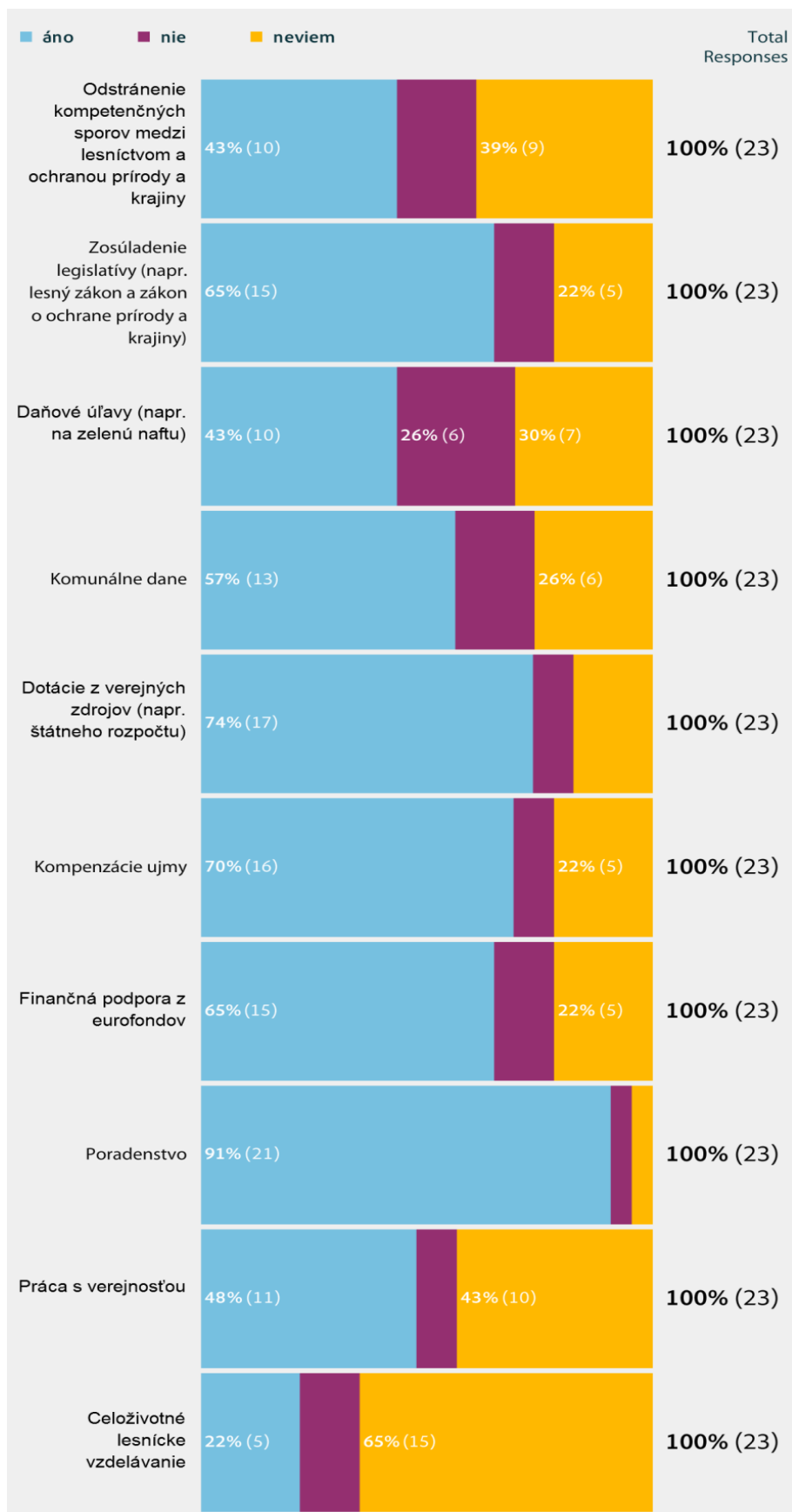
V ďalšej otázke súvisiacej s prácou združení vlastníkov lesa mali možnosť respondenti vyjadriť aké oblasti by malo združenie riešiť. Výsledky prieskumu ukázali, že až 91% opýtaných vlastníkov si myslí, že združenie vlastníkov by sa malo zaoberať poskytovaním poradenských služieb pre svojich členov. Združenie by malo podľa názoru 65% respondentov taktiež riešiť zosúladenie legislatívy (napr. zákona o lesoch a zákona o ochrane prírody). Združenie by tiež malo hľadať možnosti získavania dotácií z verejných zdrojov napr. štátneho rozpočtu (74%), ako aj možnosti získavania finančnej podpory z eurofondov (65%). Značná časť oslovených vlastníkov lesa v Gemerskom kraji (74%) očakáva od združenia riešenie v oblasti kompenzácií ujmy za obmedzenia pri obhospodarovaní pozemkov (Obrázok 34).

Obrázok 32 Odpovede na otázku: V akých oblastiach by malo združenie vlastníkov lesov pôsobiť pri presadzovaní záujmov vlastníkov lesov? (región Gemer)

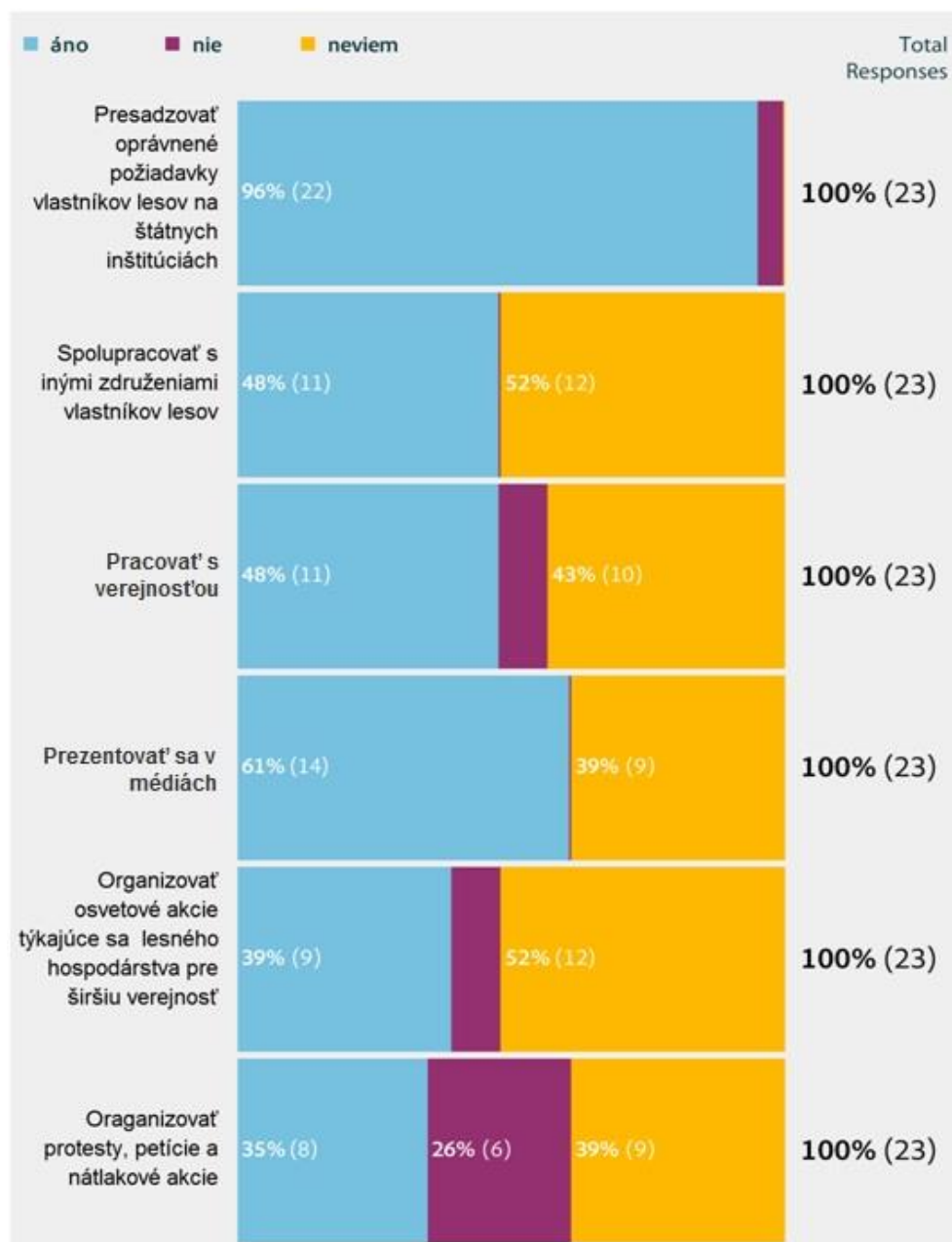

Obrázok 33 Odpovede na otázku: Ako ste spokojný s presadzovaním záujmov v nasledovných oblastiach? (región Gemer)

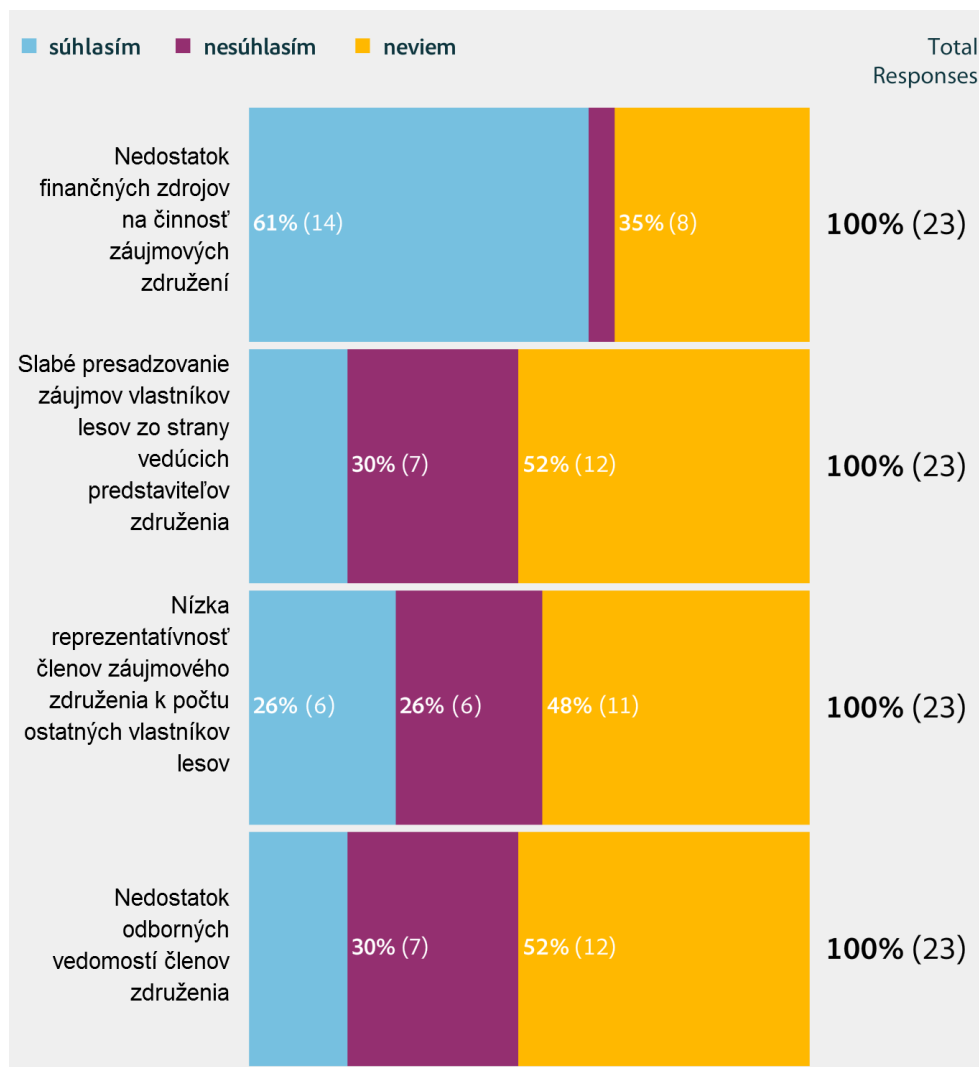
Obrázok 34 Odpovede na otázku: Ktoré z uvedených oblastí by malo združenie riešiť? (región Gemer)

V súvislosti s postupom združení pri presadzovaní požiadaviek vlastníkov lesa možno na základe výsledkov prieskumu v regióne Gemer konštatovať, že združenie by malo predovšetkým presadzovať oprávnené požiadavky vlastníkov lesov na štátnych inštitúciách (96%). Pre 61% respondentov je dôležité, aby združenie pri presadzovaní ich požiadaviek využívalo aj prezentáciu v médiách. V súvislosti s organizovaním protestov, petícií a nátlakových akcií sa ukázala nejednotnosť názorov oslovených vlastníkov lesa (Obrázok 35).

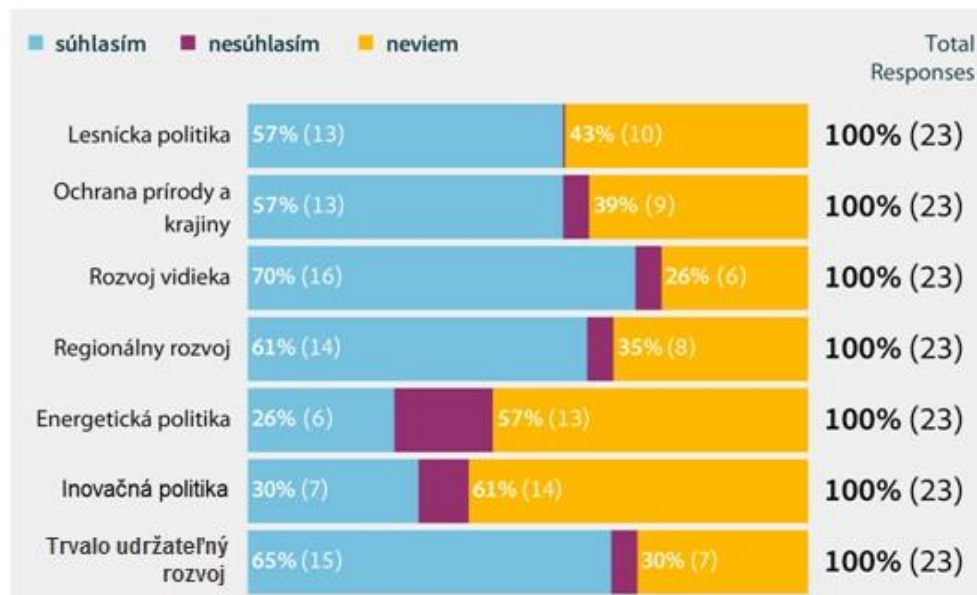
Obrázok 35 Odpovede na otázku: Ako by malo združenie postupovať pri presadzovaní jeho záujmov? (región Gemer)

Cieľom ďalšej otázky bolo zistiť hlavné nedostatky združení pri presadzovaní záujmov vlastníkov lesa (Obrázok 36). Výsledky prieskumu v Gemerskom regióne ukazujú, že 61% respondentov vidí hlavný problém v nedostatočných finančných zdrojoch nevyhnutných na fungovanie združenia. V ostatných aspektoch súvisiacich s nedostatočným presadzovaním záujmov vlastníkov lesa sa preukázala nejednotnosť názorov respondentov.

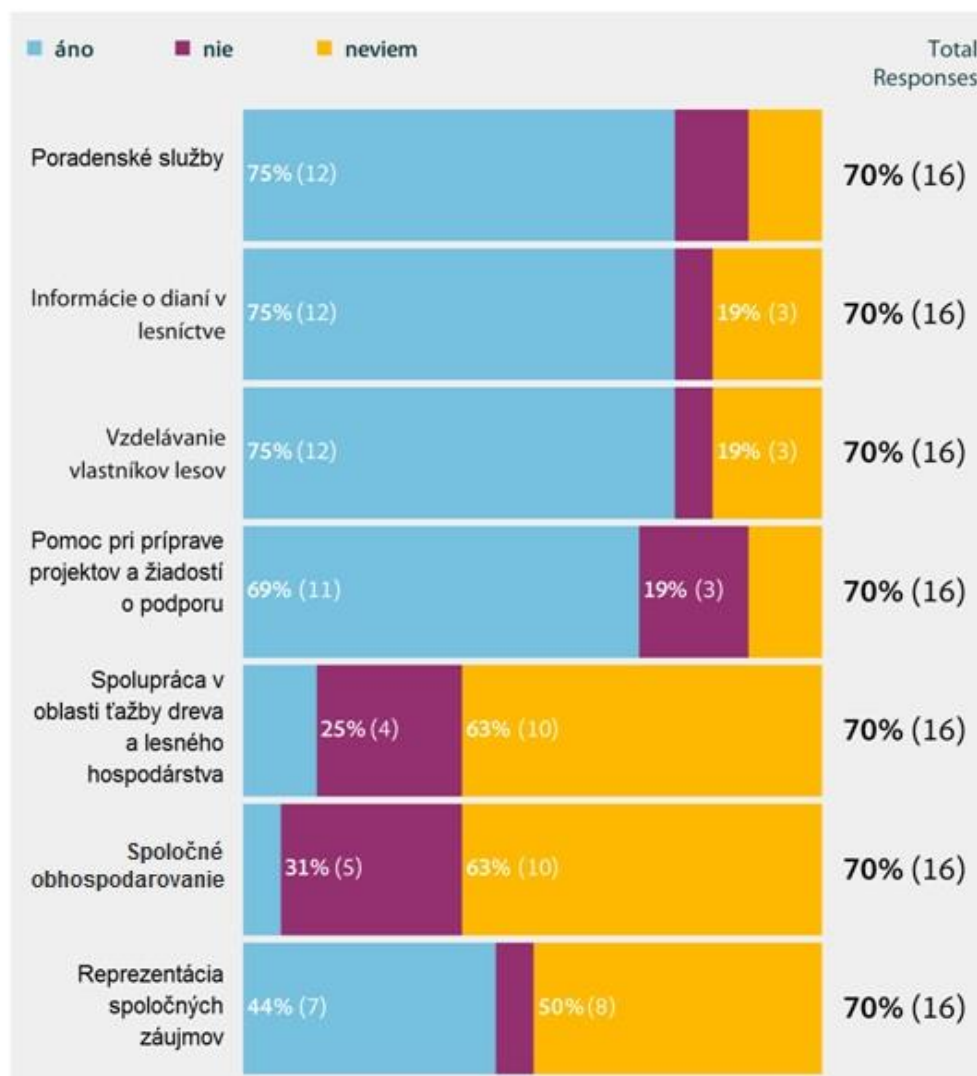
Obrázok 36 Odpovede na otázku: V čom vidíte hlavné nedostatky pri presadzovaní záujmov vlastníkov lesov zo strany združenia? (región Gemer)

Podľa názorov väčšiny respondentov v Gemerskom regióne by združenie vlastníkov lesov malo presadzovať svoje záujmy v nasledovných oblastiach súvisiacich s lesníctvom: rozvoj vidieka (70%), trvalo udržateľný rozvoj, regionálny rozvoj (61%), lesnícka politika (57%) a ochrany prírody a krajiny (57%). Naopak, otázne ostávajú oblasti energetickej a inovačnej politiky, ku ktorým sa väčšina opýtaných nevedela vyjadriť (Obrázok 37).

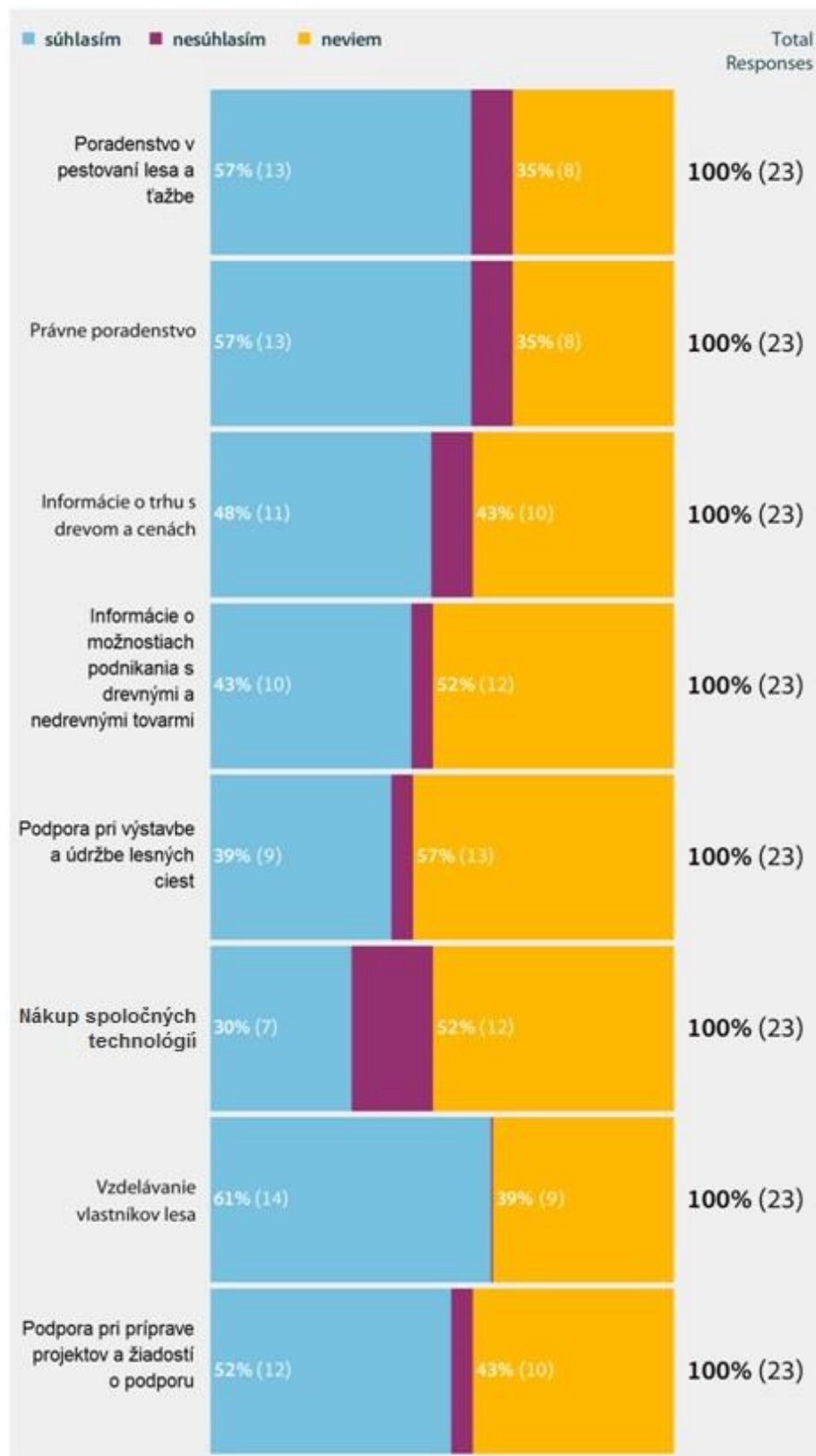
Obrázok 37 Odpovede na otázku: V akých oblastiach súvisiacich s lesníctvom by sa malo združenie vlastníkov lesov snažiť presadiť svoje záujmy? (región Gemer)

Regionálne združenia vlastníkov neštátnych lesov poskytujú svojim členom rôzne služby. Výsledky dotazníkového prieskumu ukazujú, že väčšina opýtaných majiteľov lesov v Gemerskom regióne využíva poradenské služby (75%), vzdelávanie vlastníkov lesa (75%), informácie o dianí v lesníctve (75%) a pomoc pri príprave projektov a žiadostí o podporu (69%) (Obrázok 38).

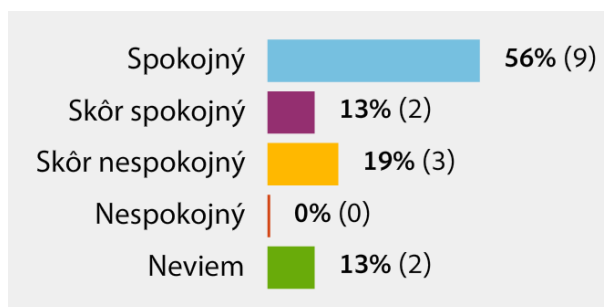
Obrázok 38 Odpovede na otázku: Aké služby regionálneho združenia vlastníkov súkromných lesov ako jeho člen využívate? (región Gemer)

V nadväznosti na poskytované služby by väčšina respondentov v Gemerskom regióne uvítala nasledovné služby súvisiace s hospodárením v lesoch (Obrázok 39): vzdelávanie vlastníkov lesa (61%), právne poradenstvo (57%), poradenstvo v pestovaní lesa a ťažbe (57%) a podporu pri príprave projektov a žiadostí o podporu (52%). Takmer polovica opýtaných tiež očakáva od združenia poskytovanie informácií o trhu s drevom a ich cenách (48%) a informácií o možnostiach podnikania s drevnými a nedrevnými produktmi (43%).

Obrázok 39 Odpovede na otázku: Aké služby očakávate od združení vlastníkov v súvislosti s hospodárením v lesoch? (región Gemer)

Čo sa týka členstva vlastníkov lesov v regionálnych združeniach, na základe dotazníkového prieskumu možno konštatovať, že prevažná časť oslovených vlastníkov lesa v Gemerskom regióne je s členstvom spokojná, resp. skôr spokojná než nespokojná (Obrázok 40). Nespokojnosť s členstvom v regionálnom združení vyjadrili iba traja respondenti.

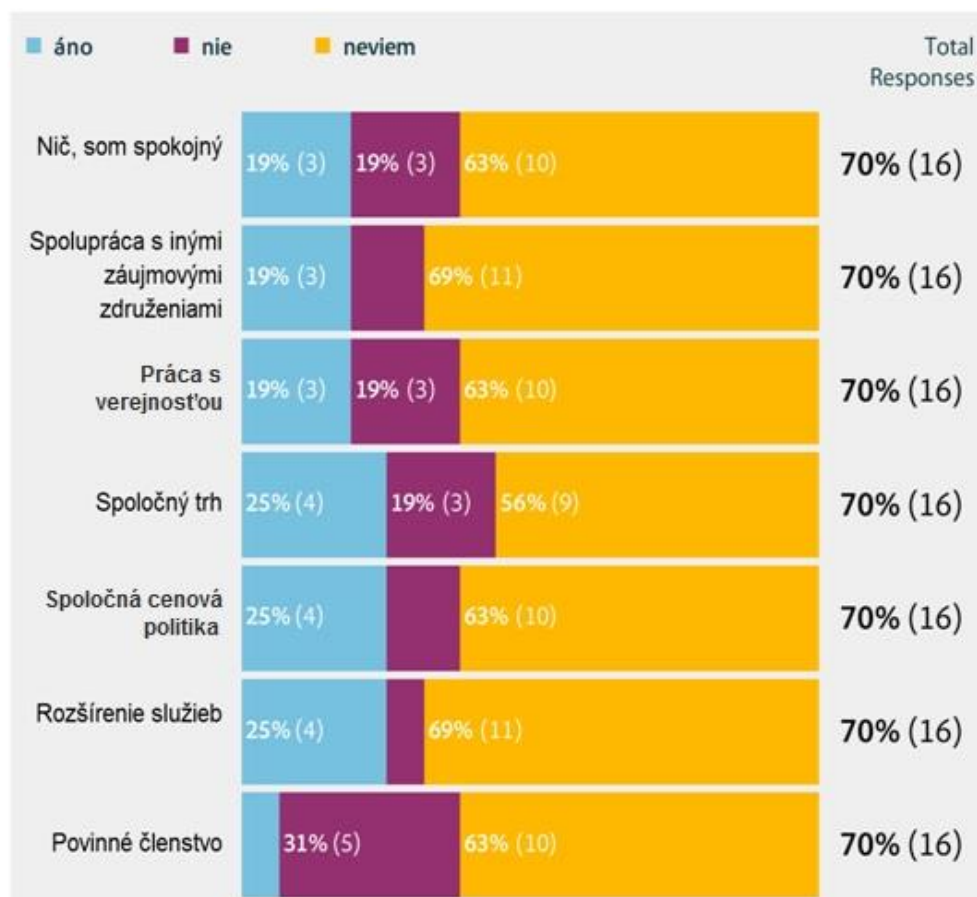

Obrázok 40 Odpovede na otázku: Ak ste členom regionálneho združenia vlastníkov súkromných lesov, ste s členstvom spokojný? (región Gemer)

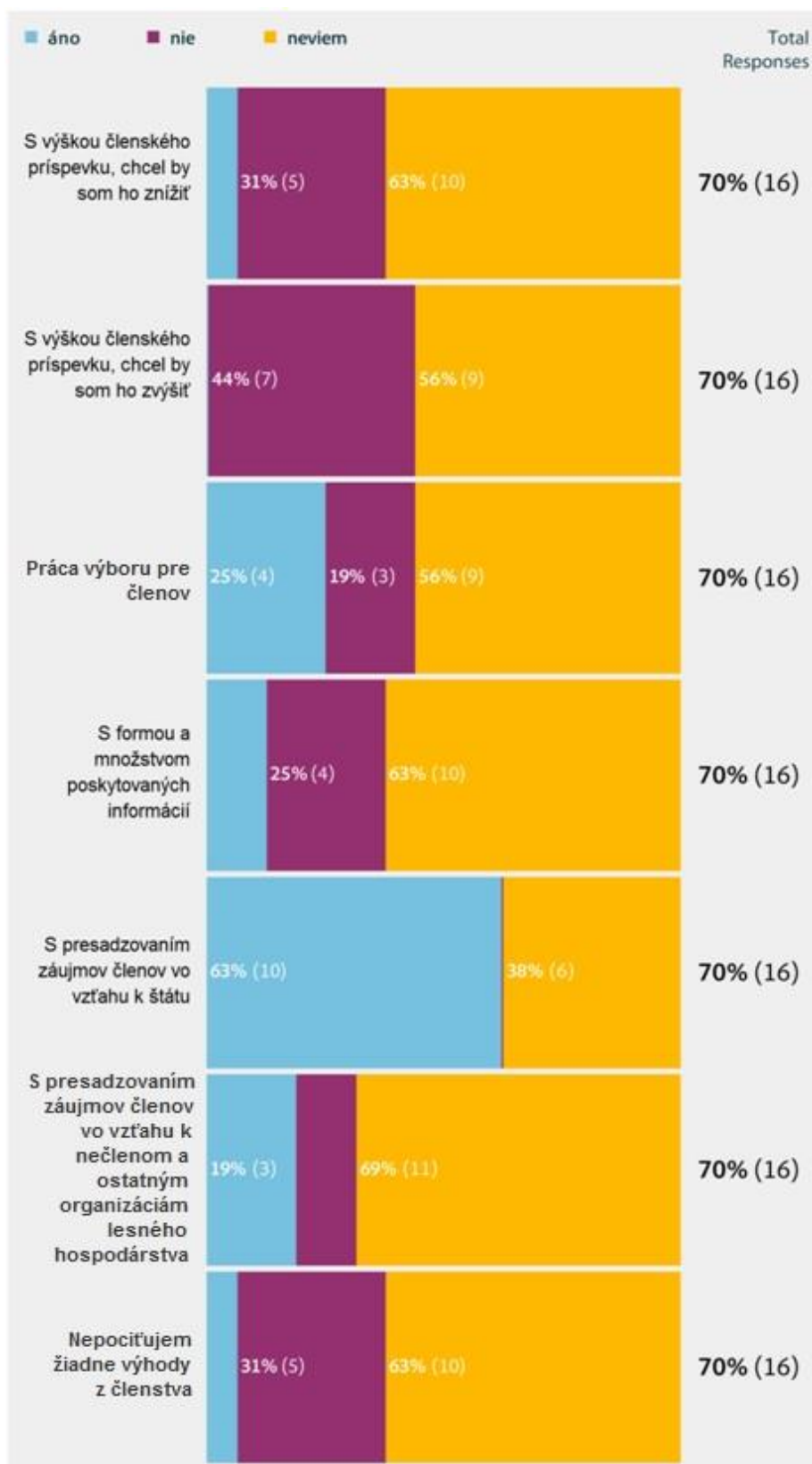
V ďalšej otázke mali možnosť respondenti vyjadriť čo im ako členom regionálneho združenia súkromných vlastníkov lesa najviac chýba (Obrázok 41). Viac ako polovica opýtaných v Gemerskom regióne však nevedela vyjadriť svoj názor ani k jednej z ponúkaných možností.

V nadväznosti s hodnotením spokojnosti resp. nespokojnosti s členstvom v regionálnom združení, 63% oslovených vlastníkov lesa vyjadrilo nespokojnosť len v oblasti presadzovania záujmov členov vo vzťahu k štátu (Obrázok 42). V ostatných oblastiach sa názory respondentov rôznia, resp. väčšina z nich sa k jednotlivým aspektom nespokojnosti s členstvom nevedela vyjadriť.

Z výsledkov prieskumu ďalej vyplynulo, že so zvýšením členského príspevku nesúhlasí ani jeden z opýtaných vlastníkov lesa v Gemerskom regióne, a to aj napriek tomu, že väčšina respondentov v danom regióne považuje za hlavný nedostatok združenia pri presadzovaní záujmov majiteľov lesov nedostatok finančných zdrojov na jeho fungovanie.

Obrázok 41 Odpovede na otázku: Čo Vám ako členovi regionálneho združenia vlastníkov súkromných lesov najviac chýba? (región Gemer)

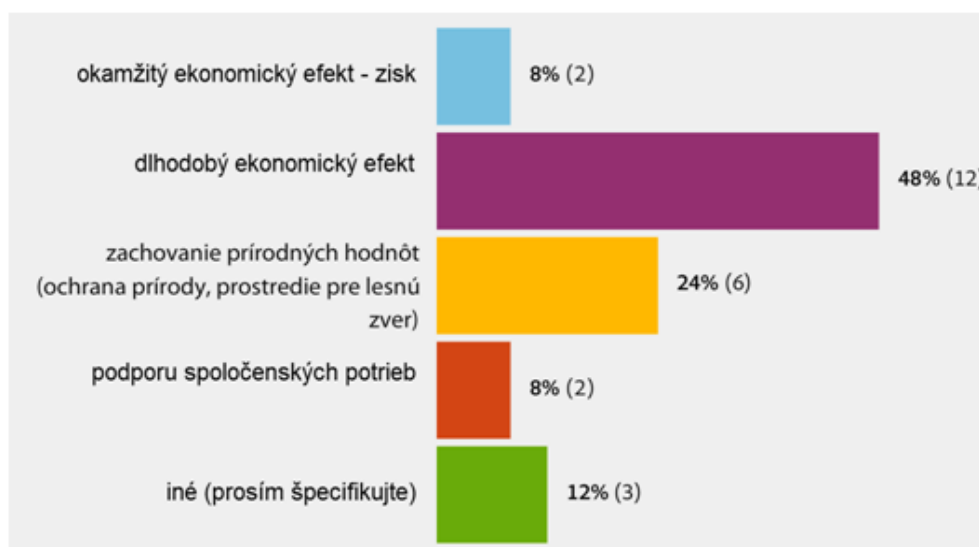

Obrázok 42 Odpovede na otázku: S čím ste ako člen regionálneho záujmového združenia vlastníkov súkromných lesov najviac nespokojný? (región Gemer)

5.3 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO PRIESKUMU O ZDRUŽENIACH VLASTNÍKOV LESA V ŽILINSKOM REGIÓNE

Vzťah vlastníkov lesov k lesnému majetku

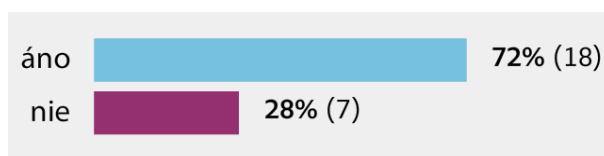
Na základe výsledkov prieskumu možno konštatovať, že 48% respondentov v Žilinskom regióne očakáva od svojho lesného majetku dlhodobý ekonomický efekt v podobe kapitálu. Zachovanie prírodných hodnôt je dôležité pre 24% oslovených vlastníkov lesa. Pre 8% respondentov je hlavným cieľom podpora spoločenských potrieb ako napr. rozvoj regiónu, podpora zamestnanosti a rekreácia. Ďalších 8% oslovených vlastníkov lesa očakáva od svojho lesomajetku okamžitý ekonomický efekt v podobe zisku. Pre 12% respondentov sú dôležité všetky uvedené možnosti (Obrázok 43).

Obrázok 43 Odpovede na otázku: Čo očakávate od svojho lesného majetku? (región Žilina)

Motivácia k vytváraniu združení

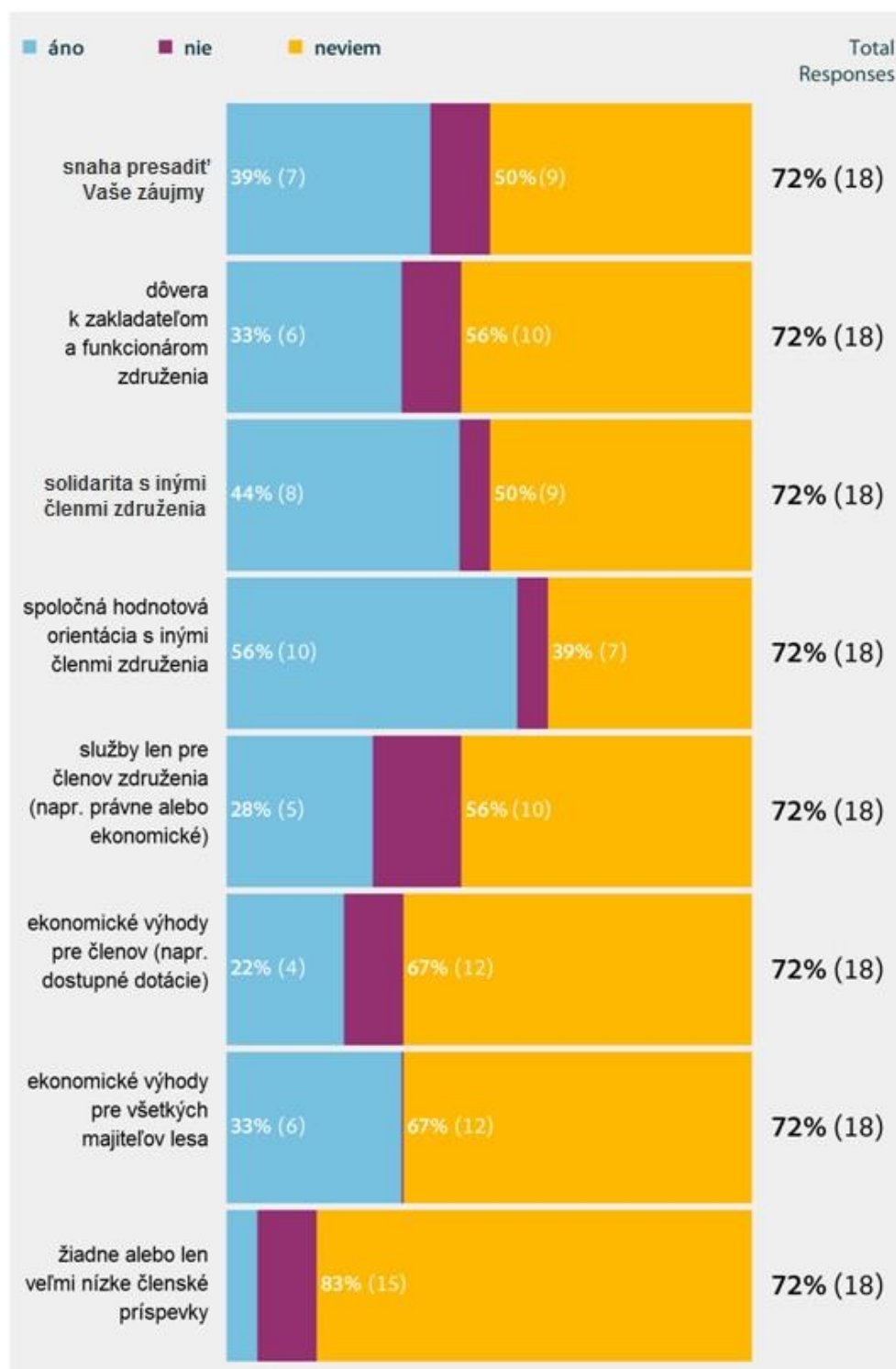
Z celkového počtu respondentov v Žilinskom regióne sa dotazníkového prieskumu o neštátnych vlastníkoch lesa a ich záujmových združeniach zúčastnilo 72% lesomajiteľov, ktorí sú členmi združenia vlastníkov lesa. Zvyšných 28% respondentov nie je členom žiadneho združenia (Obrázok 44).

Obrázok 44 Odpovede na otázku: Ste Vy, alebo Vaše pozemkové spoločenstvo členom združenia neštátnych vlastníkov lesov? (región Žilina)

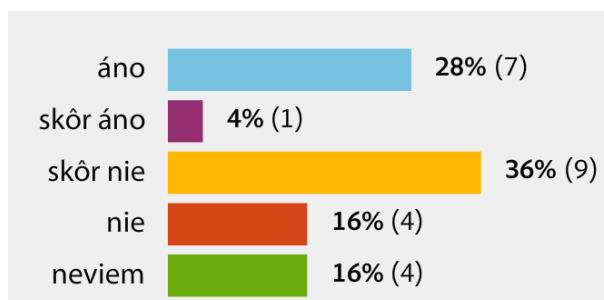
V súvislosti s motívmi a postojmi súkromných vlastníkov lesa k združovaniu výsledky dotazníkového prieskumu ukazujú, že 56% respondentov v Žilinskom regióne sa rozhodlo pre vstup do združenia vlastníkov neštátnych lesov z dôvodu spoločnej hodnotovej orientácie s inými členmi združenia (Obrázok 45). Pre 44% opýtaných je tiež dôležitým dôvodom

solidarita s inými členmi združenia. Napriek tomu, že 60% respondentov si myslí, že združenia lepšie presadzujú záujmy vlastníkov lesov, len 39% opýtaných uviedlo, že pre vstup do združenia ich motivovala snaha presadiť svoje záujmy.

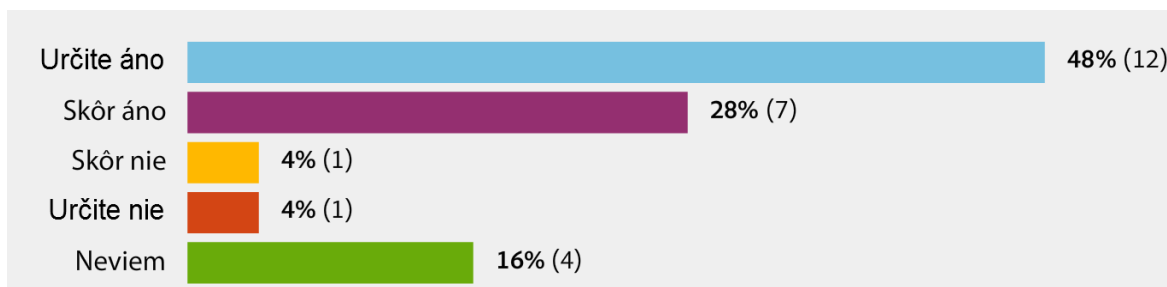
Obrázok 45 Odpovede na otázku: Ak ste členom združenia neštátnych vlastníkov lesov, čo bol dôvod, že ste sa ním stali? (región Žilina)

Napriek tomu, že prevažná časť respondentov v Žilinskom regióne je členom združenia vlastníkov neštátnych lesov, väčšina opýtaných si nevie predstaviť, že by sa stala aj predsedom resp. tajomníkom takéhoto združenia, resp. to momentálne nevie posúdiť (Obrázok 46).

Obrázok 46 Odpovede na otázku: Viete si predstaviť, že by ste sa stali čelným predstaviteľom takéhoto združenia vo Vašom regióne (napr. tajomníkom alebo predsedom)? (región Žilina)

V súvislosti s otázkou väčšej inštitucionalizácie súkromných vlastníkov lesov je zaujímavé porovnanie názorov vo vzťahu k vybudovaniu jednej spoločnej organizácie zastupujúcej vlastníkov lesov a povinného členstva v jednom centrálnom združení. Zatiaľ čo prevažná časť respondentov (76%) v Žilinskom regióne by súhlasila so založením jednej centrálnej inštitúcie, ktorá by zastupovala súkromných vlastníkov lesa (Obrázok 47), otázka zákonom povinného členstva v jednom centrálnom združení ostáva nejasná (Obrázok 48). S povinným členstvom by súhlasilo len 32% opýtaných, 40% respondentov vyjadrilo nesúhlasné stanovisko a zvyšných 28% sa nevedelo vyjadriť k danej otázke.

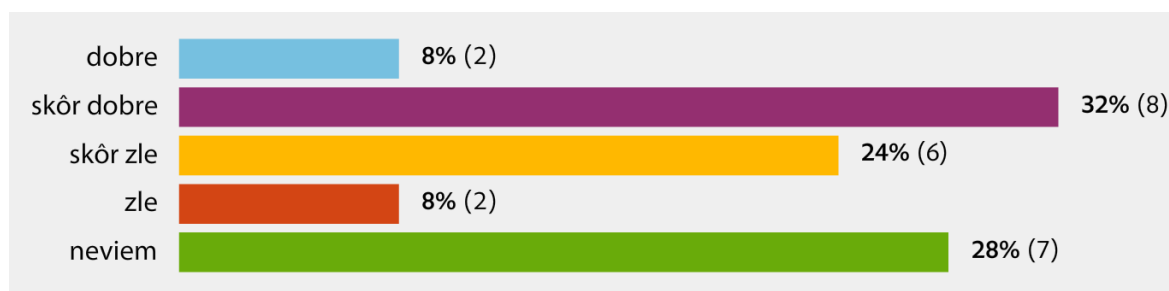
Obrázok 47 Odpovede na otázku: Myslíte si, že by mala na Slovensku existovať centrálna celonárodná inštitúcia zastupujúca súkromných vlastníkov lesov? (región Žilina)

Obrázok 48 Odpovede na otázku: Čo si myslíte o možnosti povinného členstva v jednom centrálnom združení (komorového typu) pre všetkých vlastníkov lesa zo zákona? (región Žilina)

Fungovanie združení navonok

V ďalších otázkach mali možnosť respondenti ohodnotiť prácu združení. Výsledky prieskumu ukazujú, že v otázke spokojnosti vlastníkov lesov s presadzovaním ich záujmov vo vzťahu k štátu a ďalším inštitúciám sa názory respondentov odlišujú (Obrázok 49). Z celkového počtu respondentov v Žilinskom regióne si 40% z nich myslí, že združenia zvládajú túto úlohu pomerne dobre. 30% opýtaných vlastníkov lesa vyjadrilo názor, že združenia prezentujú ich záujmy zle a zvyšných 28% respondentov sa k danej otázke nevedelo vyjadriť.

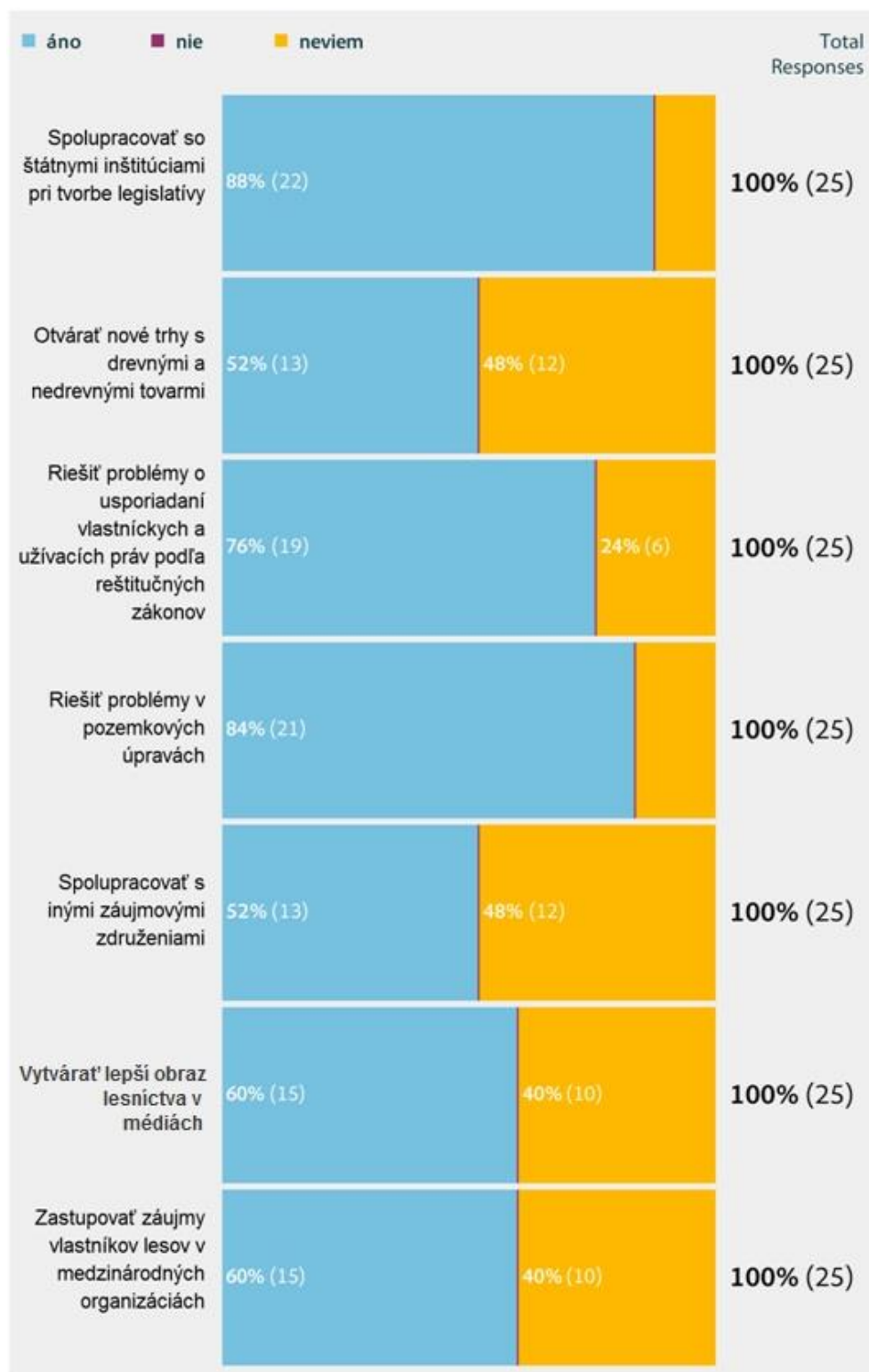

Obrázok 49 Odpovede na otázku: Ako sú podľa Vás záujmy súkromných vlastníkov lesov na Slovensku prezentované prostredníctvom záujmových združení? (región Žilina)

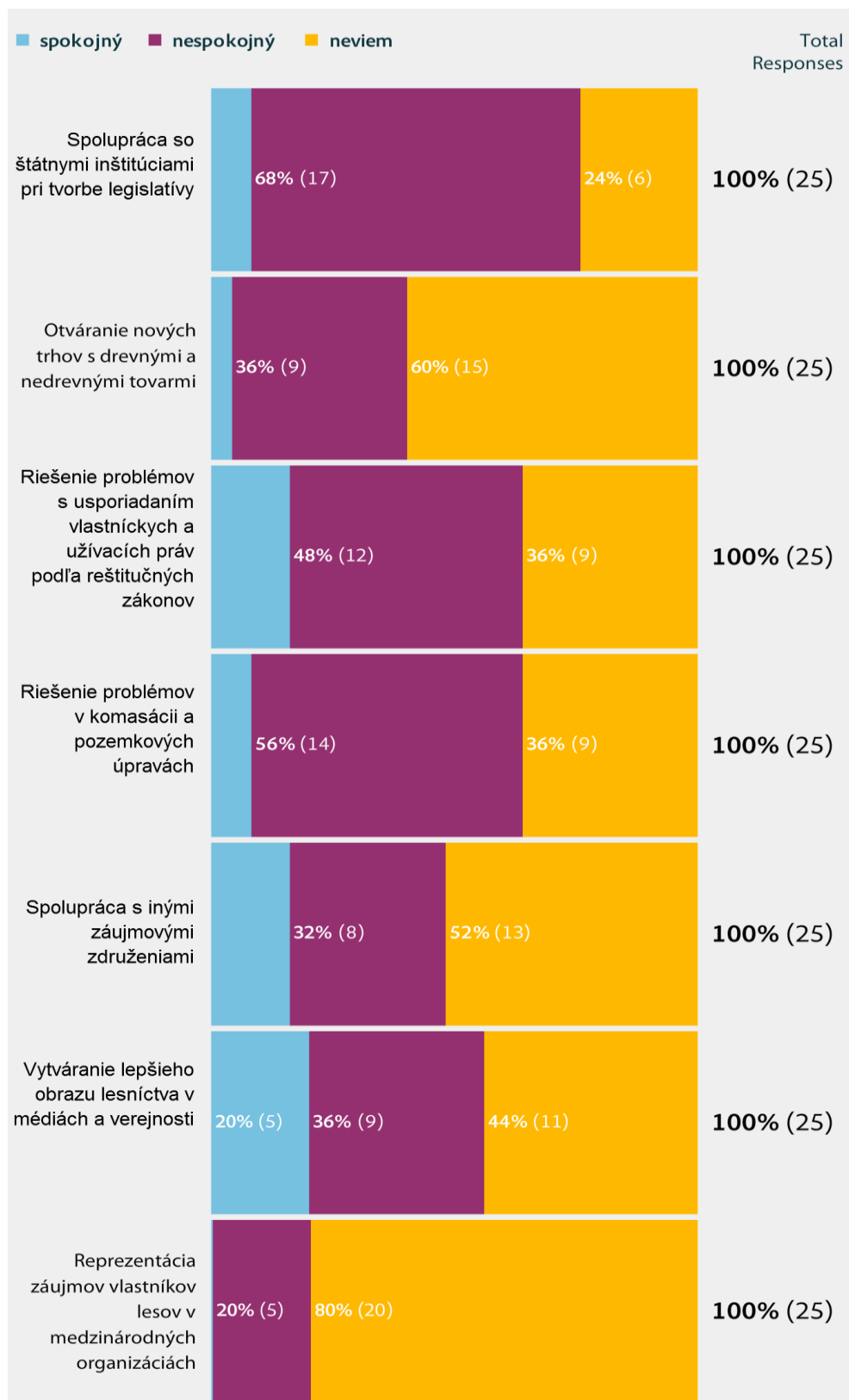
V súvislosti s prácou združenia v jednotlivých oblastiach spolupráce sú podľa výsledkov dotazníkového prieskumu v Žilinskom regióne požiadavky členov na zastupovanie nasledovné: 88% respondentov si myslí, že združenie by malo pri presadzovaní požiadaviek vlastníkov spolupracovať so štátnymi inštitúciami pri tvorbe legislatívy; 84% opýtaných vyjadrilo názor, že združenie by malo riešiť problémy v pozemkových úpravách; podľa 76% opýtaných, je potrebné, aby sa združenie zaoberalo problémami usporiadania vlastníckych a užívacích práv podľa reštitučných zákonov (Obrázok 50). Výsledky prieskumu ďalej ukázali, že 60% respondentov v Žilinskom regióne považuje za dôležité, aby združenia vytvárali lepší obraz v médiách a zastupovali záujmy vlastníkov lesa aj v medzinárodných organizáciách. Približne polovica respondentov (52%) uviedla, že v súvislosti s presadzovaním záujmov vlastníkov lesa je potrebné spolupracovať s inými záujmovými združeniami a otvárať nové trhy s drevnými a nedrevnými tovarmi.

S presadzovaním záujmov vlastníkov lesa v uvedených oblastiach sú respondenti viac menej nespokojní, resp. nevedeli prácu združenia v určitých oblastiach posúdiť (Obrázok 51). Najväčší podiel respondentov je nespokojných s prácou združení v oblasti spolupráce so štátnymi inštitúciami pri tvorbe legislatívy (68%) a v oblasti riešenia problémov s usporiadaním vlastníckych a užívacích práv (48%) a v pozemkových úpravách (56%).

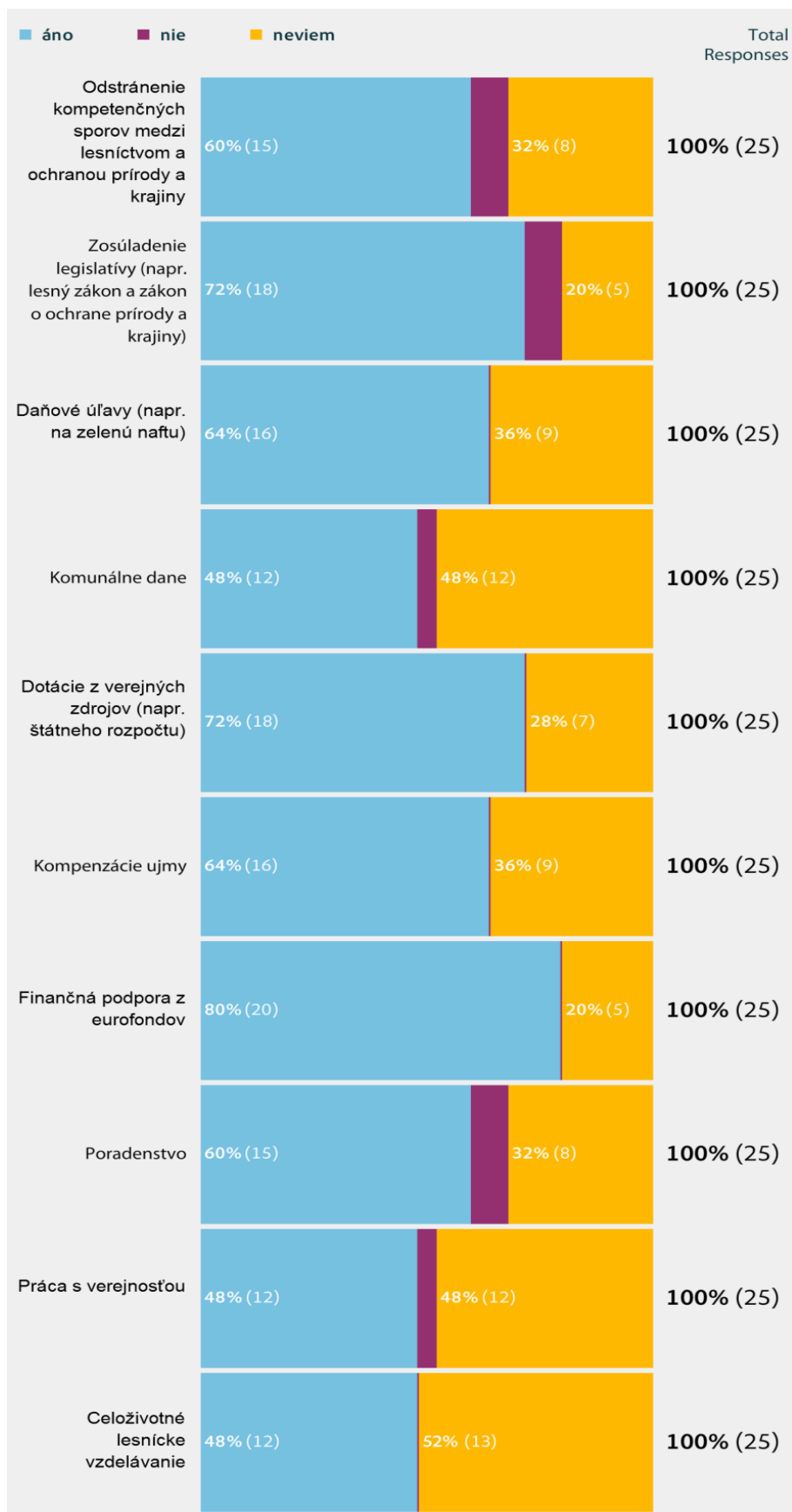
V ďalšej otázke v súvislosti s prácou združení vlastníkov lesa mali možnosť respondenti vyjadriť aké oblasti by malo združenie riešiť. Výsledky prieskumu ukázali, že 72% opýtaných vlastníkov si myslí, že združenie vlastníkov by sa malo zaoberať zosúladením legislatívy (napr. zákona o lesoch a zákona o ochrane prírody) s čím súvisí aj riešenie kompetenčných sporov medzi lesníctvom a ochranou prírody a krajiny (60%). Združenie by tiež malo hľadať možnosti získavania dotácií z verejných zdrojov napr. štátneho rozpočtu (72%), ako aj možnosti získavania finančnej podpory z eurofondov (80%). Približne 60% oslovených vlastníkov lesa v Žilinskom regióne očakáva od združenia poskytovanie poradenských služieb, riešenie v oblasti daňových úľav a v oblasti kompenzácií ujmy za obmedzenia pri obhospodarovaní pozemkov (Obrázok 52).

Obrázok 50 Odpovede na otázku: V akých oblastiach by malo združenie vlastníkov lesov pôsobiť pri presadzovaní záujmov vlastníkov lesov? (región Žilina)

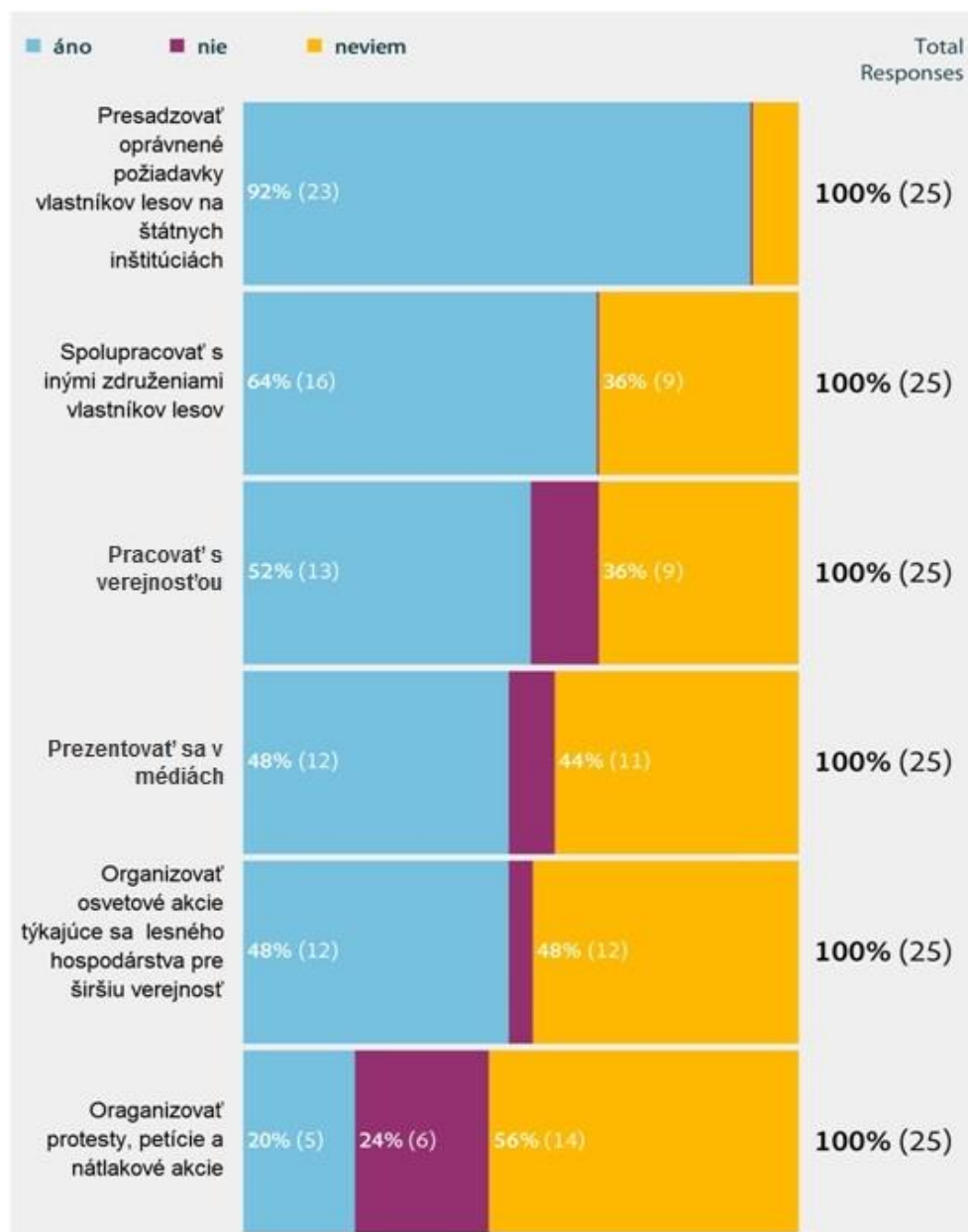

Obrázok 51 Odpovede na otázku: Ako ste spokojný s presadzovaním záujmov v nasledovných oblastiach? (región Žilina)

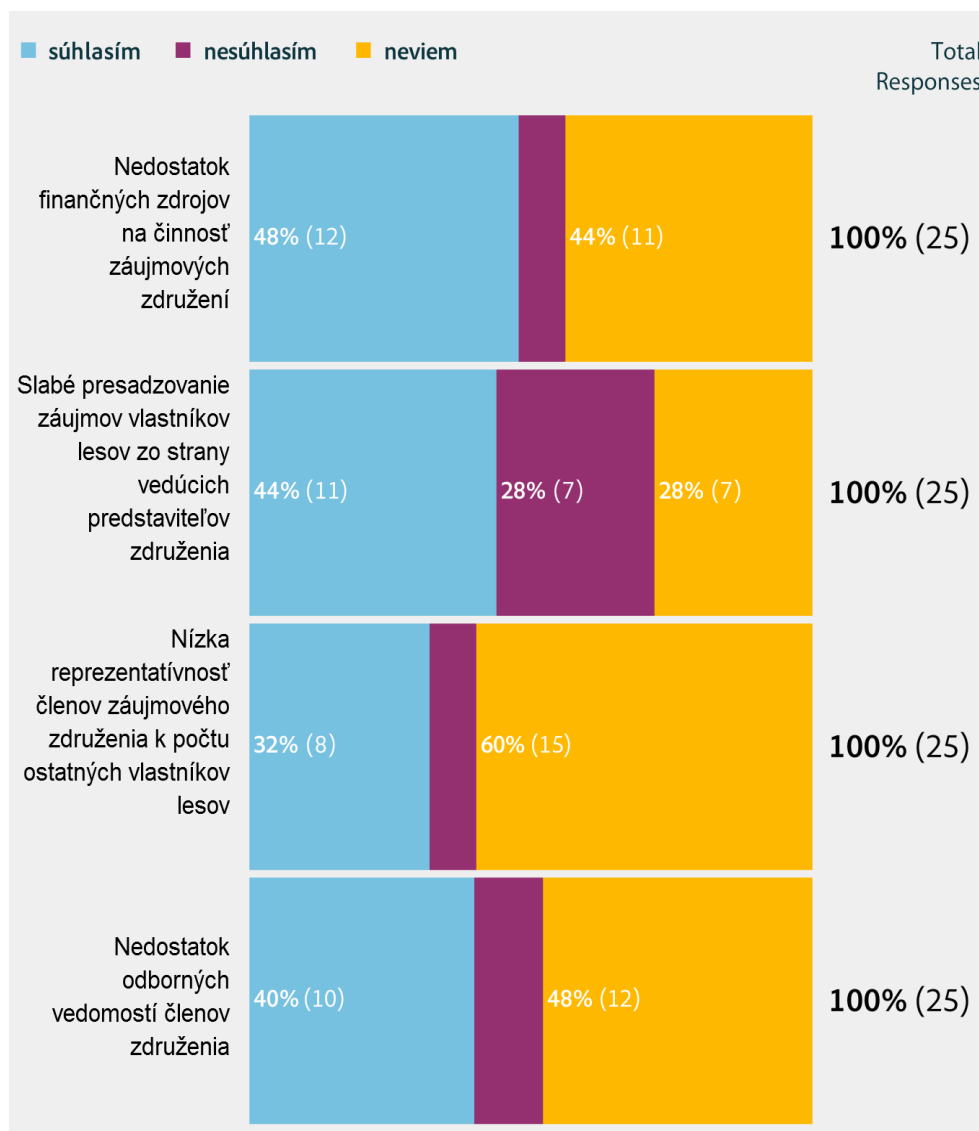
Obrázok 52 Odpovede na otázku: Ktoré z uvedených oblastí by malo združenie riešiť? (región Žilina)

V súvislosti s postupom združení pri presadzovaní požiadaviek vlastníkov lesa možno na základe výsledkov prieskumu v regióne Žilina konštatovať, že združenie by malo predovšetkým presadzovať oprávnené požiadavky vlastníkov lesov na štátnych inštitúciách (92%). Pre 64% respondentov je dôležité aby združenie pri presadzovaní ich požiadaviek spolupracovalo aj s inými združeniami. Viac ako polovica opýtaných vlastníkov lesa vyjadrila názor, že v súvislosti s postupom združení pri presadzovaní ich záujmov je tiež dôležité, aby sa združenie prezentovalo v médiách (48%), pracovalo s verejnosťou (52%) a organizovalo osvetové akcie (48%). Vo vzťahu k organizovaniu protestov, petícií a nátlakových akcií sa ukázala nejednotnosť názorov oslovených vlastníkov lesa (Obrázok 53).

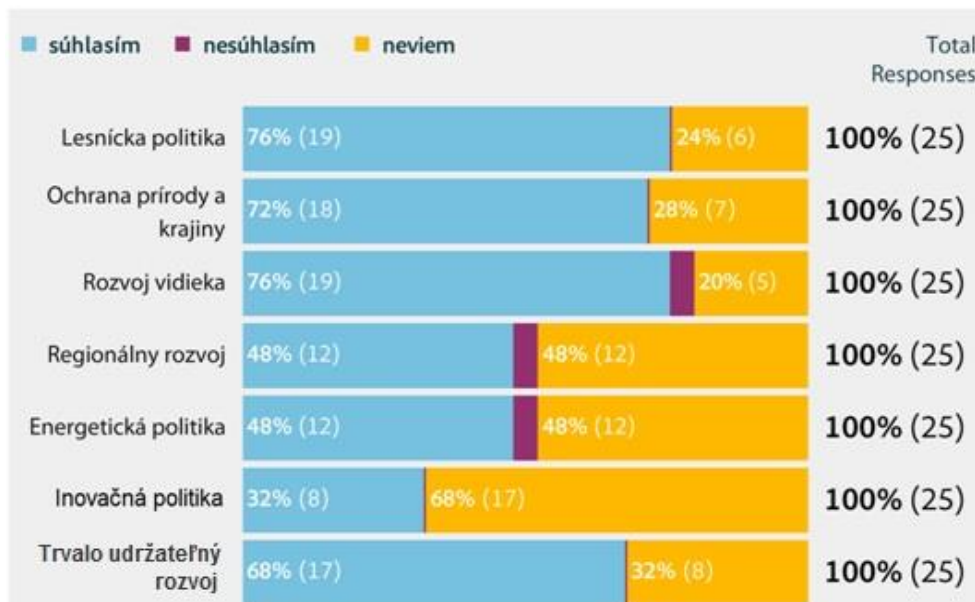
Obrázok 53 Odpovede na otázku: Ako by malo združenie postupovať pri presadzovaní jeho záujmov? (región Žilina)

Hlavné nedostatky pri presadzovaní svojich záujmov vidí 48% oslovených vlastníkov lesa v Žilinskom regióne v nedostatočných finančných zdrojoch nevyhnutných na prácu združenia. Podľa názoru 44% respondentov problém spočíva tiež v slabom presadzovaní záujmov vlastníkov zo strany vedúcich predstaviteľov združenia (Obrázok 54).

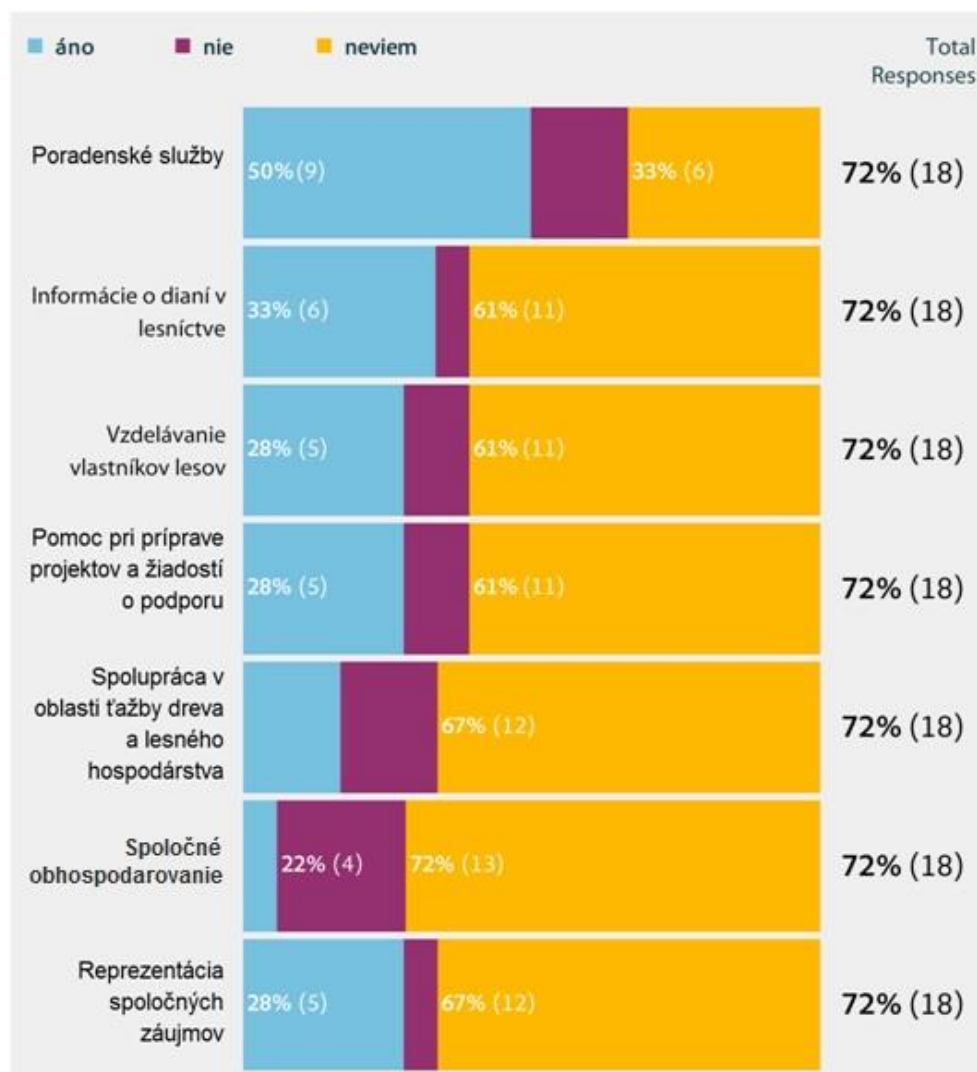
Obrázok 54 Odpovede na otázku: V čom vidíte hlavné nedostatky pri presadzovaní záujmov vlastníkov lesov zo strany združenia? (región Žilina)

Podľa väčšiny respondentov (76%) v Žilinskom regióne by združenia mali presadzovať záujmy vlastníkov v oblasti lesníckej politiky. Z výsledkov prieskumu ďalej vyplynulo, že združenia by mali pracovať aj v iných oblastiach súvisiacich s lesníctvom akými sú: ochrana prírody a krajiny (72%), rozvoj vidieka (76%) a trvalo udržateľný rozvoj (68%). Otázne ostávajú oblasti regionálneho rozvoja, energetickej a inovačnej politiky. (Obrázok 55).

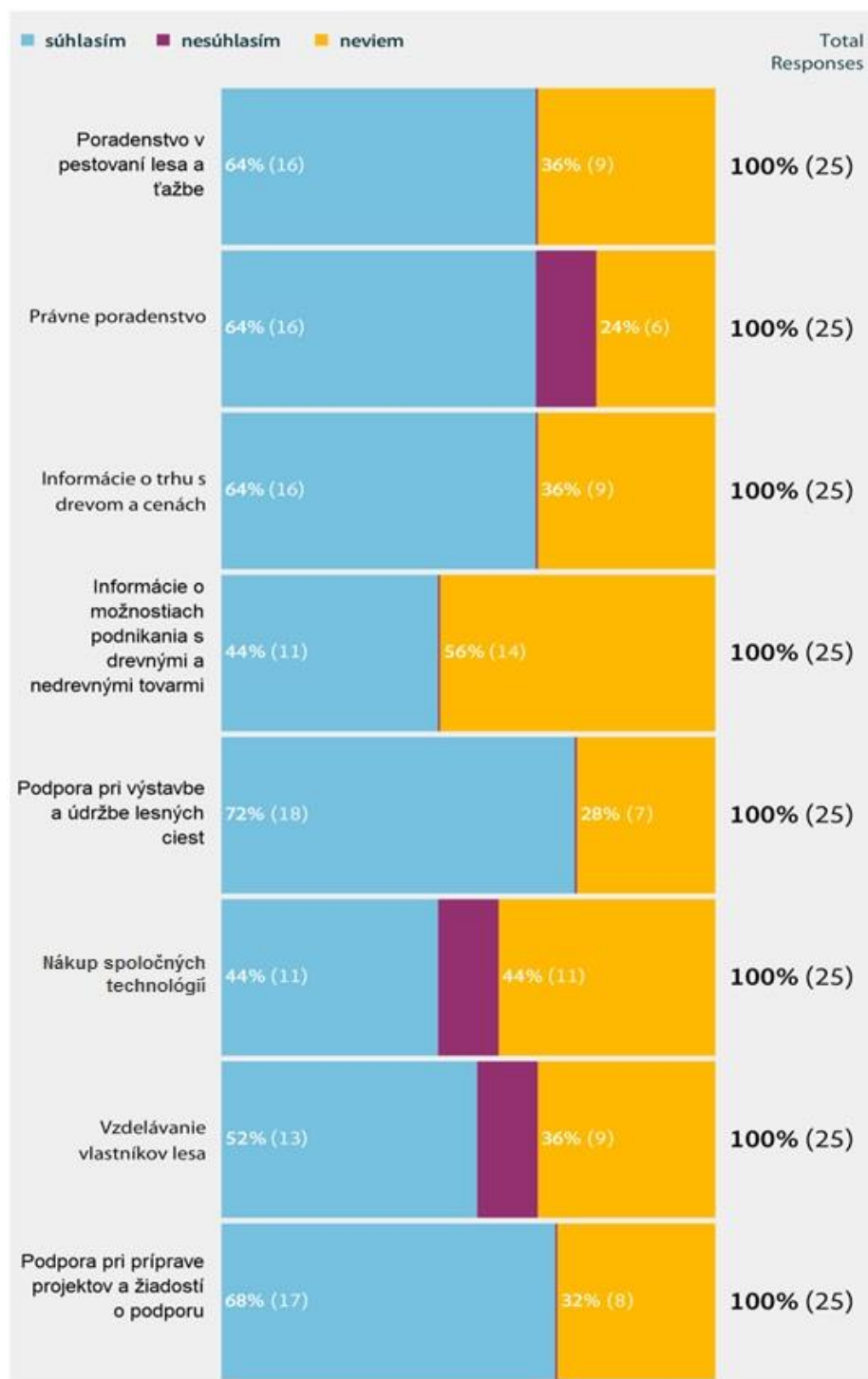
Obrázok 55 Odpovede na otázku: V akých oblastiach súvisiacich s lesníctvom by sa malo združenie vlastníkov lesov snažiť presadiť svoje záujmy? (región Žilina)

Cieľom ďalšej otázky bolo zistiť, aké služby regionálneho združenia využívajú vlastníci lesa. Výsledky prieskumu ukazujú, že 50% opýtaných v Žilinskom regióne využíva poradenské služby. K ostatným typom služieb sa väčšina respondentov nevedela vyjadriť (Obrázok 56).

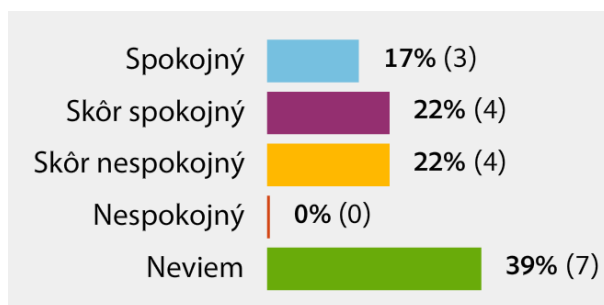
Obrázok 56 Odpovede na otázku: Aké služby regionálneho združenia vlastníkov súkromných lesov ako jeho člen využívate? (región Žilina)

V súvislosti s poskytovaním služieb väčšina respondentov v Žilinskom regióne očakáva od regionálneho združenia nasledovné služby súvisiace s hospodárením v lesoch (Obrázok 57): podpora pri výstavbe a údržbe lesných ciest (72%), podpora pri príprave projektov a žiadostí o podporu (68%), poskytovanie informácií o trhu s drevom a ich cenách (64%), poskytovanie právneho poradenstva (64%) a poradenstva v pestovaní a ťažbe dreva (64%). Približne polovica opýtaných tiež očakáva od združenia vzdelávanie vlastníkov lesa (52%).

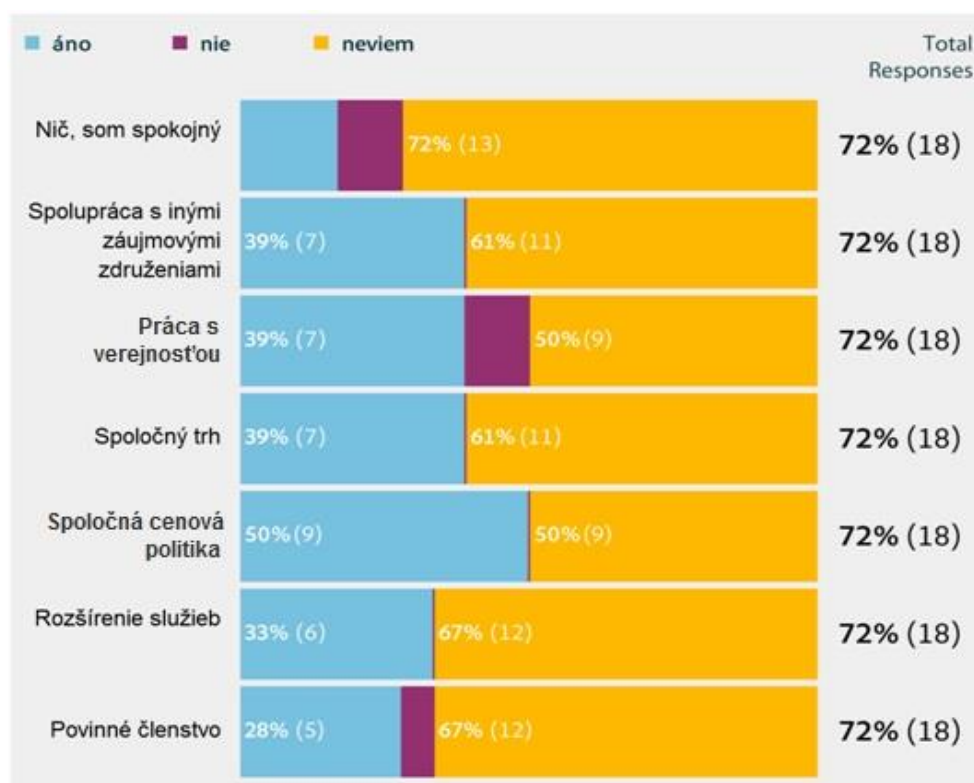
Obrázok 57 Odpovede na otázku: Aké služby očakávate od združení vlastníkov v súvislosti s hospodárením v lesoch? (región Žilina)

V otázke spokojnosti vlastníkov lesa s členstvom v regionálnom združení sa preukázala nejednotnosť názorov respondentov v Žilinskom regióne (Obrázok 58). Z celkového počtu opýtaných je 39% vlastníkov spokojných s členstvom v regionálnom združení, 22% respondentov vyjadrilo nespokojnosť a zvyšných 39% sa nevedelo vyjadriť k danej otázke.

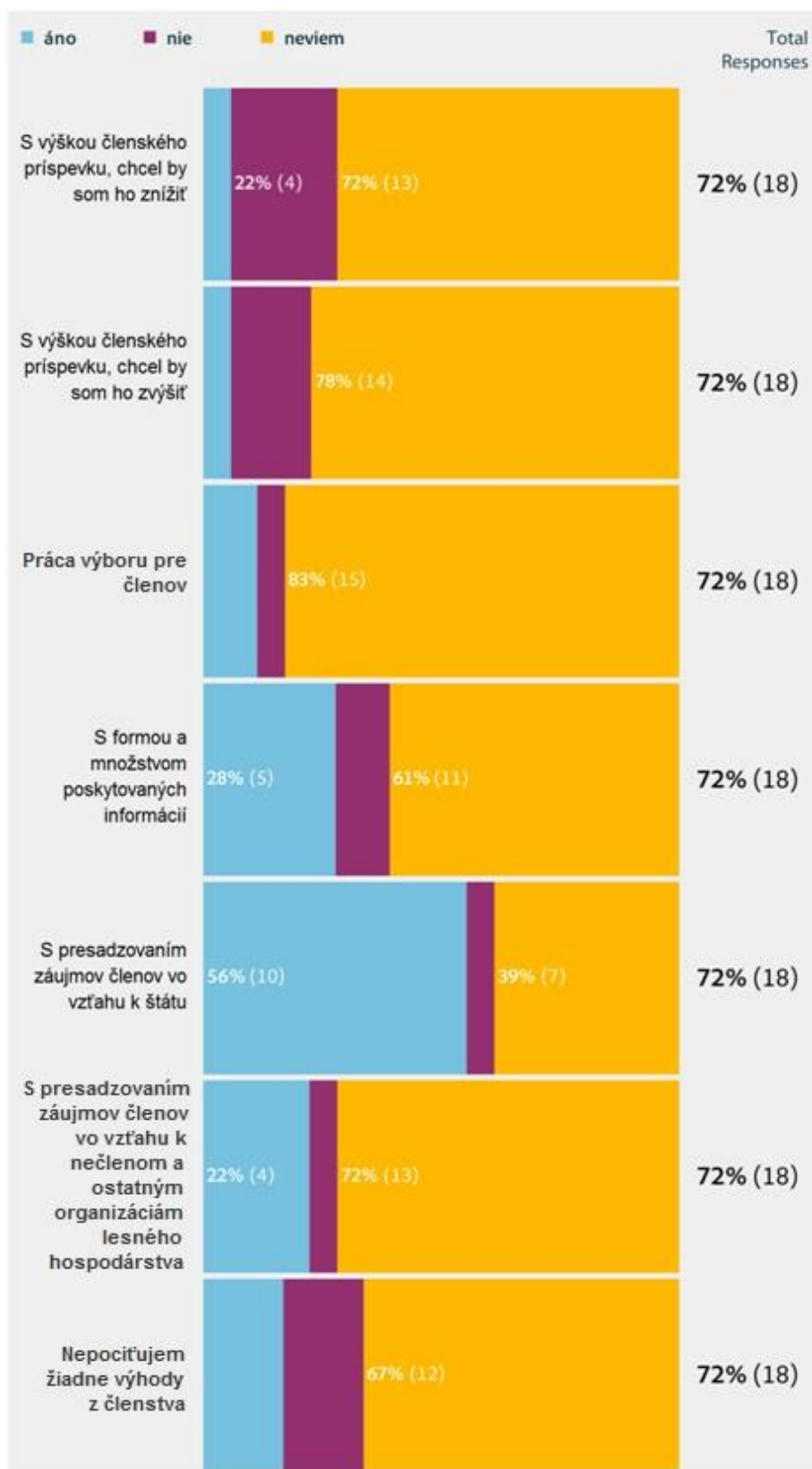

Obrázok 58 Odpovede na otázku: Ak ste členom regionálneho združenia vlastníkov súkromných lesov, ste s členstvom spokojný? (región Žilina)

V nadväznosti na predchádzajú otázku sa 50% respondentov v Žilinskom regióne vyjadrilo, že im v regionálnom združení najviac chýba spoločná cenová politika (Obrázok 59). Viac ako polovica opýtaných vlastníkov lesa je najviac nespokojná s presadzovaním záujmov členov vo vzťahu k štátu. K ostatným aspektom nespokojnosti s členstvom v regionálnom združení sa väčšina opýtaných nevedela vyjadriť (Obrázok 60).

Obrázok 59 Odpovede na otázku: Čo Vám ako členovi regionálneho združenia vlastníkov súkromných lesov najviac chýba? (región Žilina)

Obrázok 60 Odpovede na otázku: S čím ste ako člen regionálneho záujmového združenia vlastníkov súkromných lesov najviac nespokojný? (región Žilina)

5.4 ZHRNUTIE VÝSLEDKOV DOTAZNÍKOVÉHO PRIESKUMU

Realizovaný dotazníkový prieskum nesplnil, z hľadiska výberového súboru, očakávania o získaní údajov o vlastníkoch lesa a ich postojoch k združovaniu. Aj keď výsledky prieskumu nemožno považovať za reprezentatívne, poskytujú zaujímavý pohľad na fungovanie a prácu združení vlastníkov neštátnych lesov z hľadiska ich členov ako aj nečlenov združení.

Vlastníci lesa majú rôzne ciele a očakávania od svojho lesného majetku. Lesomajitelia v skúmaných regiónoch očakávajú od svojho lesa najmä dlhodobý ekonomický efekt, ale nie je im ľahostajná ani otázka zachovania prírodných hodnôt. Určitá skupina vlastníkov lesa má za cieľ aj podporu sociálnych potrieb ako napr. rozvoj regiónu a zamestnanosti.

Vlastníci lesa sú organizovaní v rôznych záujmových združeniach. Dôvody, pre ktoré sa vlastníci lesa rozhodujú stať sa členom takýchto združení sú rôzne. Na základe výsledkov realizovaného dotazníkového prieskumu vo vybraných regiónoch Slovenska možno konštatovať, že hlavným dôvodom združovania je snaha presadiť záujmy vlastníkov lesov ako aj dôvera k zakladateľom a funkcionárom združenia. Výnimkou je však región Žilina, v ktorom prevažná časť respondentov uviedla ako hlavný dôvod vstupu do združenia spoločnú hodnotovú orientáciu s inými členmi združenia.

V súvislosti s otázkou väčšej inštitucionalizácie súkromných vlastníkov lesov sa preukázala vo všetkých skúmaných regiónoch nejednotnosť názorov vo vzťahu k zavedeniu povinného členstva vyplývajúceho zo zákona. Vybudovanie jednej spoločnej organizácie, ktorá by zastupovala súkromných vlastníkov lesov, by však uvítala väčšina respondentov. Pri regionálnom porovnaní výsledkov prieskumu sa názory respondentov v súvislosti s existenciou celonárodnej inštitúcie odlišovali v Gemerskom regióne, kde sa väčšina opýtaných nevedela k danej otázke vyjadriť.

Záujmové združenia vlastníkov lesov majú vo väčšine prípadov vo svojich stanovách mimo iné uvedenú aj úlohu reprezentovať záujmy vlastníkov lesov vo vzťahu k štátu a ďalším inštitúciám. Na základe hodnotenia respondentov možno konštatovať, že združenia v Banskobystrickom a Gemerskom regióne zvládajú túto úlohu pomerne dobre. V Žilinskom regióne sa však názory respondentov v otázke spokojnosti vlastníkov lesa s presadzovaním ich záujmov rozchádzajú. Oslovení vlastníci lesa v jednotlivých regiónoch sa zhodli na tom, že združenia by mali v rámci presadzovania ich záujmov predovšetkým spolupracovať so štátnymi inštitúciami pri tvorbe legislatívy. Za ďalšie dôležité oblasti spolupráce možno na základe výsledkov prieskumu považovať riešenie problémov v pozemkových úpravách a problémov s usporiadaním vlastníckych a užívateľských práv podľa reštitučných zákonov. Taktiež je potrebné, aby združenia vytvárali lepší obraz lesníctva v médiách. Ako vyplynulo z výsledkov prieskumu, s prácou združení v menovaných oblastiach nie sú vlastníci lesa spokojní. V nadväznosti na jednotlivé oblasti presadzovania záujmov by združenia mali zlepšiť svoju prácu najmä v oblasti spolupráce so štátnymi inštitúciami pri tvorbe legislatívy.

Za dôležité oblasti súvisiace s lesníctvom, v ktorých by mali združenia presadzovať svoje záujmy možno považovať lesnícku politiku, ochranu prírody a krajiny, rozvoj vidieka, trvalo udržateľný rozvoj a regionálny rozvoj. Naopak otázky ostávajú oblasti inováčnej a energetickej politiky, ku ktorým sa väčšina respondentov nevedela vyjadriť.

V súvislosti s postupom združení pri presadzovaní požiadaviek vlastníkov lesov možno na základe výsledkov prieskumu konštatovať, že združenia by mali predovšetkým presadzovať oprávnené požiadavky vlastníkov lesov na štátnych inštitúciách. Naopak v otázke organizovania protestov petícií a nátlakových akcií zatiaľ nie je jasno. V ďalších aspektoch sa názory respondentov v jednotlivých regiónoch odlišovali. V Banskobystrickom a Žilinskom

regióny značná časť respondentov uviedla, že pri presadzovaní záujmov by tiež združenia mali spolupracovať s ostatnými združeniami vlastníkov lesov. Podľa názorov oslovených vlastníkov lesa v Gemerskom a Banskobystrickom regióne je potrebné, aby sa združenia prezentovali v médiách. V

V ďalšej otázke súvisiacej s prácou združení sa respondenti v jednotlivých regiónoch zhodli, že združenia by mali hľadať možnosti získavania dotácií z verejných zdrojov, a možnosti získavania finančnej podpory z eurofondov, ako aj riešiť kompenzácie ujmy za obmedzenia pri obhospodarovaní lesných pozemkov. Podľa názorov značnej časti respondentov v Banskobystrickom regióne, by sa mali združenia okrem uvedeného zaoberať tiež riešením kompetenčných sporov medzi lesníctvom a ochranou prírody a krajiny, ako aj pracovať s verejnosťou. Oslovení vlastníci lesa v Gemerskom aj Banskobystrickom regióne zase očakávajú od združení poskytovanie poradenských služieb.

Vo všetkých skúmaných regiónoch sa respondenti jednoznačne zhodli na tom, že hlavný nedostatok záujmových združení vlastníkov lesov pri presadzovaní záujmov svojich členov spočíva v nedostatku finančných zdrojov, ktoré sú nevyhnutné na prácu združení. Jedným z hlavných zdrojov finančných prostriedkov združení sú členské príspevky, ktoré členovia platia združeniu ročne. Avšak v tejto súvislosti členovia združení paradoxne nesúhlasia so zvýšením členského príspevku, resp. v prípade Žilinského regiónu sa značná časť opýtaných nevedela vyjadriť k danej otázke. Jednou možnosťou získania finančných zdrojov je zväčšovanie členskej základne združení. To by umožnilo získať viac finančných prostriedkov od vlastných členov.

Jedným z poslání záujmových združení vlastníkov lesov je tiež poskytovanie služieb svojim členom, ich rozsah však závisí od finančnej situácie združení. Na základe výsledkov prieskumu možno konštatovať, že najviac využívanou službou je poradenstvo. Využívanie ďalších typov služieb sa v jednotlivých regiónoch líši. Značná časť oslovených vlastníkov lesa v Banskobystrickom a Gemerskom regióne využíva tiež informácie o dianí v lesníctve a vzdelávanie vlastníkov lesa. Poradenstvo a pomoc pri príprave projektov a žiadostí o podporu využívajú predovšetkým členovia združení v Banskobystrickom regióne. Vlastníci lesa vo všetkých skúmaných regiónoch očakávajú od združení služby súvisiace s hospodárením v lesoch, ako je poradenstvo v pestovaní lesa a ťažbe dreva, ale aj právne poradenstvo. V Banskobystrickom a Žilinskom regióne by tiež uvítali poskytovanie informácií o trhu s drevom a ich cenách a podporu pri výstavbe a údržbe lesných ciest.

Na základe výsledkov prieskumu možno konštatovať, že väčšina vlastníkov lesa v Banskobystrickom a Gemerskom regióne je s členstvom v regionálnom združení spokojná. V súvislosti s danou otázkou tiež možno povedať, že členom združení v menovaných regiónoch najviac chýba spoločná cenová politika. V Žilinskom regióne sa preukázala nejednotnosť názorov v otázkach spokojnosti s členstvom v združení.

Vo výsledkoch prieskumu sa prejavila veľká diferencovanosť názorov a cieľov oslovených vlastníkov lesa (viď. príloha D). Taktiež jednotlivé združenia vlastníkov lesov majú rôznorodé záujmy a ciele. Niektoré združenia sa zameriavajú skôr na získavanie finančných zdrojov napr. dotácií, iné sa zase prevažne orientujú na pomoc a poradenstvo v obhospodarovaní lesa a pod. Vzhľadom na to je pre združenia vlastníkov lesov náročné zastupovať záujmy všetkých lesomajiteľov.

Vo výsledkoch dotazníkového prieskumu sa tiež vyskytuje vysoký podiel odpovedí typu „neviem“, čo možno odôvodniť stagnáciou, resp. zotrúvaním na zaužívaných zásadách a princípoch, nezáujmom vlastníkov lesov o prácu združení, prípadne nezáujmom respondentov prejaviť názor na fungovanie a prácu združení.

6 POLITICKÁ MOC ZDRUŽENÍ NEŠTÁTNYCH VLASTNÍKOV LESOV NA SLOVENSKU

6.1 VÝSLEDKY SWOT ANALÝZY ZDRUŽENÍ VLASTNÍKOV NEŠTÁTNYCH LESOV NA SLOVENSKU

SWOT analýza pre zistenie charakteristík záujmových združení vlastníkov lesa a ich politickej moci (Tabuľka 9) bola prvotne vytvorená skupinou expertov, ktorú tvorili riešitelia projektu VYNALES.

Tabuľka 9 SWOT analýza vytvorená expertmi

Silné stránky	Slabé stránky
• Združovanie a reprezentácia spoločných záujmov • Zabezpečenie trvalo udržateľného rozvoja hospodárenia na lesných pozemkoch • Organizačná štruktúra, vysoká operatívnosť (neexistuje 3-stupňové riadenie ako v štátnych lesoch) • Spolupráca vlastníkov prostredníctvom ich záujmového združenia napríklad v obchode a marketingu • Prezentácia požiadaviek verejným činiteľom • Vplyv na návrhy legislatívnych dokumentov • Dôležitý nástroj v prispievaní k cieľom mobilizácie dreva stanovených v stratégii EÚ pre lesníctvo a lesného akčného plánu • Vyriešenie veľkej časti reštitučných a reprivatizačných problémov lesných pozemkov • Podpora riadenia lesného hospodárstva na národnej úrovni a úrovni EÚ • Aktívni funkcionári záujmových združení • Dobrá spolupráca s drevospracujúcim priemyslom a jeho združeniami	• Fragmentácia neštátneho vlastníctva lesov s malým záujmom o vstup do združení vlastníkov lesov • Pretrvávajúca nedostatočná medzirezortná spolupráca a koordinácia s politikami ovplyvňujúcimi lesy a lesníctvo • Odlišné záujmy jednotlivých členov v združení • Malá reprezentatívnosť záujmových združení • Nízka úroveň spolupráce so štátnymi lesmi • Nedostatok finančných zdrojov na prácu združení
Príležitosti	Riziká
• Podpora záujmových združení prostredníctvom PRV • Silné odborné zázemie lesníctva na Slovensku pre podporu neštátneho sektora s ochotou spolupracovať so záujmovými združeniami vlastníkov lesa • Prevencia ilegálnych aktivít v lesoch • Väčšia šanca pri uspokojovaní potrieb	• Ekonomická kríza s dopadom na finančnú silu záujmových združení • Zvyšujúce sa straty záujmov pri využívaní lesov • Rozdrobenosť združení • Strata spoločenského postavenia lesníctva, kríza s dopadom na politický potenciál

združenia pri zvýšenom počte členov • Zlepšenie komunikácie s odbornou a laickou verejnosťou • Posilňovanie kooperácie, koordinácie a komunikácie medzi jednotlivými združeniami • Možnosť získavania finančných prostriedkov z fondov EÚ	záujmových združení • Dominantné postavenie štátnych lesov v obchode s drevom • Nedostatočná informovanosť verejnosti o význame neštátneho vlastníctva lesov • Nezáujem štátnej moci o lesníctvo a neštátny sektor
---	--

Expertmi vytvorená SWOT analýza bola adresovaná bývalým a terajším funkcionárom záujmových združení vlastníkov lesa. Funkcionári mali možnosť pri každom tvrdení, ktoré obsahovala pôvodná SWOT analýza, vyjadriť svoj súhlas (súhlasím – nesúhlasím) a taktiež doplniť zdôvodnenie svojho stanoviska.

Silné stránky združení vlastníkov neštátnych lesov

Silné stránky znamenajú vlastnosti, ktoré môžu napomôcť k dosiahnutiu cieľa. V Tabuľke 10 sú prezentované jednotlivé silné stránky združení neštátnych vlastníkov, ktoré boli navrhnuté expertmi a ich hodnotenie bývalými a súčasnými funkcionármi združení. Funkcionári s jednotlivými tvrdeniami prevažne súhlasili s výnimkou tvrdenia o spolupráci v obchode a marketingu. Jednotliví funkcionári sa vyjadrili, že marketingu sa združenia vôbec nevenujú, nepovažujú ho za dôležitú činnosť v rámci ich pôsobenia, taktiež neexistuje absolútne žiadna spolupráca vlastníkov v oblasti marketingu v rámci jednotlivých združení.

Tabuľka 10 Silné stránky združení vlastníkov neštátnych lesov

Silné stránky združení vlastníkov neštátnych lesov	Súhlasím/Nesúhlasím
Združovanie a reprezentácia spoločných záujmov	12:1
Zabezpečenie trvalo udržateľného rozvoja hospodárenia na lesných pozemkoch	11:2
Organizačná štruktúra, vysoká operatívnosť (neexistuje 3-stupňové riadenie ako v štátnych lesoch)	10:3
Spolupráca vlastníkov prostredníctvom ich záujmového združenia napríklad v obchode a marketingu	3:7
Prezentácia požiadaviek verejným činiteľom	12:1
Vplyv na návrhy legislatívnych dokumentov	12:1
Dôležitý nástroj v prispievaní k cieľom mobilizácie dreva stanovených v stratégii EÚ pre lesníctvo a lesného akčného plánu	5:7
Vyriešenie veľkej časti reštitučných a reprivatizačných problémov lesných pozemkov	8:4
Podpora riadenia lesného hospodárstva na národnej úrovni a úrovni EÚ	6:6
Aktívni funkcionári záujmových združení	10:3
Dobrá spolupráca s drevospracujúcim priemyslom a jeho združeniami	4:9

Väčšina funkcionárov nepovažuje za silnú stránku združení ani ich prispievanie k cieľom stanovených v stratégii EÚ pre lesníctvo a v lesnom akčnom pláne. Súvisí to hlavne s tým, že združenia nedisponujú veľkými finančnými prostriedkami, zväčša nie sú prizvané k tvorbe strategických dokumentov a taktiež nie sú brané do úvahy ich požiadavky pri jednotlivých rozhodnutiach.

Nejasné ostáva stanovisko funkcionárov týkajúce sa podpory riadenia lesného hospodárstva na národnej úrovni a úrovni EÚ. Polovica funkcionárov vyjadrila súhlasné stanovisko k danému tvrdeniu a druhá polovica oslovených s ním nesúhlasí. Avšak všetci funkcionári v podstate vyjadrili jednotný názor, že dané tvrdenie by bolo silnou stránkou, v prípade ak by boli pozývaní k tvorbe strategických dokumentov. Dôležité pripomienky by mali byť zapracované v zákone, vyhláškach a usmerneniach. Funkcionári s nesúhlasným stanoviskom mali rovnaké názory, pretože podľa združení neexistuje žiadna podpora zo strany MPRV SR a názory združení nie sú akceptované.

Väčšina funkcionárov sa tiež vyjadrila, že nemajú dobrú spoluprácu s drevospracujúcim priemyslom a jeho združeniami, spolupracujú len štátne lesy. Združenia nemajú žiadny vplyv na spoluprácu, keďže podľa nich sú uprednostňovaní takzvaní „priekupníci s drevom“ a združenia nemajú možnosť túto situáciu ovplyvniť. Pozitívom je však možnosť výmeny informácií.

Do silných stránok boli pridané dve nové tvrdenia týkajúce sa výmeny skúseností medzi subjektmi a jednotlivými združeniami, čo vedie k zlepšeniu kvality práce. Funkcionári tiež vyzdvihli spoluprácu s Technickou univerzitou vo Zvolene.

Slabé stránky združení vlastníkov neštátnych lesov

Slabé stránky vyjadrujú vnútorné vlastnosti, ktoré sťažujú dosiahnutie cieľa. Pri slabých stránkach nesúhlasné stanovisko prevládalo pri tvrdení ohľadne úrovne spolupráce so štátnymi lesmi (Tabuľka 11). Funkcionári sa vyjadrili, že so štátnymi lesmi majú primeranú spoluprácu. Štátne lesy majú antagonistické postavenie, určujú cenovú politiku dreva, a postupne sa spolupráca zlepšuje.

Tabuľka 11 Slabé stránky združení vlastníkov neštátnych lesov

Slabé stránky združení vlastníkov neštátnych lesov	Súhlasím/Nesúhlasím
Fragmentácia neštátneho vlastníctva lesov s malým záujmom o vstup do združení vlastníkov lesov	11:2
Pretrvávajúca nedostatočná medzirezortná spolupráca a koordinácia s politikami ovplyvňujúcimi lesy a lesníctvo	11:1
Odlišné záujmy jednotlivých členov v združení	9:4
Malá reprezentatívnosť záujmových združení	8:5
Nízka úroveň spolupráce so štátnymi lesmi	6:7
Nedostatok finančných zdrojov na prácu združení	13:0

Medzi slabé stránky boli zaradené ďalšie nové tvrdenia ako veková štruktúra vlastníkov, žiadna spolupráca s lesníckymi školami na Slovensku, neakceptácia zo strany štátnej správy a rozvíjajúce sa lobistické skupiny, ktoré vedia ľahko získať pozemky.

Príležitosti pre združenia vlastníkov neštátnych lesov

Príležitosti znamenajú podmienky externého prostredia, ktoré môžu dopomôcť k dosiahnutiu cieľa. Z Tabuľky 12 vyplýva, že názory funkcionárov sa zhodovali s názormi a tvrdeniami expertov. Možno to odôvodniť tým, že jednotlivé tvrdenia vychádzajú z poznatkov, ktoré by združenia mali využívať vo svoj prospech.

Medzi príležitosti pridali funkcionári ďalšie tvrdenia ako je potreba omladenia v neštátnom sektore, zvýšenie vzdelávania vlastníkov lesov a hromadné protestné akcie. Združenia by tiež mali poskytovať služby, z ktorých by získavali financie na ich fungovanie.

Tabuľka 12 Príležitosti pre združenia vlastníkov neštátnych lesov

Príležitosti pre združenia vlastníkov neštátnych lesov	Súhlasím/Nesúhlasím
Podpora záujmových združení prostredníctvom PRV	10:3
Silné odborné zázemie lesníctva na Slovensku pre podporu neštátneho sektora s ochotou spolupracovať so záujmovými združeniami vlastníkov lesa	9:4
Prevenca ilegálnych aktivít v lesoch	10:2
Väčšia šanca pri uspokojovaní potrieb združenia pri zvýšenom počte členov	13:0
Zlepšenie komunikácie s odbornou verejnosťou	13:0
Posilňovanie kooperácie, koordinácie a komunikácie medzi jednotlivými združeniami	13:0
Možnosť získavania finančných prostriedkov z fondov EU	13:0

Ohrozenia pre združenia vlastníkov neštátnych lesov

Ohrozenia znamenajú podmienky externého prostredia, ktoré môžu sťažiť dosiahnutie cieľa. Z Tabuľky 13 vyplýva jednoznačne výrazné súhlasné stanovisko jednotlivých funkcionárov s tvrdeniami vytvorenými expertmi.

Tabuľka 13 Ohrozenia pre združenia vlastníkov neštátnych lesov

Ohrozenia pre združenia vlastníkov neštátnych lesov	Súhlasím/Nesúhlasím
Ekonomická kríza s dopadom na finančnú silu záujmových združení	11:2
Zvyšujúce sa strety záujmov pri využívaní lesov	13:0
Rozdrobenosť združení	11:2
Strata spoločenského postavenia lesníctva, kríza s dopadom na politický potenciál záujmových združení	11:2
Dominantné postavenie štátnych lesov v obchode s drevom	11:2
Nedostatočná informovanosť verejnosti o význame neštátneho vlastníctva lesov	13:0
Nezáujem štátnej moci o lesníctvo neštátny sektor	13:0

Do skupiny ohrození pridali funkcionári aj nové tvrdenie týkajúce sa práce notárskych kancelárií a súdnictva, kvôli ktorej môže dochádzať k získavaniu pozemkov.

Uvedené tvrdenia v rámci ohrození by mali slúžiť ako varovanie pre združenia, ktoré by mali brať do úvahy a snažiť sa spoločne spolupracovať a vedieť tak lepšie ovplyvňovať svoje záujmy

Konečná verzia SWOT analýzy združení vlastníkov neštátnych lesov SR

Na základe uskutočneného výskumu a po doplnení ďalších podnetov od funkcionárov bola vytvorená konečná verzia SWOT analýzy združení vlastníkov neštátnych lesov na Slovensku (Tabuľka 14). Tvrdenia sme zoradili od výrazne súhlasného stanoviska funkcionárov po menej súhlasné, taktiež sme do tabuľky doplnili tvrdenia, ktoré funkcionári považovali za dôležité doplniť. Hrubým písmom sú zvýraznené tvrdenia, pri ktorých viac ako polovica funkcionárov vyjadrila súhlasné stanovisko. Tieto tvrdenia sú zoradené od najviac súhlasných po menej súhlasné. Kurzívou sú zoradené tvrdenia, ktoré boli presunuté na základe nesúhlasného stanoviska funkcionárov. Tmavo sivou sú zoradené tvrdenia, ktoré boli doplnené do SWOT analýzy funkcionármi.

So silnými stránkami formulovanými expertmi funkcionári prevažne súhlasili. Do silných stránok bola zaradená vzájomná spolupráca a výmena skúseností, ktorými sa tak zlepšuje kvalita práce a spolupráca s Technickou univerzitou vo Zvolene. Funkcionári v rámci silných stránok nesúhlasili so spoluprácou medzi združeniami v marketingu a v obchode a taktiež spoluprácou s drevospracujúcim priemyslom, kde na jednej strane združenia nevyužívajú žiaden marketing a spolupráca s drevospracujúcim priemyslom nie je podľa funkcionárov takmer žiadna a obchod sa najčastejšie uskutočňuje cez obchodníkov z drevom.

Do slabých stránok funkcionári zaradili aj tvrdenie, že neovplyvňovali prípravu stratégie EU pre lesníctvo s cieľom mobilizácie dreva, kde sa vyjadrili, že združenia nie sú prizvané k tvorbe strategických dokumentov, neexistuje jednotná európska politika a sú nespokojní so stavom v neštátnom sektore na Slovensku. Do slabých stránok funkcionári zaradili tvrdenia ako veková štruktúra vlastníkov lesov, kde vlastníci sú už starší a mladých daná práca nezaujíma, obávajú sa preto ako bude neštátny sektor pokračovať v budúcnosti. Do slabých stránok bolo zaradené aj tvrdenie, že existuje len veľmi sporadická alebo žiadna spolupráca so strednými lesníckymi školami v SR. Funkcionári záujmových združení majú výhrady k ich slabej akceptácii zo strany štátnej správy. Z rozhovorov vyplynula obava z presunu vlastníctva lesných pozemkov k investičným skupinám, ktoré ľahko a lacno získavajú lesné pozemky.

V rámci príležitostí funkcionári súhlasili s každým tvrdením. Do danej tabuľky bola v rámci príležitostí zaradená potreba omladenia, čo vyplýva zo slabých stránok, že vlastníci lesa sú prevažne starší ľudia. Taktiež tvrdenia ako zvýšenie vzdelávania vlastníkov lesa, poskytovanie produktov, z ktorých by združenia mali finančné zdroje a potreba protestov a hromadných akcií, aby sa neštátny sektor dostal do povedomia verejnosti a bol adekvátnym partnerom pri rozhodovaní v oblasti lesného hospodárstva.

S ohrozeniami funkcionári súhlasili, a do konečnej podoby SWOT analýzy boli doplnené tvrdenia o nedodržiavaní legislatívy zo strany notárskych kancelárií a súdnictva. Konkrétne sa porušuje nedeliteľnosť a drobenie pôdy, predkupné právo, poukázali aj na existenciu podvodov pri získavaní lesných pozemkov.

Tabuľka 14 Konečná verzia SWOT analýzy združení vlastníkov neštátnych lesov SR

Silné stránky	Slabé stránky
• Združovanie a reprezentácia spoločných záujmov • Prezentácia požiadaviek verejným činiteľom • Vplyv na návrhy legislatívnych dokumentov • Zabezpečenie trvalo udržateľného rozvoja hospodárenia na lesných pozemkoch • Organizačná štruktúra, vysoká operatívnosť (neexistuje 3-stupňové riadenie ako v štátnych lesoch) • Aktívni funkcionári záujmových združení • Vyriešenie veľkej časti reštitučných a reprivatizačných problémov lesných pozemkov • Podpora riadenia lesného hospodárstva na národnej úrovni a úrovni EÚ • Dobrá úroveň spolupráce so štátnymi lesmi • Výmena skúseností medzi subjektmi, zlepšenie kvality práce • Spolupráca s TUZVO	• Fragmentácia neštátneho vlastníctva lesov s malým záujmom o vstup do združení vlastníkov lesov • Pretrvávajúca nedostatočná medzirezortná spolupráca a koordinácia s politikami ovplyvňujúcimi lesy a lesníctvo • Nedostatok finančných zdrojov na prácu združení • Odlišné záujmy jednotlivých členov v združení • Malá reprezentatívnosť záujmových združení • Spolupráca vlastníkov prostredníctvom ich záujmového združenia napríklad v obchode a marketingu • Dôležitý nástroj v prispievaní k cieľom mobilizácie dreva stanovených v stratégii EÚ pre lesníctvo a lesného akčného plánu • Slabá spolupráca s drevospracujúcim priemyslom a jeho združeniami • Veková štruktúra vlastníkov lesov • Žiadna spolupráca s lesníckymi školami v SR • Neakceptácia zo strany štátnej správy • Lobistické skupiny
Príležitosti	Ohrozenia
• Väčšia šanca pri uspokojovaní potrieb združenia pri zvýšenom počte členov • Zlepšenie komunikácie s odbornou a laickou verejnosťou • Posilňovanie kooperácie, koordinácie a komunikácie medzi jednotlivými združeniami • Možnosť získavania finančných prostriedkov z fondov EÚ • Podpora záujmových združení prostredníctvom PRV • Prevencia ilegálnych aktivít v lesoch • Silné odborné zázemie lesníctva na Slovensku pre podporu neštátneho sektora s ochotou spolupracovať so záujmovými združeniami vlastníkov lesa • Omladenie v neštátnom sektore • Zvyšovanie vzdelávania vlastníkov • Združenia by mali poskytovať služby, z ktorých budú získavať financie na svoj chod • Hromadné protestné akcie	• Zvyšujúce sa strety záujmov pri využívaní lesov • Nezáujem štátnej moci o lesníctvo a neštátny sektor • Nedostatočná informovanosť verejnosti o význame neštátneho vlastníctva lesov • Ekonomická kríza s dopadom na finančnú silu záujmových združení • Rozdrobenosť združení • Strata spoločenského postavenia lesníctva, kríza s dopadom na politický potenciál záujmových združení • Dominantné postavenie štátnych lesov v obchode s drevom • Práca notárskych kancelárií a súdnictvo

6.2 ZHODNOTENIE SWOT ANALÝZY ZDRUŽENÍ VLASTNÍKOV NEŠTÁTNYCH LESOV

Zámerom vytvorenej SWOT analýzy je poskytnúť záujmovým združeniam vlastníkov lesov možnosti využívania silných stránok a odporúčania pre ich ďalšie fungovanie v politickom procese a účasti na jeho rozhodovaní. Na druhej strane má slúžiť na maximálne využitie príležitostí, ktoré ponúka vonkajšie prostredie a zaistiť, aby vonkajšie hrozby mali čo najmenší negatívny vplyv na realizáciu nimi určených cieľov. V praxi záujmové združenia využívajú kombináciu týchto stratégií, ktoré ponúka SWOT analýza. V tejto kapitole chceme naznačiť analytický rozbor jednotlivých stratégií. Na základe zistených poznatkov a analýzy vonkajšieho (príležitostí a hrozieb) a vnútorného prostredia (slabostí a síl) je možné popísať nasledovné stratégie:

SO stratégia využitia silných stránok na realizáciu príležitostí je v neštátnom sektore spojená so samotnou existenciou združení a prácou ich aktívnych funkcionárov ako aj členov. Toto sú predpoklady zlepšovania komunikácie s odbornou a laickou verejnosťou a získavania finančných prostriedkov z fondov EÚ alebo prostredníctvom PRV pre prácu záujmových združení. Posilňovanie kooperácie, koordinácie a komunikácie medzi jednotlivými združeniami by umožnilo zlepšiť artikuláciu spoločných záujmov a zvýšiť reprezentatívnosť združení. Lepšia reprezentatívnosť by umožnila získať viac finančných prostriedkov od vlastných členov, čo by umožnilo zlepšenie práce do vnútra združenia napríklad prostredníctvom zlepšených služieb, ale aj navonok zlepšenie reprezentácie spoločných záujmov.

ST Stratégia využívania silných stránok na zamedzenie vonkajších ohrození by sa mohla stať tiež vhodnou stratégiou pre neštátny sektor. Argumenty pre takúto stratégiu vychádzajú z prevahy vonkajších ohrození a relatívnej vnútornej sily vyplývajúcej z vnútorných stránok. Združovanie a reprezentácia spoločných záujmov by mohla pomôcť efektívne minimalizovať ekonomické hrozby spôsobené ekonomickou krízou, lebo spolupráca môže priniesť vlastníkom výhody na zmiernenie týchto problémov, ktoré by samostatne nedokázali využiť. Úlohu tu zohrávajú aktívni funkcionári, ktorí sa dokážu angažovať v prospech získavania finančných príspevkov z rôznych zdrojov. Nezájum štátnej moci o lesníctvo a neštátny sektor sa môže minimalizovať prostredníctvom prezentácie požiadaviek verejným činiteľom s využitím širšieho spektra taktík a tak posilniť vplyv predovšetkým na návrhy legislatívnych dokumentov.

WO Stratégia minimalizovania alebo prekonania vnútorných slabých stránok na využitie príležitostí v neštátnom sektore tkvie vo fragmentácii vlastníctva a členov združení. Táto slabá stránka sa však dá len ťažko prekonať, ide o dlhodobý problém, ktorý sa nedarí riešiť systémovo. Úvahy o komorovom systéme usporiadania neštátneho sektora zatiaľ nemajú jednoznačnú podporu ani medzi členmi ani funkcionármi združení. Postupné posilňovanie kooperácie, koordinácie a komunikácie medzi jednotlivými združeniami môže prispieť k schopnosti posilniť spoločné názory jednotlivých členov združení a zvýšiť ich reprezentatívnosť s dopadom na zlepšenie financovania záujmových združení, ale aj služieb pre vlastných členov.

WT Stratégia. Minimalizácia slabých stránok na odstránenie, respektíve minimalizáciu rizík sa javí pre neštátny sektor ako stratégia pomerne realistická. Vo fungovaní záujmových združení existuje pomerne veľké množstvo slabých stránok v relatívne veľmi nepriaznivo naladenom vonkajšom prostredí. Neštátny sektor by mal využiť všetky snahy na odstránenie slabých stránok. Ide hlavne o získanie jednoty názorov členov združení a koordinácia samotných združení na zamedzenie negatívnym finančným vplyvom z vonkajšieho prostredia. Taktiež by sa mala využiť názorová jednotnosť v prospech eliminovania konfliktných záujmov pri obhospodarovaní lesa.

6.3. ZHODNOTENIE FAKTOROV POLITICKEJ MOCI ZDRUŽENÍ VLASTNÍKOV NEŠTÁTNYCH LESOV

Moc združení vlastníkov lesov neurčuje len ovplyvňovanie politického procesu, ale sú to taktiež aj vnútorné faktory v združení, ktoré ovplyvňujú ich moc. Sila združenia súvisí so schopnosťou lídra viesť združenie a motivovať členov k dosahovaniu cieľov. Združenia vlastníkov lesov na Slovensku sú riadené prevažne staršími ľuďmi, ktorí robia svoju prácu dobrovoľne na úkor svojho voľného času. Postupná profesionalizácia bude pravdepodobne kľúčový faktor, s cieľom zlepšiť odbornosť, operatívnosť, atď. Aktivita funkcionárov je limitovaná predovšetkým finančnými prostriedkami. Členovia, ale aj nečlenovia združení považujú na jednej strane aktivitu funkcionárov za nižšiu, pretože vyše tretina považovala za nedostatok pri presadzovaní záujmov najmä slabé presadzovanie záujmov zo strany vedúcich predstaviteľov združení. Na druhej strane však uznávajú predovšetkým finančné obmedzenia práce funkcionárov. Správanie čierneho pasažiera a nečlenov je obmedzujúcim faktorom požadovaných zlepšení.

Vnútorná integrita záujmových združení a integrita združení vyššieho rádu je výrazne podporovaná spoločnou hodnotovou orientáciou, demokraticky schválenými vnútornými dokumentmi, atď. a umožňuje venovať sa dosahovaniu cieľov združenia smerom k politicko-administratívne systému. Funkcionári a členovia sa tak môžu zamerať na problémy, ktoré by mohli byť úspešne umiestnené do politickej agendy. Obmedzenie však spočíva v odlišných záujmoch jednotlivých členov v združení, ktoré môžu odradiť aktívnych členov. Jeden z funkcionárov uviedol, „odlišné záujmy vychádzajú z nedostatku vedomostí, pretože každého zaujíma len ekonomická stránka.“ Niektorí funkcionári však považujú odlišné záujmy ako príležitosť pre získanie nových pohľadov na situácie pri dosahovaní cieľov, pričom prostriedky na dosiahnutie môžu byť rozdielne. Pri umiestňovaní problémov do politickej agendy je dôležité definovať aj samotné riešenie, kde združenia vlastníkov lesov môžu využiť odborné vedomosti zo svojho prostredia a naviesť zástupcov politicko-administratívneho systému k rozhodnutiam v prospech ich záujmov.

Vnútorná súdržnosť záujmových združení sa môže posilniť prostredníctvom poskytovania poradenských a vzdelávacích služieb pre členov. Z dotazníkového prieskumu vyplynulo, že vlastníci lesa očakávajú od združenia hlavne vzdelávanie a polovica vzdelávanie aj využíva. Prostredníctvom týchto vzdelávacích aktivít by funkcionári vedeli ovplyvňovať správanie ostatných členov združenia na základe predošlých skúseností a znalostí v určitej oblasti, čo by bol znak lepšej kooperácie pri presadzovaní spoločných záujmov, s ktorým súhlasilo vyše 80% vlastníkov lesa. Znakom lepšej kooperácie pri zvyšovaní politickej moci združení vlastníkov lesov sú služby členom združenia. Vlastníci lesa prevažne očakávajú služby ako právne poradenstvo, informácie o trhu s drevom a cenách, o možnostiach podnikania s drevnými a nedrevnými tovarmi alebo poradenstvo v pestovaní lesa a ťažbe. Skutočne však členovia využívajú hlavne poradenské služby a informácie o dianí v lesníctve. Prekvapením nie je, že záujem o podporu spoločného obhospodarovania nie je vysoký, lebo takmer polovica vlastníkov nemá snahu a spoločné obhospodarovanie. Spoločné hospodárenie členov by zlepšilo ekonomickú efektívnosť podnikateľských subjektov s možným dosahom na politický vplyv združení. Zatiaľ nie sú k dispozícii ani koncepty hospodárskeho združovania. Potreba efektívneho hospodárenia je podľa funkcionárov dôležitá pre ďalšie generácie a pre zabezpečenie príjmu do najbližších rokov. Prevencia ilegálnych aktivít v lesoch je taktiež vykonávaná individuálne, mala by byť silnejšia, ale združenia vlastníkov lesov nemajú potrebné administratívne a finančné zdroje. Pre prácu záujmových združení môžu vyvolať ilegálne aktivity v lesoch negatívny vplyv na verejnú mienku a tým aj negatívne reakcie politicko-administratívneho systému. Čím v konečnom dôsledku môžu negatívne ovplyvniť aj

politický vplyv. Spoločné aktivity na trhu s drevom prostredníctvom združení by prispeli k silnejšej pozícii na trhu pre jednotlivých členov, s čím by súviseli vyššie príjmy.

Vo všetkých skúmaných regiónoch sa respondenti v súlade s funkcionármi jednoznačne zhodli na tom, že hlavný nedostatok záujmových združení vlastníkov lesov pri presadzovaní záujmov svojich členov spočíva v nedostatku finančných zdrojov, ktoré sú nevyhnutné na prácu združení. Jedným z hlavných zdrojov finančných prostriedkov združení sú členské príspevky, ktoré členovia platia združeniu ročne. Avšak v tejto súvislosti členovia združení paradoxne nesúhlasia so zvýšením členského príspevku. Zdrużenia vlastníkov lesov však majú možnosť využívať finančné prostriedky z cudzích zdrojov napr. prostredníctvom grantov, dotácií, z Programu rozvoja vidieka pre vlastníkov lesov alebo z fondov EÚ. Slabou stránkou tejto cesty získavania finančných zdrojov je však vytváranie závislosti k politicko-administratívne systému. Poslednou možnosťou je zvyšovanie počtu členov a tým posilňovanie finančnej nezávislosti.

Pri presadzovaní záujmov združení vlastníkov lesov je dôležitá vzájomná spolupráca jednotlivých združení, kde posilňovanie kooperácie, koordinácie a komunikácie medzi jednotlivými združeniami môže prispieť k schopnosti posilniť spoločné názory jednotlivých členov združení a zvýšiť ich reprezentatívnosť. Funkcionári združení vlastníkov lesov vidia hlavnú prekážku pre zdrużenia v nedostatku súdržnosti, pretože vlastníci často nechápu význam záujmových združení. Z dotazníkového prieskumu vyplynulo, že členovia často krát namiesto riadnej odpovede na otázky odpovedali neviem, z čoho môžeme konštatovať nezáujem členov o činnosť v združeníach. Členov zdrużenia je potrebné motivovať k činnosti prostredníctvom spoločne organizovaných školení, poradenských a vzdelávacích činností. Výmena názorov a informácií by mohla dospieť k lepšiemu dosiahnutiu problémových otázok a cieľov. Dôležitá je spolupráca nielen medzi združeniami vlastníkov lesov, ale taktiež aj s dominantnými subjektmi v lesníckom sektore, Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, štátnymi lesnými podnikmi, Národným lesníckym centrom a dodávateľmi služieb a ich združeniami, podnikateľskými, zamestnávateľskými a zamestnaneckými združeniami s ktorými zdrużenia vlastníkov lesov spolupracujú najmä z dôvodu výmeny informácií a obhajoby sektorových záujmov. Podľa funkcionárov je problematická spolupráca s politicko-administratívnym systémom z dôvodu nezájmu o neštátny sektor. Tento nezáujem spočíva predovšetkým v neakceptácii názorov a pripomienok k legislatívnym a strategickým dokumentom.

Pri presadzovaní záujmov voči politicko-administratívnemu systému, zdrużenia vlastníkov lesov môžu využívať neformálne vonkajšie faktory ako lobing alebo prácu s verejnosťou. Politické aktivity mnohých združení nie sú limitované len na lobovanie špecifických otázkach, ale zahŕňajú taktiež taktiky ako návšteva workshopov, recepcií, tlačových konferencií, monitorovanie novín a iných médií. Využívanie lobingu by malo prispieť k zvýšeniu povedomia o neštátnom sektore a zvýšiť jeho vplyv v politickom procese. Nedostatočná informovanosť verejnosti o význame neštátneho vlastníctva lesov je pre funkcionárov považovaná za ohrozenie. Taktiež pre vlastníkov lesov je práca s verejnosťou jedným z postupov pri presadzovaní záujmov, využívaním rôznych PR nástrojov v praxi by sa mohli dostať do povedomia verejnosti a zohrať tak dôležitú úlohu pri ovplyvňovaní a tvorbe politického procesu. Príležitosťou pri zlepšení postavenia je posilnenie komunikácie s odbornou a laickou verejnosťou. Verejná mienka dokáže silne ovplyvniť politicko-administratívny systém.

Dôležitá je aj medzisektorová spolupráca, jej posilňovanie je jedným z najdôležitejších predpokladov na zlepšenie základných podmienok a predpokladov pre trvalo udržateľné obhospodarovanie lesov, ako aj pre zvyšovanie konkurencieschopnosti a ekonomickej životaschopnosti lesníctva.

7 VPLYV ZDRUŽENÍ NEŠTÁTNYCH VLASTNÍKOV LESOV NA POLITIKY RELEVANTNÉ PRE LESNÍCTVO

7.1 PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA NA PRÍKLADE ZÁKONA O LESOCH

Na Slovensku bol prijatý prvý komplexný lesný zákon v roku 1897. Tento zákon platil aj po dobu prvého Československa (1918-1939) a Slovenského štátu (1939-1945) až do roku 1960. Situácia sa zmenila po roku 1945 kedy súkromné vlastníctvo bolo zrušené a všetky lesné pozemky spadali pod štát. Nový lesný zákon bol prijatý v roku 1960. Pred prijatím daného zákona bolo vydaných niekoľko predpisov, ale žiadny z nich nemal komplexný charakter. Daný zákon bol základom pre vytvorenie ďalších významných právnych predpisov v oblasti lesného hospodárstva, a to konkrétne federálneho zákona o lesoch č. 61/1977 a slovenskej právnej normy č. 100/1977 o štátnom hospodárení v lesoch (WEISS *et al.* 2011). Po roku 1989 bol obnovený neštátny sektor a situácia sa opäť zmenila. Boli prijaté nové právne predpisy v oblasti lesného hospodárstva, čo vyústilo do prijatia zákona o lesoch č. 326/2005. V roku 2013 došlo opäť k zmene zákona o lesoch, ktorý bol doplnený o požiadavky vlastníkov a obhospodarovateľov lesov a orgánov z oblasti lesného hospodárstva. Slovensko prijalo a novelizovalo zákon o lesoch od roku 1991 do súčasnosti celkovo 9 krát.

Proces formulácie zákona

Návrh zákona o lesoch bol z dôvodov spoločensko-politických a ekonomických zmien od roku 1990 viackrát pripravený, avšak pre niektoré rozpory sa nakoniec vždy presadila len čiastočná novelizácia pôvodných zákonov platných od roku 1977. V procese formulácie zákona o lesoch bola zriadená Komisia ministra pôdohospodárstva SR pre prípravu a vypracovanie návrhu zákona o lesoch, v ktorej boli aktéri z lesníckeho sektora, environmentálneho sektora, ako aj aktéri z ústrednej štátnej správy. Aktéri však neboli spokojní s tvorbou zákona kvôli absencii demokratického princípu a odbornému prístupu, kde si Ministerstvo pôdohospodárstva SR presadilo svoje požiadavky a neakceptovalo pripomienky iných aktérov. Výsledný návrh zákona preto členovia komisie považovali za neakceptovateľný a vyhovujúci iba úzkej skupine ľudí.

Návrh zákona sa tak dostal do medzirezortného pripomienkového konania, kde zásadné pripomienky podali aktéri ústrednej štátnej správy: Ministerstvo obrany SR, Ministerstvo životného prostredia SR, Ministerstvo financií SR, Ministerstvo vnútra SR a Ministerstvo spravodlivosti SR; aktéri lesníckeho sektora: Únia združení vlastníkov neštátnych lesov a Slovenská lesnícka komora; a aktéri environmentálneho sektora: Lesoochranárske zoskupenie VLK a Platforma MVO pre NATURU 2000. Väčšina zásadných pripomienok bola odstránená na expertnej a ministerskej úrovni, pričom rozpory zostali len s piatimi subjektmi:

Ministerstvo obrany SR žiadalo zachovanie súčasného stavu výkonu štátnej správy lesného hospodárstva v ich pôsobnosti vo vojenských obvodoch. MP SR uvedenú požiadavku vyhodnotilo ako trieštenie zákonom navrhovanej jednotnej špecializovanej štátnej správy lesného hospodárstva vykonávanej obvodnými lesnými úradmi, krajskými lesnými úradmi v pôsobnosti MP SR, ako ústredného orgánu štátnej správy lesného hospodárstva. Išlo o jednotný systém pre celé územie Slovenskej republiky bez trieštenia na jednotlivé rezorty a nezávislý od hospodárskeho riadenia a foriem vlastníctva lesov.

Ministerstvo životného prostredia SR žiadalo prevod správy lesného majetku vo vlastníctve štátu v chránených územiach s tretím až piatym stupňom územnej ochrany prírody a krajiny na organizácie ochrany prírody a krajiny do ich pôsobnosti. Uvedená požiadavka podľa MP SR bola nesystémová (riešila len prevod lesných pozemkov a neriešila prevod

správy iných pozemkov napr. poľnohospodárskej pôdy, ostatných plôch) a odporúčalo ju systémovo riešiť v zákone č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny.

Únia regionálnych združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska žiadala:

a) vytvorenie garančného systému lesného hospodárstva. MP SR uvažovalo o riešení tohto problému osobitnou právnou úpravou. S vytvorením takéhoto systému v rámci zákona o lesoch zásadne nesúhlasilo MF SR.

b) zavedenie štátnej podpory regionálnych a nadregionálnych združení vlastníkov lesov. MP SR konštatovalo, že pripomienka je nad rámec zákona, ktorý navrhuje podporovať len združenia s cieľom spoločného hospodárenia.

c) novelizáciu ďalších predpisov (napr. zákon o ochrane prírody a krajiny, zákon o vodách, elektrifikačný zákon), ktoré majú dopad na vlastníkov lesov. MP SR navrhovalo problém riešiť samostatnými novelami v pôsobnosti príslušných rezortov.

Platforma MVO pre NATURU 2000 - požadovala doplnenie obmedzení nad rámec návrhu zákona o lesoch a zákona o ochrane prírody a krajiny. MP SR skonštatovalo, že akceptovaním požiadaviek by došlo k ďalšiemu obmedzovaniu vlastníckych práv bez možnosti uplatňovania náhrady spôsobenej takýmito obmedzeniami, čo by bolo v rozpore s Ústavou SR.

Lesoochranárske zoskupenie VLK - požadovalo nepredložiť návrh zákona na rokovanie vlády z dôvodu nesúhlasu s jeho znením a spôsobom spracovania.

Návrh zákona bol prerokovaný v Legislatívnej rade vlády SR, ktorá s ním vyslovila súhlas a odporučila ho po zapracovaní pripomienok predložiť v novom znení na rokovanie vlády SR.

Zákon o lesoch je z hľadiska formulačnej fázy kombináciou vyjednávania a hierarchie, kde prevažuje hierarchia. Miera vyjednávania nebola až taká vysoká, nakoľko aktéri mali možnosť vysloviť pripomienky k už utvorenému zákonu, ale zásadné pripomienky v rámci neštátneho sektora k zákonu neboli akceptované. Zákon o lesoch môžeme považovať za redistributívne opatrenie, pretože štát využil svoju právomoc prijať zákon, aj keď v rozporovom konaní ostalo 5 subjektov, ktorí požadovali zákon nepredložiť na rokovanie vlády SR.

V rámci združení vlastníkov neštátnych lesov a následných rozhovorov môžeme konštatovať, že predsedovia združení vlastníkov lesov boli prizvaní k tvorbe zákona o lesoch, pričom informovali aj členov združení, ktorí mali taktiež možnosť navrhnúť pripomienky zákona. Na pripomienkovaní zákona združenia spolupracovali v rámci Rady združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska. Združenia sa dohodli na spoločných pripomienkach, ktoré boli posunuté do pripomienkového konania, kde sa združenia priamo podieľali na niektorých častiach zákona. Z hľadiska združení sa najdôležitejšie pripomienky, ktoré boli predložené, týkali oblasti lesných pozemkov a ich ochrany, povinnosti princípov výchovy lesa a ich viazanosti na podporné mechanizmy z verejných prostriedkov (podpora z národných a EÚ zdrojov, daňové úľavy, atď.). Hlavné pripomienky združení, ktoré boli predložené k zákonu o lesoch uvádza Tabuľka 15.

Na ovplyvnenie procesu tvorby zákona o lesoch združenia nevyužívali žiadne donucovacie prostriedky, vždy išlo len o štandardné rokovania s Ministerstvom pôdohospodárstva SR a stretnutiami v rámci Rady združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska. Združenia nevyužívali lobing ani PR, avšak podľa názorov zástupcov združení, by bolo prospešné aby združenia začali využívať rôzne stratégie a taktiky za účelom dosiahnutia rešpektu v politickom procese a možnosti ovplyvniť zásadné rozpory a pripomienky pri tvorbe zákonov. Dôvodom je aj fakt, že väčšina hlavných pripomienok, ktoré združenia adresovali Ministerstvu pôdohospodárstva SR, nebola akceptovaná.

Tabuľka 15 Hlavné pripomienky združení k zákonu o lesoch

§30 Zodpovednosť štátu za odstraňovanie rizík a škôd spojených s verejným využívaním lesov	Neakceptovaná
§30 Dohoda s vlastníkom pri vstupe na lesný pozemok pre komerčné alebo profesijné využívanie lesa a tiež na hromadné športové, turistické alebo iné verejné podujatia	Čiastočne akceptovaná
§30 Zákaz prisvojovania si akýchkoľvek súčastí lesa bez súhlasu jeho vlastníka	Neakceptovaná
§35 Doriešenie stavu v náhradách za obmedzenie vlastníckeho práva pri komerčnom využívaní lesov a problém nelegálnych stavieb na lesných pozemkoch	Neakceptovaná
§20 Doba zabezpečenia mladých lesných porastov, kde sa nezohľadňovali prírodné podmienky	Akceptovaná
§55 Podpora štátu na vytváranie a činnosť regionálnych a nadregionálnych združení vlastníkov lesov vytváraných s cieľom obhajovania oprávnených práv vlastníkov.	Neakceptovaná - požiadavka nad rámec zákona
Požiadavka na zavedenie štátnej podpory regionálnych a nadregionálnych združení vlastníkov lesov	Neakceptovaná - požiadavka nad rámec zákona (podpora len združení s cieľom spoločného hospodárenia)

Proces implementácie

Združenia samotný zákon implementovali do združenia prostredníctvom školení a nemohli už vniesť žiadne pripomienky, pretože zákon bol účinný a musel platiť pre všetkých rovnako. Postoj vlastníkov lesov k zákonu o lesoch môžeme zhrnúť ako neuspokojivý. Štát má byť podľa združení vlastníkov lesov zodpovedný za ekologické škody a požiare, ktoré vzniknú pri verejnom využívaní lesov. Vlastníci lesov vyjadrili zásadný nesúhlas s celkovou koncepciou tohto zákona už pri jeho tvorbe a schvaľovaní, a preto aj naďalej trvali na svojom stanovisku, že dosiahnuť zosúladienie tohto zákona s celoeurópskymi trendmi v lesnom hospodárstve nie je možné jeho novelizovaním, ale jedine vytvorením zákona nového. Základným problémom tohto zákona je neakceptovanie požiadavky vlastníkov lesov na vyváženú štátnu podporu zabezpečovania verejnoprospešných funkcií lesov. Zabezpečovanie, ale predovšetkým trvalé udržiavanie týchto funkcií lesov si vyžaduje zvýšené vklady práce a finančných prostriedkov vlastníkov lesov, ktoré zaťažujú ich hospodárenie, pričom ich efekty nevyužíva ten, kto investuje prácu a peniaze, ale celá spoločnosť. Zákon úplne ignoruje základné trendy EÚ, kde sa podpora ekonomiky vlastníka lesa z nedrevných produktov lesa má pohybovať na 30-40% z príjmov z pozemkov. Podľa Únie regionálnych združení vlastníkov lesov Slovenska je zákon jasne diskriminačný, pretože ukladá vlastníkovi lesa povinnosť tieto činnosti zabezpečovať bez toho, aby ukladal rovnakú povinnosť štátu tieto činnosti finančne podporovať. Ani novela zákona tento základný rozpor nerieši a ani riešiť nemôže, pretože zákon je koncepcne postavený na prežitom princípe reštrikcií, neobsahuje ani náznak

stimulačných mechanizmov, vytvárania priestoru pre iniciatívu a kreativitu lesného hospodára pri rozumnom obhospodarovaní lesov, znižovania neproduktívnych režijných nákladov a dosiahnutia rovnakých podmienok hospodárenia v lesoch ako majú vlastníci lesov v ostatných krajinách EÚ. Novela rieši v podstate iba technické záležitosti, ktoré síce zákon vylepšujú z hľadiska jeho využiteľnosti v praxi, čo je však nedostatočné, ak má byť zákon dokumentom, ktorý zabezpečí bezkonfliktné zosúladenie záujmov spoločnosti a vlastníkov lesov v súčasnosti i budúcnosti.

Proces evaluácie

Pri zhodnotení postavenia združení vlastníkov lesov pri tvorbe zákona, združenia využili svoju šancu dostatočne, mohli sa vyjadriť k jednotlivým bodom zákona, aj keď ich pripomienky neboli väčšinou akceptované. Sila združení však nie je využitá, združenia nevyužívajú svoj potenciál, sú vnímané ako osobitné subjekty, panuje rozdielna politika štátu voči neštátnemu sektoru. Ich politický vplyv je podľa združení nulový, pretože sú to apolitické združenia. Združenia vlastníkov lesov sa obávajú do budúcnosti, že zákon prestane byť efektívnym nástrojom na ochranu a udržateľné hospodárenie v lesoch, a preto chcú, aby sa vytvoril nový lesný zákon, ktorý by bral do úvahy aj dopady na komplikovanú ekonomickú situáciu, a podľa Únie regionálnych združení vlastníkov lesov Slovenska v záujme vlastníkov lesov by mal odstrániť zbytočné administratívne náklady a zakotviť zásadu spoluúčasti štátu pri financovaní tých činností, ktoré vlastníci lesov vykonávajú v prospech celej spoločnosti. Združenia vlastníkov lesov považujú za scestné, zásadu, podľa ktorej vlastník lesa je aj naďalej zodpovedný za stav lesa pred verejnosťou a nemá takmer žiadne oprávnenia reálne svoju zodpovednosť aj uplatňovať.

7.2 PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA NA PRÍKLADE PROGRAMU ROZVOJA VIDIEKA 2007-2013

Program rozvoja vidieka v programovacom období 2007-2013 predstavoval ucelený dokument zaoberajúci sa celým spektrom činností súvisiacich s poľnohospodárstvom, lesným hospodárstvom, živočíšnou výrobou, cestovným ruchom a agroturistickými aktivitami. Bol financovaný prostredníctvom Európskeho poľnohospodárskeho záručného a rozvojového fondu, kde alokované finančné prostriedky na celé Programovacie obdobie 2007-2013 boli vo výške 1 969 418 078 eur. Implementáciu Programu na území SR zabezpečovalo Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR a Pôdohospodárska platobná agentúra.

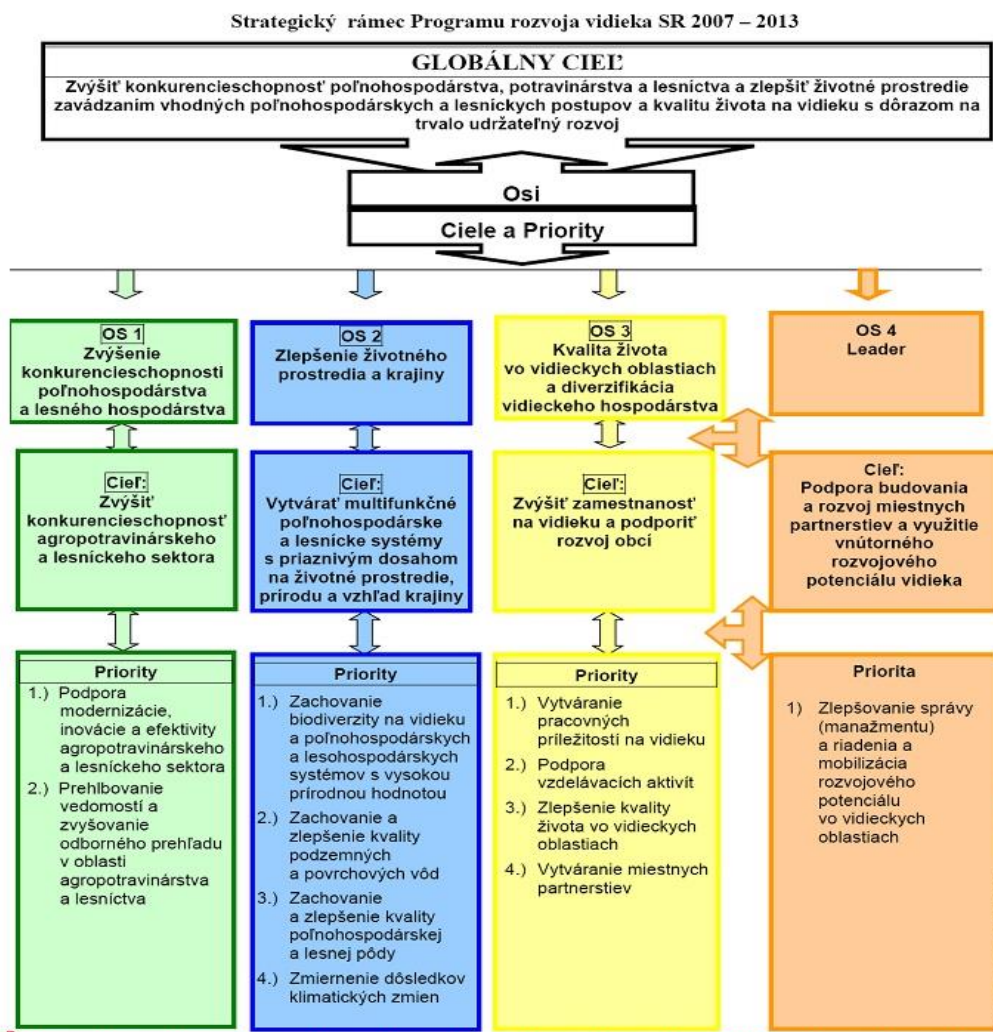
PRV SR odráža smerovanie stratégie určenej v Národnom strategickom pláne rozvoja vidieka SR, ktorý prispieva k naplneniu Lisabonskej stratégie v oblastiach zameraných na znalosti a inovácie, vnútorný trh a podnikateľské prostredie, rast a zamestnanosť, trvalo udržateľný rozvoj.

Globálnym cieľom programu bolo zvýšiť konkurencieschopnosť poľnohospodárstva, potravinárstva a lesníctva a zlepšiť životné prostredie zavádzaním vhodných poľnohospodárskych a lesníckych postupov a kvalitu života na vidieku s dôrazom na trvalo udržateľný rozvoj. Medzi priority Programu rozvoja vidieka SR 2007 – 2013 patrila podpora modernizácie, inovácie a efektivity poľnohospodárskych, potravinárskych a lesníckych podnikov, udržanie a ochrana environmentálnych hodnôt krajiny, uchovanie kultúrneho dedičstva, vytváranie pracovných príležitostí, zvyšovanie odbornosti vidieckeho obyvateľstva a zlepšenie kvality života vo vidieckych oblastiach.

Na dosiahnutie jednotlivých špecifických priorít slúžilo 27 opatrení rozdelených do jednotlivých osí programu. Členské štáty a regióny mali povinnosť rozdeliť svoje finančné prostriedky určené na rozvoj vidieka medzi všetky ciele programu. Ustanovené ciele sa vykonávali prostredníctvom štyroch osí (Obrázok 61).

Na zabezpečenie cieľov politiky rozvoja vidieka je určených viac ako 40 opatrení. Z toho je priamo alebo nepriamo relevantných pre lesníctvo 15 opatrení. Tieto opatrenia sú adresované ekonomickým, sociálnym a environmentálnym dimenziám lesníctva a sú zamerané na podporu trvalo udržateľného obhospodarovania lesov a multifunkčnosť lesov. Osem opatrení sa zaoberá priamo s rôznymi aspektmi manažmentu lesov (čisto lesnícke opatrenia). V rámci ostatných opatrení môžu byť podporené aktivity, ktoré súvisia buď s lesníctvom alebo poľnohospodárstvom v závislosti od potrieb členského štátu, alebo regiónu. V rámci EÚ existujú rozdiely ako členské krajiny implementovali opatrenia vhodné pre lesné hospodárstvo. Slovensko implementovalo 9 opatrení súvisiacich s LH:

- 111 - Odborné vzdelávanie a informačné aktivity,
- 114 - Využívanie poradenských služieb,
- 122 - Zvýšenie hospodárskej hodnoty lesov,
- 123 - Pridávanie hodnoty do poľnohospodárskych produktov a produktov LH,
- 125 - Infraštruktúra týkajúca sa rozvoja a adaptácie poľnohospodárstva a LH,
- 221 - Prvé zalesnenie poľnohospodárskej pôdy,
- 224 - Platby v rámci sústavy Natura 2000 – lesná pôda,
- 225 - Lesnícko-environmentálne platby,
- 226 - Obnova potenciálu LH a zavedenie preventívnych opatrení.

Obrázok 61 Program rozvoja vidieka 2007-2013 (ŠÁLKA, SARVAŠOVÁ 2011, s.37)

Každý členský štát musel vypracovať PRV, v ktorom na obdobie rokov 2007 až 2013 zadefinoval, aká forma financovania sa mala použiť na aké opatrenie a aké oprávnené činnosti sa konkrétne mali podporovať. Členské štáty stanovili priority na vnútroštátnej úrovni, ale museli vynaložiť minimálne 10% svojho rozpočtu na opatrenia podporujúce konkurencieschopnosť poľnohospodárstva a lesného hospodárstva, minimálne 25% na zlepšenie životného prostredia a krajiny a minimálne 10% na opatrenia na diverzifikáciu vidieckeho hospodárstva.

Proces formulácie

Celkovo sa procesu formulácie PRV zúčastnilo 31 rôznych aktérov (24 mimo ministerstiev a PPA). Nakoľko sa jedná o veľký počet aktérov, podrobnejšie sa venujeme lesníckym, environmentálnym a poľnohospodárskym aktérom (DOBŠINSKÁ 2013).

Lesnícki aktéri pochádzali zo štátneho aj neštátneho sektora. Špecifikom slovenského PRV bolo, že podporu mohli čerpať aj štátne subjekty, v tomto prípade Lesy SR, š.p. Keďže bol stanovený fixný objem finančných prostriedkov nielen pre jednotlivé osi, ale aj opatrenia, snažili sa lesnícki aktéri o to, aby bolo opatrení čo najmenej a finančné zdroje sa zbytočne nedelili. Východiskom pre návrh lesníckych opatrení boli opatrenia zo Sektorového

operačného programu poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka. Jednalo sa o opatrenie: Udržateľné hospodárenie v lesoch a rozvoj lesníctva, podopatrenia Investície na zlepšenie a racionalizáciu pestovania a ochrany lesa, ťažby, prvotného spracovania a predaja surového dreva a ostatnej lesnej produkcie (investície prinášajúce čistý zisk) a Verejnoprospešné investície (investície neprinášajúce zisk).

Hlavnými aktérmi z oblasti lesníckej politiky boli:

- Sekcia lesného hospodárstva a spracovania dreva MP SR, ktorá sa podieľala na formulácii lesníckych opatrení.
- Lesy SR, š.p. sú štátnym podnikom, ktorého hlavnou úlohou je spravovanie lesného a iného majetku vo vlastníctve Slovenskej republiky. V zmysle Obchodného zákonníka je hospodárskou organizáciou s právom trvalej podnikateľskej činnosti, trvalou prevádzkovou výrobou a obchodom. Keďže podľa PRV mohli byť žiadateľmi finančnej podpory aj štátne subjekty, zúčastňovali sa zástupcovia štátneho podniku procesu formulácie.
- Únia regionálnych združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska je dobrovoľná samosprávna organizácia združujúca 9 regionálnych združení vlastníkov neštátnych lesov. Aktivita regionálnych združení sa zameriavajú najmä na vzdelávanie a osvetu svojich členov v oblasti podporných programov (SAPARD, sektorový operačný program, Rozvoj vidieka), problematiku daní, účtovníctva a preukazovanie vlastníctva. Vypracúvajú stanoviská a pripomienky ku koncepčným materiálom a dokumentom LH SR, majú personálne obsadenie v poradných zboroch a komisiách na ústredných orgánoch štátnej správy, spolupracujú s VÚC.
- Národné lesnícke centrum je vedecko-výskumná inštitúcia v oblasti lesníctva, ktorej základným poslaním je získavať nové vedecké poznatky o lesných ekosystémoch a ich obhospodarovaní.

Poľnohospodárski aktéri sa už tradične snažia o zabezpečenie produkčnej funkcie poľnohospodárstva a zvyšovanie konkurencieschopnosti odvetvia. Snažili sa preto presadiť čo najviac opatrení do osi 1, jednalo sa najmä o investície do hmotného majetku, spojené najmä so zlepšením výkonnosti podnikov, spracovaním a uvádzaním výrobkov na trh, ako aj inováciami. Sekcia poľnohospodárstva MP SR bola zodpovedná za vypracovanie dokumentu.

Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora je neštátna, verejnoprávna a samospráva inštitúcia, ktorej poslaním je uplatňovanie oprávnených spoločných záujmov svojich členov pri tvorbe hospodárskej a sociálnej politiky, podpora a ochrana podnikania svojich členov v záujme rozvoja a zveľaďovanie poľnohospodárstva a potravinárstva v Slovenskej republike.

Zväz poľnohospodárskych družstiev a obchodných spoločností SR je dobrovoľná, nezávislá a samosprávna organizácia združujúca právnické osoby – poľnohospodárske družstvá a obchodné spoločnosti.

Environmentálni aktéri sa do procesu formulácie PRV zapájali v rámci svojej záujmovej oblasti, a tou bola 2. os tzv. agroenvironment.

Hlavní environmentálni aktéri v procese formulácie sústavy NATURA 2000 na Slovensku boli:

- Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky je ústredným orgánom štátnej správy pre tvorbu a ochranu životného prostredia.
- Štátna ochrana prírody je odbornou organizáciou Ministerstva životného prostredia SR s celoslovenskou pôsobnosťou, ktorá zabezpečuje ochranu prírody a krajiny na

princípoch ochrany biologickej a krajinej diverzity, trvaloudržateľného rozvoja a zlepšenia životného prostredia.

- DAPHNE - inštitút aplikovanej ekológie je mimovládna nezisková organizácia zameraná na ochranu prírody. Je expertnou organizáciou v oblasti ochrany a obnovy nelesných ekosystémov, manažmentového plánovania v oblasti ochrany prírody, environmentálnej výchovy, zvyšovania povedomia verejnosti a ovplyvňovania environmentálnej politiky a to na lokálnej, národnej aj medzinárodnej úrovni.
- Agro-eko fórum je neformálnym združením 18 slovenských mimovládnych organizácií zaoberajúcich sa poľnohospodárstvom, ktoré podporujú princípy trvalo udržateľného rozvoja vidieka.

V rámci policy arény zodpovedným aktérom v procese formulácie PRV SR 2007-13 bolo MP SR sekcia poľnohospodárska. Spolupracovala však aj s Sekciou LH. Pracovné stretnutia sa konali na MP SR a zúčastňovali sa ich aktéri z troch rôznych sektorov: poľnohospodárskeho, lesníckeho a environmentálneho. Najsilnejší boli poľnohospodárski aktéri, ktorým sa podarilo presadiť najviac svojich požiadaviek. Zastupovali ich najmä Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora a Zväz poľnohospodárskych družstiev a obchodných spoločností SR. Lesnícki aktéri boli zastúpení NLC, štátnymi (LESY SR, š.p.) a neštátnymi aktérmi (Únia regionálnych združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska). Aktéri v rámci jedného sektora presadzovali predovšetkým vlastné záujmy, medzi sebou nekomunikovali. Konečná podoba dokumentu bola prijatá na úrovni vedenia ministra.

Program rozvoja vidieka je z hľadiska formulačnej fázy kombináciou vyjednávania a hierarchie. Miera hierarchie nie je až taká vysoká, nakoľko bolo v prvopočiatku formulačnej fázy možné vyjednanie medzi aktérmi. Tí mali možnosť koordinovať svoje preferencie na úrovni navrhovaných opatrení. Výsledkom tohto procesu bol kompromis zainteresovaných aktérov o znení jednotlivých opatrení, kde prevládol prístup zabezpečenia a udržania produkčnej schopnosti jednotlivých sektorov.

Pracovné skupiny boli zriadené v súlade s materiálom „Organizačno-technická príprava na realizáciu podpory rozvoja vidieka z EAFRD na obdobie 2007 – 2013“. Na jeho základe vzniklo viacero pracovných skupín. Konkrétne pracovali štyri pracovné skupiny podľa jednotlivých osí programu, ktoré sa ďalej členili na podskupiny v závislosti od problematiky v rámci príslušnej osi. Zároveň pracovala jedna pracovná skupina pre EAFRD, ktorá sa zaoberá opatreniami všetkých osí komplexne. Jej cieľom bolo odstraňovať prípadné nezhody medzi aktérmi v rámci jednotlivých pracovných skupín a dohliadať na to, aby sa jednotlivé navrhované opatrenia neprekrývali.

Každá pracovná skupina predstavovala sieť aktérov, kde sa mohli dohodnúť o konečnom znení navrhovaných opatrení a podmienkach ich následného čerpania. Konečná podoba dokumentu však bola formulovaná hierarchicky v rámci politicko-administratívneho systému, na vládnej úrovni, pričom sa o nej rozhodovalo väčšinovým hlasovaním, teda bolo možné dokument prijať alebo odmietnuť len ako celok.

Zaradenie PRV SR medzi distributívne resp. redistributívne opatrenia verejnej politiky vyžaduje posúdenie medzi sektorovými koalíciami a posúdenie v rámci lesníckej koalície. Spočiatku sa môže zdať, že sa jedná o distributívne opatrenie verejnej politiky nakoľko sa rozdeľuje fixný objem finančných prostriedkov na jednotlivé osi. Vyjednanie jednotlivých aktérov je uľahčené vedomím, že dostanú určitý objem finančných prostriedkov. Ponechané je však na ich preferenciách, ktoré opatrenia sú z hľadiska ich hodnotového systému pre nich dôležité. Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR však vyčlenilo fixnú sumu peňažných prostriedkov, ktoré boli určené na lesnícke, poľnohospodárske a iné opatrenia. Hierarchické určenie indikatívneho rozpočtu pre jednotlivé zainteresované sektory zmierňuje

vnímanie redistributívnosti medzi jednotlivými sektormi v porovnaní s určením rozpočtu pomocou vyjednávania (DOBŠINSKÁ 2013).

Snaha lesníckych aktérov mať čo najmenej podporovaných opatrení, aby sa finančné prostriedky zbytočne nedrobili zmierňuje taktiež redistributívnosť medzi jednotlivými príjemcami v lesníctve. Ak panuje zhoda v hlavných hodnotách medzi aktérmi lesníckej koalície, ktoré opatrenia sú prioritné, tak môžu byť zabezpečené vyšším objemom finančných prostriedkov.

Aj keď v rámci pracovných skupín mala Únia regionálnych združení vlastníkov lesov Slovenska svojho zástupcu, viaceré združenia vlastníkov lesov sa neangažovali pri tvorbe PRV. V rámci pracovnej skupiny pre PRV boli pripomienky ÚZVNLS čiastočne akceptované. Vyhotovený dokument bol združeniam vlastníkov lesov adresovaný z Ministerstva pôdohospodárstva SR, ku ktorému nemohli podať svoje pripomienky. V rámci Rady združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska sa konala diskusia k vytvorenému PRV, kde združenia medzi sebou spolupracovali a viedli diskusie ohľadom schváleného Programu. Každé združenie vlastníkov lesov rozposlalo schválený dokument svojim členom a viedli o dokumente diskusie, ako by mali požiadať o nenávratný finančný príspevok. V rámci Rady združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska bola realizovaná participácia prostredníctvom Národného lesníckeho centra, ktoré organizovalo semináre ohľadom PRV. Za najdôležitejšie pripomienky, ktoré združenia mali v rámci schváleného PRV, považovali pripomienky ohľadom ochranných a ozdravných opatrení v lesoch, hnojenie a vápnenie v lesoch, náklady na monitoring proti požiarom, zalesňovanie poľnohospodárskej pôdy a zmiernenie následkov veterných kalamít. Združenia vlastníkov lesov nevyužívali žiadne donucovacie prostriedky ako štrajk alebo petície, využívali len možnosť lobovania v radoch poslancov, ktorí sú lesníkmi a poslaneckých klubov, s ktorými organizovali stretnutia. Taktiež využili lobovanie v rámci odborných časopisov, do ktorých písali odborné články. Postupne by malo dôjsť pri vplyve združení aj k organizovaniu tlačových konferencií.

Proces implementácie

Po schválení PRV 2007-2013 bol zriadený Monitorovací výbor pre Program rozvoja vidieka SR 2007-2013, v ktorom bolo 27 členov, ktorých menoval Minister pôdohospodárstva. Členmi boli zástupcovia Ministerstva pôdohospodárstva SR a zástupcovia ostatných orgánov štátnej správy, inštitúcií a mimovládnych organizácií. Výbor mal za úlohu preverovať výsledky implementácie, predovšetkým dosiahnutie cieľov v rámci jednotlivých osí a priebežného hodnotenia. V rámci neštátneho sektora bol členom výboru jeden zástupca z Únie regionálnych združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska a jeden zástupca za Združenia obecných lesov.

Pre lesnícke opatrenia bola zriadená pracovná skupina pre implementáciu Programu rozvoja vidieka 2007-2013 a prípravu programovacieho obdobia 2014-2020. Pracovná skupina bola poradným orgánom Sekcie lesného hospodárstva a spracovania dreva Ministerstva pôdohospodárstva SR. Jej členmi boli experti z oblasti lesného hospodárstva, ktorí sa stretávali dvakrát ročne kvôli problematike procesu administrácie vybraných opatrení, vyhodnoteniu výziev podávania žiadostí o nenávratný finančný príspevok v rámci lesníckych opatrení a návrhom odporúčaní pre zasadnutia monitorovacieho výboru.

Celkovo v rámci lesníckych opatrení bolo implementovaných 9 lesníckych opatrení. Na základe výročných správ o pokroku PRV SR za jednotlivé programovacie obdobia sme určili počet schválených projektov a celkové výdavky za jednotlivé lesnícke opatrenia:

- 1. Odborné vzdelávanie a informačné aktivity-** pre dané opatrenie boli celkovo vyhlásené 4 výzvy, v rámci ktorých bolo do konca roka 2013 registrovaných 439

žiadostí o nenávratný finančný príspevok. Schválených bolo 363 projektov v hodnote 20 754 512 Eur do konca roka 2013. Z celkového počtu školených účastníkov bolo 73% mužov a 27% žien a na školeniach prevládali skôr starší účastníci. Najvyššie zastúpenie mali účastníci z poľnohospodárstva 79%, ďalej z oblasti lesníctva 17% a len 4% z potravinárstva.

2. **Využívanie poradenských služieb**- na dané opatrenie boli vyhlásené 2 výzvy, v rámci ktorých bolo prijatých 1214 žiadostí o nenávratný finančný príspevok. Ku koncu roka 2013 bolo nakontrahovaných 343 projektov v objeme nakontrahovaných prostriedkov 514 002 Eur. 464 projektov bolo vyradených a zvyšok žiadostí je v procese hodnotenia. Ku koncu roka 2013 bolo celkovo ukončených 343 projektov v hodnote 511 938 Eur. Do konca roka 2013 sa vyplátilo 513 438 Eur prostredníctvom 351 platieb. Prevažnú časť žiadostí podali poľnohospodárski aktéri (99%) ku vlastníkom lesa (1%).
3. **Zvýšenie hospodárskej hodnoty lesov**- na opatrenie prebehli 2 výzvy, kde bolo schválených 188 projektov v hodnote 14 590 934 Eur. Zo schválených žiadostí bolo najviac súkromných vlastníkov, ktorým bolo schválených 140 projektov.
4. **Pridávanie hodnoty do poľnohospodárskych produktov a produktov LH**- Na opatrenie boli vyhlásené celkovo 4 výzvy. V priebehu prvých dvoch výziev bolo 479 prijatých žiadostí o projekty, z toho bolo 292 projektov schválených. V rámci tretej výzvy bolo prijatých 121 projektov, 36 projektov bolo schválených. Projekty prijaté v rámci 4. výzvy sa registrovali do IS v roku 2014. Limit verejných výdavkov na celé programové obdobie bol 204 000 000 Eur. Ku koncu roka 2013 bolo ukončených 182 projektov. Vyplatená suma ukončených projektov bola 161 237 646 Eur. Z celkového počtu 328 schválených projektov v rámci tohto opatrenia bolo 284 z potravinárstva a 44 z lesníctva.
5. **Infraštruktúra týkajúca sa rozvoja a adaptácie poľnohospodárstva a lesného hospodárstva**- na opatrenie platila časovo neobmedzená výzva od roku 2008. Do konca roka 2013 bolo na opatrenie prijatých 329 projektov, z čoho bolo schválených 320. Ku koncu roka 2013 bolo ukončených 174 projektov s vyplatenou sumou 27 517 438 Eur.
6. **Prvé zalesnenie poľnohospodárskej pôdy**- od začiatku implementácie opatrenia boli poľnohospodársky využívané plochy zalesnené prevažne zmiešanými porastmi v znevýhodnených oblastiach. Žiadosti o platbu sa prijímajú každoročne. V roku 2013 bolo prijatých 15 žiadostí o platbu vo výške 143 285 Eur. Žiadosti pokrývali výmeru 267,58 ha zalesnenej poľnohospodárskej pôdy, čo bolo približne na úrovni roka 2012.
7. **Platby v rámci sústavy Natura 2000** – lesná pôda- cieľom opatrenia bolo pomôcť súkromným vlastníkom lesov a ich združeniam pri riešení špecifického znevýhodnenia vyplývajúce z implementácie smerníc pre sústavu Natura 2000. Celkovo bolo podporených 105 lesných hospodárstiev. Ako náhrada straty príjmu súkromných vlastníkov lesov z rozlohy 17 453,26 ha jedinečných lesných oblastí Natura 2000 boli vyplatené verejné prostriedky zo všetkých zdrojov vo výške 4,262 mil. EUR, pričom obmedzenie lesníckej činnosti vyplývajúce z územnej ochrany v týchto oblastiach prispieva k biodiverzite, kvalite vody, zmierneniu klimatických zmien, kvalite pôdy a predchádzaniu opúšťania pôdy s výdavkami 4 262 250 Eur.
8. **Lesnícko-environmentálne platby**- za celé programové obdobie bolo podporených 92 projektov. Zo zdrojov EAFRD a štátneho rozpočtu boli vyplatené verejné výdavky vo výške 612 tis. Eur ako kompenzácia za činnosti na rozlohe 11 990,03 ha lesnej pôdy v rámci kombinácie podopatrení, kde bol realizovaný predpísaný manažment obhospodarovania.
9. **Obnova potenciálu LH a zavedenie preventívnych opatrení**- na dané opatrenie boli celkovo vyhlásené tri výzvy. Do konca roka 2013 bolo nakontrahovaných 377

projektov, z toho 354 projektov bolo ukončených v sume 113 235 518 Eur. Podporené projekty sa koncentrovali na prevenciu po požiaroch a obnovu lesných porastov po prírodnej katastrofe.

Združenia vlastníkov lesov využívali možnosť poskytnutia nenávratného finančného príspevku, napr. na ochranu mladých porastov do 7 rokov. Združenia neboli spokojné s konečnou podobou schváleného PRV. Prevládal názor, že zrušený Štátny fond zveľaďovania lesa SR bol lepšou variantou pri získavaní finančných prostriedkov do lesného hospodárstva ako PRV.

Proces evaluácie

Hodnotenie lesníckych opatrení v PRV poukazovalo podľa Únie regionálnych združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska na schopnosť lesníckych subjektov absorbovať európsku podporu, avšak na národnej úrovni bola neustále odsúvaná na nižšiu priečku záujmu, hlboko za poľnohospodárov. Príkladom bolo oneskorené vyhlasovanie výziev a administratívne prieťahy pri zazmluvňovaní spôsobené vysokou kontraháciou v poľnohospodárskych opatreniach. Nevhodným sa prejavila zmena systému výberu projektov v druhom kole výzvy, ktorá bola zo strany Rady združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska od počiatku kritizovaná a zamietaná a prejavila sa aj nesúhlasom jednotlivých žiadateľov do takej miery, že boli kontaktované orgány EK.

Potvrdilo sa stanovisko Rady združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska, ktoré prezentovali pri príprave PRV, že pri súčasnom nastavení lesníckych opatrení s objemom 250 mil. eur na 7 rokov je nemožné dosiahnuť stanovené ciele v PRV, aj napriek tomu, že to bol pozitívny obrat oproti rokom 2002-2003, kde nedostali pomaly ani 1 euro do lesného hospodárstva. Podpora 9% celkovej výmery lesa však určite nedokázala naplniť základný cieľ, a to obhospodarovanie lesa trvalo udržateľným spôsobom.

Pri zhodnotení vplyvu združení pri tvorbe PRV v rámci rozhovorov môžeme určiť veľmi slabý vplyv. Združenia vlastníkov lesov nevyužili dostatočne svoju právomoc, boli príliš ústupчивí, prevažovali netransparentné formy kooperácie. Prevládal názor, že kritériá na vyhodnotenie úspešnosti podaných projektov neboli transparentné, externí hodnotitelia podporovali aj žiadateľov z vlastných radov. Ak už príspevok združenia aj dostali, bolo im preplácaných len 20% z celkovej sumy, z čoho mali úžitok len väčšie subjekty. Za hlavný nedostatok v podpore lesníctva v rámci PRV je považovaný nedostatočný objem finančných prostriedkov alokovaných do lesníckych opatrení. Najväčším nedostatkom uchádzania sa o nenávratný finančný príspevok bola administratívna náročnosť a dlhotrvajúci proces schvaľovania projektov. Za nedostatok je taktiež považované aj vyhodnocovanie projektov externými hodnotiteľmi, komplikované bodovacie kritériá s diskutabilne nastaveným systémom priorít. V záujme vlastníkov lesov v novom programovom období Plánu rozvoja vidieka je nastaviť systém tak, aby adresne a za vyššej finančnej spoluúčasti boli žiadateľom rozdelené prostriedky pre čoraz väčší počet subjektov po celom Slovensku, ktoré reálne obhospodarujú lesy a aby tieto prostriedky neboli presmerované pre iné odvetvia.

Združenia vlastníkov lesov prezentovali svoje postoje ohľadom programu na konferencii PRV 2014-2020- Priority neštátnych lesov. V rámci skupiny „Konkurencieschopnosť“ vyplynulo, že konkurencieschopnosť v lesnom hospodárstve SR je ovplyvnená najmä používaním zastaralých technológií, strojov a zariadení, nižšou prístupnosťou lesných porastov, bezodplatným zabezpečovaním verejnoprospešných služieb a ostatnými faktormi týkajúcimi sa rozdrobeného vlastníctva lesov. Z tohto dôvodu boli ako hlavné navrhnuté opatrenia smerujúce k podpore obnovy poškodených lesov, budovaniu infraštruktúry, nákupu ekologických technológií a využívaniu informačných a komunikačných technológií.

V skupine „Environmentálne služby a platby“ rezonovali požiadavky na paušálne platby za verejnoprospešné tovary a služby, ktoré nie je možné priamo vykázat' spotrebiteľom. Tieto platby mali byť zamerané na ekologické obhospodarovanie lesov a opatrenia na udržiavanie a zlepšovanie biodiverzity lesov realizovaných na dobrovoľnom princípe, zabezpečenie vodohospodárskej funkcie lesov, podporu projektov adaptácie lesov na klimatické zmeny, zabezpečovanie sociálno-kultúrnych funkcií lesov a mali predstavovať alternatívu k súčasnému neúčinnému systému kompenzácií. V skupine „Sociálne služby a zamestnanosť“ bola predstavená potreba poskytovania sociálnych služieb v lesníctve zameraných najmä na rekreačnú a zdravotnú funkciu lesov. Tieto služby zabezpečujú množstvo pracovných miest, čím prispievajú k zmierneniu nezamestnanosti a sociálnych problémov. Nástrojmi by mohli byť opatrenia na zamedzenie vyludňovania vidieka, podpora malých a stredných podnikov s dôrazom na miestne rodinné firmy, podpora diverzifikácie výroby, podpora komunikácie s verejnosťou, podpora spolupráce všetkých aktérov vidieckeho priestoru. V prístupe LEADER vyplynulo, že je nevyhnutné posilňovať kooperáciu medzi aktérmi vidieckych oblastí, ich vzájomnú koordináciu a zároveň aj intenzívnu komunikáciu s verejnosťou. Nástrojmi takýchto opatrení môže byť lesná pedagogika, poskytovanie väčšej právomoci miestnym akčným skupinám, budovanie kapacít, spájanie vidieckych a mestských oblastí vo vzťahu k zlepšovaniu miestnych podmienok a kooperácia s ekonomicky silnejšími subjektmi s cieľom využitia ich vlastných zdrojov (ŠÁLKA, SARVAŠOVÁ 2011).

8 ZÁVER

Záujmové združenia sú nevyhnutné pre fungovanie demokratického systému. Prostredníctvom združení sa v politickom systéme spoločnosti formujú, vyjadrujú a presadzujú záujmy a dosahujú ciele jednotlivcov i skupín tvoriacich spoločnosť.

Záujmové združenia vlastníkov lesov hrali významnú úlohu pri formovaní neštátneho lesníckeho sektora na Slovensku. V období sociálno-ekonomickej transformácie došlo na Slovensku po roku 1989 k zásadným zmenám aj v lesnom hospodárstve. Zrušil sa monopol štátnych organizácií tohto odvetvia a došlo k obnoveniu neštátneho sektora.

Ochota jednotlivcov združovať sa, spočíva v ich motívoch, postojoch a v určení si priorit, aby zväžili, či vstup do združenia bude pre nich výhodný, či budú môcť prostredníctvom združenia realizovať svoje záujmy. Na základe dosiahnutých výsledkov možno konštatovať, že hlavnými dôvodmi združovania vlastníkov neštátnych lesov je spoločná hodnotová orientácia s inými členmi združenia, dôvera k zakladateľom a funkcionárom združenia, poskytovanie právnych, ekonomických a iných služieb členom združenia, snaha presadiť svoje záujmy, ako aj solidarita s inými členmi združenia a reakcia na spoločné problémy vyplývajúce z reštitučného procesu. Základným poslaním združení neštátnych vlastníkov lesa je podpora diskusie a formulácie spoločných záujmov jednotlivých členov a ich presadzovanie.

Cieľom monografie bolo opísať charakteristiky záujmových združení neštátnych vlastníkov lesov vrátane zhodnotenia ich politickej moci a vplyvu na tvorbu politík relevantných pre lesníctvo. Publikácia je metodicky založená na kvalitatívnom výskume s využitím dotazníkovej metódy, SWOT analýzy, štandardizovaných rozhovorov s funkcionármi združení vlastníkov lesov, analýze dokumentov a prípadových štúdií.

Na Slovensku je koordináciou postupu vlastníkov neštátnych vlastníkov lesov pri presadzovaní svojich požiadaviek poverená Rada združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska, ktorá vznikla v roku 2006. Tá zastupuje Úniu regionálnych združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska, Združenie vlastníkov spoločenstevných a súkromných lesov Banskobystrického kraja, Úniu diecéznych lesov na Slovensku a Združenie obecných lesov SR.

Pri zisťovaní politickej moci združení vlastníkov lesov sme analyzovali faktory politickej moci, ktoré sme rozdelili na formálne, neformálne, vnútorné a vonkajšie. Z výsledkov výskumu vyplynulo, že združenia majú nedostatok finančných zdrojov. Hlavným zdrojom financovania sú predovšetkým členské príspevky, ktoré sú nepostačujúce pre riadne fungovanie združení, čo vysoko ovplyvňuje ich vplyv v politickom živote. Podpora zo strany štátu je v poslednom období kritická. Združenia by mali hľadať možnosti získavania dotácií z verejných zdrojov, a možnosti získavania finančnej podpory z eurofondov, ako aj ovplyvňovať oblasť kompenzácií ujmy za obmedzenia pri obhospodarovaní lesných pozemkov.

V záujmových združeniach je dôležitým faktorom aj schopnosť ovplyvňovať správanie ostatných v združení na základe predošlých skúseností a odborných znalostí v určitej oblasti, ktorý je znakom lepšej kooperácie pri dosahovaní spoločných záujmov. Jedným z poslání záujmových združení vlastníkov lesov je tiež poskytovanie služieb svojim členom, ich rozsah však závisí od finančnej situácie združenia. Na základe výsledkov prieskumu možno konštatovať, že najviac využívanou službou je poradenstvo. Podstatné sú tiež služby ako získavanie informácií o dianí v lesníctve, vzdelávanie vlastníkov lesa, pomoc pri príprave projektov a žiadostí o podporu. Vlastníci lesa očakávajú od združenia služby súvisiace s hospodárením v lesoch, ako je poradenstvo v pestovaní lesa a ťažbe dreva, ale aj právne

poradenstvo. Hospodárenie na spoločných pozemkoch sa vykonáva individuálne, spoločný koncept nie je vytvorený. Potreba hospodárenia je dôležitá pre ďalšie generácie a pre zabezpečenie príjmu do najbližších rokov.

Pri presadzovaní záujmov združení vlastníkov lesov by združenia mali využívať aj vzájomnú spoluprácu jednotlivých združení. Spoločne by získali pozornosť štátu a mohli vyriešiť dôležité problémy v neštátnom lesníckom sektore. Výmena názorov a informácií by mohla dospieť k lepšiemu dosiahnutiu problémových otázok a cieľov. Združenia by mali v rámci presadzovania ich záujmov predovšetkým spolupracovať so štátnymi inštitúciami pri tvorbe legislatívy. Dôležitá je napríklad spolupráca združení so štátnym podnikom Lesy SR a Národným lesníckym centrom najmä z dôvodu výmeny informácií. Problematická ostáva stále spolupráca a koordinácia s Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR z dôvodu nezáujmu o neštátny sektor. Tento nezáujem spočíva predovšetkým v neakceptácii názorov a pripomienok k strategickým dokumentom. Za ďalšie dôležité oblasti spolupráce možno na základe výsledkov prieskumu považovať riešenie problémov v pozemkových úpravách a problémov s usporiadaním vlastníckych a užívacích práv podľa reštitučných zákonov. Taktiež je potrebné vytvárať lepší obraz združení vlastníkov lesov v médiách. Pri presadzovaní záujmov voči politickým aparátom je vhodné vedieť využívať neformálne vonkajšie faktory ako lobing alebo public relations. Využívanie lobingu by malo prispieť k zvýšeniu povedomia o neštátnom sektore a zvýšiť jeho vplyv v politickom procese. Nedostatočná informovanosť verejnosti o význame neštátneho vlastníctva lesov je považovaná za ohrozenie, a preto využívanie rôznych PR nástrojov v praxi môže pomôcť k povedomiu verejnosti o neštátnom sektore a zohrať tak dôležitú úlohu pri ovplyvňovaní a tvorbe politického procesu. Príležitosťou pri zlepšení vplyvu je zlepšenie komunikácie s odbornou a laickou verejnosťou.

Jednou zo základných úloh združení by malo byť ovplyvňovanie politik súvisiacich s lesníctvom. Výsledky výskumu nám však veľký vplyv nepotvrdili ani v lesníckej politike, ani v politike rozvoja vidieka.

Pri ovplyvňovaní lesníckej politiky, neboli akceptované už od samotnej prípravy zákona o lesoch, zásadné pripomienky združení vlastníkov lesov. Združenia sa nepresadili v politickom procese pri niektorých podľa nich zásadných požiadavkách, dominantným aktérom bolo Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Spolupráca medzi štátnym a neštátnym sektorom nebola na dostatočnej úrovni, treba pravdepodobne predpokladať pomerne rozdielne záujmy v zákone o lesoch. Okrem toho treba vziať do úvahy priamu závislosť Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, Lesov SR, š.p. a Národného lesníckeho centra ako aj ich spoločné záujmy v oblasti odborného obhospodarovania lesov.

Pri ovplyvňovaní politiky rozvoja vidieka sa nám taktiež nepotvrdila politická sila združení vlastníkov lesov. V procese formulácie Únia regionálnych združení vlastníkov lesov Slovenska mala svojho zástupcu, ale do popredia sa dostali najmä poľnohospodárski aktéri a pripomienky neštátneho sektora boli čiastočne akceptované. Ani lesnícka sektorová spolupráca neumožnila presadiť záujmy voči poľnohospodárskym aktérom. Združenia vlastníkov lesov nesúhlasili s celkovou implementáciou PRV, ktorú im ich politická moc na základe rozhovorov nedovolila výrazne ovplyvniť.

LITERATÚRA

- ADOBE SYSTEMS INCORPORATED, 2013: Dotazník VYNALES. Dostupný na <https://adobeformscentral.com/?f=WFK7gXTqpOWzLyOM22jzFA> (20.8.2013)
- ALMOND, G. A., POWELL, G.B., 1966: Comparative Politics. A Development Approach. Boston: Little, Brown and Company.
- ARMSTRONG, M., 1999: Personální management. 1. vyd. Praha: Grada Publishing.
- AUSTEN-SMITH, D., WRIGHT, J. R., 1992: Competitive Lobbying for a legislators' vote. In: Social Choice and Welfare 1992 (9): 229-257.
- AUSTEN-SMITH, D., WRIGHT, J. R., 1994: Counteractive Lobbying. In: American Journal of Political Science 38 (1): 25-44.
- BAYERS, J., EISING, R., MALONEY, W., 2008: Researching Interest Groups Politics in Europe and Elsewhere: Much We Study, Little We know? In: West European Politics 31 (6): 1103-1128.
- BENGSTON, D. N., ASAH, S. T., BUTLER, B. J., 2010: The Diverse Values and Motivations of Family Forest Owners in the United States: An Analysis of an Open-ended Question in the National Woodland Owner Survey. Small-scale Forestry (10): 339-355.
- BENZ, A., 1992: Mehrebenen-Verflechtung: Verhandlungsprozesse in verbundenen Entscheidungsarenen. In: A. Benz, F. W. Scharpf & R. Zintl (Eds.), Horizontale Politikverflechtung. Zur Theorie von Verhandlungssystemen. Frankfurt am Main: Campus. pp. 147-197
- BERRY, J.M., 1984: The Interest Group Society. Boston: Little, Brown, and Company.
- BLONDEL, J., 1972: Comparing political systems. New York: Praeger Publisher.
- BOROŠ, J., 2001: Základy sociálnej psychológie. Bratislava: IRIS.
- BURSTEIN P., LINTON, A., 2002: The impact of political parties, interest groups and social movement organizations on public policy. Social Forces 81 (2): 380-408.
- CLEGG, S.R., 1989: Frameworks of Power. London: Sage.
- CROMBEZ, C., 2002: Information, lobbying and the legislative process in the European Union. European Union Politics 3 (1): 7-32.
- CUBBAGE, F.W., O' LAUGHLIN, J., BULLOCK III, C.S., 1993: Forest resource policy. New York: John Wiley & Sons.
- DAWES, R.M., ORBELL, J.M., SIMMONS, R.T., VAN DE KRAGT, A.J.C., 1986: Organizing Groups for Collective Action. In: The American Political Science Review 80 (4): 1171-1185.
- DENZAU, A. T., MUNGER, M.C., 1986: Legislators and interest groups: How unorganized interests get represented. American Political Science Review 1986: 150-165.
- DENZIN, N.K., LINCOLN, Y.S., 1994: Handbook of qualitative research. London: Sage.
- DĚDINA, J., CEJTHAMR, V., 2005: Management a organizační chování. Praha: Grada Publishing.
- DOBŠINSKÁ, Z., SARAVŠOVÁ, Z., 2012: Združenia vlastníkov lesov v strednej a východnej Európe. In: Aktuálne otázky ekonomiky a politiky lesného hospodárstva Slovenskej republiky: Zborník z odborného seminára. Zvolen: NLC-LVÚ, s. 111-120.
- DOBŠINSKÁ Z., 2013: Hierarchická a sieťová koordinácia v relevantných politikách pre lesníctvo: aktéri, vzťahy a procesy. Dizertačná práca
- DUDEKOVÁ, G., 1998: Dobrovoľné združovanie na Slovensku v minulosti. Bratislava: SPACE.

- DUNN, K., 2000: Interviewing. Qualitative Research Methods in Geography. Oxford University Press.
- DÜR, A., DE BIÈVRE, D., 2007: The Question of Interest Group Influence. In: Journal of Public Policy 27(1): 1-12.
- EASTON, D., 1965: A Framework for Political Analysis. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- ELLEFSON, P. V., 1992: Forest resources policy: process, participants, and programs. New York: McGraw- Hill.
- ESTEBAN, J., RAY, D., 2001: Collective Action and the Group Size Paradox. In: American Political Science Review 95 (3): 663- 672.
- FAO, 2000: Options for the Organization of Small Forest Owners in Central and Eastern Europe for Sustainable Forest Management. Rome.
- FROHLICH, N., OPPENHEIMER, J. A., 1970: I Get By With A Little Help From My Friends. In: World Politics 23 (1): 104- 120.
- FRÜH, W., 1991: Inhaltsanalyse. Theorie und Praxis. München: Ölschläger Verlag.
- GAVORA, P., 1999: Úvod do metodológie pedagogického výskumu. Bratislava: UK.
- GERBER, E. R., 1999: The Populist Paradox: Interest Group Influence and the Promise of Direct Legislation. Princeton University Press.
- GLÜCK, P., 1976: Die Rolle der Verbände in der theoretischen Forst- und Holzwirtschaftspolitik. [Habilitačná práca].Wien, 225 p.
- GLÜCK, P., HOGL, K., PREGERNIG, M., WEISS, G., 2001: Politik und Raumplanung. Studienunterlagen. Wien: BOKU.
- GLÜCK, P., AVDIBEGOVIĆ, M., ČABARAVDIĆ, A., NONIĆ, D., PETROVIĆ, N., POSAVEC, S., STOJANOVSKA, M., 2010: The preconditions for the formation of private forest owners' interest associations in the Western Balkan Region. In: Forest Policy and Economics 12 (4): 250-263.
- GLÜCK, P., AVDIBEGOVIĆ, M., ČABARAVDIĆ, A., NONIĆ, D., PETROVIĆ, N., POSAVEC, S., STOJANOVSKA, M., IMOČANIN, S., KRAJTER, S., LOZANOVSKA, N., MARIĆ, B., MILIJIĆ, V., MRKOBRADA, A., TRNINIĆ, S., 2011: Private Forest Owners in the Western Balkans- Ready for the Formation of Interest Associations. Research Report 25. European Forest Institute.
- GOMBITOVÁ, D., 2007: Úvod do monitorovania a evaluácie: príručka monitorovania a evaluácie intervencií financovaných z verejných zdrojov. Lozorno: Davel.
- GRAF, P., 2006: Staat und organisierte Interessen in der Vergleichenden Politikwissenschaft: Pluralismus, Neokorporatismus und Policy-Netzwerke. In: Barrios/Stefes (Hg.) Einführung in die Comparative Politics. p. 136-153.
- GREENWOOD, J., 2003: Interest Representation in the European Union. Houndmills. Palgrave Macmillan.
- GRUNIG, J.E., 1992: Excellence in Public Relations and Communication. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- HALL, R.L., DEARDORFF, A., 2006: Lobbying as legislative subsidy. American Political Science Review 100 (1): 69-84.
- HANSEN, J.M., 1991: Gaining Access: Congress and the Farm Lobby, 1919–1981. Chicago: University of Chicago Press.
- HARDIN, R., 1982: Collective Action. New York: Resources for the Future.
- HEANEY, M.T., 2006: Brokering health policy: Coalitions, parties, and interest group influence. Journal of Health Politics, Policy, and Law 31 (5): 887-944.

- HECLO, H. 1978: Issue Networks and the Executive Establishment, in: KING, A. (ed.): The New American Political System, Washington D.C., 87-124 s.
- HENDL, J., 2005: Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace. Praha: Portál.
- HIRSCHMAN, A.O., 1970: Exit, Voice and Loyalty: Responses to decline in firms, organizations and states. Cambridge: Harvard University Press.
- HUBER, B., 2000: Experts in organizations: The power of expertise. Institute for research in Business Administration. University of Zurich. Zurich Management. New Jersey: Inc. Publishers.
- HUGOSSON, M., INGEMARSAN, F., 2004: Objectives and Motivations of Small-scale Forest Owners: Theoretical Modelling and Qualitative Assessment. *Silva Fennica* 38 (2): 217-231.
- HULA, K.W., 1999: Lobbying Together: Interest Group Coalitions in Legislative Politics. Washington, DC: Georgetown University Press.
- CHAMBERLIN, J., 1974: Provision of Collective Goods as a Function of Group Size. In: *American Political Science Review* 68 (2): 707- 716.
- JAKUBÍKOVÁ, D., 2008: Strategický marketing. Strategie a trendy. Praha: Grada Publishing.
- JORDAN G., RICHARDSON J.J., 1983: Policy Communities: the British and European Style. In: *Policy Studies Journal* 11: 603-615
- JUERGES, N., NEWIG, J., 2014: How interest groups adapt to the changing forest governance landscape in the EU: A case study from Germany. *Forest Policy and Economics* (Dostupné na: <http://dx.doi.org/10.1016/j.forpol.2014.07.015>)
- KADERÁBKOVÁ, A., SPĚVÁČEK, V., ŽÁK, M., 2003: Růst, stabilita a konkurenceschopnost: aktuální problem české ekonomiky na cestě do EU. Praha: Linde, s. 38 – 96.
- KLANDERMANS, B., 1988: The formation and mobilization of consensus. In: *International Social Movement Research* 1: 173-196.
- KOLLMAN, K., 1998: Outside Lobbying: Public Opinion and Interest Group Strategies. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- KONÔPKA, J., *et al.*, 1999: Analýza vývoja a súčasného stavu lesného hospodárstva Slovenskej republiky (1990-1998). Bratislava: Príroda.
- KONÔPKA, J., BAVLŠÍK, J., GREPPPEL, E., FISCHER, M., KAMENSKÝ, M., KUNCA, A., MORAVČÍK, M., ORAVEC, M., SARVAŠ, M., SUŠKOVÁ, M., ŠTULAJTER, F., ZÚBRIK, M., 2010: Príručka vlastníka a obhospodarovateľa lesa. Zvolen: Národné lesnícke centrum.
- KOONTZ, H., WEHRICH, H., 1993: Management. Praha: Victoria Publishing.
- KOTLER, P., 2001: Marketing management. Praha: Grada Publishing.
- KOVÁČECHOVÁ, E., ŽILINČÍK, P., 1999: Ako sa rodí zákon. Centrum pre podporu miestneho aktivizmu.
- KROTT, M., 2001: Politikfeldanalyse Forstwirtschaft. Berlin: Parey.
- KROTT M., 2005: Forest policy analysis. European Forest Institute, Springer.
- KROTT, M., BADER, A., SCHUSSER, C., DEVKOTA, R., MARYUDI, A., GIESSEN, L., AURENHAMMER, H., 2013: Actor-centred power: The driving force in decentralised community based forest governance. In: *Forest Policy and Economics* 49 (2014): 34-42.
- KULAŠÍK, P., 2006: Klasická a moderná koncepcia politického systému. In: *Politické vedy* 9 (4): 5-37.
- LESÁKOVÁ, D., HANULÁKOVÁ, E., VOKOUNOVÁ, D., 2006: Marketingové analýzy. Bratislava: Ekonóm.

- LESLEY, P., 1995: Public relations - teorie a praxe. Praha: Victoria Publishing.
- LÖNNSTEDT, L., 2011: Small Scale Forest Owners' Responsibilities: Results from a Swedish Case Study. In: Small-scale Forestry 11 (3): 407-4016.
- LUNENBURG, F.C., 2012: Power and leadership: An influence process. International Journal of Management, Business and Administration, 15, 1-9.
- MAJDÚCHOVÁ, H., 2004: Neziskové organizácie. Bratislava: SPRINT.
- MALÍKOVÁ, Ľ., 2003: Verejná politika. Aktéri a procesy. Bratislava: Univerzita Komenského.
- MALOVRH, Š. P., STIRN, L. Z., KRČ, J., 2010: Influences on associating private forest owners in Slovenia. In: Small-scale forestry in a changing world: opportunities and challenges and the role of extension and technology transfer. IUFRO Conference: 3.08 Small Scale Forestry, Bled Slovenia, 6-8 June 2010.
- MARRISON, A., 2002: Free Trade and Its Reception 1815–1960: Freedom and Trade. Volume One. Routledge.
- MARWELL, G., AMES, R.E., 1978: Experiments on the provision of public goods. I. Resources, interest, group size, and the free-rider-problem. In: American Journal of Sociology 84 (6): 1335–1360.
- MARWELL, G., OLIVER, P.E., 1988: The Paradox of Group Size in Collective Action A Theory of the Critical Mass. In: American Sociological Review 53: 1-8.
- MARWELL, G., OLIVER, P.E., 1993: The Critical Mass in Collective Action. A Micro-Social Theory. Cambridge University Press.
- MCGUIRE, M. C., 1974: Group Size, Group Homogeneity, and the Aggregate Provision of a Pure Public Good under Cournot Behavior. In: Public Choice 18: 107-126.
- MERKEL, W., 1999: Systemtransformation. Wiesbaden: VS Verlag.
- MICHELSON, B.J., 2001: Leadership and power base development: Using power effectiveness to manage diversity and job-related interdependence in complex organizations. An article specially prepared for AU-24, Concepts for Air Force Leadership.
- MOE, T. M., 1980: The Organization of Interests: Incentives and the Internal Dynamics of Political Interest Groups. University of Chicago Press.
- MORAVČÍK, M., NOVOTNÝ, J., TOMA, P., (EDS.), 2007: Národný lesnícky program Slovenskej republiky. Bratislava, Zvolen: MPSR, NLC-LVÚ Zvolen.
- MUSGRAVE, R., 1959: The Theory of Public Finance: A Study in Public Economy. New York: McGraw-Hill.
- NOWNES, A. J., 2006: Total lobbying. New York: Cambridge University Press.
- OLIVER, P., 1980: Rewards and Punishments as Selective Incentives for Collective Action: Theoretical Investigations. In: American Journal of Sociology 85(6): 1356-1375.
- OLSON, M., 1965: The Logic of Collective Action: Public Good and the Theory of Groups. Harvard University Press.
- OSTROM, E., 2007: Collective Action Theory. In: BOIX C., STOKES, S. (ed.) The Oxford handbook of comparative politics. Oxford University Press.
- PETERS, B.G., 1982: American Public Policy. New York: Watts..
- POTŮČEK M. *et al.* 2005: Veřejná politika. Vydavatel'stvo: SLON
- RAMETSTEINER, E., WEISS, G., KUBECZKO, K., 2005: Innovation and entrepreneurship in Forestry in Central Europe – European Forest Institute Research Report. EFI. Biggleswade Bedfordshire: Brill Academic Publishers.

- RICHTEROVÁ, K., LABSKÁ, H., KLEPOCHTOVÁ, D., VOKOUNOVÁ, D., ŽÁK, Š., KOPANIČOVÁ, J., 2007: Marketingový výskum. Bratislava: Ekonóm.
- ŘÍCHOVÁ, B., 2002: Úvod do současné politologie. Srovnávací analýza demokratických politických systémů. Praha: Portál.
- SABATIER, P. A., 1993: Advocacy-Koalition, Policy Wandel und Policy Lernen: Eine Alternative zur Phasenheuristik, In: HERITIER, A. (ed.): Policy-Analyse, Kritik und Neuorientierung. Opladen: Westdeutscher Verlag.
- SAKÁL, P. BARAN, D., BOŽEK, P., CIBULKA, V., COOK, T. M., ČERNÁ, L., *et al.*, 2007: Strategický manažment v praxi manažéra. Trnava: SYNERGIA- Tripsoft.
- SALISBURY, R. H., 1969: An Exchange Theory of Interest Groups. In: Midwest Journal of Political Science 13 (1): 1-32.
- SAMUELSON, P. A., 1954: The Pure Theory of Public Expenditure. In: The Review of Economics and Statistics 36 (4): 387-389.
- SANDLER, T., 1992: Collective Action: Theory and Applications. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- SARVAŠOVÁ, Z., LÁSKOVÁ, J., ŠÁLKA, J., DOBŠINSKÁ, Z., 2011: Záujmové skupiny v lesníctve. In: Financovanie 2011 Lesy- Drevo: zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Zvolen: Technická Univerzita vo Zvolene.
- SARVAŠOVÁ, Z., LÁSKOVÁ, J., SCHWARZ, M., ŠÁLKA, J., DOBŠINSKÁ, Z., HRICOVÁ, Z., 2012: SWOT analýza nešťátneho sektora lesného hospodárstva SR. In: Aktuálne otázky ekonomiky a politiky lesného hospodárstva Slovenskej republiky: zborník z odborného seminára. Zvolen: Národné lesnícke centrum - Lesnícky výskumný ústav, s. 102-110.
- SARVAŠOVÁ, Z., ŠÁLKA, J., DOBŠINSKÁ, Z., 2013: Mechanism of cross-sectoral coordination between nature protection and forestry in the Natura 2000 formulation process in Slovakia. Journal of Environmental Management, 127, 65-72.
- SCOTT, W.R., 2001: Institutions and organizations. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- SEEBALDT, M., 1997: Organisierter Pluralismus, Kräftefeld, Selbstverständnis und Politische Arbeit deutscher Interessen Gruppen. Opladen: Westdeutscher Verlag.
- SCHARPF, F.W., REISSERT, B., SCHNABEL, F., 1976: Politikverflechtung: Theorie und Empirie des kooperativen Föderalismus in der Bundesrepublik. Kronberg: Scriptor-Verl.
- SCHATTSCHEIDER, E.E., 1960: The Semi-sovereign People: A Realist's View of Democracy in America. New York: Holt, Rinehart, and Winston.
- SCHLOZMAN, K. L., TIERNEY, J.T., 1986: Organized Interests and American Democracy. New York, NY: Harper and Row Publishers.
- SCHMIDT, M.G., 1982: Does Corporatism Matter? Economic Crisis, Politics and Rates of Unemployment in Capitalist Democracies in the 1970s. In: Lehmbruch, G. and Schmitter, P.C., Patterns in Corporatist Policy-Making, London: sage, 237-258.
- SCHMITTER, P.C, 1974: Still the Century of Corporatism? In: Review of Politics, Vol. 36, No. 1, The New Corporatism: Social and Political Structures in the Iberian World, pp. 85-131
- SCHMITHÜSEN, F., 2002: Wald- und Naturschutzpolitik, Gesellschaftliche Regelungsprozesse. Zürich: ETH.
- SCHUBERT, K., 1989: Interessen Vermittlung und staatliche Regulation. Opladen: Westdeutscher Verlag.
- SIČÁKOVÁ-BEBLAVÁ, E., BEBLAVÝ M., 2009: Záujmy, ich presadzovanie a korupcia vo verejnej politike. Institute of Public Policy.

- SOPÓCI, J., 2000: Záujmové skupiny v politickom živote: Vládu bez účasti vo vláde. Nové Slovo.
- Správa o lesnom hospodárstve v Slovenskej republike za rok 2013 (Zelená správa). Bratislava: MPSR a NLC-LVÚ Zvolen, 2014, 84 s.
- ŠÁLKA, J., 2006: Analýza verejnej politiky v lesníctve. TU vo Zvolene. VŠ 4/2006/A.
- ŠÁLKA, J., SARVAŠOVÁ, Z., 2011: Politika rozvoja vidieka a lesníctvo na Slovensku. Zvolen: Národné lesnícke centrum Zvolen, 2011.
- ŠÁLKA, J., DOBŠINSKÁ, Z., 2013: Policy Analysis for assuring forest ecosystem externalities. Zvolen: Technical University in Zvolen.
- ŠTEFANČÍK, R., 2010: Politické mládežnícke organizácie na Slovensku. Bratislava: Iuventa.
- TAYLOR, M., 1987: The Possibility of Cooperation. Cambridge: Cambridge University Press.
- TULLOCK, G., 1980. Rent Seeking as a Negative-Sum Game. In: BUCHANAN, J., TOLLISON, R., TULLOCK, G. (eds.). Toward a Theory of the Rent-Seeking Society. Texas A&M University Press, p. 16-36.
- WEISS, G., TYKKÄ, S., NICHIFOREL, L., DOBŠINSKÁ, Z., SARVAŠOVÁ, S., MIZARAITE, D., NEDELKOVIC, J., 2011: Innovation and Sustainability in Forestry in Central and Eastern Europe: Challenges and Perspectives (SUSI-CEE), European Forest Institute.
- WEISS, G., GUDURIĆ, I., WOLFSLEHNER, B., 2012: Review of forest owners organizations in selected Eastern European countries. Forestry Policy and Institutions Working Paper No.30. Rome: FAO.
- WINDHOFF-HERITIER, A., 1987: Policy Analyse. Frankfurt, New York: Campus Verlag.
- YIN, R.K., 2009: Case Study Research. Design and Methods. London: Sage Publications.
- ZÚBRIK M. *a kol.*, 2009: Výskum efektívneho využívania environemntálneho, ekonomického a sociálneho potenciálu lesov na Slovensku. Národné lesnícke centrum

PRÍLOHY

Príloha A Dotazník na zisťovanie priorít, motívov a postojov vlastníkov neštátnych lesov k združovaniu

Príloha B Otázky pre aktérov, ktorí boli zapojení do procesu tvorby zákona o lesoch

Príloha C Otázky pre aktérov, ktorí boli zapojení do procesu tvorby PRV 2007-2013

Príloha D Celkové výsledky dotazníkového prieskumu o vlastníkoch lesa a ich postojoch k združovaniu

Príloha A Dotazník na zisťovanie priorít, motívov a postojov vlastníkov neštátnych lesov k združovaniu

Dotazník projektu VYNALLES

Vážení súkromný vlastníci lesa!

Národné lesnícke centrum spolu s Lesníckou fakultou Technickej univerzity vo Zvolene rieši projekt VYNALLES financovaný Agentúrou pre podporu výskumu a vývoja, s názvom – Výskum vplyvu neštátneho vlastníctva lesov na politiky súvisiace s lesníctvom (viac o projekte nájdete na www.ipoles.sk). Získané výsledky projektu budú slúžiť pri formulácii odporúčaní pre organizácie zastupujúce neštátne subjekty lesného hospodárstva a ústredné orgány štátnej správy.

Váš názor je veľmi dôležitý pre získanie správnych informácií o postojoch, motívoch a prioritách majiteľov lesa a ich vzťahu k združeniam vlastníkov lesov. Dovoľujeme si Vás preto požiadať o zodpovedanie nasledujúcich otázok. Odpovede na otázky je potrebné označiť zaškrtnutím do príslušnej kolónky alebo uvedením číselného resp. slovného údaje podľa zamerania otázky.

I. Vlastníci lesa, ich postoje, motivácie a priority

(Odpovede uvádzajte za Vašu osobu)

TYP VLASTNÍKA

1. Uveďte prosím Váš vek v rokoch:

2. Pohlavie

☐ muž

☐ žena

3. Aké je vaše hlavné zamestnanie?

- ☐ súkromne hospodáriaci roľník
- ☐ robotník
- ☐ administratívny zamestnanec
- ☐ riadiaci zamestnanec
- ☐ živnostník
- ☐ študent
- ☐ dôchodca
- ☐ nezamestnaný
- ☐ Iné (prosím špecifikujte)

4. Aké je vaše vzdelanie?

- ☐ Základné vzdelanie
- ☐ Nižšie odborné vzdelanie bez maturity
- ☐ Stredné odborné vzdelanie s maturitou
- ☐ Vysokoškolské vzdelanie I. stupeň
- ☐ Vysokoškolské vzdelanie II. stupeň

5. Máte nejaké vzdelanie v oblasti lesníctva?

- ☐ nie
- ☐ som absolvent lesníckeho učilišťa
- ☐ som absolvent strednej lesníckej školy
- ☐ mám vysokoškolské vzdelanie lesníckeho smeru

6. Ste držiteľom nasledovných osvedčení?

- ☐ nie
- ☐ odborná spôsobilosť na činnosti s lesným reprodukčným materiálom
- ☐ odborný lesný hospodár

7. V akej veľkej obci bývate?

- ☐ v obci do 199 obyvateľov
- ☐ v obci od 200 do 499 obyvateľov
- ☐ v obci od 500 do 999 obyvateľov
- ☐ v obci od 1 000 do 1 999 obyvateľov
- ☐ od 2 000 do 4 999 obyvateľov
- ☐ od 5 000 do 9 999 obyvateľov
- ☐ od 10 000 do 19 999 obyvateľov
- ☐ od 20 000-49 999 obyvateľov
- ☐ nad 50 000 obyvateľov

8. V ktorých okresoch Slovenska vlastníte lesy?

8.2

8.3

9. Ako ďaleko sa nachádza Váš lesný majetok od Vášho bydliska? (V prípade, že ste majiteľom/ spolumajiteľom viacerých lesných pozemkov, uveďte prosím odhadované vzdialenosti v km ku každému lesnému pozemku osobitne).

9.2

9.3

10. V akom podiele vlastníte les?

- ☐ v 100%, vlastníkom som len ja sám
- ☐ v menej ako 100%

11. Ak vlastníte menej ako 100%, v akom type spoluvlastníctva?

- ☐ v bezpodielovom spoluvlastníctve s manželom/manželkou
- ☐ v spoluvlastníctve podielnikov (napr. pozemkové spoločenstvo)
- ☐ v podielovom spoluvlastníctve s rodinnými príslušníkmi
- ☐ iné (prosím špecifikujte)

12. Aká je celková výmera (v ha) lesného majetku, ktorého ste majiteľom alebo spolumajiteľom? (ak ste majiteľom/spolumajiteľom viacerých lesných pozemkov, uveďte prosím odhadované výmery pre každý lesný pozemok osobitne, v prípade spoluvlastníctva uvádzajte celkovú výmeru všetkých spolupodielnikov)

12.2

12.3

13. Je Váš lesný majetok v jednom lesnom celku?

- ☐ áno
- ☐ nie, v dvoch
- ☐ v troch a viacerých
- ☐ neviem

14. Ako ste získali nadobudli lesný majetok?

- ☐ kúpou
- ☐ darom
- ☐ zdedil som
- ☐ bol mi vrátený v reštitúcii
- ☐ inak (prosím špecifikujte)

14.1 Ak ste v predchádzajúcej otázke uviedli, že ste les kúpili, uveďte prosím, čo Vás k tomu motivovalo.

15. Ako obhospodarujete Váš lesný majetok?

- ☐ je v obhospodarovaní štátnych lesov
- ☐ prenajímam ho súkromnej spoločnosti
- ☐ hospodárime na ňom v spoločenstve
- ☐ hospodárím na ňom samostatne
- ☐ inak (prosím špecifikujte)

16. Ktorá z nasledujúcich možností prečo vlastníte les je podľa Vás najdôležitejšia? (vyberte len jednu možnosť prosím)

- ☐ ekonomický efekt (zisk, kapitál)
- ☐ ekologické hodnoty (ochrana prírody, boj s klimatickou zmenou)
- ☐ sociálne aspekty (rozvoj regiónu, zamestnanosť)
- ☐ rekreácia, poľovníctvo
- ☐ iná (prosím špecifikujte)

17. Čo očakávate od svojho lesného majetku? (vyberte len jednu možnosť prosím)

- ☐ okamžitý ekonomický efekt - zisk
- ☐ dlhodobý ekonomický efekt - uložený kapitál
- ☐ zachovanie prírodných hodnôt (ochrana prírody, prostredie pre lesnú zver)
- ☐ podporu spoločenských potrieb (zamestnanosť, rekreácia)
- ☐ iné (prosím špecifikujte)

VZŤAH K LESU

18. Ako často chodíte do lesa?

- ☐ často (1 krát do týždňa)
- ☐ príležitostne (1 krát do mesiaca)
- ☐ občas (menej ako 10 krát do roka)
- ☐ do lesa nechodím vôbec

19. Akým spôsobom trávite čas v lese? Za akým účelom chodíte do lesa?

- ☐ práca (pracujem v lese ako robotník alebo lesník)
- ☐ kontrolujem stav svojho majetku
- ☐ turistika, šport, oddych (rekreácia)
- ☐ zber lesných plodov
- ☐ poľovníctvo
- ☐ inak (prosím špecifikujte)

20. Do lesa nechodím, lebo:

- ☐ necítim sa tam bezpečne
- ☐ nemám dostatok času
- ☐ o les sa nezaujímam/táto téma ma nezaujíma
- ☐ nedovoľuje mi to môj zdravotný stav
- ☐ inak (prosím špecifikujte)

21. Podľa Vášho názoru ohodnoťte, ako sa súkromní vlastníci a ich spoločenstvá starajú o svoj lesný majetok.

- ☐ výborne
- ☐ celkom dobre
- ☐ dobre
- ☐ uspokojivo
- ☐ zle

22. Aký máte plán s Vaším lesným majetkom do budúcnosti?

- ☐ čo najskôr predat'
- ☐ prenajať
- ☐ prenechať deťom
- ☐ rozšíriť ho, prikúpiť les
- ☐ nemám plán, nezaujíma ma
- ☐ iné (prosím špecifikujte)

22. b) Ak ste v predchádzajúcej otázke uviedli, že chcete les predat', uveďte prosím prečo.

23. Ako hodnotíte Váš lesný majetok z hľadiska toho čo od neho očakávate?

- ☐ som s ním spokojný
- ☐ som s ním nespokojný
- ☐ neviem

II. Postoj k združovaniu, práca združení

(Odpovede uvádzajte za celé pozemkové spoločenstvo a pod.)

MOTIVÁCIA K VYTŮVÁRANIU ZDRUŽENÍ

24. Ako sú podľa Vás záujmy súkromných vlastníkov lesov na Slovensku prezentované prostredníctvom záujmových združení?

- ☐ dobre
- ☐ skôr dobre
- ☐ skôr zle
- ☐ zle
- ☐ neviem

25. Ako nasledujúce inštitúcie podľa Vás reprezentujú súkromných vlastníkov lesov a ich záujmy vo vzťahu k štátu a politike?

	veľmi dobré	dobré	zle	vôbec	neviem
Rada združení neštátnych vlastníkov lesov	☐	☐	☐	☐	☐
Únia regionálnych združení neštátnych vlastníkov lesov	☐	☐	☐	☐	☐
Regionálne združenie vlastníkov lesa	☐	☐	☐	☐	☐
Združenie vlastníkov spoločenských a súkromných lesov Banskobystrického kraja	☐	☐	☐	☐	☐
Lesnícka komora	☐	☐	☐	☐	☐
Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR	☐	☐	☐	☐	☐
Národné lesnícke centrum	☐	☐	☐	☐	☐

25. a)

	veľmi dobré	dobré	zle	vôbec	neviem
Iné	☐	☐	☐	☐	☐

25. b) Ak ste v prechádzajúcej otázke zaškrtnuli možnosť "Iné" špecifikujte prosím bližšie.

26. Ste Vy, alebo Vaše pozemkové spoločenstvo členom združenia neštátnych vlastníkov lesov?

- ☐ áno
☐ nie

27. Ak ste členom združenia neštátnych vlastníkov lesov, čo bol dôvod, že ste sa ním stali?

	áno	nie	neviem
snaha presadiť Vaše záujmy	☐	☐	☐
dôvera k zakladateľom a funkcionárom združenia	☐	☐	☐
solidarita s inými členmi združenia	☐	☐	☐
spoločná hodnotová orientácia s inými členmi združenia	☐	☐	☐
služby len pre členov združenia (napr. právne alebo ekonomické)	☐	☐	☐
ekonomické výhody pre členov (napr. dostupné dotácie)	☐	☐	☐
ekonomické výhody pre všetkých majiteľov lesa	☐	☐	☐
žiadne alebo len veľmi nízke členské príspevky	☐	☐	☐

27. a)

	áno	nie	neviem
Iné	☐	☐	☐

27. b) Ak ste v prechádzajúcej otázke zaškrtnuli možnosť "Iné" špecifikujte prosím bližšie.

28. Ak nie ste členom združenia neštátnych vlastníkov lesov, čo by bol dôvod, aby ste sa ním stali?

	áno	nie	neviem
snaha presadiť Vaše záujmy	☐	☐	☐
dôvera k zakladateľom a funkcionárom združenia	☐	☐	☐
solidarita s inými členmi združenia	☐	☐	☐
spoločná hodnotová orientácia s inými členmi združenia	☐	☐	☐
služby len pre členov združenia (napr. právne alebo ekonomické)	☐	☐	☐
ekonomické výhody pre členov (napr. dostupné dotácie)	☐	☐	☐
ekonomické výhody pre všetkých majiteľov lesa	☐	☐	☐
žiadne alebo len veľmi nízke členské príspevky	☐	☐	☐

28. a)

	áno	nie	neviem
Iné	☐	☐	☐

28. b) Ak ste v prechádzajúcej otázke zaškrtnuli možnosť "Iné" špecifikujte prosím bližšie.

29. Viete si predstaviť, že by ste sa sám stal čelným predstaviteľom takéhoto združenia vo Vašom regióne (napr. tajomníkom alebo predsedom)?

- ☐ áno
- ☐ skôr áno
- ☐ skôr nie
- ☐ nie
- ☐ neviem

30. Čo si myslíte o možnosti povinného členstva v jednom centrálnom združení (komorového typu) pre všetkých vlastníkov lesa zo zákona?

- ☐ súhlasím
☐ nesúhlasím
☐ neviem

31. Čo si myslíte o nasledovných tvrdeniach v súvislosti s členstvom v regionálnych záujmových združeniach vlastníkov lesov?

	súhlasím	nesúhlasím	neviem
Členstvo v združení obmedzuje osobnú slobodu	☐	☐	☐
Združenia lepšie presadzujú záujmy svojich členov	☐	☐	☐
Funkcionári združenia robia všetko v prospech členov združenia	☐	☐	☐
Treba podporovať solidaritu členov združenia	☐	☐	☐
Mám spoločnú hodnotovú orientáciu s inými členmi združenia	☐	☐	☐
Združenia poskytujú lepšie služby pre svojich členov	☐	☐	☐
Z ekonomických výhod treba vylúčiť nečlenov združenia	☐	☐	☐
Povinné členstvo by zvýšilo politickú silu súkromných vlastníkov lesa	☐	☐	☐
Združenia nie sú potrebné	☐	☐	☐

FUNGOVANIE ZDRUŽENÍ NAVONOK

32. V akých oblastiach by malo združenie vlastníkov lesov pôsobiť pri presadzovaní záujmov vlastníkov lesov?

	áno	nie	neviem
Spolupracovať so štátnymi inštitúciami pri tvorbe legislatívy	☐	☐	☐
Otvárať nové trhy s drevnými a nedrevnými tovarmi	☐	☐	☐
Riešiť problémy o usporiadaní vlastníckych a užívacích práv podľa reštitučných zákonov	☐	☐	☐
Riešiť problémy v pozemkových úpravách	☐	☐	☐
Spolupracovať s inými záujmovými združeniami	☐	☐	☐
Vytvárať lepší obraz lesníctva v médiách	☐	☐	☐
Zastupovať záujmy vlastníkov lesov v medzinárodných organizáciách	☐	☐	☐

32. a)

	áno	nie	neviem
Iné	☐	☐	☐

32. b) Ak ste v prechádzajúcej otázke zaškrtnuli možnosť "Iné" špecifikujte prosím bližšie.

33. Ktoré z uvedených oblastí by malo podľa Vás združenie riešiť?

	áno	nie	neviem
Odstránenie kompetenčných sporov medzi lesníctvom a ochranou prírody a krajiny	☐	☐	☐
Zosúladenie legislatívy (napr. lesný zákon a zákon o ochrane prírody a krajiny)	☐	☐	☐
Daňové úľavy (napr. na zelenú naftu)	☐	☐	☐
Komunálne dane	☐	☐	☐
Dotácie z verejných zdrojov (napr. štátneho rozpočtu)	☐	☐	☐
Kompenzácie ujmy	☐	☐	☐
Finančná podpora z eurofondov	☐	☐	☐
Poradenstvo	☐	☐	☐
Práca s verejnosťou	☐	☐	☐
Celoživotné lesnícke vzdelávanie	☐	☐	☐

33. a)

	áno	nie	neviem
Iné	☐	☐	☐

33. b) Ak ste v prechádzajúcej otázke zaškrtnuli možnosť "Iné" špecifikujte prosím bližšie.

34. Ako by malo združenie vlastníkov lesov postupovať pri presadzovaní jeho záujmov?

	áno	nie	neviem
Presadzovať oprávnené požiadavky vlastníkov lesov na štátnych inštitúciách	☐	☐	☐
Spolupracovať s inými združeniami vlastníkov lesov	☐	☐	☐
Pracovať s verejnosťou	☐	☐	☐
Prezentovať sa v médiách	☐	☐	☐
Organizovať osvetové akcie týkajúce sa lesného hospodárstva pre širšiu verejnosť	☐	☐	☐
Organizovať protesty, petície a nátlakové akcie	☐	☐	☐

34. a)

	áno	nie	neviem
Iné	☐	☐	☐

34. b) Ak ste v prechádzajúcej otázke zaškrtnuli možnosť "Iné" špecifikujte prosím bližšie.

35. Ako ste spokojný s presadzovaním záujmov vlastníkov lesov v nasledovných oblastiach?

	spokojný	nespokojný	neviem
Spolupráca so štátnymi inštitúciami pri tvorbe legislatívy	☐	☐	☐
Otváranie nových trhov s drevnými a nedrevnými tovarmi	☐	☐	☐
Riešenie problémov s usporiadaním vlastníckych a užívacích práv podľa reštitučných zákonov	☐	☐	☐
Riešenie problémov v komasácii a pozemkových úpravách	☐	☐	☐
Spolupráca s inými záujmovými združeniami	☐	☐	☐
Vytváranie lepšieho obrazu lesníctva v médiách a verejnosti	☐	☐	☐
Reprezentácia záujmov vlastníkov lesov v medzinárodných organizáciách	☐	☐	☐

35. a)

	spokojný	nespokojný	neviem
Iné	☐	☐	☐

35. b) Ak ste v prechádzajúcej otázke zaškrtnuli možnosť "Iné" špecifikujte prosím bližšie.

36. V čom vidíte hlavné nedostatky pri presadzovaní záujmov vlastníkov lesov zo strany združenia?

	súhlasím	nesúhlasím	neviem
Nedostatok finančných zdrojov na činnosť záujmových združení	☐	☐	☐
Slabé presadzovanie záujmov vlastníkov lesov zo strany vedúcich predstaviteľov združenia	☐	☐	☐
Nízka reprezentatívnosť členov záujmového združenia k počtu ostatných vlastníkov lesov	☐	☐	☐
Nedostatok odborných vedomostí členov združenia	☐	☐	☐

36. a)

	súhlasím	nesúhlasím	neviem
Iné	☐	☐	☐

36. b) Ak ste v prechádzajúcej otázke zaškrtnuli možnosť "Iné" špecifikujte prosím bližšie.

37. V akých oblastiach súvisiacich s lesníctvom by sa malo združenie vlastníkov lesov snažiť presadiť svoje záujmy?

	súhlasím	nesúhlasím	neviem
Lesnícka politika	☐	☐	☐
Ochrana prírody a krajiny	☐	☐	☐
Rozvoj vidieka	☐	☐	☐
Regionálny rozvoj	☐	☐	☐
Energetická politika	☐	☐	☐
Inovačná politika	☐	☐	☐
Trvalo udržateľný rozvoj	☐	☐	☐

37. a)

	súhlasím	nesúhlasím	neviem
Iné	☐	☐	☐

37. b) Ak ste v prechádzajúcej otázke zaškrtnuli možnosť "Iné" špecifikujte prosím bližšie.

FUNGOVANIE ZDRUŽENÍ

38. Čo by malo mať regionálne združenie vlastníkov lesov ako hlavný cieľ?

	súhlasím	nesúhlasím	neviem
Presadzovanie spoločných záujmov členov	☐	☐	☐
Presadzovanie záujmov členov na štátnych inštitúciách	☐	☐	☐
Zväčšovanie členskej základne	☐	☐	☐
Poskytovanie služieb členom pre efektívne obhospodarovanie lesov	☐	☐	☐
Spoločné hospodárenie členov	☐	☐	☐
Riešenie problémov medzi členmi a nájdenie riešení	☐	☐	☐

38. a)

	súhlasím	nesúhlasím	neviem
Iné	☐	☐	☐

38. b) Ak ste v prechádzajúcej otázke zaškrtnuli možnosť "Iné" špecifikujte prosím bližšie.

39. Aké služby očakávate od združení vlastníkov lesov v súvislosti s hospodárením v lesoch?

	súhlasím	nesúhlasím	neviem
Poradenstvo v pestovaní lesa a ťažbe	☐	☐	☐
Právne poradenstvo	☐	☐	☐
Informácie o trhu s drevom a cenách	☐	☐	☐
Informácie o možnostiach podnikania s drevnými a nedrevnými tovarmi	☐	☐	☐
Podpora pri výstavbe a údržbe lesných ciest	☐	☐	☐
Nákup spoločných technológií	☐	☐	☐
Vzdelávanie vlastníkov lesa	☐	☐	☐
Podpora pri príprave projektov a žiadostí o podporu	☐	☐	☐

39. a)

	súhlasím	nesúhlasím	neviem
Iné	☐	☐	☐

39. b) Ak ste v prechádzajúcej otázke zaškrtnuli možnosť "Iné" špecifikujte prosím bližšie.

40. Ak ste členom regionálneho združenia vlastníkov súkromných lesov (napr. Gemerského, Liptovsko-tatranského a pod.), ste s členstvom spokojný?

- ☐ Spokojný
- ☐ Skôr spokojný
- ☐ Skôr nespokojný
- ☐ Nespokojný
- ☐ Nevie

41. Aké služby regionálneho združenia vlastníkov súkromných lesov ako jeho člen využívate?

	áno	nie	neviem
Poradenské služby	☐	☐	☐
Informácie o dianí v lesníctve	☐	☐	☐
Vzdelávanie vlastníkov lesov	☐	☐	☐
Pomoc pri príprave projektov a žiadostí o podporu	☐	☐	☐
Spolupráca v oblasti ťažby dreva a lesného hospodárstva	☐	☐	☐
Spoločné obhospodarovanie	☐	☐	☐
Reprezentácia spoločných záujmov	☐	☐	☐

41. a)

	áno	nie	neviem
Iné	☐	☐	☐

41. b) Ak ste v prechádzajúcej otázke zaškrtnuli možnosť "Iné" špecifikujte prosím bližšie.

42. Čo Vám ako členovi regionálneho združenia vlastníkov súkromných lesov najviac chýba?

	áno	nie	neviem
Nič, som spokojný	☐	☐	☐
Spolupráca s inými záujmovými združeniami	☐	☐	☐
Práca s verejnosťou	☐	☐	☐
Spoločný trh	☐	☐	☐
Spoločná cenová politika	☐	☐	☐
Rozšírenie služieb	☐	☐	☐
Povinné členstvo	☐	☐	☐

42. a)

	áno	nie	neviem
Iné	☐	☐	☐

42. b) Ak ste v prechádzajúcej otázke zaškrtili možnosť "Iné" špecifikujte prosím bližšie.

43. S čím ste ako člen regionálneho záujmového združenia vlastníkov súkromných lesov najviac nespokojný?

	áno	nie	neviem
S výškou členského príspevku, chcel by som ho znížiť	☐	☐	☐
S výškou členského príspevku, chcel by som ho zvýšiť	☐	☐	☐
Práca výboru pre členov	☐	☐	☐
S formou a množstvom poskytovaných informácií	☐	☐	☐
S presadzovaním záujmov členov vo vzťahu k štátu	☐	☐	☐
S presadzovaním záujmov členov vo vzťahu k nečlenom a ostatným organizáciám lesného hospodárstva	☐	☐	☐
Nepociťujem žiadne výhody z členstva	☐	☐	☐

43. a)

	áno	nie	neviem
Iné	☐	☐	☐

43. b) Ak ste v prechádzajúcej otázke zaškrtnuli možnosť "Iné" špecifikujte prosím bližšie.

44. Myslíte, že by mala na Slovensku existovať centrálna celonárodná organizácia/ inštitúcia zastupujúca súkromných vlastníkov lesov?

- ☐ Určite áno
- ☐ Skôr áno
- ☐ Skôr nie
- ☐ Určite nie
- ☐ Neviem

Prosíme Vás o uvedenie Vašich kontaktných údajov

Meno a priezvisko:

Adresa:

Telefónne číslo:

E-mail:

Za vyplnenie dotazníka Vám veľmi pekne ďakujeme.

Príloha B Otázky pre aktérov, ktorí boli zapojení do procesu tvorby zákona o lesoch

Proces formulácie
1. Boli ste ako predseda združenia vlastníkov lesov prizvaný k tvorbe zákona o lesoch?
2. Spolupracovali ste aj s členmi Vášho združenia? Zapájali sa členovia združenia do procesu tvorby zákona o lesoch?
3. Spolupracovali ste aj s inými združeniami vlastníkov lesov, resp. s predsedami týchto združení?
4. Akým spôsobom ste participovali na tvorbe zákona o lesoch? Opíšte Vaše aktivity pri tvorbe zákona.
5. Ktorých oblastí sa týkali pripomienky, ktoré ste navrhovali zapracovať do zákona o lesoch?
6. Ktoré pripomienky ste považovali z Vášho pohľadu za najdôležitejšie a prečo?
7. Boli Vaše pripomienky akceptované a zapracované do zákona o lesoch? Ak áno, uveďte ktoré.
8. Využívali ste pri presadzovaní Vašich požiadaviek donucovacie prostriedky (štrajk, petície)?
9. Využívali ste lobing alebo PR? Ak áno, opíšte.
10. Aké ďalšie taktiky alebo stratégie ste využívali v snahe ovplyvniť proces tvorby zákona?
Proces implementácie
11. Boli ste spokojný so schválenou novelou zákona o lesoch?
12. Ako prebiehala implementácia novely zákona o lesoch vo Vašom združení?
Proces evaluácie
13. Ako by ste zhodnotili vplyv združení vlastníkov lesov pri tvorbe zákona o lesoch?
14. Ako by ste zhodnotili silu združení vlastníkov lesov pri presadzovaní svojich požiadaviek?
15. Ste spokojný so súčasnou podobou zákona o lesoch?
16. Myslíte si, že združenia vlastníkov lesov dostatočne využili svoju právomoc pripomienkovať zákon? Ak nie, prečo?
17. Aké zmeny by ste navrhli v zákone o lesoch pre zlepšenie postavenia neštátneho sektora?
18. Aké je podľa Vás postavenie združení vlastníkov lesov v politickom procese?
19. Myslíte si, že združenia vlastníkov lesov majú potenciál zlepšiť svoje postavenie v politickom procese do budúcnosti?
20. Ak áno, akým spôsobom by mohli združenia vlastníkov zlepšiť svoje postavenie v politickom procese?

Príloha C Otázky pre aktérov, ktorí boli zapojení do procesu tvorby PRV 2007-2013

Proces formulácie
1. Boli ste ako predseda združenia vlastníkov lesov prizvaný k tvorbe PRV?
2. Spolupracovali ste aj s členmi Vášho združenia? Zapájali sa členovia združenia do procesu tvorby PRV?
3. Spolupracovali ste aj s inými združeniami vlastníkov lesov, resp. s predsedami týchto združení?
4. Akým spôsobom ste participovali na tvorbe PRV? Opíšte Vaše aktivity pri tvorbe PRV.
5. Ktorých oblastí sa týkali pripomienky, ktoré ste navrhovali zapracovať do PRV?
6. Ktoré pripomienky ste považovali z Vášho pohľadu za najdôležitejšie a prečo?
7. Boli Vaše pripomienky akceptované a zapracované do PRV? Ak áno, uveďte ktoré.
8. Využívali ste pri presadzovaní Vašich požiadaviek donucovacie prostriedky (štrajk, petície)?
9. Využívali ste lobing alebo PR? Ak áno, opíšte.
10. Aké ďalšie taktiky alebo stratégie ste využívali v snahe ovplyvniť proces tvorby PRV?
Proces implementácie
11. Boli ste spokojný s konečnou podobou PRV?
12. Využili ste možnosť poskytnutia nenávratného finančného príspevku z PRV?
Proces evaluácie
13. Myslíte si, že združenia vlastníkov lesov dostatočne využili svoju právomoc pripomienkovať PRV? Ak nie, prečo?
14. Ako by ste zhodnotili vplyv združení vlastníkov lesov pri tvorbe PRV?
15. Ako by ste zhodnotili silu združení vlastníkov lesov pri presadzovaní svojich požiadaviek?

**Príloha D Celkové výsledky dotazníkového prieskumu o vlastníkoch lesa a ich postojoch
k združovaniu**

Názov: **POLITICKÁ MOC ZDRUŽENÍ NEŠTÁTNYCH VLASTNÍKOV LESOV**

Autori: Mgr. Zuzana Hricová, Ing. Lucia Ambrušová, PhD., Ing. Zuzana Sarvašová, PhD., JUDr. Mgr. Zuzana Dobšínská, PhD., Mgr. Matúš Kajba, PhD., doc. Dr. Ing. Jaroslav Šálka

Grafická úprava obálky: Ing. Marián Taraba

Vydanie: prvé, 2015

Vydavateľ: Národné lesnícke centrum, Zvolen

Tlač: Národné lesnícke centrum, oddelenie reprografie

Náklad: 120 výtlačkov

Rozsah: **194 strán; 7,9611666AH**

Za odbornú úroveň tejto publikácie zodpovedajú autori a recenzenti.
Rukopis neprešiel jazykovou úpravou.

ISBN 978 - 80 - 8093 - 200 - 8